

*Vaderlandsche historie,
vervattende de ...*

Martinus Stuart

1871

VADERLANDSCHE
HISTORIE
DOOR
M. STUART.
DERDE DEEL.

AT THE MARCH 1911

TO THE

100

AND

100

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE
GESCHIEDENISSEN

DER
VEREENIGDE NEDERLANDEN,

VAN DE VESTIGING VAN HET ERFSTADHOUDERS-
SCHAP IN DE MANNELIJKE EN VROUWELIJKE
LINIE TOT AAN 'S LANDS VERLOSSING
UIT DE INLIJVING IN HET FRAN-
SCHE KEIZERRIJK,

DOOR

MARTINUS STUART,

GESCHIEDSCHRIJVER DES RIJKS.

MET PLATEN EN KAARTEN.

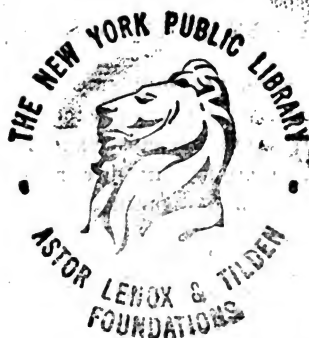
DERDE DEEL.

TE AMSTERDAM BIJ

E. M A A S K A M P.

MDCCCXXIV.

VERVOLG
DER
NAAMLIJST
VAN
INTEEKENAARS.

A.

Alberda (U. A. Menkema), Stud. te Groningen.

Andriesse (P. J.) Ambt. te Batavia, te Amsterdam.

B.

Beer (J. B. de), Koopman te Groningen.

Bibliotheek (De) der Heeren Officieren bij de
1 2de afdeeling te Namen 2 Exempl.

Bibliotheek (De) der Heeren Officieren bij de
1 6de afdeeling Nationale Infanterie te IJpe-
ren.

*

Bi.

II VERVOLG DER NAAMLIJST

Bibliotheek (De) der Heeren Officiëren bij de
15de afdeeling Nationale Infanterie te Ant-
werpen.

Bibliotheek (De) der Heeren Officiëren bij de
14de afdeeling Nationale Infanterie te Maas-
tricht.

Blomkolk (J. E.), Procureur te Amsterdam.

Boreel (Lucas) bij de Beverwijk.

C.

Cleef (Gebr. van) voor de Militaire School
te Samarang, 2 Exempl.

E.

Engelkens (H. J.) Advokaat te Winschoten.

G.

Gasman (H. C.), te Amsterdam.

Groote (H.), te Amsterdam.

H.

H.

Hartem (J. H. van), te Amsterdam.

H (J. S. van), Stud. te Groningen.

Hekman (B.), te Amsterdam.

Horst (G. J. F. ter), Candidat. in de Regten
te Groningen.

K.

Kan (D. M.), Literar. Candidat. te Groningen.

Karshoff (J.) Notaris te Beverwijk.

Kleersnijder (L.), Koopman in Vensterglas, te
Amsterdam.

L.

Leesgenootschap (Het) te Maasfluis, onder de
zinspreuk: *Tot oefening van het verstand en
verbetering van het hart.*

Leesgezelschap (Het) in N°. 2, *Tot Nut en
Vermaak*, te Enkhuizen.

Leesgezelschap (Het) onder de zinspreuk: *Varietas delectat*, te Hoorn.

Limburg Stirum (O. H. O. G. W. van), Luit.
Generaal en Gouverneur der Provincie Vries-
land, te Leeuwarden.

M.

Meulen (J. van der), Lid van 't Kollegie van
Heeren Weesmeesteren te Batavia, bij de
Gebr. van Cleeff.

Muntinghe (Mr. H. W.), Raad van Neder-
lands Indiën, te Amsterdam.

R.

Riesz (C. J.), Luitenant-Kolonel der Artillerie
in Oost-Indiën.

Rinia (E. J. J.) van Nauta, Candidat. in de
Regten te Groningen.

Roepel (A.), Equipagiemeester van Zr. Ms.
Marine te Amsterdam.

Roo-

Rosen (E. M.), te Amsterdam.

Ruijten (J. A. van), Juris Studios. te Groningen.

S.

Salm-Salm (Erfprins van), Kolonel, kommanderende de 13de afdeeling Nationale Infanterie te Antwerpen.

Scheeman (H. E.), Schout en Notaris te Scheemda.

Schietekatte (C.), voor den Ring van Ysendijk.

Schokker (J.), Med. et Art. Obst. Doctor te Purmerend.

Sijmons (N. J.), te Amsterdam.

Sijbouts (Mr. H.), Advocaat te Leeuwarden.

T.

Tromp (Mr. T. S.), Regter ter Instructie in de Regtbank te Leeuwarden.

VI VERV. DER NAAML. VAN INTEEK.

V.

Veldwijk (E. G.), van Paramaribo.

Vijver (L. de), te Amsterdam.

W.

Wens (J. W. W.), Candidaat in de Regten te
Groningen.

EERSTE BOEK.

VADERLANDSCHE HISTORIE ONDER HET
ERFLIJKE STADHOUDERSCHAP IN DE
MANNELIJKE EN VROUWELIJKE
LINIE VAN 1752 TOT 1795.

VIERDE HOOFDSTUK.

AANLEIDING TOT DEN OORLOG
MET ENGELAND.

Vrede en rust, met algemeenen voorspoed Inleiding.
gezegend, waren de onwaardeerbare schatten
van het Gemeenebest. De regeringsvorm scheen
voor altijd bekrachtigd door de geboorte
van den Prins, in wien het Rijk der Ne-
derlanden zijnen Koning vereert, deszelfs gan-
sche bevolking haren Vader bemint. De vrede
werd van geenen kant bedreigd, de rust in
geen gedeelte des lands gestoord. De gansche
DEEL III. A Staat

I. Staat had het voorkomen van een welvarend
 BOEK. ligchaam, hetgeen den blos der gezondheid op
 IV. het aangezicht draagt. — Maar bedrieglijk wordt
 WOOFDST. die blos niet zelden bevonden, en de welge-
 1773. daanheid zelve van het uiterlijk gestel ver-
 bergt soms gebreken, die deszelfs flooping te
 zekerder bewerken, om dat zij minder worden
 vermoed. — Alzoo, helaas! was Neêrlands
 staatsgestel. Vertooning van aanzien zonder
 kracht, van rust zonder eensgezindheid, van
 welvaart zonder nieuwe bronnen, van voor-
 spoed zonder genot voor algemeene belangen.
 Noch de moeilijk bewaarde onzijdigheid in den
 zevenjarigen krijg, noch het tienjarig genot
 van den daarna herstelden algemeenen vrede,
 hadden iet vermogt, om den Staat in weer-
 baren stand ter zee of te land te brengen; geen
 vijf-en-twintigjarig rustig bestuur, na het hersteld
 stadhouderlijk bewind, had den wrevel uit het
 hart der genen doen verdwijnen, die zulks mer
 leede oogen hadden aangezien; de eenmaal
 noodzakelijk gekeurde voorzorgen tegen ver-
 legging van handel en zeevaart, tegen kwijning
 van fabrieken en trafijken waren zonder gevolg,
 de vermogens der ingezetenen ongebruikt ge-
 bleven tot hoognoodige algemeene verbeterin-
 gen van wateren en wegen en heilzame stich-
 tingen, waaraan zelfs nauwelijks bij het veel-
 hoof-

hoofdig Staatsbewind was te denken; terwijl, eindelijk, al het voorgevallene met Engeland en Frankrijk gedurende derzelver jongsten oorlog eene verdeeldheid van gezindheden bij de ingezetenen omtrent beide had veroorzaakt, die voor alle de rampen der tweedragt bij nieuwe vredebreuk tuschen die Mogendheden moest doen schromen.

I.
BOEK.
IV.
HOOFST.
1773.

Alreeds broeide het onweder, in het opschrift van dit hoofdstuk aangeduid, doch vooraf zijn ons nog verscheidene op zich zelve staande zaken te vermelden, waarvan sommige slechts eenen geringen invloed hadden op den algemeenen geest der natie.

Dezelve was als nog geheel ingenomen met hartelijke liefde voor den Stadhouder, en spelde zich niet dan heil van zijne regering. Dit ondervond de Vorst allerwege op zijne reize, in Hooimaand aangevangen, door Noordholland naar Vriesland, Groningen en Drenthe, in welker hooge Staatsvergaderingen hij zitting nam; terwijl zijne Gemalin eene keer naar Berlijn had gedaan. Overal waren de plegtstatigste inhalingen en prachtigste onthalen der Regeringen vergezeld geworden door de hartelijkste vreugdebetooningen der ingezetenen: en de algemeene indruk, dien WILLEM V, thans alle gewesten bezocht hebbende, op den

Reis van
den Stad-
houder
naar Vries-
land, Gro-
ningen en
Drenthe.

I. geest des volks achterliet, was die zijner goedheid (1).

IV. Alkmaar ontving ditmaal 's Vorsten bezoek
HOOFDST. niet (2), alhoewel zich voor deze stad dit
1773. jaar door het tweede eeuwgetijde harer ver-

Tweede
eeuwfeest
der ver-
lossing van
Alkmaar.

lossing van het beleg der Spanjaarden onderscheidde. De feestdag, die op een' marktdag zou hebben ingevallen, werd door de Regering eenen dag vervroegd en op den 8sten van Wijnmaand gevierd met plegtige Godsdienst-oefening, afgewisseld door algemeene vreugdebetooning, waarin een ieder zich beijverde, terwijl een prachtige tempel, met gepaste zinnebeelden en zinspreuken omgeven, het algemeen heiligdom der burgertrouw en dankbaarheid mogt heeten (3).

Geschillen
bij de
Westindi-
sche Kom-
pagnie.

Nieuwe geschillen tusschen de Bewindhebbers der Westindische Kompagnie te Amsterdam

(1) „Bedrieg ik mij, of zal ons billijk nageslacht „U onderscheiden met den eernaam van DE GOEDE?”

Dit was het slot der groete van E. WOLFF geboren BEKKER bij 's Vorsten komst in de Beemster. Alzins opmerklijk in den mond dezer vermaarde vrouwe, die den algemeenen geest van haren tijd even juist kende, als zij op denzelven eenen zeldzamen invloed, door hare eigene gevoelens, verkreeg. — *Mengelpoëzij*, D. III. bl. 126—131. — De geheele reis is breedvoerig bewaard in de *Jaarboeken* van dezen tijd.

(2) Zie D. II. bl. 417.

(3) Jaarb. 1773. bl. 1109—1200.

dam en in Zeeland waren in dit jaar ontstaan en beflist. Zij betroffen het octrooi tot het graven van een kanaal tusſchen Demerarij en Esſequebo, hetwelk de Kamer van Zeeland meende, dat haar alleen toekwam te verleen; alsmede de verklaring der Kamer van Tienen, dat Demerarij eene volkplanting op zich zelve was, van Esſequebo geheel afgezonderd; en derzelver beſluit, waarbij aan Zeeland de bijzondere bezorging van St. Eustatius, St. Martin en Seba was ontnomen: omtrent al hetwelk Zeeland, ondanks deszelfs veelvuldige tegenspraak, door Hun Hoog Mogenden werd in het ongelijk geſteld (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

Bij de Staten van Holland werden hoognoo-
dige en kostbare vernieuwingen gevorderd en
te werk geſteld aan de zeeweringen van de
Helder, waar verzakkingen en wegvallingen
der benedenſte gronden gevaarlijke overſtroo-
mingen en onveiligheid tevens voor de Texel-
ſche reede dreigden (2.)

Voorzie-
ningen aan
de Helder.

Op Zuidbeveland had men vele ſchorren en
verdronken landen ter plaatze, waar in de zestiende
eeuw de overſtroomde ſtad Reimerswaal,
door

Onrust
op Zuidbe-
veland.

(1) Gen. Ref. 1773. 25 en 28 April. Not. van Zee.
1773. Maart, April, Mei, Junij en Augustus.

(2) Ref. van Holl. 1773. 10 December. — 1774.
21 Mei en 20 December.

I. door vele Dorpen omringd, gelegen had, te
 BOEK. zamen duizend morgen groot, ingedijkt en
 IV. droog gemaakt. Oproer onder het werkvolk,
 HOOFDST. het welk drie duizend man sterk meestal uit
 1773. Oost-Vriezen bestond, had dit heilzaam werk,
 door het drooge voorjaar anders uitstekend be-
 vorderd, tot in zomermaand vertraagd; zoodat
 hetzelfde, na het dempen des oproers door den
 gewapenden arm, eerst tegen het najaar voltooid
 werd (1.)

Vernie-
 tiging van
 Societeit
 der Jesui-
 ten.

Grooten invloed op den algemeenen geest des
 tijds had de vernietiging van de orde der Jesui-
 ten door Paus CLEMENS XIV, bij een brever
 van den 16den van Oogstmaand. Hun val scheen
 de zegepraal der wijsbegeerte: doch het geweldige
 van dien deed voor staatkundige tegenwerkingen
 duchten. Al vroeger waren zij in Portugal,
 Frankrijk, Spanje, Napels en Parma, door
 het wereldlijk gezag verdreven: maar zij had-
 den hunnen steun gevonden aan den Roomschen
 Stoel, zoo lang CLEMENS XIII leefde. Het vast
 besluit der Floren van het huis van Bourbon
 tot hunnen ondergang had GANGANELLI, des-
 zelfs opvolger, eindelijk tot dezen stouten stap
 gedrongen.

In Maastricht alleen waren tot dus verre de Je-
 suiten hier te lande toegelaten. Zij hadden aldaar
 een

(1) Tegenw. staat van Zeeland, D. II. bl. 265 en
 269. Jaarb. 1773. bl. 351 en 705. 1774. bl. 44.

een kollegie van onderwijs in de Latijnsche taal, Aardrijkskunde en andere Wetenschappen. Eenige burgers vervoegden zich met een verzoekschrift tot den Raad der Stad, om dit kollegie ten beste hunner kinderen te mogen behouden: dan, de beschikking hierover kwam eeniglijk aan H. H. M. toe, en werd dan ook, zoo over dit kollegie als opzigtens de goederen van de, nu geheel vernietigde, Sociëteit daaraan eerbiedig verbleven. — Het besluit van H. H. M. was: „dat, offchoon wel niet gehouden of verplicht 's Pausen bulle te erkennen in de landen, onder hunne Souvereiniteit staande, en ook ongehind, om uit kracht dier bulle eenige orders te stellen omtrent de personen, die de, nu vernietigde, Sociëteit der Jesuiten hadden uitgemaakt, voor zooverre zij zich in Maastricht bevonden, niettemin H. H. M. ernstig hadden moeten nadenken over de tegenwoordige geheele vernietiging dier orde; en, hierop zoowel, als op de maatregelen, door verre de meeste Mogendheden van Europa genomen omtrent die personen derzelver goederen, lettende, geoordeeld hadden, dat de voortdoring dier Sociëteit, als zoodanig, binnen Maastricht van geen' minder schadelijken invloed zou kunnen zijn, als onder de Souvereiniteiten van andere Mogendheden; en er te minder reden voor die voortdoring was te vinden, daar zij niet dan bij

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

I. 7
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

uitzondering op de wetten van den lande, als geene zoogenaamde Jesuiten binnen dezelve gedogende, was toegelaten; weshalve H. H. M. uit derzelver Souvereine magt mede genegen zijnde te zorgen, dat deze klasse van menschen, die thans alom zoo gevaarlijk werd geoordeeld, door het voortzetten hunner geestelijke bedieningen, en het onderwijzen der jeugd, geene nadeelige uitwerkselen kreeg, aan het collegie te Maastricht verboden het dragen der kleederen en kenteekenen der orde, het oefenen van alle geestelijke bedieningen en het onderwijzen der jeugd, met verpligting om onder aflegging van eede opgave te doen van de goederen, inkomsten en bezittingen, aan hetzelfde toebehoorende, mitsgaders van de kapitalen en gereede penningen, die zich in handen van bijzondere personen voor rekening van de Sociëteit mogten bevinden, op straffe van nadere en strengere beschikkingen, bij aldien naderhand iets strijdigs met die opgave zou mogen ontdekt worden." — Ten einde al zulke verduistering van goederen en bezittingen te krachtiger te voorkomen en dezelve, zoo veel mogelijk, te ontdekken, stelden tevens H. H. M. eene publikatie van den nadrukkelijksten inhoud vast, die niet alleen te Maastricht en in het Graafschap van den Vroenhove, maar ook in de drie landen van Overmaze, werd afgekondigd.

en

en van wegens de geregtten stiptelijk ten uitvoer gelegd (1.)

Ter

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.

1773.

(1) Gen. Resol. 1773. 15 October. — De Graaf VAN WARTENSLEBEN, gevolmagtigd Minister van onzen Staat bij de drie geestelijke Keurvorsten mitsgaders bij de Opper-Rijnsche, Neder-Rijnsche en Westfaalsche-kreitsen, voegde bij zijnen ministeriëlen brief aan den Griffier FAGEL, van den 14den van Wijnmaand dezes jaars, dit slot: „hierbij sluit ik in 't geheim de Secrete „instructiën tot gedrag van de orde der Jesuiten; een „stuk, dat zeer raar en bezwaarlijk te hebben is, en „veelligt ook nog niet bekend zou kunnen zijn; in „alien gevalle mag het geen kwaad, wanneer het ook „dubbeld in de griffie van den Staat is.” De Griffier heeft dit stuk niet medegedeeld in het besogne van 26 October, alwaar dezelfde brief vermeld wordt. — (*Reg. van de Secr. Resol. van H. H. M.*) Uit het, in den tekst opgegeven, besluit van H. H. M. blijkt duidelijk genoeg, dat hun de kunstnarijen der Kollegiën, om zich tijdelijke goederen te verwerven en verborgen te houden, geenszins onbekend waren. — Deze Secrete Instructiën, door VAN WARTENSLEBEN aan den Griffier medegedeeld, bepalen zich tot de volgende hoofdstukken. 1. Hoe zich de Sociëteit te houden hebbe bij de stichting van een kollegie. 2. Hoe zij de gunst en gemeenzaamheid van Vorsten, Grooten en Voornamen zal zoeken en bewaren. 3. Hoe zij zal handelen met hen, die grooten invloed hebben in den Staat en, schoon niet rijk zijnde, haar evenwel op andere wijzen kunnen dienen. 4. Wat den Predikers en Biechtvaders der Grooten aanbevolen zij. 5. Hoe te handelen met Religiösen, die zich met dezelfde bedieningen in de Kerk afgeven. 6. Over het winnen der

ge-

I. Ter versijning van den smaak en beschaving
 BOEK. van den geest in de Hervormde Kerk strekte
 IV. alzins de vervanging der Psalmberijming van
 HOOFDST. DATHENUS door eene nieuwe, den zin der
 1773. gewijde Liederen en Lofgezangen niet slechts
 trouwer bewarende, maar tevens in eene zui-
 Nieuwe verder taal overgebracht en met al de vloeibaar-
 Psalmbe-rijming. heid en welluidendheid der toemalige dicht-
 kunst voorgedragen, zoodat, daar het eene
 walg voor den meer beschaafden was geworden,
 het oude kreupelrijm met alle de onkiesch-
 he-

genegenheid van rijke Weduwen voor de Sociëteit. 7. Hoe
 die Weduwen te behouden en over derzelver goederen
 te beschikken. 8. Wat te doen, om dier Weduwen zoons
 en dochters den Geestelijken stand te doen aanne-
 men. 9. Over de vermeerdering der inkomsten van
 een kollegie. 10. Over de tucht van strengheid
 in de Sociëteit. 11. Hoe men zich eenparig zal ge-
 dragen tegen de weggezondene uit de Sociëteit. 12. Wie
 behouden en begunstigd moeten worden in de Sociëteit.
 13. Over de keus van Jongelingen voor de Sociëteit en
 hoe dezelve te behouden. 14. Over voorbehoudene ge-
 vallen en de oorzaak van wegzending. 15. Hoe men te
 handelen hebbe met Kloosterlingen. 16. Over het
 uiterlijk vertoon van minachting voor den rijkdom.
 17. Over de middelen ter uitbreiding van de Sociëteit. —
 Dit alles wordt voorafgegaan door eene voorrede, ten ein-
 de te zorgen, dat alle deze voorschriften nimmer als zoo-
 danig zouden kunnen in het licht komen, maar altijd
 als mondelijke vermaningen en persoonlijke raadge-
 vingen van meer ervarene aan min ervarene, doch
 meest vertrouwde, broeders medegedeeld wierden.
 (*Memoriën van den Grave W. BENTINCK.*)

heden eener flordige bewerking en met de onverstaanbaar geworden termen eener vroegere taal, ter verheerlijking Gods aan te heffen, het nu een reïne lust des harte mogt heeten, in een Psalmgezang te deelen, het welk door den magtigen invloed der verhevenste Poëzij, den geest verrukt en de ziel ten hemel verheft.

Al voor lang was dit de algemeene wensch geweest: in dit jaar kon aan denzelven worden voldaan. Vroegere pogingen daartoe, van den aanvang dezer eeuw af, waren geheel mislukt; en derzelver hervatting in het jaar 1758 kreeg nu eerst dat gevolg, hetwelk wij hier vermelden. De Kerkvergaderingen van Zuid- en Noord-Holland vervoegden zich te dien jare daarover bij H. Ed. Gr. M. gelijk die van Vriesland zulks reeds gedaan hadden bij de Staten van dat Gewest. Eerst drie jaren later verklaarden de Staten van Holland, wel te mogen lijden, dat de Psalmen van DATHENUS of geheel vervangen, of slechts verbeterd werden, mits het eene of andere onder derzelver oog gebragt en ter beoordeling wierd gesteld. Zij gaven daarbij tevens te verstaan, de zaak ter algemeene Staatsvergadering wel te willen voordragen te dien einde, dat eene dergelijke volmagt onder dezelfde bepaling verleend wierd aan alle de Synodale vergaderingen bij de Bondgenooten. — De Staten-Generaal ver-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

eenigden zich eenstemmig met den voorslag van Holland: maar, hoewel dit reeds in 1762 plaats had, duurde het overleg der middelen, om hierin tot een gewenscht einde te komen, nog zoo lang, dat men al begon te vreezen voor eene nieuwe mislukking. Zes gewesten hadden zich in 1765 reeds kunnen vereenigen, op den voorgang van Gelderland, om de Psalmberijming van J. E. VOET ten grondslag der verbetering te leggen, of wel uit die van VOET, GHIJZEN, HALMA en van het Kunstgenootschap *Laus Deo Salus Populo*, welke in 1759 het licht had gezien en bij andere Kerkgemeenten was ingevoerd, eene keurpoëzij voor de Nederlandsche Kerk te verzamelen. Holland alleen bleef besluiteloos, hetwelk de afgevaardigden van Utrecht in 1769 ter algemeene Staatsvergadering deed aandringen om de zaak te verlevendigen en bij de Staten van Holland om derzelver goedkeuring aan te houden; maar ook nu nog duurde het tot in Bloei maand 1772, al eer de afgevaardigden van dat Gewest zich verklaarden over den gang, dien zij voor het geheele werk het heilzaamst oordeelden. Dezelve zou dan bestaan, niet in eenige verbetering van DATHEEN'S Psalmen, maar in eene geheele nieuwe berijming; in welke ook geenzins den voorrang aan ééne, zoo als die van J. E. VOET, moest worden gegeven, maar de keuze van de beste uit verschei-

schei.

scheidene berijmingen gedaan; doch waarbij men zich zou hebben te bepalen bij die van **VOET**, **GHIJZEN** en het gemeld Kunstgenootschap, en uit dezelve niet dan geheele Psalmen zou hebben over te nemen; dat hiertoe een zeker getal van taal- en dichtkundige Predikanten konde worden benoemd, en wel door de Staten der Provinciën, uit elk derzelve één, doch door die van Holland, waarin twee Synoden bestonden, twee; alle welke hunne vergadering zouden houden te 's Gravenhage, in tegenwoordigheid van twee Heeren, door H. H. M. benoemd; waarna aan H. H. M. zelve de gedane keuze der Psalmberijming zou worden overgegeven, om, na onderzoek des werks, door een besluit te worden gevolgd.

Het wel doordachte des Hollandschen voorstels, waarin zorgvuldig voorgekomen was alle verderflijk geschil, hetwelk uit eene geheel kerkelijke behandeling dezer zake had kunnen ontstaan, vond gereeden ingang bij H. H. M. In Wintermaand deszelfden vorigen jaars werden de Gelastigden der Algemeene Staten tot dit werk benoemd, die zich ieder eenen afschrijver koozen, en met het beleid der Vergadering waren bekleed. Dezelve werd gehouden in het zoogenaamd huis van Prins Maurits. Zij ving op den 1den van Louwmaand dezes jaars aan, en eindigde, na hon-

I.

BOEK

IV.

HOOFDST.

1773

derd

I. derd een en twintig zittingen, op den 19den
 BOEK. van Hooimaand, hebbende steeds de minzaamste
 IV. eendragt onder de ambt- en kunstgenooten ge-
 HOOFDST. heerscht (1).

4773.

De regelen, bij de verzameling van den aange-
 nomen keurbundel gevolgd, en eene oppervlak-
 kige vergelijking slechts van elke nieuwe berij-
 ming met de zoo gebrekkige als geheel ver-
 ouderde, die dezelve verving, schenen de al-
 gemeene invoering voor allen tegenstand te
 moeten vrij waren. Men had zich, namelijk,
 bij deze keuze bepaald tot die berijming, die
 den zin des H. Dichters het best trof, —
 aan der Staten overzetting het naast kwam, —
 voor de leerbegrippen der Kerk het meest vol-
 deed, — de bevattelijkste was voor de Ge-
 meente, — met de verdeeling der oude be-
 rijming in Zangverzen naast overeen kwam, —
 de minste smelting of afsnijding in woorden
 had, en in woordschikking het gemakkelijkst
 vloeyde. En evenwel had deze invoering het
 hoog bevel der Regering noodig, om het
 dom vooroordeel en de oude onverzetlijkheid
 van

(1) Zij waren de Leeraars: A. VAN DEN BERG, we-
 gens Gelderland, J. VAN SPAAN en R. SCHUTTE, we-
 gens Holland, J. HINLOPEN, wegens Utrecht, G. LEM-
 KE, wegens Vriesland, D. SENEINS VAN BINNEVEST,
 wegens Overijsfel, TH. LUBBERS, wegens Stad- en
 Lande, en H. J. FOLMER, wegens Drenthe.

van dadelijke weêrstreving te wederhouden, die daardoor zelfs op sommige plaatsen niet geheel voorgekomen werd. — Welk een spoed er voorts met den druk en verspreiding des nieuwen bundels gemaakt werd, het duurde tot den aanvang van 1775, alvorens dezelve overal bij de Gemeenten in gebruik kon komen (1); en in 1776 nog kwam het tot openbaar geweld in de gemeente te Maasfluis, zich geenszins willende voegen naar eene geringe versnelling der zangwijzen en het rusten voor eenen oogenblik tuschen elken dichtregel; in welke daden van geweld zoo vele personen waren betrokken, dat de Vrouwe dier Heerlijkheid de Staten van Holland verzocht om brieven van amnestie of vergeving en vergetting voor de schuldige ingezetenen, die dan ook, bij publikatie van den 16ten van Hooimaand diens jaars, werden verleend (2).

Te dezen jare schreven Staten van Holland een verbod uit van alle geschriften, waarin de Christelijke Godsdienst in het algemeen, of de leerstukken, die in de openbare kerken onder derzelver hooge bescherming, werden geleerd, met verachting wederproken of bespottelijk voorgesteld werden, op straffe naar vereisch, zelfs tot verbanning toe van schrijvers,

II
IV.
HOOFDST.
1773.

Verbod
bij Holland
van on-
godsdien-
stige Ge-
schriften.

(1) Jaarb. 1773. bl. 815—840.

(2) Jaarb. 1776. bl. 723—728.

I. vers, uitgevers en verspreiders. — Dit besluit
 BOEK. werd genomen na de wederopvatting der raad-
 IV. pleging over het verslag, in den jare 1770
 HOOFDST. uitgebragt, op een voorstel des Hofs ter beteugeling van de drukpers (1).
 1773.

Belisari- De aanleiding hiertoe schijnt de hevige letter-
 sche twist. twist te hebben gegeven over den *Belisarius* van MARMONTEL. Dat geschrift, bij de Sorbonne te Parijs veroordeeld, en alhier in het Nederduitsch vertaald uitgegeven, had de pen gescherpt van den Hoogleeraar P. HOFSTEDÉ wegens des schrijvers pleit voor deugdgezinde Heidenen, wien hij eene gelijke plaats nevens deugdgezinde Christenen in den Hemel had toegekend. Des Hoogleeraars regtzinnigheid sloot denzelfen niet slechts ook voor de Socratesen en Titusfen, maar bezwalkte derzelver nagedachtenis zoo zeer, dat de Remonstrantsche Leeraar C. NOZEMAN meende, de eer des naams van eenen Socrates vooral openlijk te moeten handhaven. De twist bleef, gelijk het gaat, niet bij de zaak, het eindelijk lot van vrome Heidenen. Des Hoogleeraars onverdraagzaamheid noemde de duldigheid der Remonstranten in het land eene bloote oogluiking van den Staat, welke hij gaarne had geëindigd gezien. En nu bleef het evenmin bij de aanvankelijke geschilvoerders, maar versprei-

(1) Zie D. II. bl. 474 en 475. — Resol. van Holj. 1773. 1 Mei.

spredde zich een bittere twist, waarin een aantal anderen deel namen, doch dien de Staten van Holland met hun verbodschrift deden eindigen. (1).

I.
BOFK.
IV.
HOOFDST.
1773.

Ter

(1) Jaarb. 1773. bl. 466. — „Liever, indien de „strijd over zulke onderwerpen, als zij oorspronkelijk „waren, noodig en voeglijk was, zou ik den strijd „deelen met den laatstgenoemden; hoe niet liever aan „de liefde en billijkheid van God de meest mogelijke „uitgestrektheid toekennen, dan die binnen zeer naau- „we perken te stellen; hoe mij als wachter willen „plaatsen aan de poort des Hemels, opdat toch nie- „mand uit de duizende miljoenen Adamskinderen, die „buiten het plekje van den Joodschen en Christelijken „grond geboren zijn, mogt ingaan!” Dus schrijft een „Leeraar bij de afdeeling der Hervormden in zijn *Geschiedkundig onderzoek over de vereeniging der Protestanten in de Nederlanden*, 's Gravenh. 1822. bl. 229. Op den 5den van sprokkelmaand 1769 stelde de Graaf BENTINCK deze aantekening: „ik heb den Prins „gezegd, dat ik het boek van HOFSTEDE over *Belisarius* heb gelezen; dat dit het eenige boek is, het- „welk ik ooit heb gelezen, tegen de deugd op zich „zelve beschouwd en tegen deugdzame lieden, als „zoodanige, geschreven; maar dat ik, het boek op „zich zelf daarlatende en het alleen beschouwende, „als opgedragen aan de Prinses, en grofheden en „onbetamelijkheden behelzende, die aan Zijne Hoog- „heid zelve niet ter lezing behoorden aangeboden te wor- „den, mij niet kon wederhouden te zeggen, dat een „man, die in staat was, aan de Prinses op te dragen „en ter lezing aan te prijzen een boek, waarin men „ge-

DEEL III.

B

I. Terwijl zij, die den vrede beminden, zich
 BOEK. zeer verheugden over het stuiten van den
 IV. zoogenaamden Belifarischen krijg, bedroefden
 HOOFDST. zij zich niet weinig, ten dezen zelfden jare,
 1773. over de zegepraal, welke de onverdraagzaam-

Afzet-
 ting van
 den Hoog-
 leeraar F.
 A. VAN DER
 MARCK. heid in meer dan een opzigt behaalde bij de
 afzetting van den Groningschen Hoogleeraar
 F. A. VAN DER MARCK. Sedert eenige jaren in
 het regt der natuur en der volkeren, en in het
 algemeen staatsregt, met roem onderwijs ge-
 geven en vele voortreffelijke leerlingen gevormd
 hebbende, bragt 's mans bijzondere ijver in
 zijn vak hem in opspraak bij Regtsgeleerden
 en Godgeleerden tevens, als maakte hij veel
 te grooten ophef van het natuurlijk regt ten
 nadeele, gelijk de eersten vermeenden, van het
 Romeinsche, en ter krenking, zoo als de laat-
 sten beweerden, van de Goddelijke openba-
 ring. In het jaar 1770 begonnen de Her-
 vormde Kerkleeraars te Groningen zich van
 den kanzel te laten hooren over dien buiten-
 sporigen ophef van de natuurwet, en deed een
 hunner eene aantekening stellen in de kerke-
 lij.

„geheele hoofdstukken vond over de Sodomie, ver-
 „diende uit het huis van den Prins gedreven en verbannen
 „te worden. — Maar — voegde hij er bij — het spijt
 „mij te erkennen, dat dit op den Prins de werking
 „niet deed, die ik daarvan had verwacht.” — *Mede-
 gedeelde Memoirên.*

lijke akten over de stellingen, door eenen Kandidaat in de Wijsbegeerte onder des Hoogleeraars voorzitting openlijk verdedigd.

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1773.

Het houden van bijzondere lessen over het natuurregt, toegepast op de Godgeleerdheid, ten dienste inzonderheid van Studenten in dat vak, en het stellen van enger perken aan het algemeen kerklijk regt der Hervormden, wekten echter de waakzaamheid der Godgeleerden het allermeest. Een viertal Leeraars vervoegden zich, namens de Klasse van Groningen en het Gorecht, in herfstmaand des volgenden jaars schriftelijk tot de Bezorgers en Hoogleeraars der Hooge School van Stad en Lande met bezwaren en bedenkingen tegen de uitgegevene Akademische lessen van VAN DER MARCK over eenige uitgezochte hoofdzaken van de oefenende Wijsbegeerte en het Natuurlijk Regt, en voornamelijk over de pligten omtrent God. Dit geschrift, schoon zacht en zedig opgesteld, strekte regtstreeks om den Hoogleeraar te beklagen over afwijkingen van de aangenomene Leer der Hervormde Kerk en van hare Formulieren van eenigheid.

De Bezorgers der Hooge School oordeelden, de zaak ter kennis te moeten brengen van den Stadhouder, als Eersten Curator, en haar inmiddels in state te moeten laten. Zij gaven van dit hun oordeel aan de

B 2

Hoog-

I. Hoogleeraars kennis, ook hen verzoekende aan
 BOEK. geene bijeenroeping van den Achtbaren Raad
 IV. te denken. Het antwoord van den Stadhouder
 HOOFDST. kwam spoedig en hield in: „dat het adres
 1773. der Klasse een' onverhinderden loop behoorde
 te hebben, en aan den Hoogleeraar eene volledige verdediging moest worden toegestaan, waarna, ingeval van oneenstemmigheid der Leden van den Akademischen Senaat bij de eindelijke uitspraak in deze zaak, de schriftelijke gevoelens van de Theologische Faculteit op de vier overige Akademiën zouden verzocht en ingenomen worden.” Na het ontvangen van dit antwoord werd de Achtbare Raad bijeengeroepen en daarin besloten: „afschrift der bezwaren en bedenkingen aan den Hoogleeraar te geven, en denzelven den tijd van drie maanden toe te staan om daarop te antwoorden, met mededeeling tevens van hetgeen de Stadhouder had geantwoord.”

VAN DER MARCK, in den onverhinderden loop van de bezwaren der Klasse niet dan een' geregelden, met het regt bestaanbaren, onderstellende, en in zijne volledige verdediging alle middelen van uitzondering geoorloofd achtende, bediende zich hiervan, om de bezwaren, zoo wel in den form als ter zake, onontvankelijk te doen verklaren met oplegging van een' bepaalden tijd voor de vier adresfantien, om hunne be-

be-

bedenkingen in eenige vaste stellingen te vervatten en naar genoegen regtens te bewijzen, onder verpligting tot een eeuwig stilzwijgen bij gebreke van dien. Tevens gaf hij eene verklaring in het licht op en tegen de ingebragte bezwaren.

Dit uitzonderend antwoord werd van de hand gewezen en in het, daarop gebouwd, verzoek niet getreden, maar van den Hoogleeraar gevorderd het begeerd berigt, of wel om zich binnen acht dagen te uiten, of hij zijne gedrukte verklaring daarvoor begeerde aangemerkt te hebben, in welk geval hetzelfde binnen den gestelden tijd zou moeten worden ingeleverd; doch, indien hij iet meer of anders ter zijner verdediging meende te moeten inbrengen en daartoe langer tijd te behoeven, zulks almede binnen acht dagen te verzoeken. — De Hoogleeraar verkoos het laatste, als hebbende zijne verklaring eeniglijk geschreven tegen de opgevatte vooroordeelen van het gemeen, maar verzocht tot het opstellen van eene nadere verklaring, of liever berigt aan den Akademie-raad, den tijd tot het einde der aanstaande groote vakantie. — Op dit verzoek werd goedgevonden: „de gedrukte verklaring in geene aanmerking te nemen, maar geheel voor rekening van den Hoogleeraar te laten, en aan hem andermaal drie maanden toe te staan tot

B 3

het

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

I. het opstel van zijn berigt, hetwelk men
BOEK. kort en duidelijk en alleen betrekkelijk op de
IV. bedenkingen en bezwaren der Klasse begeerde,
HOOFDST. zonder daaruit zelve stellingen te formeren,
1773. ten einde daarna uitspraak zou kunnen geschieden.”

Ongefeldheid had VAN DER MARCK belet binnen den bepaalden tijd gereed te zijn. Hij verzocht eene verlenging van vier, drie of ten minste twee weken. Hem werden nu nog vier weken vergund, waarna op den 28sten van herfstmaand 1772 zijn berigt schriftelijk bij den Akademie-raad ingediend en tevens door den druk gemeen gemaakt werd. Het besluit van dit berigt was de eisch: „dat de Akademie-raad wilde verklaren de bedenkingen en bezwaren der Klasse in des Hoogleeraars lessen niet te zijn gegrond, en den Hoogleeraar zelve deswegen vrij te spreken van alle verdenking van onregtzinnigheid; of anders, dat dezelve Raad, alvorens tot eene beslissende uitspraak te komen, aan hem bepaaldelijk wilde opgeven zoodanige bezwaren, als uit zijne lessen aan denzelven Raad zouden schijnen met de aangenomene leer der Hervormde Kerk nog niet volmaakt overeen te stemmen, op dat, hij daarover nader zijnde gehoord, zou kunnen worden bepaald, zoo als geoordeeld zou worden met de wetten der Akademie overeenkomstig te zijn.”

Men

Men nam den tijd om deze zaak, als op zich zelve niet slechts van groot gewigt maar waarvan de eer en welvaart van een braaf en geleerd man, aan wien de Hooge School veel was verplicht, als ook het bestaan van zijn talrijk huisgezin afhingen, zorgvuldig te behandelen, waartoe zelfs eenige Hoogleeraren hunne lessen eenige dagen zouden hebben opgeschort. De dag, ter afdoening bepaald, werd zelfs wegens de afwezigheid van twee Curatoren nog veertien dagen verschoven; maar toen was het, op den 13den van Wintermaand, dat de Akademie-raad, ondanks de afwezigheid dier zelfde Curatoren, bij meerderheid van negen tegen zeven stemmen, verklaarde: „de Klasfe wel gegrond te zijn in derzelver bezwaren voor zoo ver het betrof drie punten, namelijk, het oorspronkelijk en algemeen bederf van den gevallen mensch; de wedergeboorte en genade; en de bijzondere genade en toepassing der verdiensten des Middelaars en den aard der voldoening; — het berigt van den Hoogleeraar daarentegen onvoldoende en deszelfs stellingen over de vermelde punten voor onbestaanbaar met en aanlopende tegen de leer der Hervormde Kerk van Nederland, zoo als die in hare Symbolische Boeken was vervat, — met ontzegging aan den Hoogleeraar van alle de eischen, door hem bij zijn uitgegeven berigt gedaan.”

B 4

De-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

I. De uitspraak, bij besloten brieven aan den
 BOEK. Hoogleraar medegedeeld, bracht van zijne zijde
 IV. een nieuw verzoek aan Bezorgeren der Hooge
 HOOFDST. School te weeg, waarin hij betuigde: „onbe-
 1773. wust te zijn van zijne afwijking in de opgegevene
 punten, en eene bepaalde opgave zijner afwijkin-
 gen gewenscht te hebben, doch nu voor zich niets
 overig te zien, dan, na voorafgaande vermaning
 volgens de Akademische Wet, af te zien van
 het leeraren zijner veroordeelde stellingen;
 maar tevens aanbod, zijne ware meening over
 gemelde punten duidelijker en, zoo hij hoopte,
 voldoende op te geven, onder aanbod echter,
 des gevergd, om nimmer op deze Hooge School
 over gemelde stukken iet te zullen leeren of
 door anderen te laten beweren.” — Dan, nu
 scheen het geduld en de gematigdheid in zijne zaak
 geheel ten einde. Men besloot, op dit ver-
 zoekschrift geen acht te slaan. Ingeval VAN
 DER MARCK geene onregtzinnigheid in zijne
 stellingen erkende; of weigerde een opstel, zoo
 als hem zou worden voorgelegd, te onderteeken;
 of daarin eenige verandering mogt begeeren,
 zou men het daar voor houden, dat Zijne Door-
 luchtige Hoogheid en de Bezorgers der Hooge
 School alles hadden gedaan, wat de mensch-
 lievendheid vorderde, om den Hoogleraar te
 behouden, die zich zelve alzoo zou hebben te
 wijten, wat hem verder overkwam; hetwelk de
 ont-

ontzetting zijn zou van zijn Hoogleeraarschap.

VAN DER MARCK maakte zwarigheid in de onderteekening van het opstel, zoo als hetzelve was gesteld, maar toonde zich daartoe bereid, indien hem slechts eene kleine verandering in twee van de zeven, hem opgelegde, verklaringen werd vergund. Hij leverde te dien einde een verzoekschrift in aan Z. D. H., als Eersten Curator, en aan de Bezorgers der Hooge Schole, daar nevens voegende eene verklaring zijner ware gevoelens omtrent de drie stukken, bij het besluit van den Akademie-raad vermeld. Maar welke eene bevrediging eene edelmoedige regtzinnigheid in 's mans geloofsverklaring ook had mogen vinden, de scherp loerende onverdraagzaamheid vorderde voldoening. De Curatoren vonden op den 30sten van louwmaand dezes jaars goed, zijn verzoek onaannemelijk te verklaren overeenkomstig het genomen besluit, en dit aan den Hoogleeraar te kennen te geven tot zijn narigt. — De tijd van drie dagen, ter onderteekening gesteld, verlopen zijnde, werd de Hoogleeraar voor Curatoren geroepen en gevraagd, of hij nu tot de onderteekening gereed was. VAN DER MARCK volhardde bij den inhoud van zijn verzoekschrift, en begeerde dienaangaande een gunstig berigt aan Z. D. H., vermeenende, daar hij van

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

I. de Vrouwe-Gouvernante zijne aanstelling had
 BOEK. bekomen, nu ook niet ontslagen te mogen wor-
 IV. den zonder bijzondere toestemming van Z. D.
 HOOFDST. H. — Na eene korte beraadslaging, in afwe-
 1773. zigheid des Hoogleeraars, vond men goed dit
 zijn voorstel in geene aanmerking te nemen,
 maar het besluit, hetwelk met voorkennis en
 goedvinden van Z. D. H. te zijnen aanzien was
 bepaald, thans tegen hem uit te voeren; het-
 welk hem, weder binnen geroepen zijnde, door
 den oudsten Curator werd voorgelezen en waarna
 zijne zaak geëindigd werd met de uitspraak zij-
 ner ontzetting. — De Heer VAN DER MARCK
 bleef bij zijn verzoek en wenschte als nog, dat
 zijn rekwest mogt worden verzonden aan Z.
 D. H.; doch het antwoord was onmiddellijk:
 „dat men na het gevallen decreet geen verzoek
 of protest kon aannemen; dat Zijn Edele had
 afgedaan (1).”

Het gerucht van deze zaak vervulde het
 gansche Land en verdeelde den geest van
 het nadenkend gedeelte der natie. Het
 natuurlijk regt werd een schier algemeen voor-
 werp van onderzoek en beoefening, met geene
 geringe miskennis van het Romeinsche, en
 de zegepraal zelve der onverdraagzaamheid
 bragt grooten afkeer te wege van alle steile
 regt-

(1) Jaarb. 1773. bl. 965—1086. VAN DER MARCK
waarachtig verhaal 1775.

regtzinnigheid. Daartoe strekte ook niet weinig het spoedig gevolgd beroep van den Heer VAN DER MARCK als Hoogleeraar in de Regtsgeleerdheid, onder goedkeuring van den Koning van Pruissen, aan het *Athenaeum* te Lingen, alwaar hij in wintermaand dezès zelfden jaars zijne intrede deed met eene redevoering, waarin hij de redenen opgaf, waaraan hij zijne afzetting te Groningen toefschreef. Onder dankbaar herdenken zijner verplichtingen aan het Huis van Oranje, en volkomene vrijkenning van den Stadhouder aan zijn ontslag, sprak hij van een ligt geraakt slag van Geestelijken, hetwelk zijne grondbeginsels van het *kerkelijk* regt ten kwade had opgenomen, doch, den wrevel hierover verbergende, slechts een voorwendfel van onregtzinnigheid had opgeraapt tot zijnen ondergang (1).

In herfstmaand dezès jaars had Zijne Hoogheid aan de Hooge Staatsvergaderingen de nieuwe hoop medegedeeld, welke het hart der vorstelijke Ouders streelde, voor wier vervulling algemeene gebeden waren bevolen. Op den 15den van sprokkelmaand des volgende jaars had de geboorte van een' Prins plaats, voor wien de Afgezonden van Gelder-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1773.

Geboorte
van een
Prins van
Oranje.

1774.

(1) *Orat. Inaug. de Gloria Dei Suprema Naturae Lege.* 17 Dec. 1773.

I. derland het Peterschap aanboden, hetwelk door
 BOEK. Zijne Hoogheid dankbaar werd aanvaard. Bij
 IV. den H. Waterdoop, door den Leeraar P. NIEUW-
 HOOFDST. LAND bediend, na eene korte leerrede van
 1774. den Eerw. J. MONNIKEMOLEN, ontving de
 jonggeboren Prins den naam van WILLEM
 GEORGE FREDERIK; waarna aan de vermelde
 Afgezonden, als Gevaders bij deze pleg-
 tigheid gestaan hebbende, gehoor bij Hare
 Koninklijke Hoogheid werd verleend, en door
 hen de pillegift en het geschenk voor de
 kraamkamer overhandigd (1).

Inënting
 der kin-
 derziekte
 aan de
 twee oud-
 ste Vorste-
 lijke tel-
 gen.

Zoo hartelijk als zich het Vorstelijke paar
 verheugde in den dierbaarsten huwelijkszegen,
 zoo zeer bekommerde hetzelfde zich bij de
 toenmalige woede der kinderziekte, die als
 een verderflijke wind over de tedere bloemen
 ging, en schier elk kinderrijk gezin met bit-
 teren rouw vervulde. De eenmaal onopge-
 volgde raad van den Grave BENTINCK, het-
 geen der Prinsesse zelve zoo duur was ko-
 men te staan (2), drukte den beiden Ouderen
 nu met diepen nadruk op het hart, en, be-
 moedigd door de voorbeelden der genen, die
 God dankten voor den zegen der inënting, aan
 hun-

(1) Jaarb. 1774. bl. 84 en 189. — De inzameling der
 liefdegaven bij de Doopplegtigheid bedroeg f 2239.

(2) Zie D. II. bl. 447.

d
d
a
t
t
l
i
g

WILLEM, GRAAF VAN BENTINCK,
Heer van Rhoon en Pendrecht.

hunne telgen beproefd, besloten Zij hun kroost der weldadige kunst over te geven in biddend vertrouwen op den zegen des Hemels, wiens Voorzienigheid niet slechts door middelen werkt, maar in derzelver dankbaar en ootmoedig gebruik door de redelijke schepselen zijn welbehagen toont. De Lijfarts van Hunne Hoogheden, de Hoogleeraar GAUBIUS, maakte eenige zwarigheid, om zelf de inënting aan de Vorstelijke kinderen te werk te stellen, maar prees, indien de Ouders daartoe geneigd waren, zijnen Mede-Hoogleeraar in de Geneeskunde te Leijden, den Heer VAN DOEVEREN, daartoe aan, die, van de voordeelen der inënting ten volle overtuigd, en steeds gelukkig daarin slagende, zulks manmoedig ondernam, en in het midden van grasmaand in tegenwoordigheid van den Lijfarts van Z. D. H. aan den jongen Erfprins en de jonge Prinsesse de inënting verrigtede, terwijl de jongstgeboren Prins daarvoor nog te teder werd geoordeeld. Het kunstmiddel slaagde zoo gelukkig, dat niet slechts op den 24sten dier maand in alle kerken der Hofplaats plegtige dankzeggingen mogten gedaan, maar ook de algemeener aanwending van hetzelfde in ons vaderland van dat tijdstip af kon gedagteekend worden (1).

Eyen

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1774.

(1) Jaarb. 1774. bl. 400.

I. Even gedenkwaardig voor de weldadige
 BOEK. kunst, die, zoo lang mogelijk, den dood zijne
 IV. prooi betwist, was de oprigting te dezen jare van
 HOOFDST. een Geneeskundig Genootschap te Amsterdam,
 1774. onder de spreuk: *Servandis Civibus*, hetwelk,

Oprigting behalve de uitschrijving van prijsvragen onder
 van het uitlooving van gouden en zilveren eerepen-
 Genoot- ningen, zich tevens voorstelde: „om van al,
 schap *Ser-* wat aan hetzelfde mogt worden medegedeeld.
 vandis *Civibus*. niets, hoe gering, indien slechts nuttig, te
 verwerpen, niets, hoe schitterend, indien nut-
 teloos, aan te nemen (1).”

Vrees De aanvang van dit jaar had zich intusschen
 voor den gekenmerkt door eene vrij algemeene vrees. Ster-
 ondergang rekundigen hadden opgemerkt, dat de Planeten
 der we- *Mercurius* en *Mars* in hetzelfde zeer na voorbij
 reld. den Aardbol zouden loopen; bij sommigen
 scheen het mogelijk, dat dezelve daarvan eenigen
 invloed zou gevoelen; en daar zulks op den
 8sten van Bloemaand zou plaats hebben, werd
 die dag door het gemeen met veel bekommring
 als de jongste des Aardbols te gemoet gezien.
 In Vriesland inzonderheid hield die angst den
 algemeenen geest zoo zeer bevangen, dat moe-
 deloosheid bij sommigen den gewonen arbeid
 deed staken, als had men na dien dag daarvan
 geene vrucht meer te verwachten. Akelige voor-
 spel-

(1) Jaarb. 1774. bl. 533.

spellingen van eenen, voorzeker krankzinnigen, Schoolmeester hadden nog bij de reeds ontruste en verbijsterde verbeelding geloof gevonden, zoo dat de hooge Regering van dat gewest het noodig hield; de gemoederen te bedaren door het opmerkelijk berigt: „dat men door deskundigen was onderrigt, dat de bewegingen der gemelde Planeten geenen invloed op de Aarde hebben; dat de conjunctie van *Venus* met de *Zon* reeds was geschied op den 22sten van lentemaand, zonder dat men haar, gelijk in 1761 en 1769, eens had kunnen waarnemen; waarna voorts de conjunctie van *Mercurius* met de *Zon* op den 11den van grasmaand was voorgevallen; dat beide die Planeten op de gemelde tijden het naast aan de Aarde waren geweest, en zich nu weder dagelijks verwijderden; dat daarenboven het zeer gering vermogen van *Jupiter* op de *Aarde* den 8sten van bloemaand op het allerkleinste zijn zou; dat men den stand der Planeten op dien dag zeer juist voorwist, en dat zij, die daarvan eenig onheil vreesden, slechts hunne onkunde beleden aan derzelver loop in hare eigene, zeer ver van elkander verwijderde, kringen.” Zij, die zich geen denkbeeld van de zekere gronden der Sterrekunde konden vormen, vonden hierin weinig geruststelling; ook anderen, die daarvan wel eenig denkbeeld hadden, maar de wetenschap zelve niet kenden, zagen zich allen twijfel aan misrekening nog niet ont-

no-

I.

IV.

HOOFDST.

1774.

I. nomen; en over het geheel bleef heimelijke
 BOEK. angst het hart beheerschen tot dat de nood-
 IV. lottige dag veilig voorbij was gegaan, en het
 MOEDST. bijgeloof zich de bespotting zijner ijdele angst-
 1774. valligheid moest getroosten (1).

Hooge
 water-
 vloed in
 bloei-
 maand.

Gelukkig voor de zorg tegen de verwar-
 ringen, uit angst en moedeloosheid geboren,
 werden eerst op het einde van bloei maand eenige
 plaatsen door een' ongewonen voorjaarsramp ge-
 troffen. Na eene zeer ongelijke luchtgesteldnis in
 het midden dier maand, zoo dat de warmteme-
 ter een onderscheid van twintig tot acht en twin-
 tig graden op éénen dag teekende, stak op den
 27sten een felle storm uit het noord-westen
 op, die het IJwater tot eene hoogte opzete-
 tede, zoo als niemand zulks in dat jaargetijde
 had gezien; ook de Zuiderzee zwol tot eene
 ongehoorde hoogte; en de Noordzee deed
 veel vee op het koegras bij Kalantsoog ver-
 drinken (2).

Tweede
 eeuwfeest
 van Leij-
 dens ont-
 zet.

Aangenamer stof is, de vermelding van het
 tweede eeuwfeest van Leijdens ontzet, aldaar
 op den 3den en 4den van Wijnmaand met eene
 hartelijke vreugde gevierd, waarin geheel het
 vaderland deelde. Op den eersten dier dagen
 had de jaarlijksche Godsdienstige viering dier
 ver-

(1) Jaarb. 1774. bl. 412.

(2) Jaarb. 1774. bl. 525.

verlosfing plaats, doch was het tweede jubel van dien dag vermeld door drie losbrandingen van het gefchut der wallen, door klokkefpiel en trompergefchal van den fadshuis-toren; en had zich de Regering en de Krijgsraad der fchutterij in ftatigen optogt van het Raadhuis naar de Pieterskerk begeven. Des avonds fchitterden de logementen *het Zwijnshoofd*, weleer het woonhuis van den Burgemeester VAN DER WERF, en *de Burg*, tijdens het beleg van een zoo groot belang, met de fraaifte en toepasfelijkfte kunstverlichtingen. Den volgende dag hield de vermaarde J. LE FRANÇO VAN BEEKHEE, in de Gafhufkerk, eene dichtmatige redevoering, daarna onder het opfchrift van *het verheerlijkt Leiden* in druk uitgegeven. Nimmer had eenige dichterlijke voordragt eene gelukkiger werking gedaan. Het gansch gehoor eener volgedrongene kerk had aan 's Dichters lippen gehangen, en elk, door hem uitgedrukt, gevoel was als een elektrieke fchok door aller harten gegaan. Ook na het gehoor was aller mond even vol van 's redenaars lof, als van de ftof der algemeene vreugde, gebleven, waartoe almede vrolijke maaltijden en gepaste gedenkpenningen bevorderlijk waren (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1774.

Her-

(1) Jaarb. 1774. bl. 1030—1036.
DEEL III. C

I. Herinnering, verlevendiging en verheffing
 302K. van dit echt vaderlandsch genot schonk Leij-
 IV. den in het volgende jaar bij het tweede eeuw-
 HOOFDST. feest der Hooge Schole, op den 3den van
 1774. herfstmaand gevierd, waaraan de Staten van Hol-

Tweede land tien duizend guldens hadden toegestaan,
 eeuwfeest van Leij- meestal tot het slaan van gouden en zilveren ge-
 dens Hoo- denkenpenningen besteed, en hetwelk de Stadhou-
 ge School. der met zijne tegenwoordigheid vereerde. De
 Hoogleeraar H. D. GAUBIUS hield eene Latijnsche
 redevoering: „over de wonderbare blijken van
 Gods voorzienigheid in het stichten, bescher-
 men en luisterrijk maken van 's Lands Hooge
 School te Leijden;” daarna bezong de Hoog-
 leeraar A. VAN ROOIJEN, in een Latijnsch
 Dichtstuk, den lof der voornaamste Hoog-
 leeraren in de Genees-, Heel-, Schei- en
 Kruidkunde, die deze Hooge School versierd
 hadden. Vier Studenten werden, ten einde de
 plegtigheid te verhoogen, na der vaderen wij-
 ze, met de kap bevorderd tot Doktoren,
 BRANTSMA en VOSMAER in de Regtsgeleerdheid,
 FORSTEN in de Geneeskunde, en VAN DER
 HEIM in de Wijsbegeerte. Deze wijze van be-
 vordering had sedert den jare 1735 geene plaats
 gehad (1).

Wat ook over het gebruik en misbruik des

100-

(1) Jaarb. 1775. bl. 63—85 en 199—222.

tooneels door zedekunde en staatkunde beide als betwistbaar of bedenkelijk kon worden in het midden gebragt, het verband van letterkunde en beschaving met een' welbestuurden schouwburg, en de aangelegenheid van schuldeloos vermaak voor eene talrijke bevolking, hetwelk het Amsterdamsche tooneel schier anderhalve eeuw aan burgers, inwoners en vreemdelingen had verschaft, konden alleen door dweepziek vooroordeel miskend worden. Na den brand van dien schouwburg mogt hetzelfde zich dan luid genoeg hebben laten hooren, de achtbare Regering der stad verhief er zich boven, en besloot tot de oprigting van een' nieuwen schouwburg, op het plein bij de Leijdsche poort, naar het ontwerp van den Heer J. E. DE WITTE, Directeur-Generaal van stadswerken en gebouwen, onder wiens opzicht dat werk in zeventien maanden tijds door stadswerklieden werd voltooid. Schoon slechts op een' steenen voet rustende, meermalen bij de twee duizend aanschouwers bevattende, en wel eens met minachting eene houten tent genoemd, mogt dit kunstgesticht nu schier eene halve eeuw verduren, en met geene mindere gerustheid voor deszelfs hechtheid dan voor de veiligheid bij het ontstaan van dergelijken ramp, als den vorigen schouwburg vernielde, bezocht worden: en had de *Gijsbrecht van Amstel* van

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1774.

Nieuwe
schouw-
burg te
Amster-
dam.

I. den grooten VONDEL dat tooneel geopend, de
 BOEK. *Jakob Simonszoon de Rijk* van de onovertrof-
 IV. fene J. W. VAN WINTER, geboren VAN MERKEN,
 HOOFDST. werd ter inwijding van het tegenwoordige op-
 1774. gevoerd (1); zoo als het voor den nationalen
 schouwburg voegde, die zijnen VONDEL reeds
 in volle kracht bezat, toen zich de gaven van
 P. CORNEILLE in Frankrijk eerst ontwikkel-
 den, en nu met zijne eigene *Melpomene*
 feest hield, wanneer Duitschland eerst dacht,
 om aan *Thalia* te offeren.

Verbete-
 ring der
 financiën
 in Vries-
 land.

Bij gelegenheid der verligting aan de geld-
 middelen van Zeeland, in den jare 1771 toe-
 gebragt (2), werd Vriesland van de opbrengst
 tot die verligting vrijgesteld, ter zake van den
 minvermogenden toestand van eigene geldmid-
 delen. Op vroegere klagten van onvermo-
 gen had de Stadhouder in 1768 reeds aan de
 Staten van dat Gewest voorgesteld, het onder-
 zoek naar den staat van 's Lands inkomsten aan
 eenige bekwame leden op te dragen. Dit was
 geschied; doch hadden deze gelastigden in
 den voorleden jare eerst een berigt hunner
 bevindingen uitgebragt, zoo wel van de mid-
 delen tot herstel, als van den staat der inkom-
 sten van het Gewest, welk berigt aan Z. D. H.
 door

(1) Jaarb. 1774. bl. 1274—1281.

(2) Zie D. II. bl. 466.

door de Staten was gezonden, met verzoek van daarop Hoogstdezelfs gedachten te vernemen. De Stadhouder voldeed in den aanvang van dit jaar aan het verzoek, en ten gevolge daarvan werden door de Staten verscheidene maatregelen beraamd en vastgesteld; waaromtrent evenwel zeer werd getwijfeld, of zij het kwaad wel in den grond aantasteden, en dus een volkomen herstel konden doen verwachten (1).

Volgens eene wet van KAREL DE GROOTE, mogten geene vreemdelingen goederen erven in Frankrijk, die alsdan vervielen aan de schatkist des Rijks. Voor vreemdelingen werden gehouden, die over de Elve, de grens-scheiding van het toenmalig Fransch grondgebied, woonden en naar de *Albis*, *Albanii* of *Aubœ* werden genaamd. Dit regt, daarna *droit d'Aubaine* in het Fransch geheeten, bragt een, vrij algemeen, regt van wederver-gelding onder de volkeren in werking, welks hatelijkheid echter deszelfs afschaffing van tijd tot tijd te weeg bragt. In 1597 werd hetzelfde wederkeurig tusfchen Frankrijk en het Gemeenebest afgeschaft; doch men had in Frankrijk niet goedgevonden, de vlugtelingen van daar her-

waarts

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1774.

Affschaf-
fing van
het regt van
Aubaine
met Frank-
rijk.

(1) Jaarb. 1774. bl. 539, 579 en 590.

I. BOEK. IV. HOOFDST. 1774. waarts wegens vervolging om den Godsdienst, in de vruchten dier affchaffing te doen deelen, ook niet na dat zulke vlugtelingen als inborelingen in dezen Staat waren aangenomen, zoo dat de Staten eindelijk verklaard hadden, dat men de Franschen wederkeerig niet zoude toelaten tot de erfenis van goederen dier vlugtelingen hier te lande. Gelukkig kwam in dit jaar een verdrag tot stand ten voordeele der wederzijdsche onderdanen, waarbij het voorgemelde regt volkomen werd afgeschafft en vernietigd (1).

Men was geene gemaklijkheid van Frankrijk ge-

(1) Gen. Ref. 1774. 2 Mei. Jaarb. 1774. bl. 526. In het laatst van 1772 waren de onderhandelingen hierover van deze zijde aangevangen, en werd onze Minister in den zomer van 1773 met volle magt ter teekening der overeenkomst bekleed. Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1772. 3 Dec. en 1773. 12 Julij. — In Zeeland werd dit verdrag, ten behoeve der ingezetenen, afgekondigd in 1775. — Not. van Zeel. 1775. 24 Sept. en 21 Dec. — In het Jaarboek van 1774 bl. 864 wordt wel gezegd: „dat hetzelfde verdrag met de Hoven van Zweden is aangegaan;” doch daarvan is geen blijk in de Resolutiën van H. H. M. In derzelver Secret Register van 23 Febr. 1774 alleen wordt het gevonden van zekere negotiatie, door dat Hof te beproeven met de stad Amsterdam en mischien meer andere steden over het regt van Exue; welk berigt bij Holland werd overgenomen en aldaar commisforiaal gemaakt, doch zonder gevolg. — Resol. van Holl. 1774. 19 Maart.

gewoon zonder eenig staatkundig doel. Ook waren de omstandigheden reeds geboren, waarin hetzelfde groot belang zou hebben bij het algemeen gevoelen onzer natie. Engeland geraakte in openbaren krijg met eigene volkplantingen, die Frankrijk eerlang tegen het moederland met de wapenen ondersteunde. Ook van dien kant was spoedig aanzoek bij den Staat te wachten, terwijl het Gemeenebest nog even weerloos was, als in den laatsten krijg dier beide Mogendheden, om de eenig heilzame onzijdigheid met kracht te handhaven.

Vruchteloos was de allereerste poging van den Stadhouder, in 1767, gebleven om den Staat den naam eener Zeemogendheid waardig te doen dragen. Even vruchteloos was deszelfs aandrang in 1769 geweest tot herstel van land- en zeemagt tevens, ten einde het Gemeenebest deszelfs aanzien onder de Mogendheden behield, en zich gerust op deszelfs verbonden kon verlaten. Het herhalen van dien aandrang, telkens met vernieuwde klem, in 1770 en 1771, had even weinig vermogen gehad, om de Gewesten daartoe de handen te doen in een slaan, als het afzonderlijk voorstel van Holland omtrent de zeemagt de andere Gewesten tot krachtdadige besluiten had kunnen brengen (1)

In

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1774.

Vruchte-
looze
pogingen
tot herstel
der zee-
magt.

(1) Zie D. II. bl. 392. 478 en 481.

I. In 1772 was reeds bij het inbrengen van den staat van oorlog opgemerkt, niet slechts

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1774

Op verbetering van land- en zee-magt tevens aangedrongen.

dat een Gemeenebest altijd gevaar loopt, hetwelk, uit hoofde van zwakheid en werkeloosheid, van vijanden geen ontzag, van vrienden geen' bijstand te wachten heeft; maar ook dat de netelige omstandigheden, waarin de zaken van Europa zich al dadelijk bevonden, niet alleen met opzigt tot de belangen van dezen Staat in het bijzonder, maar ook met betrekking tot die van andere Mogendheden, alzins vorderden, dat men zich in eene waardige in rustige houding voor vrienden en vijanden beide zou weten te stellen (1). De Staten van Holland erkenden de gegrondheid van dezen aandrang volkomen, maar meenden dien alleen van den zeekant te gevoelen, weshalve zij hun laatst gedaan voorstel met de meeste klem herhaalden. — Overrijfsel zou met genoegen het ontwerp eener matige vermeerdering der landmagt te gemoet zien. — Utrecht was voor de verbetering van land- en zee-magt beide, maar klaagde over geldelijk onvermogen. — Gelderland had reeds vroeger in den aanbouw van oorlogschepen gestemd, maar bleef ook aandringen op eene matige vermeerdering der landmagt. — Ook Zeeland was

(1) Resol. van Holl. 1773. 12 Jan.

was voor beide, maar kwam nogmaal met onvermogen en veelvuldig beklag over de behandeling der overige Gewesten te berde. — Vriesland erkende de noodzaaklijkheid van land- en zeeversterking, maar schroomde voor de kosten, en verlangde eerst het ontwerp voor de landmagt te zien. — Stad-en-Lande was ijverig voor de zeemagt, en niet ongenegen tot de vermeerdering der landmagt, doch het ontwerp daartoe afwachtende.

Het begeerd ontwerp werd in hooimaand 1773 aan de Gewesten rondgezonden, ten einde zoo in hetzelfde als in den aanbouw van vier en twintig schepen toe te stemmen. 's Lands krijgsmagt zoude worden vermeerderd met 1368 paarden en 8929 hoofden, waarvoor het jaarlijksch onderhoud was begroot op *f* 1,560,654; het aanritsgeld en de recruterings op *f* 65,3987 daar en boven.

Stad-en Lande, Vriesland, Overijsel, Gelderland en Utrecht bewilligden, reeds voor het einde van wijnmaand, in dit ontwerp; doch Holland bleef met deszelfs besluit ter Vergadering van H. H. M. tot in grasmaand van dit jaar achter, en gaf nu te kennen: „in de besluiten der andere Gewesten geene genoegzame geruststelling te hebben gevonden, dat de verbetering der zeemagt bijdezelven naar vereisch zou zijn ter harte genomen,

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1774.

Ontwerp
daartoe.

Ander
voorstel
van Hol-
land.

I. waarvan niet minder dan de welvaart of het
 BOEK. verderf van Holland en , bij onvermijdelijk ge-
 IV. volg, het behoud of de ondergang van het Ge-
 HOOFDST. meenebest moest afhangen. De verbetering
 1774. der zeemagt toch was niet door het aanbouwen
 van schepen alleen uit te werken, maar door
 het jaarlijks in zee brengen van een bekwaam
 aantal oorlogschepen, hetwelk de steeds afne-
 mende vaart en handel voor een geheel verval
 moest behoeden. Om die reden had Holland, het
 onvermogen der Admiraliteits-Kollegiën daartoe
 gebleken zijnde, bij voorgaande gelegenheden
 voorgesteld het vaststellen van een fonds,
 door de Bondgenooten bijeen te brengen,
 voor de jaarlijksche uitrustingen; en zoo lang
 daartoe zoo wel, als tot den aanbouw, niet
 krachtdadiger besloten werd, zou hetzelfde
 van zich niet kunnen verkrijgen, om zijne
 gewestelijke geldmiddelen door eenigen verderen
 of meerderen last ter zake der verdediging te
 lande te bezwaren. Nooit toch kon de ver-
 dediging der Republiek, zoo te water als te
 land, op vruchtbare gronden worden gevestigd,
 zoo lang de middelen tot het werk der zee wer-
 den ingevoerd en vastgesteld met eene min-
 dere zekerheid, dan omtrent de verdediging te
 lande plaats had; — men had van ouds gehad
Staten van oorlog te water, die in onbruik
 waren gekomen, en door buitengewone peti-
 ti.

tiën vervangen , welke het zeer groot verschil tusschen slechts toegeftane en tusschen dadelijk gedragene lasten hadden aan den dag gelegd en de zaken der zee tot het tegenwoordig verval gebragt. — Holland moest dan het aanleggen van een vast fonds voor uitrusting op het dringendst aanbinden ; en zou nu wel kunnen volstaan met de begrooting van dat fonds , zonder zich over het ontwerp van vermeerdering der landmagt uit te laten , alvorens de nadere besluiten der overige Gewesten op zijnen aandrang waren ingekomen , maar gevoelde te veel ijver voor de belangen van den Staat , om zich niet bereidwillig te toonen , om ook de versterking der landmagt op dien voet te bevorderen , als bestaanbaar was zoo met de redenen van zijne finantie , als met zijne overtuiging , dat het verval van 's Lands zeemagt het groot en voornaam onderwerp uitleverde , hetwelk eene nadere en krachtdadiger voorziening vorderde. — Men zou wel niets liever wenschen , dan dat de vermeerdering van uitgaven voor de landmagt nevens het fonds voor de uitrusting geen te bezwarende last voor de gewestelijke geldmiddelen waren ; dan het geldwezen zich geenszins zoo gunstig voordoende , zoude men het ongeraden vinden om tot de beide voorwerpen meer toe te leggen , dan reeds in de consenten voor de verdediging te land plaats had ; —

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1774.

I. had; — de berekening van hetgeen de Kollegiën van de Admiraliteit in vreedestijd noodig hadden, om een bekwaam getal schepen ter bedekking van vaart en handel in zee te houden, moest gebragt worden op *f* 780,000; hetgeen nu, na aftrek dezer somme van de consenten voor de landmagt overschoot, mogt dan tot eene matige versterking voor dezelve besteed worden; — en daarop drong dan Holland aan, als op eene *conditio sine qua non*, en dat wel met alle voorzorgen voor de stipte nakoming. — Hiermede meenden nu H. Ed. Gr. M. doorslaande blijken te hebben gegeven van hunne genegenheid, om alles toe te brengen, wat met eenige redelijkheid van hen kon worden gevergd, in het vertrouwen, dat de *non equiperende* provinciën (gelijk zij hier werden genaamd) niet langer zouden vertoeven te beantwoorden aan de vermaningen van Z. Hoogheid en den Raad van State bij het slot der jongste petitie aan dezelve gerigt, daar toch de banden van het bondgenootschap nooit minder gevaar liepen van verbroken te worden, dan wanneer aan het meest contribuërend lid niet werd onthouden het genoeg van zijne pogingen tot redding en herstel van zaken door de medewerking zijner Bondgenooten ondersteund te zien.”

Hun Hoog Mogenden stelden dit voorstel
van

van Holland in handen hunner Afgevaardigden tot de zaken van den krijg, om daarop het gevoelen van den Stadhouder in te nemen en daarna te dienen van berigt en raad, terwijl de Afgevaardigden der andere Gewesten hetzelfde overnamen, om bij hunne Lastgevers overwogen te worden.

I.
DOEK.
IV.
HOOFDST.
1774.

Had het lang geduurd, eer Holland in zulk eene dringende zaak met deszelfs voorstel was opgekomen, het duurde nu ook tot in louwmaand des volgenden jaars, alvorens het berigt der Afgevaardigden van H. H. M. inkwam. Hetzelfde was evenwel volkomen geschikt, om het gedaan voorstel aan te bevelen. „Men had wel het verschil opgemerkt tusschen de gevoelens van Gelderland, Utrecht, Vriesland, Overijsel en Stad-en-Lande, die volledig toegestemd hadden in het ontwerp tot vermeerdering van land- en zeemagt, en het voorstel van Holland; doch tevens het wenschelijke en mogelijke ingezien, om dat verschil uit den weg te ruimen. Zijne Hoogheid, met dat zelfde oog de zaak inziende, had ten nieuwen blijke zijner aanhoudende zorg voor de eensgezindheid der Bondgenooten, een vereenigingsontwerp voorgesteld, wanneer de vijf genoemde provinciën konden besluiten, behoudens derzelver gegevene toestemming in het ontwerp van versterking der land- en zeemagt, die omtrent de landmagt in

Voorstel
ter bemid-
deling en
vereeni-
ging.

I. zoo verre te veranderen, dat de som, daartoe
BOEK. voorgelagen, werd verminderd op negen ton-
IV. nen gouds, en dat op den staat van oorlog eene
HOOFST. post van zes tonnen werd gebragt tot uitrusting
1774. van schepen; doch in verwachting, dat de eene
 post niet zonder de andere zou worden ver-
 minderd, en wel in deze evenredigheid, dat de
 eerste met honderd en vijftig duizend vermin-
 derd wordende, de tweede honderd duizend
 zou afleggen; en alzoo ook omgekeerd; ter-
 wijl men tevens alles zou aanwenden ter bezui-
 niging bij de Admiraliteiten, en derzelver Kol-
 legiën door eene rigtiger invordering der mid-
 delen te water tevens in staat zou stellen, om
 jaarlijks eenige fregatten uit te rusten ter be-
 scherming van den handel en zeevaart. — Dit
 ontwerp was door de Afgevaardigden alzins
 geschikt gevonden tot een billijkigendeen voor
 de wederzijdsche verschillende Gewesten, en
 tevens om de land- en zeemagt van den Staat
 eenigermate te zien verbeteren.

Hetzelve
 blijft zon-
 der ge-
 volg.

De Afgevaardigden van Gelderland, Vries-
 land, Overijsel en Stad-en-Lande verklaarden
 terstond, hunne Zenders wel genegen te kennen,
 om dit ontwerp aan te nemen en tot stand te
 brengen ondanks de bedenkingen, welke zij
 omtrent het voorstel van Holland mogten ge-
 had hebben, niets meer dan eensgezindheid
 wenshende in den drang van 's Lands alge-
 mee.

meene belangen. Zeeland en Utrecht namen I.
 het berigt over, om in de hunnen nader te BOEK.
 overwegen; maar bleven, gelijk Holland zelf, IV.
 daarop hunne verklaring schuldig, gelijk H. HOOFDST.
 H. M. bij derzelve toezending van den staat 1774.
 van oorlog voor 1776 op den 29sten van winter-
 maand 1775 met treurigen ernst te kennen gaven.
 Holland, hetwelk f 780,000 noodig had Daaryan
 gesteld voor het fonds van uitrusting, vond was Hol-
 zich nu met het voorstel van zes tonnen land oor-
 niet bevredigd; en liet om een verschil zaak
 van f 180,000, waarvan het zelf toch
 vijf negende gedeelten had moeten dragen,
 eene zoo ver gevorderde en zoo allernoodigste
 vereeniging slippen, waarin men toch, bij
 deszelfs toegevendheid, van Utrecht of Zee-
 land geene tegenstreving zou verwacht hebben!
 Dit aan eene onverzetlijke eigenzinnigheid
 alleen, bij de gereede en edelmoedige toege-
 vendheid van vier Gewesten, toe te schrijven,
 gedooft inderdaad de staatkunde niet, welke
 de Raadsvergaderingen van dat Gewest steeds
 kenmerkte: maar ook het oor te leenen aan de
 yerdenking van het gansche doel des gedanen
 voorstels van Holland, en aan de veronderstel-
 lingen, welke de uiterste partijschap zich hierin
 heeft veroorloofd, als had men het Land op-
 zetlijk weêrloos willen houden, om heimlijke
 bedoelingen tegen den Stadhouder zelve te
 be-

I. bereiken, vermag ook de geschiedenis niet bij gebrek van duidelijker blijk." Men kon er
 BOEK. IV. Holland geen smaak in doen vinden: „is de
 HOOFDST. 1774. zonderlinge term, waarmede de tegenoverge-
 stelde vooringenomenheid hiervan heeft gespro-
 ken (1). Wij zullen den draad der gebeurte-
 nissen volgen.

1775. In sprokkelmaand van den jare 1775 le-
 verde de Afgezant van den Koning van Groot-
 Brittannie, de Ridder Yorke, bij H. H. M.
 een geschrift in, strekkende: „om, bij den
 opstand van een gedeelte der Staten van
 Zijne Majesteit in Noord-Amerika, en de
 maatregelen van Hoogstdenzelven, om zijne
 onderdanen tot derzelver pligt te brengen,
 den nooddrang des Konings te doen opmerken,
 om te verhinderen, dat de misnoegden, onder
 voorwendfel van den handel, niets ontvingen,
 hetwelk den opstand voeden en sterken kon.
 De Koning had daarom in zijne Rijken allen
 uitvoer van wapenen of krijgstuig verboden,
 doch zou zijne voorzorg verijdeld zien, indien
 dit van elders vrij stond. Men had herhaalde
 berigten, dat kooplieden, alhier woonachtig,
 het

Eerste
 sanzoek
 van den
 Engel-
 schen Ge-
 zant om-
 trent den
 opstand in
 Noord-
 Amerika.

(1) Jaarb. 1775. bl. 845 en 1239. Staten van oor-
 log van 1775 en 1776. Res. van Holl. 1775. 18 Jan.
 en 1776. 17 Jan. VAN DER AA, Gesch. der Ver. Ned.,
 D. IV. bl. 125. Onmidd. vervolg op WAGENAAR D.
 XXIV. bl. 396.

het zij inboorlingen, het zij vreemden, bij aanhoudendheid krijgstuig verzonden naar Amerika, zoo wel onmiddellijk, als door tuschenkomst der Hollandfche volkplantingen in de West-Indiën. De Koning kon zich niet verbeelden, dat H. H. M. bekrachtiging zouden willen leenen aan eenen handel, zoo gevaarlijk, en zoo strijdig met de vriendschap tuschen H. H. M. en Z. M. De Gezant verzocht alzoo ten dringendste, dat H. H. M. zonder uitstel geliefden te nemen krachtdadige maatregelen, zoo als de voorzigtigheid en wijsheid hun zouden voorschrijven, om te beletten, dat hunne onderdanen, onder geen voorwendfel, meer wapenen en krijgstuig naar de West-Indiën verzonden, dan ter goeder trouwe noodig was voor hunne eigene volkplantingen (1)."

De Engelsche volkplantingen in Noord-Amerika hadden zich, door haren oorsprong uit zucht tot godsdienstige en bürgerlijke vrijheid van onder vervolging en onderdrukking, onderscheiden van alle andere Europefche volkplantingen in de Oost- en West-Indiën. Het ontginnen van woefte landen en het bebouwen der nieuwe gronden hadden een' even gelukkigen invloed gehad op de ontwikkeling van krach-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

Oor-
zaken van
dien op-
stand.

(1) Resol. Gen. 1775. 27 Febr.

I. krachten als op de beschaving van zeden der kolonisten, en het moederland had deszelfs vergunningen en bescherming rijkelijk vergolden gezien door de voordeelen van den handel met de voortbrengfelen eener steeds toenemende bebouwing. — Die bescherming was zeer kostbaar geworden in den jongsten krijg met Frankrijk, wiens afstand van Canada en Florida de volkplantingen, zich bevorens reeds van de Mississippi tot aan den Laurens-stroom, en in het binnenste tot aan het Alleghenni-gebergte uitstrekende, aanmerkelijk had vermeerderd. — Het moederland behoefde vergoeding dier kosten tot eigen herstel van geldmiddelen, en het Parlement werd op belastingen bedacht. De volkplantingen daar en tegen gevoelden eigene krachten, en wenschten zich onafhankelijk. Er ontstond wederstreving min van gevoeligen druk, dan van vermeend onrecht. Of het Britsch Parlement het recht had, om aan de koloniën, die in hetzelfde niet werden vertegenwoordigd, belastingen op te leggen? werd het punt van geschil na de algemeene invoering eener zegelakte in 1764. Dezelve werd twee jaren later ingetrokken. Was dit niet zonder grooten weêrzin van het Parlement geschied; deze eerste behaalde overwinning schiep een' nieuwen volksgeest in de koloniën, die de uitwerking eener belasting, welke men nu legde

op

BOEK.

IV.

HOOFDET.

1775.

op den uitvoer uit Engeland naar Amerika van verscheidene middelen, als noodwendige behoeften der kolonisten beschouwd, door eigene kunstvljt en zelfsverlochening wist te verijdelen. Van 1767 tot 1770 duurde deze strijd tusfchen staats-schrandeheid en volks-onverzetteljkheid, wanneer de eerste toegaf, alle de belastingen op den gemelden uitvoer herriep, met uitzondering alleen van die op de thee; — een halve maatregel, altijd verderflijk. — Inmiddels was de opstand der volkplantingen volkomen voorbereid en geregeld, en de algemeene geest door den invloed veler geschriften geleid tot den openbaren worstelstrijd voor eene volslagene onafhankelijkheid, die in 1773 te Boston, bij het gewelddadig wegnemen en het laten zinken eener lading thee, uit de Oost-Indiën tolvrij ingevoerd, den aanvang nam, en in 1774 gevolgd werd door de opening van een kongres te Philadelphia, hetwelk alle handelsbetrekkingen met Engeland ophief. — Het moederland had nu de keuze nog tusfchen toegevendheid of den burgerkrijg. Een billijk traktaat scheen velen verkiezelijk boven de haghelijke kanzen van den oorlog en het onvruchtbare en gevarelijke der overwinning zelve: maar de steilhoofdigheid besliste en de volkplantingen werden voor rebellen verklaard.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

I. Naauwelijks was nu Noord-Amerika in opstand
 ROEK. door het Britsch Parlement verklaard, of de
 IV. bovenstaande memorie werd door den Britschen
 HOOFDST. Gezant bij H. H. M. ingeleverd. Na her
 1775. berigt en de bedenkingen der Admiraliteiten

Antwoord
 van H. H.
 M. op het
 aanzoek
 van den
 Engel-
 schen Ge-
 zant.

op de Maze en te Amsterdam op de gedane
 klagten over toevoer van krigsbehoeften door
 middel der volkplantingen van dezen Staat in
 de West-Indiën ingewonnen te hebben, gaven
 H. H. M. den Afgezant te verstaan: „dat men
 zich naauwelijks kon verbeelden, dat de inge-
 bragte klagten voldoende zouden kunnen wor-
 den bewezen; doch dat, indien dezelve al
 eenigen grond mogten hebben, zulks op gee-
 nerlei wijze aan de Regering van dezen Staat
 kon worden geweten, die ook te veel blijken
 van zucht ter goede verstandhouding en vriend-
 schap met de kroon van Groot-Brittannie had
 gegeven, om deswegen eenige onaangenaam-
 heden te kunnen verwachten, of maatregelen
 ter belemmering in de vaart en handel, die
 ter goeder trouwe op en van eigene koloniën
 werden gedreven, te mogen vooruitzien;
 vooral niet, daar men, ten blijke der oplet-
 tendheid op 's Konings verzoek en om alle mis-
 bruik hierin tegen te gaan, bij voorraad voor
 den tijd van zes maanden allen uitvoer van
 wapenen en buskruid, zonder uitdrukkelijke
 toestemming der Admiraliteiten, kwam te ver-

bie

bieden;" hetgeen dan ook dadelijk geschiedde bij eene afkondiging van den 20sten van lentemaand, aan wier hoofd eeniglijk was gesteld,, om bijzondere redenen ons daartoe bewegende,, en in wier inhoud de naam zelfs der, in opstand verklaarde, kolonisten niet werd vermeld. De uitvoer daarvan met eenige schepen, onder de Domeinen van Groot-Brittannie te huis hoorende, werd op straffe van verbeurdverklaring en eene boete van f 1000 verboden; op gelijke straffe werd de uitvoer met vreemde of eigene schepen, zonder verlof van het Kollegie der Admiraliteit, naar buiten 's Lands, voor zes maanden opgezegd (1).

YORKE betuigde weldra het genoegen des Konings over dit besluit van H. H. M. en deszelfs vertrouwen, dat de handhaving der genomene maatregelen hem andere schikkingen voor de veiligheid en belangen van zijn volk onnoodig zou maken (2). Bevoorens echter de gestelde termijn des verbods verstreken was, leverde de Gezant eene tweede memorie namens den Koning in, met verzoek van deszelfs verlenging, onder betuiging van zijns mees.

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1775.

De uitvoer van wapenen en buskruid voor zes maanden verboden.

Dit verbod daarna nog voor een jaar verlengd.

(1) Resol. Gen. 1775. 20 Maart.

(2) Resol. Gen. 1775. 7 April.

I. meesters leedwezen over de noodzakelijkheid der voortdoring van deze geringe belemmering op onzen handel, doch waarvan de inwilliging aan H. H. M. een nog sterker regt op 's Konings vriendschap zou geven." — Onder wederkeerige betuiging van vriendschap, en dat het H. H. M. aangenaam zoude zijn geweest, dat de onderdanen van den Koning hem de noodzaak hadden gespaard, om tegen dezelve verdere middelen van dwang te moeten gebruiken, besloten zij het verzoek in te willigen, en hetzelfde verbod nog voor den tijd van één jaar te doen voortduren, in het vast vertrouwen, dat Z. M. ook bij voortdoring de noodige orders zou gelieven te stellen, dat geene belemmering in de vaart en handel, ter goeder trouwe op eene van de koloniën van den Staat gedreven, wierd toegebracht. (1).

Klagen
over de
bedienden
der Eng-
elsche
Oostindi-
sche Kom-
pagnie.

Misfelijk genoeg kwam hier tusfchen een breed verslag van de Bewindhebberen der Oostindische Kompagnie ter Kamer Amsterdam wegens vijandige aanslagen der bedienden van de Engelsche Kompagnie tegen onze belangen, zoo op de kust van Koromandel, als op Ceijlon. — Men onderhield er den Engelschen Gezant over, betuigende zich wel verzekerd

te

(1) Refol. Gen. 1775. 8, 18 en 25 Aug.

te willen houden, dat dit buiten kennis geschiedde van den Koning en van het Bestuur der Engelsche Kompagnie, maar toch dringend verzoekende, dat de Gezant bij Z. M. wilde uitwerken, dat gemeld Bestuur gelast werd deszelfs bedienden alle feitelijkheden en vijandelijkheden; middellijk of onmiddellijk, tegen die der Nederlandsche Kompagnie en tegen derzelver bezittingen, en wel inzonderheid de opgegevene, te verbieden. — YORKE nam gaarne aan te voldoen aan den wensch van H. H. M., doch meende genoeg in staat te zijn ter dadelijke geruststelling omtrent de gevoelens van den Koning en tegen alle bedenking omtrent de veiligheid der bezittingen van de Nederlandsche Kompagnie. — Daarna werd hij door zijnen meester gelast, H. H. M. te verzekeren, dat Bewindhebberen verkeerdelijk waren ontrust door hunne bedienden in de Indiën, hebbende Z. M. zich daarop wel doen onderrigten; dat evenwel, om zoo veel mogelijk allen grond van jaloezij weg te nemen, door Z. M. bevolen was de krachtigste vernieuwing der orders, te voren gegeven en nog bestaande, om de onverbrekelijkste harmonie en vriendschap met de vertegenwoordigers der Nederlandsche Kompagnie te onderhouden, overeenkomstig den inhoud der

D 4

trak-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

I. traktaten en het wederzijdsch belang der na-
 BOEK. tiën (1).

IV.
 HOOFDST.

1775.

Klagt van
 den Ko-
 ning van
 Frankrijk
 over den
 Zeekapi-
 tein DE
 BRUIN.

In het laatst des vorigen jaars had de Af-
 gezant van den Koning van Frankrijk klagten
 ingebracht over den Zeekapitein DE BRUIN,
 bevel voerende over een oorlogsfregat, het-
 welk in quarantaine liggende voor de haven
 van Livorno, een kanonschot had gelost op
 een' Franschen tartaan, voor welke belediging
 Zijne Majesteit eene voldoening vorderde, geë-
 venredigd aan de zwaarte van zulk een ver-
 grijp. Daarop was terstond geantwoord, dat,
 hoe gevoelig H. H. M. ook waren over het
 gedrag van eenen officier, die reden zou ge-
 geven hebben, om derzelver achting voor
 's Konings vlag te doen verdenken, niemand
 onverhoord kon worden veroordeeld; doch dat
 naar bevind van zaken in alle billijkheid zou
 worden beschikt, en, ingeval van gebleken
 pligtverzuim des Kapiteins, behoorlijke ge-
 noegdoening aan den Koning gegeven (2).

Regtvaar-
 diging van
 DE BRUIN.

Niet lang daarna stelden H. H. M. den
 Franschen Gezant het berigt in handen, door het
 Kollegie ter Admiraliteit op de Maze over het
 geval uitgebragt, nevens alle de daartoe behoo-
 rende bijlagen, ten einde daaruit te doen zien,
 dat

(1) Resol. Gen. 1775. 30 Mei, 26 Julij en 3 Aug.

(2) Resol. Gen. 1774.8 Nov.

dat de gedane klagt ten naauwkeurigste was
 onderzocht, en dat daarna ten allerklaarfte
 was gebleken, dat de fchipper van den tar-
 taan de omftandigheden niet naar waarheid had
 opgegeven, en dat DE BRUIN zich niet anders had
 kunnen gedragen, zonder deswegen vermoed te
 kunnen worden van eenig oogmerk om klein-
 achting aan de Fransche vlag te toonen;
 waarin men vertrouwde, dat de Koning genoe-
 gen en voldoening zou gelieven te vinden. (1).

De Koning het berigt en de bijlagen in zij-
 nen Raad hebbende doen onderzoeken, vond
 den inhoud geenszins voldoende en geliefde
 daarin geen genoegen te nemen. Het berigt
 van de Admiraliteit kenmerkte, in 's Konings
 oog, eene partijdigheid ter regtvaardiging alleen
 van den Kapitein; in de verklaringen van de-
 zen kwamen hem ftootende uitdrukkingen voor
 het Hof van Frankrijk voor; en het besluit zelf
 van H. H. M. wederfprak dadelijk alle gedane
 betuigingen van hoogachting. Dit alles beval
 de Koning zijnen Afgezant uitdrukkelijk te zeg-
 gen aan den Griffier van H. H. M., en
 voegde dezelve, de Markgraaf DE NOAILLES,
 daar nog toe eenen afzonderlijken brief van
 den Graaf DE VERGENNES, waarin die Staats-
 die-

I.
 BOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1775.

's Konings
 ontvre-
 denheid
 daarover.

(1) Refol. Gen. 1775. 18 Jan.

I.
BOEK.
IV
HOOFDST.
1775.

dienaar niet slechts 's Konings misnoegen over deze zaak nog al nadrukkelijker te kennen gaf, maar tevens de dreigende aanmerking maakte: „dat, schoon het traktaat van koophandel met het Gemeenebest niet meer bestond, men hetzelfde tot nogtoe had in acht genomen, en aan de Republiek vele voordeelen toegestaan, maar dat daarin veroudering zou kunnen komen.” — Na betuigd te hebben, dat de zaak hier geheel anders was voorgekomen, en gevraagd, of de Gezant ook eenige verdere stappen hieromtrent zoude doen, ontving de Griffier het stug antwoord: „dat de Koning geene voldoening van den Staat zou bedelen, maar dat de Heer DE VERGENNES er den Heer LESTEVENON VAN BERKENRODE over zou onderhouden, aan wien dan H. H. M. hunne bevelen konden geven (1).”

De Heer FAGEL, eene maand gewacht hebbende naar hetgeen onze Gezant daarover zou schrijven, meende dit gesprek niet langer onder zich te mogen houden; doch hij had hetzelfde naauwelijks medegedeeld aan het geheim besogne van H. H. M., of ontving berigt van den Heer LESTEVENON, dat de Graaf DE VERGENNES hem op gelijke wijze over deze zaak had onderhouden, waaromtrent de Koning had ge-

(1) Hetzelfde had de Gezant ook te kennen gegeven aan den Raadpensionaris.

gewild, dat de Heer DE NOAILLES geene openbare voordragt zou doen, maar alleen sommige Leden van den Staat in partikuliere gesprekken onderhouden.

Het berigt van den Griffier en de brief van den Gezant tot ernstig onderzoek aanbevolen zijnde geworden, werd goedgevonden, door den Heer LESTEVENON aan den Graaf DE VERGENNES te doen betuigen: „dat H. H. M. met zeer veel leedwezen het bovengemelde hadden vernomen, als hebbende niet anders getracht, dan aan den Koning blijken van eerbied en achting te geven; dat de zaak zelve niet onpartijdiger noch ernstiger had kunnen worden onderzocht; dat, indien er eenige min kiefche termen in de, bij het berigt gevoegde, stukken mogten gevonden zijn, in aanmerking behoorde te komen, dat die stukken niet waren gesteld, om onder het oog van Z. M. te worden gebragt, en men alzoo van de billijkheid en de grootmoedigheid des Konings durfde verwachten, dat daarop niet verder zou worden gedrongen, als niets afdoende tot het wezenlijke der zaak, welke naar form en stijl van onderzoek, zoo als men in de Republiek gehouden was te volgen, behandeld was, en nu nog breeder, ten betoge der regtmatigheid der gedane uitspraak, ontwikkeld werd; dat, indien ter zake zelve, van den

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

Beruf-
gingen van
H. H. M.
ter verde-
ding van
hun ge-
houden
gedrag in
deze zaak.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

den kant des Franschen schippers deugdzame tegenvertogen en bewijzen mogten worden ingebragt, H. H. M. het onderzoek gereedelijk hervatten zouden, ten einde alle verdenking, als of deze Staat geene betamelijke oplettendheid voor de vriendschap en welwillendheid van Z. M. noch op de gedane klagten zoude hebben willen betoonen, voor altijd weg te nemen; met bijvoeging, van wel te mogen lijden, dat de vaartuigen onder hunne vlag varende, die onvoorzigtig genoeg zouden mogen zijn, om zich tegen een der oorlogschepen van Z. M. op die wijze te gedragen, als de schipper van den tartaan omtrent 's Lands fregat van oorlog, door de officieren van Z. M., zich in gelijke omstandigheden als de Kapitein DE BRUIN bevindende, op gelijke wijze werden behandeld."

De zaak
hier oede
afgedaan.

De Heer LESTEVENON berigtte, deze bevelen volbragt en daarna van den Graaf verstaan te hebben: „dat, niettegenstaande het aan den Koning toefcheen, dat men het gedrag van den Kapitein wilde verbloemen, die, in plaats van zich zelve regt te verschaffen, aan den Franschen Consul te Livorno had kunnen schrijven, over dit geval niet meer zou worden gesproken (1)."

De

(1) Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1775. 20 en 29 Maart, 10 April en 9 Mei.

De openbare vijandelijkheden tusſchen Engeland en deſzelfs volkplantingen in Noord-Amerika waren den 19den van grasmaand bij het dorp Lexington, niet verre van Boston, begonnen. Eenig Amerikaansch krijgsvolk had zich met de landlieden vereenigd, om openbaren wederſtand te bieden aan de Engeliſchen, die in die ſtreek eene verzameling van krijgs- en mondbehoefden wilden vernielen. Met dezen aanvang was de oorlog tegen het moederland beſlist; er werden troepen geworven en onder bevelhebbers geſteld; het opperbevel werd aan WASHINGTON toevertrouwd, weleer geoefend in den krijg tegen de Franſchen, daarna, nevens FRANKLIN, de leidsman van den geest der natie, en de afgevaardigde op het eerſte algemeene kongres; een man van zuivere beginſelen, edelmoedige gevoelens, beleidvollen moed, onwrikbare trouw, en, eindelijk voldongene, belangeloosheid en ingetogenheid, welke hem ten ſieraad der menſcheid hebben verheven.

Men geloofde in Engeland, Amerika met maar weinige regementen krijgsvolk te zullen bedwingen; men zond in bloeimaand eenige nieuwe troepen, doch weldra vervoegde men zich bij onzen Staat, om ook de zoogenoemde Schotſche brigade daartoe terug te bekomen.

Op den 21ſten van ſlagtmaand gaf de Stadhou-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

Aanvang
der vijand-
elijkheden
van Ame-
rika tegen
Engeland.

De Schot-
ſche bri-
gade uit
onzen
dienſt te-
rug ge-
vraagd.

I. houder aan de Afgevaardigden van H. H. M.
 BOEK. tot de buitenlandſche zaken te kennen, voor
 IV. eenige weken wegens den Koning van Groot-
 HOOFDST. Brittannie aangezocht te zijn, om ter kennisſe
 1775. van H. H. M. te brengen deszelfs verlangen,
 Voor- ten einde de Staat bewogen wierd, als een
 dragt van den Stad- blijk van vriendschap en geenszins uit hoofde
 houder van eenige bestaande verbonden, welke daar-
 aan H. H. M. over toe zouden verplichten, gemeld korps, bij
 de terug- leening voor eenigen tijd en wel gedurende de
 vraging. tegenwoordige troebelen in de Amerikaanſche
 koloniën, in 's Konings dienst en soldij te doen
 overgaan, biedende Z. M. daartegen aan, om
 de vermindering, welke de krijgsmagt van
 den Staat door het gemis dier zes bataillons
 zou ondergaan, met een gelijk getal Hano-
 verſche of andere troepen, in soldij van den
 Koning ſtaande, te doen vervangen.

Dit voorſtel was door Z. H. in ernſtige
 overweging genomen uit inzicht zoo wel der
 veelvuldige zwaarigheden in het overnemen
 van vreemde troepen voor 's Lands dienst
 en het plaatſen van dezelve binnen de ſteden en
 vestingen van den Staat, als der gewigtige rede-
 nen tegen zoodanige vermindering van 's Lands
 krijgsmagt in den tegenwoordigen toestand van za-
 ken, weshalve Z. H. had gemeend, deze beden-
 kelijkheden aan Z. M. in eenen brief te moeten
 voordragen.

Het

Het gevolg daarvan echter was geweest, dat de Koning op het gedaan verzoek met nieuwen aandrang was blijven staan, doch met een' naderen voorslag, tot wegneming der bedenkelijkheden, om alle de kosten, die tot aanwerving van een gelijk aantal nationale troepen door den Staat zouden worden gemaakt, ten zijnen laste te nemen, en met volkomene vrijlating aan de Republiek, om, na het eindigen der Amerikaansche troebelen, de Schotsche brigade terug te roepen, of anders in zijnen dienst te laten blijven, met verzekering, dat die brigade altijd in Schotland zou mogen rekruteren, ingeval van derzelver terugroeping door dezen Staat.

Dezen herhaalden aandrang en nadere voorslag had Z. H. zich nu verplicht gevonden aan H. H. M. ter kennis te brengen, met verzoek om de zaak, onder de noodige geheimhouding, ter overweging van de Staten der Provinciën te brengen, ten einde daarop zoo spoedig, als de staatsgesteldheid eenigzins kon toelaten, geraadpleegd en besloten zou kunnen worden.

Men vond goed, het gedaan voorstel ter kennis van de Staten der Provinciën te brengen, met bijvoeging van H. H. M. vertrouwen: „dat een verzoek van den Koning van Groot-Brittannie,
door

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

I. door welks inwilliging aan Zr. Ms. verlangen
BOEK. zou kunnen worden voldaan zonder de minste
IV. kosten aan den Staat te veroorzaken, zon-
HOOFDST. der het, thans matig, getal van krijgsvolk te
1775. verminderen, en zonder de minste achterdocht

H. H. M. aan eenige Mogendheden te geven, van
raden de gewenschten ingang zou wezen, om daarop
veldoening een gunstig besluit te helpen nemen (1).
van den
Koning

bij de pro- Binnen de volgende maand kwamen de gave
vinciën toestemmingen in der Staten van Gelderland,
aad. Vriesland, Overijsfel en Stad-en-Lande, met
 overlating der verdere regeling dezer zaak
 aan de Bondgenooten met overleg van Zijne
 Hoogheid.

Afloop Hoezeer de Afgevaardigden der drie overige
dezer Provinciën bij herhaling waren verzocht, de
zaak. besluiten hunner Heeren Staten mede ten spoed-
 digste te willen uitwerken, gaf Z. H. eerst
 op den 5den van grasmaand des volgende jaars
 aan de Afgevaardigden van H. H. M. tot de
 buitenlandsche zaken te kennen, dat hij, onder-
 rigt zijnde van de besluiten der Heeren Staten
 dier Provinciën, en in het bijzonder van de
 voorwaarden, waaraan die van Holland en West-
 vries-

(1) Reg. van Secr. Refol. van H. H. M. 1775.
 22 November.

vriesland hunne toestemming (1) hadden verbonden, dienstig had geoordeeld van den staat dezer overleggingen enige opening te geven aan den Ridder YORKE met overgave tevens, ter voorkoming van alle misverstand, eener schriftelijke nota, de bepalingen behelzende, onder welke het aan Z. H. was voorgekomen, dat de eenparige toestemming van de gezamenlijke Gewesten in het gedaan verzoek zou kunnen uitgewerkt worden, bestaande in de navolgende: 1°. dat de leening der troepen zou geschieden buiten kosten van den Staat, en dat mitsdien het gemelde korps, terstond bij de inscheping, in de soldij van de Kroon gebragt en de kosten der overvoering naar Engeland, mitsgaders van de terugkomst herwaarts, bij de Kroon gedragen zouden worden; 2°. dat Z. M. zich zou gelieven te verbinden, om de brigade noch voor het geheel, noch voor een gedeelte, mitsgaders in geenerlei geval, buiten de rijken en bezittingen van Z. M., in Europa gelegen, te gebruiken; en 3°. dat het Z. M. mogt behagen, aan dit korps, na deszelfs

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

(1) Ref. van Holl. 1776. 16 Febr., waartegen Haarlem zich had verzet alleen wegens den voet der rekrutering; doch Amsterdam zich met het geheele besluit, als bij overstemming opgemaakt, niet had willen vereenigen.

DEEL III.

E

I. BOEK. IV. HOOFDST. 1775. zelfs terugkomst herwaarts en in de soldij van den Staat, de vrijheid te vergunnen, om zich in Schotland te mogen rekruteren. — Op dit alles was gevolgd een eigenhandige brief van Z. M. aan Z. H., waarbij hoogstdezelve hem in de vriendelijkste bewoordingen en op de minzaamste wijze dank had betuigd voor de goede diensten en genomene moeite, en wijders te kennen gegeven: „dat, bijaldien de Koning zich buiten verwachting in het geval mogt bevinden, van zijn verzoek op dit onderwerp te vernieuwen, hij zulks doen zou op den voet en voorwaarden, bij gemelde schriftelijke nota uitgedrukt.” — Z. H. had niet willen afzijn, hiervan aan H. H. M. kennis te geven (1).

Alhoewel H. H. M. reden hadden, om den Stadhouder voor deszelfs goede diensten te bedanken, daar nu deze zaak niet slechts geen gevolg had, maar de gestelde voorwaarden zelve door den Koning waren aangenomen, ingeval Z. M. mogt worden gedrongen, op hetzelfde verzoek terug te komen; en schoon alles van den aanvang af, met die kiesche en staatkundige geheimhouding was aangelegd, welke het vertrouwelijke van 's Konings brief
aan

(1) Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1775. 20 en 22 December en 1776. 5 April.

aan Z. D. H., het netelige der zaak, en het hoog belang bij eene gave onzijdigheid in de aanstaande gewigtige gebeurtenissen voor Europa al even zeer vorderden; liet deze zelfde zaak niet na ten onregtvaardigste misduid te worden tegen den Prins, en tevens het ergerlijkst gerucht te maken door verspreiding van persoonlijke raadslagen. 's Konings verzoek werd een eisch genoemd. 's Vorsten bedenkingen allereerst en eenvoudige voordragt daarna moesten eene gereede toestemming van zijne zijde heeten (1). Aan Amsterdam alleen werd het toegeschreven, dat de eisch geen gevolg had. (2) Het schriftelijk advies, eindelijk, van den Baron J. D. VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, in de Staten van Overijsfel, slingerde de vonken van tweedragt over den geheelen Staat. In hetzelfde heetede het: „krijgsvolk te geven zou zijn partij te kiezen, terwijl het verval van handel en landbouw door onzijdigheid alleen herstelbaar

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

(1) Ook de Hoogleeraar A. KLUIT sprak daarover aldus in zijn *Iets over den Engelschen Oorlog*, bl. 45 aanm., hergeen niet vreemd is, daar heden, voor zoo veel wij weten, het beleid en de afloop dezer zake voor het eerst uit de Registers der Secrete Resolutiën van H. H. M. zijn aan den dag gebracht.

(2) *Vaderl. Hist. ten verv. op* WAGENAAR D. I. bl. 58.

I. baar zoude kunnen zijn; — bood men zijner
BOEK. Brittannische Majesteit hulpe, men zou er ook
IV. vinden, die zulks den Amerikanen niet zou-
HOOFDST. den weigeren, en men zou zich in onlusten
1775. wikkelen met een der magtigste naburen
(Frankrijk), door wederzijdsch belang onzen
natuurlijken vriend, die niet anders kon wen-
schen, dan dat er steeds zulk een onzijdig
en door den koophandel bloeiend gewest aan-
wezig ware; — aan Engeland had men geene
verplichtingen, om ongehoudene diensten in
overweging te nemen; — tot het dempen van
hetgeen men rebellie noemde, mogt men eer
Janitsaren, dan troepen van een' vrijen Staat
huren; — hatelijk zou het zijn, in dien onnatu-
relijken broederkrijg een volk zich te zien
mengen, dat zelf slaaf was geweest, den
naam van rebel gedragen en zich vrij gevoch-
ten had; en zulks tegen manmoedige en god-
vruchtige verdedigers van regten, welke zij
als menschen, van geene wetgevende magt in
Engeland, maar van God zelven hadden ont-
vangen, zoodat het te hopen was, dat alle
volken, die in hunne voorregten mogten
verkort zijn, en tevens nog gelukkig genoeg
waren van tot derzelver behoud of herwin-
ning eenige pogingen te kunnen aanwenden,
hun voorbeeld mogten volgen; — ook vreesde
men, dat deze overgift van krijgsvolk aanlei-
ding

ding kon geven tot eene vermeerdering van landmagt, waarvan het gedrogt der militaire jurisdictie in civiele zaken en gemeene misdaden hem ten hoogste afkeerig maakte (1)."

Naauwelijks komen bijzondere voorvallen in eenig gedeelte des Lands of ook algemeene, doch meer gewone, rampen, uit deszelfs ligging geboren, in aanmerking bij het rijzen van zulk een staatkundig onweder over het geheele vaderland. Het was evenwel belangrijk genoeg, dat in dit jaar op het eiland Walcheren de rust dermate gestoord werd, bij gelegenheid eener nieuwe belasting op de landerijen, dat er versterking van krijgsvolk noodig was om het oproer te dempen, hetwelk zelfs niet volkomen bedaarde, dan na den dood van den Opper-Kommies J. DINGMANS, die vermoedelijk aan de gevolgen van den schrik; door het oproer veroorzaakt, stierf (2). — Gelijk het dan ook hagchelijk genoeg was, dat een aanzienlijk gedeelte des Lands op den 15den van slagtmaand veeg stond door een' geweldigen storm, die, onder het akeligst onweder, de zee over dijken en dam-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1775.

Oproer
op het ei-
land Wal-
cheren.

Gewel-
dige
storm op
den 15den
van slag-
maand.

(1) JR. J. D. VAN DER CAPELLEN *Regent*. bl. 5. — *Schets van een groot tafereel* (door DUMONT PIGALLE) Leijd. 1786. D. I. bl. 79 en 80 der voorafpraak.

(2) Jaarb. 1775. bl. 224, 534 en 1335.

I. dammen joeg, en verscheiden gewesten dreigde
 BOEK. geheel met haar te vereenigen. Gelukkig
 IV. verving een stille dag den allerschriklijksten
 HOOFDST. nacht, die, behalve de schaden aan dijken en
 1775. waterweringen, veel vee had doen omkomen,
 vele koopmanschappen bedorven en veelvul-
 dige schipbreuk veroorzaakt (1).

1776. Vermaard onder de harde winters is die des
 volgende jaars, de koude overtreffende van
 die van 1709 en 1740. Dezelve begon den
 Harde Winter. 3den van louwmaand, en teekende, op den
 27sten, twee graden onder nul op de schaal
 van Fahrenheit. De zuiderzee ging digt, de
 noordzee lag; zoo ver men van Kijkduin kon
 zien, vol schotsen; de gemeenschap met de
 eilanden was afgesneden; op het IJ had het
 ijs de dikte van 17 duimen; het ijsvermaak
 op de Maas voor Rotterdam, waar men een
 rijtuig met zes paarden bespannen zag spele-
 rijden, werd door eene fraaije kunstprint voor
 het geheugen bewaard. Algemeene en onpar-
 tijdige weldadigheid kwam der armoede en het
 gebrek met ruime giften te stade, en eene
 gezegende ontdooijing der riviermonden liet
 van

(1) J. H. HERING *Bespiegeling over Nederlands Wa-
 ternood*, II Deelen, Amst. 1776. — Jaarb. 1775, bl.
 1371. *Historisch verhaal der overstromingen in de
 Nederlanden*. Amst. 1776.

van dezen strengen winter geene naweeën over (1).

Veel meer had men dezelve op het einde dezes jaars te duchten van hetgeen dijken en sluizen hadden geleden door den jongsten watersnood, daar tuschen den 21sten en 22sten van slagimaand een vliegende storm, met regen, hagel en donderbuijen gepaard, uit het weste en noordweste aangierende, de zee tot eene geduchte hoogte deed stijgen, dijken en dammen doorbrak, vee en menschen deed omkomen, en de schipbreuk schier algemeen maakte. De schrik en angst overtroffen die des vorigen jaars, van wiens vernielingen de dijken wel hersteld, maar nog niet genoeg bezonken waren, en vele waterweringen nog maar ten halve hadden kunnen vernieuwd en voltooid worden. Ook bevond men te Rotterdam den vloed, die negen uren was blijven wasfen, het dubbeld van den gewonen tijd, een' halven duim hooger, dan dien van 1775. Dan de nood zelf verdubbelde den ijver, en het gebed werd verhoord, 't welk daarbij uit het hart oprees (2).

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1776.

Schrikke-
lijke storm
tuschen
den 21sten
en 22sten
van slag-
maand.

Bij

(1) Jaarb. 1776. bl. 181—185. Kunstplaat van R. MOYS.

(2) Jaarb. 1776. bl. 1433—1444.

I. Bij den deerlijk vervallen staat, waarin
 BOEK. zich de zeemagt bevond, en waarin, ondanks
 IV. de aanhoudende vermaningen in alle de staten
 HOOFDST. van oorlog, evenmin als in de niet noemens-
 1776. waardige landmagt, nog maar geen herstel

Oorlog met den Keizer van Marokko. was gekomen, eerst door wederstreving der
 oneensgezinde Gewesten, laatst door steilheid
 van Holland bij eigen voorstel, ondanks de
 toegevendheid der overige Provinciën bij een
 weinig verschillend bevredigingsontwerp van
 den Stadhouder, door H. H. M. zoo harte-
 lijk aanbevolen, mogt eene oorlogsverklaring
 van den Keizer van Marokko schier welkom
 heeten, als meer geschikt, om het zeewezen
 te verlevendigen, dan bij den algemeenen vrede
 tot dus ver was mogelijk geweest. — Al
 vroeg in het vorige jaar had de Staat berigt
 ontvangen, dat de Keizer de gewone geschen-
 ken had van de hand gewezen en zich tot
 den oorlog gezind betoond; later was hij
 er openlijk voor uit gekomen, dat derzelver
 vergrooing den vrede kon bewaren; eindelijk
 had hij den oorlog verklaard voor drie jaren
 lang, indien hem de som, welke hij bepaalde,
 niet wierd voldaan. Met deze onwaardige on-
 derhandeling was dat jaar ten einde geloo-
 pen, doch had dezelve nieuwen aandrang verleend

aan

aan de petitie, vóór dit jaar uitgeschreven (1).

„Het zal ligtelijk te begrijpen zijn, (deze waren de woorden dier petitie geweest) dat, indien er ware genegenheid is, om eene billijke afkomst van zaken te bevorderen, zulks niet anders kan geschieden, dan door inschikkelijkheid en onderlinge toegevendheid, welke weg zoo eigen is aan den aard en gesteldheid van dezen Staat, dat men zonder dien van de meeste en beste zaken zelfs geen goeden uitslag verwachten kan. — Mogten slechts de Bondgenooten intusschen de noodige voorzieningen doen ter bescherming van de zeevaart en koophandel van den Staat in het algemeen, de eenige bronader, waardoor nog eenige welvaart in het Gemeenebest te behouden is, en in het bijzonder van den handel op de Middellandsche Zee en de Levant, door de kapers van Marokko reeds ontrust en bedreigd (2).”

Er was, namelijk, in herfstmaand des vorigen jaars reeds eene aanvraag gedaan tot eene bijzondere uitrusting bij wijze van eskader, ter somme van f 663,000; en in sprokkelmaand des

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

(1) Ref. Gen. 1775. Jaarb. 1775. bl. 23.

(2) Ref. van Holl. 1776. 17 Jan.

I. tegenwoordigen jaars kwamen daarop nu de
BOEK. eenparige toestemmingen in.

IV.
HOOFDST.
1776.

Het wel-
nig be-
duidende
van den
oorlog.

De Marokkaansche oorlog had nu ook weinig
te beduiden en was spoedig beslist. De prijs
voor de verzekering der schepen steeg slechts,
hetwelk den kooplieden vreemde, boven Hol-
landsche, schepen deed verkiezen. Slechts één
Surinaamsvaarder kwam door misverstand in
's vijands handen. Op de hoogte der Cana-
rische eilanden twee zijner fregatten ontmoe-
tende, zag hij ze voor Algerijnen aan, en
zette de sloep uit, om zijne pas te vertoo-
nen. De Marokkanen namen hem weg en
bragten hem te Mogador op. Hij had 32
man en 12 soldaten voor de kolonie aan boord.
De Engelsche Consul nam den schipper en
stuurman aan zijn huis, en mogt aan het volk
eenige ondersteuning bewijzen. De Keizer
vierde intuschen dit voordeel door bloot mis-
verstand, als ware het eene roemrijke en be-
langrijke overwinning geweest, met openbare
vreugdebedrijven gedurende twee dagen. —

Nog eenmaal slechts zou de Keizer hebben
mogen zegevieren op den buit zijner roovers,
ware die hem zelve niet zeer duur te staan geko-
men. Twee Hollandsche koopvaarders werden
naar de reede van La Roche weggevoerd: maar
twee Hollandsche oorlogschepen, onder de
Bevelhebbers DEDEL en BENTINCK, naderden
te.

tevens de Moorſche kuſt. Het Marokkaanſch admiraalſchip, hetwelk zijnen roof niet kon behouden, zettede de beide ſchepen op ſtrand en wierp de manſchap in eene gevangenis. De ſchepen ſloegen aan ſtuk; van derzelver lading was weinig uit de ſchipbreuk te halen; en het admiraalſchip, hetzelfde dat ook den Surinamer genomen had, een fregat van 36 ſtukken en 4 draaibaſſen met 200 koppen bemand, werd door de Hollandſche oorlogſchepen mede op ſtrand gejaagd, alwaar het aan ſtukken ſtiet. —

Een ander vijandelijk fregat, hetwelk in Marmora wilde binnen loopen, onderging, door onze oorlogſchepen vervolgd, hetzelfde lot, waarmede de vermetele zeeroover het grootſt gedeelte zijner keizerlijke zeemagt vernield zag.

Spoedig had de Marokkaan berouw van zijnen onvruchtbaren en verderflijken krijg, en deed de eerſte ſtappen tot den vrede. Hij zond een' Gezant met zijn ſchriftelijk aanzoek aan den Bevelhebber van ons eskader in de baai van Gibraltar; terwijl onze Conſul te Kadix eene verklaring van hem ontving, dat de Kapitein van den Surinaamsvaarder het bevel over zijn ſchip had terug bekomen, en het aanbod tevens, om de Hollandſche ſlaven zonder loſgeld vrij te ſtellen. Het laaſte mogt in het volgende jaar, bij het ſluiten van den vrede, aan vijf en zeventig perſonen gebeuren. —

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

I. ren. — De Kapitein J. H. VAN KINSBERGEN
BOEK. ontving den last, om den gemaakten vrede
IV. namens H. H. M. te gaan bevestigen en de
HOOFDST. gewone geschenken aan den Keizer over te
1776. brengen, nadat men deszelfs voornemen om
 een' Ambassadeur te zenden had weten te
 fluiten (1).

De Noord- Inmiddels was het jaar 1776 al belang-
Amerika- rijker, dan het vorige, geworden door de voort-
nen ver- zetting van den oorlog van Engeland tegen
klaren zich deszelfs Noord-Amerikaansche koloniën, wier
onafhank- algemeen kongres te Philadelphia, op den
kelijk. 4den van hooimaand, ze alle dertien onaf-
 hankelijk verklaarde, na eene vruchteloze
 onderhandeling met 's Konings gelastigden, tot
 herstel van den vrede.

Klagt der Op den 19den van grasmaand had de Rid-
Engel- der YORKE den Voorzitter van H. H. M. ver-
schen over zocht een gesprek te houden met derzelver
verboden afgevaardigden tot de buitenlandsche zaken.
ha del, In hetzelfde, hem gaarne toegestaan, gaf hij te
vooral op kennen: „al terstond gevreesd te hebben, dat
St. Eusta- de maatregelen door H. H. M., op verzoek van
tius. zijnen meester den Koning genomen, tegen het
 vervoeren van krigsbehoefsten ten dienste der
 we-

(1) Refol. Gen. 1776. en 1777. — Jaarb. 1776. bl.
 1316, en 1777. bl. 15, 1097, 1250 en 1445. — Reg.
 van Secr. Refol. van H. H. M. 1777. 1 Oct.

wederfpannige volkplantingen, en vooral van buskruid, aan velerlei uitvlugten zouden on- derhevig zijn, en in den ongemeenen uitvoer daarvan, sedert een jaar, zijne beduchtheid niet dan al te veel vermeerderd te hebben gezien, maar, wel gevoelende, wat men daarop zou kunnen antwoorden, zich tot eerbiedig stil- zwijgen bepaald te hebben; doch thans uit- drukkelijken last van den Koning te hebben ont- vangen, om ter kennisfe van H. H. M. te brengen een voorval, hetwelk bewijzen zou, dat zijne vrees niet ongegrond was geweest. Z. M. had, namelijk, een echt en omftandig berigt bekomen van ongeoorloofden handel tus- fchen de wederfpannigen in Amerika en de onderdanen van H. H. M. te St. Eufatius, heb- bende een koopman aldaar eene hoeveelheid buskruid, van onderscheidene plaatsfen ontvan- gen, in een vaartuig van Virginie geladen, om naar Noord-Carolina overgebracht te worden; en vervolgens 2000 ponden fterling naar Europa gezonden, om buskruid in te koopen en we- der over St. Eufatius aan de Amerikanen te zenden. — Hoe genegen de Koning nu ook zijn mogt, om den redelijken handel van derzelver onderdanen in alles te ont- zien, het zou H. H. M. niet kunnen ver- wonderen noch ftoren, dat de fchepen van Z. M. aan den kant van St. Eufatius mer- bui-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

I. buitengewone waakzaamheid hierin kwamen te handelen. — Daarvan echter had Z. M. BOEK.
IV. aan H. H. M. kennis willen geven, niet twij-
HOOFDST. felende, of de vriendschap, die dezelve
1776. hem toedroegen, en de wijsheid van derzelver raadslagen zouden hun middelen aan de hand geven, om hunne onderdanen te doen waarfchuwen, zich van een gedrag zoo strijdig met den zin hunner bevelen te onthouden, of dat zij aan zich zelven zouden hebben te wijten de gevolgen, wanneer zij ontdekt wierden.”

Voorzie- Na deze voordragt gehoord te hebben, ning van
H. H. M. werd door H. H. M. befloten: „den verte-
daartegen- genwoordiger van Z. D. H. en de Bewindheb-
beren der Westindifche Kompagnie ter Vergadering van Tienen binnen Amsterdam aan te fchrijven, hoe onaangenaam het voor H. H. M. was te vernemen, dat derzelver ernstige bevelen op eene zoo verregaande wijze werden verwaarloosd, waardoor gelegenheid werd gegeven, dat de betamelijke handel zou worden blootgefteld aan de buitengewone waakzaamheid van officieren, die de eer en het belang der kroon van hunnen meester steeds voor oogen hadden; — dat H. H. M. verlangden het strengst onderzoek naar het voorledene en de ftipfte bevelen voor het toekomende, vooral op St. Eufatius, het zij naar aanleiding der pu-

publikatie van H. H. M. zelve, het zij door andere middelen, die de Verteenwoordiger van Zijne Hoogheid en Bewindhebberen, naar omstandigheid van alle de Koloniën, maar inzonderheid van St. Eustatius, zouden oordeelen in hunne magt te hebben; — met dringenden eisch om berigt aan H. H. M. zoo wel van die maatregelen; als van het gevolg des onderzoekes naar het voorgevallene." Tevens werd besloten, den Engelschen Gezant hiervan kennis te geven; doch daarbij wilde men nog voegen: „dat H. H. M. hoopten, dat deze orders voldoende zouden bevonden worden; maar dat men niet kon verbergen, met leedwezen vernomen te hebben, dat dezelfde contrabande-handel door de onderdanen van Z. M. zelve, niet alleen regtstreeks werd gedreven, maar dat ook de ingezetenen dezer landen door hen lieden daartoe werden gebruikt en verleid; als zijnde men daardoor niet buiten vrees, dat alle maatregelen van dezen kant weinig invloed stonden te hebben op de gemoederen van de ingezetenen dezer landen en van derzelver koloniën, zoo lang zij, met zulk een voorbeeld voorgedaan, natuurlijkerwijze aangespoord werden, om mede in de voordeelen van dien verboden handel te deelen." Het slot was eene bevestiging der verwachting van H. H. M. dat Z. M. in de bevelen aan deszelfs officieren wel

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

Antwoord
aan den
Engel-
schen Ge-
zant.

te-

I. tevens zou uitdrukken den wil, dat de han-
 BOEK. del hunner ingezetenen behoorlijk wierd ont-
 IV. zien, en dat dienvolgens de vaart en han-
 HOOFDST. del van dezelve tusfchen de Republiek en
 1776. derzelver koloniën, en van de eene derzelve
 op de andere, vrij en ongehinderd wierd gela-
 ten."

Dit alles werd den Ridder YORKE alzo te
 kennen gegeven, die hetzelfde aannam, om het
 als antwoord aan zijn Hof te zenden (1).

Strenger
 bevelen
 van den
 Koning
 aan zijne
 officieren.

Weldra bleek het, dat de Koning strenger
 bevelen aan zijne officieren had gegeven, daar
 H. H. M. klagten ontvingen, zoo wel van
 Bewindhebbers der Westindifche Kompagnie
 als van Kooplieden, over beledigingen van een
 Engelsch oorlogfchip, en over wegneming en
 opbrenging van een fchip naar Amsterdam be-
 stemd. Deze klagten werden evenwel niet vruch-
 teloos door onzen Gezant, op last van H. H.
 M., bij 's Konings ministerie overgebracht. Het
 genomene werd vrijgegeven met de verontschul-
 digiging, dat het Amerikaansch maakfel van
 fchip en deszelfs beftuur door een' Engelschen
 fchipper kwaad vermoeden had verwekt (2).

De

(1) Reg. van Secr. Refol. van H. H. M. 1776. 22
 April, 20 en 30 Mei. — Ref. Gen. 1776. 19 April
 en 24 Mei.

(2) Ref. Gen. 1776. 13 Junij, 6 en 8 Aug. en 11 Dec.

De Ridder YORKE kwam, op den 1sten van wijnmaand, weder met eene memorie te berde, waarbij niet eenvoudig werd verzocht de vernieuwing van het verbod van uitvoer voor oorlogsbehoeften naar de Engelsche volkplantingen, maar tevens aangehouden op betere maatregelen, om hetzelfde van werking te doen zijn, en wel op het niet toelaten van Amerikaansche schepen in onze havens; zijnde dit het beloop zijner memorie: „ de, door H. H. M. genomene, maatregelen om dat verbod te handhaven, waren onvoldoende bevonden, wijl de inladingen van kriegsbehoeften in de havens van den Staat zoo openlijk hadden plaats gehad, als of er geen verbod had bestaan. Daartegen kon men ligtelijk inbrengen, dat deze verzendingen geschieden voor de koloniën van den Staat of voor andere vreemde havens, en dat de gevergde eed aan geene Amerikaansche bestemming mogt doen denken. Maar H. H. M. waren veel te verlicht, om zich door zulke uitvlugten te laten misleiden, daar geheel Europa wist, dat de voorname markt voor zulke waarthans de zetel was van den opstand tegen Groot-Brittannie. Z. M. kon zich evenwel niet verbeelden, dat de oude Bondgenooten van zijne kroon, naburen, wier veiligheid en welvaart zoo naauw waren verbonden met het welzijn zijner Rijken, minder voor Hem zouden doen

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

Memorie
van YORKE
ten ver-
zoeken van
vernieu-
wing des
verbods
van uit-
voer van
buskruid.

DEEL III.

F

dan

I. dan andere Mogendheden van Europa. Zijne
 BOEK. zaak was die van alle Souvereinen, en het
 IV. klein tijdelijk belang van eenige personen,
 HOOFDST. 1776. gretig naar winst, mogt toch niet opwegen
 tegen al, wat de menschen heiligst kenden.
 De Koning begeerde niets meer, dan hetgeen
 door H. H. M. reeds was toegestaan, maar zulks
 krachtdadiglijk. Gevolglijk verwachtde Z. M.
 dat H. H. M. ernstig en zonder uitsfel de
 noodige maatregelen zouden nemen, om dien
 heimelijken toevoer van kriegsbehoefsten te
 stuiten, en de noodige orders stellen, om
 het binnenkomen van alle schepen uit de
 rebellerende koloniën te weren, of ze op het
 oogenblik, dat zij zich voor de havens ver-
 toonden, te doen vertrekken. Op dit alles zou
 de Gezant met ongeduld, maar met vertrou-
 wen, het slot der overwegingen van H. H. M.
 afwachten."

Antwoord
 daarop.

Het verzoek om vernieuwing des verbods
 werd terstond, voor den tijd van een jaar, toe-
 gestaan, en de ernstigste aanschrijving tot stren-
 ge handhaving daarvan verzekerd: doch wat de
 verder gevorderde voorzorgen en de ontzegging
 der havens aan Noord Amerikaansche schepen
 betrof, zulks werd door H. H. M. aan een nader
 onderzoek van derzelver afgevaardigden tot de
 zaken van de zee aanbevolen, waaromtrent
 den Gezant werd geantwoord: „dat men de
 ver-

vernieuwing des verbods niet had willen ophouden, tot dat men rijper overleg over die voorzorgen zou hebben gehad;" terwijl de wensch, dat de maatregelen van Z. M. en de zaken van de koloniën zich spoedig ten genoegen zouden schikken, bij het geven van dit antwoord geuit, een opzettelijke voorbijgang was van den aandrang op ontzegging der havens aan de Noord-Amerikanen, die in de memorie van den Gezant, ook slechts ten slotte der verlangde voorzorgen en als onder dezelve begrepen, was vermeld (1).

Drie maanden na dat zich de dertien Engelsche koloniën in Amerika onafhankelijk hadden verklaard, namen zij den regeringsvorm aan van een bondgenootschappelijk Gemeenebest van dertien Staten, onderling verbonden door eene eeuwige vereeniging, welke op den 4den van wijnmaand vastgesteld en geteekend werd.

Had men nu reeds den opstand der koloniën tegen het moederland, schoon min uit gevoel van druk, dan uit bezef van regt ontstaan, vergeleken bij dien onzer vaders tegen willekeur, knevelarij en gewetensdwang; had men in de stoutte opzegging van gehoorzaamheid

aan

(1) Resol. Gen. 1776. 1 en 10 Oct. — Jaarb. 1776 bl. 1244.

I. aan Engeland en in de eigene vrijverklaring
 BOEK. eenen geest van vrijmoedigheid en verlichting
 IV. willen opmerken, die onze vaderen nog niet zoo
 HOOFDST. gereedelijk zou hebben bezield en maar slaauwe-
 1776. lijk bestraald; allertreffendst was thans de hulde,
 door het nieuwe Gemeenebest zelf aan de wijsheid
 dier vaderen openlijk gebragt in de aanneming
 eener Unie, op den leest geschoeid der Unie
 van Utrecht, waaromtrent Mr. P. PAULUS in
 zijne verklaring der laatstgenoemde zeide:
 „over het algemeen genomen zou de Utrecht-
 „sche Unie, mijns bedunkens, ver boven de
 „Amerikaansche te stellen zijn (1).”

Moeij-
 jke om-
 standighe-
 den van
 Suriname.

Terwijl St. Eustatius, Curacao en andere
 onzer koloniën in de Westindiën bloeiden door
 zeevaart en handel, waarin thans velen deel
 namen, die anders aan denzelfen niet dach-
 ten, verliepen de zaken aanmerkelijk op Su-
 riname, en zulks ten gevolge van vroegere,
 te duurzaam veronderstelde, voordeelen. Al-
 hoewel de uitvoer van koffij, suiker, cacao
 en katoen in het vorige jaar omtrent ander-
 halve millioen guldens in waarde had bedra-
 gen, waren er de omstandigheden nog steeds
 hagchelijk. De plantagiën waren door vroe-
 gere hooge prijzen der produkten zoo zeer
 in waarde gerezen, dat men gaarne aandeel
 in

(1) Mr. P. PAULUS over de Unie D. III. bl. 241
 en 253.

in de geldleeningen op dezelve had genomen; doch de prijzen waren, ook uit hoofde van veelvuldiger ondernemingen, aanmerkelijk gedaald. Dit zoo wel, als eene overdadig geworden leefwijze deed de geldopnemers in gebreke blijven met de renten en buiten staat geraken, om hunne ondernemingen voort te zetten (1). Hierbij kwamen de veelvuldige schaden van de invallen der boschnegers, die sommige plantagiën vernielden en aan de wegllopende slaven eene wijk- en vrij-plaats boden. Gedurige togten om derzelver negerijën en kostgronden te vernielen en ze alzoo te verstrooijen, hadden het krijgsvolk, er bevorens gezonden, aanmerkelijk verzwakt en gedund, zoodat sedert lang ernstige raadpleging bij H. H. M. had plaats gehad, op welke wijze het best hierin kon worden voorzien. Na veel overlegs, door weêrstrevige denkwijze in de kolonië zelve opgehouden, werd in dit jaar door H. H. M. eene petitie aan de Gewesten gedaan ter zending van krijgsvolk naar Suriname. Het aanleggen van een kordon van tegenweer, het best geoordeelde middel ter bescherming, vereischte tijd, moeite en arbeid, en vorderde veel krijgsvolk en geld; het laatste konden de Direk-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

(1) Jaarb. 1775. bl. 1432.

I. rekteurs noch de eigenaars der zwaar belaste plan-
 BOEK. tagiën verftrekken, weshalve men hiertoe den
 IV. onderftand der gewesten inriep ter fomme van
 HOOFDST. f 225,000. Holland ftemde gereedelijk hierin toe,
 1776. gelijk vervolgens ook de overige provinciën (1).

Oktrooi Aan de Oostindifche Maatschappij werd het,
 der Oost- ten einde gelooopen, oktrooi wederom voor
 indifche den tijd van twintig jaren door de Algemeene
 Kompag- Staten verleend (2).
 nie ver-
 lengd.

Maat- De oprigting eener Maatschappij ter bevoor-
 fchappij dering van den Landbouw door het opgeven
 van Land- van prijsvragen en het bekroonen der best
 bouw op- gekeurde antwoorden met een' gouden eere-
 gerigt penning ter waarde van vijfzig dukaten, of
 dezelfde fom in geld, nevens een' zilveren
 eerepenning, op denzelfden ftempel der Maat-
 fchappij geflagen, ter keuze van den fchrij-
 ver, kenmerkte dit jaar voor de huishoude-
 lijke Gefchiedenis des Lands, als den aanvang
 van de oefening eener wetenfchap, in den ouden
 Romeinfchen Staat het vermaak der voornaam-
 fte mannen, doch in den onzen nog eeniglijk
 overgelaten aan den landman zelven, en zelfs
 bij de rijke winften van den koophandel veel
 te gering geacht (3).

Te

(1) Gen. Ref. 1776. 13 Aug. — Jaarb. 1776. bl.
 486, 569, 602, 1373 en 1379.

(2) Gen. Refol. 1776. 12 Dec.

(3) Jaarb. 1776. bl. 689.

Te regt mogten Zijne Hoogheid en de Raad van State bij het overbrengen van den staat van oorlog in de Vergadering van H. H. M. te dezen jare opmerken, dat van ouds af die plegtigheid had gediend, om door middel van H. H. M. aan de Heeren Staten der provinciën onbewimpeld voor te dragen, wat de tegenwoordige toedragt van zaken van de gezamenlijke Bondgenooten zou vereischen met opzigt tot derzelver gemeene verzekering en beveiliging, als hetgeen altijd had moeten zijn het middenpunt en het voorname onderwerp van Zijner Hoogheids en des Raads onvermoeide zorgen. — Wat nu tot de zekerheid en veiligheid van den Staat zou behooren, om niet bij den eersten aanstoot overhoop geworpen te worden, was bij meer dan eene algemeene petitie ter nedergefteld en aangedrongen. Daartoe had al menigmaal inzonderheid gediend de zoo matig voorgestelde versterking van land- en zeemagt: dan daarop had tot hiertoe geen vruchtbaar besluit kunnen genomen worden. Wel was dit punt bij vele der Bondgenooten niet onverschillig aangezien, en had de meerderheid der gewesten het, door Zijne Hoogheid gedane, voorstel in zoo verre aangenomen, dat het geschil tusschen dezelve thans eeniglijk aankwam op de bepaling der evenredigheid in de verster-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

Staat van
oorlog en
bijzondere
petitie.

I. king van land- en zeemagt; ook daaromtrent
BOEK. was het nu weder zoo ver gebragt, dat er een
IV. billijk voorkomend middel van bevrediging
HOOFDST. was gevonden, waardoor, indien slechts de
1776. Bondgenooten met zoo veel ernst waren aan-
gedaan, als de zaak zelve drong, voor langeene
gewenschte afkomst had kunnen gemaakt wor-
den. De raadplegingen ten minste daarover
hadden al voor lang behooren te zijn voort-
gezet, op dat toch een eindbesluit met on-
derlinge eenstemmigheid mogt kunnen geno-
men worden. Daar op vonden zich Z. H. en
de Raad van State gedrongen, als nog ten
sterkste aan te houden, niet alleen om de vol-
dingende redenen, daartoe zoo dikwijls aange-
voerd, maar inzonderheid, daar sedert al dien
tijd, dat gemeld ontwerp ter versterking van den
Staat was overgelegd geweest, de algemeene
geruchten van oorlog niet waren verminderd,
en de voornaamste Mogendheden van Europa
zich op versterking hadden toegelegd, zoo dat
men niet kon weten, waar het onweder zou
kunnen henen draaijen of nedervallen, maar dat
het dringende pligt werd, het vaderland tegenalle
ondernemingen te dekken en naar behooren te
verdedigen, of ten minste in staat te stellen,
ter bewaring der onzijdigheid, als ten volle be-
kend zijnde, dat een weêrlooze Staat van vriend
noch vijand werd ontzien, maar door alle be-
weeg-

weegredenen, zelfs van bloote *conveniëntie*, het uiterste gevaar liep, om van alles beroofd te worden (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1776.

In wijnmaand had de Raad van Staten twee voorloopige petitiën gedaan, de eene van *f* 396,000 ter versterking van het eskader in de Middellandsche zee, de andere van *f* 152,1780 ter bemanning en uitrusting voor het volgende jaar van twaalf zoo schepen als fregatten, tot aflossing en vervanging van de thans in dienst zijnde schepen. — Het duurde almede tot den 21sten van oogstmaand des volgenden jaars, eer H. H. M. die voordragt ten besluite konden brengen, en zulks nog in afwachting der stem van Zeeland (2).

De algemeene staten van oorlog over den 1777. jare 1777 werden door de gezamenlijke provinciën toegestaan, maar Holland drong bij die toestemming tevens aan op een spoedig besluit tot den nieuwen aanbouw van oorlogschepen volgens het ontwerp van 1771 (3), hebbende dat geweest daartoe een bijzonder voorstel gedaan op den 21sten van lentemaand.

De afgevaardigden van H. H. M. tot de zaken van de zee bragten weldra hunne gedach-

(1) Resol. van Holl. 1777. 16 Jan.

(2) Gen. Resol. 1776. 23 Oct. 1777. 26 Aug.

(3) Zie boven D. II. bl. 483.

I. dachten in: „dat men nagenoeg behoorde te volgen het ontwerp van 1759 (1), doch dat men, om de kosten niet te zeer te verhoogen, liever minder schepen en van minder charter, dan toen was bepaald, zou uitrusten; dat men alzoo, boven en behalve de schepen voor het bezetten der kust van Marokko bestemd, en reeds in dienst of geordonneerd, nog zou hebben uit te rusten twintig schepen en fregatten: namelijk 4 van 60 stukken, 7 van 50, 3 van 40, 3 van 36 en 3 van 20, te zamen voerende 5240 man; en dezelve in dienst te stellen voor veertien maanden, ten beloope der somme van f 2,640,960. Wanneer de petitie dezer somme zou zijn toegestaan, dan kon nader worden gezien, hoe de Kollegiën der Admiraliteiten zouden hebben te voorzien in hetgeen zij te kort mogten schieten in de levering der schepen en fregatten voor het aandeel van ieder derzelven.”

H. H. M. de toestemming van vier gewesten ontvangen hebbende op den 26sten van oogstmaand, vonden goed aan de gemelde Kollegiën aanschrijving te doen, om de noodige aanstalten in gereedheid te brengen tot de voorzeide schepen en fregatten. — De afgevaardigden van Zeeland, Utrecht en Stad-en-Lan-

(1) Zie boven D. II. bl. 57.

Lande waren toen nog ongelast. — Voorts werden de aandeelen voor elk der Kollegiën bepaald, doch hetwelk eerst op den 25sten van slagtemaand werd besloten, zijnde toen ook de toestemming van Utrecht en Stad-en-Lande ingekomen, doch de stem van Zeeland nog uitgebleven (1).

Een besluit in Engeland genomen, om, bij gebrek aan matrozen, de koopvaardij-
Verbod van vreemden dienst aan onze zeelieden.
 schepen met drie vierde gedeelte vreemdelingen te bemannen, had den Staat zoo vele Vriezen, Groningers en Eilanders voor eigene zeevaart doen verliezen, dat de walvischvangst inzonderheid daarvan reeds gevoel had gehad, en de aanritzing van scheepsvolk daardoor nu zeer moeilijk zou worden. Ter noodige voorziening hierin besloten H. H. M. in bloeimaand, een verbod af te kondigen tegen alle vreemde wervingen hier te lande, nevens eene kwijtschelding voor allen, die zich, strijdig met vroegere plakaten, hadden laten verleiden tot buitenlandschen dienst, met uitnoodiging om in dien van den lande terug te keeren, alwaar het hen niet aan plaatsing zou ontbreken. — Daar dit verbod van werving voor vreemden dienst nog aan eenige twijfeling onderhevig scheen, werd hetzelfde in wintermaand nader verklaard en aangedrongen (2).

Het

(1) Gen. Refol. 1777. 21 Maart, 18 April, 26 Aug. en 25 Nov.

(2) Gen. Refol. 1777. 1 Mei en 11 Dec.

I.
 NOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1777.

I. Het Kollegie der Admiraliteit te Amsterdam
BOEK. noodigde Zijne Hoogheid uit, om 's Lands maga-
IV. zijnen en de aldaar liggende oorlogschepen te
HOOFDST. komen bezigtigen, makende zich een feest
1777. van de plegtige inhaling van 's Lands Admi-
Z. D. H. raal-Generaal. De komst had plaats op den
bezoekt de 27sten van herfstmaand, en schoon Z. H. alle
Amster- aangeboden eerbewijzingen van stadswege be-
damfche leefdelyk had afgewezen, vond de Regering
Admirali- goed, den Stadhouder met 21 schoten, van
teit. stads wallen, bij hoogstdezelfs komst en ver-
 trek te begroeten, en eene eerewacht aan de
 poort van het magazijn te plaatsen. De Prins
 kwam van Soestdijk omtrent half negen in den
 morgen binnen Amsterdam, begaf zich terstond
 naar het magazijn, doch verkoos geen statelyk
 gehoor te geven, en ontving alleen de Hee-
 ren Hoofdofficier en regerende Burgemeeste-
 ren, door hunne Secretarissen aangediend. Hij
 nam daarna alles in oplettenden oogenschouw;
 liet zich in eene floep voeren naar het, op
 stroom liggende, oorlogschip en twee fregat-
 ten; hield het middagmaal met veertig genoo-
 digden, waaronder de Hoofdofficier en Burge-
 meesteren zich bevonden; en vertrok des
 avonds te acht uren weder naar Soestdijk.
 De koopvaardijvloot op het IJ had door veel-
 vuldige losbarfingen van het kanon, geduren-
 de den vorstelyken maaltijd vooral, de blijde
 ver-

verwachtingen gekenmerkt van 's Prinzen deelneming in het herleven der zeemagt (1). De opmerkelijke echter moest getroffen worden door de steile bepaling van 's Vorsten komst tot 's Lands magazijn alleen en de vermindering van een statelijk gehoor.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

In den zomer had Zijne Hoogheid, vergezeld van Hoogstdezelfs Gemalin en Kinders, Vriesland en Groningen bezocht. De Gedeputeerde Staten van Vriesland waren met de zorg belast geweest voor het luisterrijkst en aangenaamst onthaal; waarin die van Stad- en Lande zich gelukkig beijverden om niets bij hunne naburen te kort te komen. Ook het Landschap Drenthe onthaalde de Vorstelijke familie, bij den doortogt, met de meeste hartelijkheid (2).

Reis van
het vorste-
lijk Gezin
naar Vries-
land en
Gronin-
gen.

Intusfchen waren de uitwendige moeilijkheden en de inwendige partijschappen wegens den oorlog tusfchen Engeland en het onafhankelijk gestelde Noord Amerika niet weinig toegenomen.

Op den 17den van sprokkelmaand had de Ridder YORKE namens zijnen meester den vrijen doortogt gevraagd voor Hessische en Hanau-

YORKE
verkrigt
doortogt
voor Duit-
sche troe-
pen.

met

(1) Jaarb. 1777. bl. 1102—1107.

(2) Jaarb. 1777. bl. 1129—1166 en 1262—1285.

I. met wapenen en bagagie langs den Rijn naar
BOEK. Dordrecht of de Willemstad, vrij van de be-
IV. taling van regten en tollën, alsmede voor
HOOFDST. den doortogt op denzelfden voet voor dertien
1777. honderd Anspachsche met eene kleine veld-
 artillerij. Dit verzoek was, op het berigt
 van de afgevaardigden tot de krijgskaken en
 gelastigden uit den Raad van State, onder de
 vereischte voorzorgen, op den 5den van
 lentemaand toegestaan, waarvoor, nadat
 alle die troepen in eene goede orde en
 zonder eenig ongemak te water langs de ri-
 vieren van Nijmegen tot Dordrecht waren
 vervoerd en van daar in zee gestoken, na-
 mens Zijne Majesteit aan H. H. M. dank
 was betuigd: gelijk ook de Markgraaf van
 Anspach daarvoor een' brief van dankzeg-
 ging had gezonden (1).

Memorie
 van YORKE
 over het
 gedrag van
 den Kom-
 mandeur
 van St. Eu-
 statius.

Van geheel anderen aard en in geheel an-
 deren toon was eene memorie door den Rid-
 der YORKE, den 21sten van sprokkelmaand
 ingeleverd, houdende klagten over den nieu-
 wen Kommandeur van St. Eustatius, den Heer
 J. DE GRAAFF, als die niet alleen zou hebben
 toegelaten eenen onbepaalden koophandel met
 de Amerikaansche rebellen, maar zelfs een
 En-

(1) Resol. Gen. 1777. 17 Febr. 5 Maart en 18 en
 April.

Engelsch schip door een' Amerikaanschen zee-roover zou hebben laten wegnemen schier van onder het geschut van zijn eiland, en de eereschoten zou hebben laten beantwoorden aan de vlag van een' rebel, zonder des te hebben willen hooren naar de vriendschappelijke voorstellen, hem door den President van het naburig eiland St. Christoffel gedaan, of eenige ophelderingen te geven aan een Lid van 's Konings Raad op dat eiland, door den President daartoe naar St. Eustatius gezonden; zoodat nu niet anders overschoot, dan uit naam van den Koning eene formele afkeuring der gegeven eereschoten, en het ontslag en de onmiddellijke terugroeping van den Gouverneur te vorderen, onder verklaring van Z. M., dat men, zoo lang die voldoening niet werd gegeven, niet moet verwachten, dat de Koning zich zou laten ophouden door eenvoudige verzekeringen, of eenen oogenblik zou nalaten die maatregelen te nemen, welke Z. M. zich verplicht zou achten aan de belangen en de waardigheid zijner Kroon. Zeven beëdigde verklaringen van aanzienlijke inwoners van St. Christoffel behoorden tot de bijlagen dezer memorie, die, nevens dezelve, in handen werd gesteld van de afgevaardigden tot de buitenlandsche zaken, alsmede van den Representant en Bewindhebberen van de Westindij-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

I. dische Kompagnie ter Kamer Amsterdam, om
 BOEK. zonder uitstel te berigten, of met de laatst
 IV. aangekomene brieven van St. Eustatius, daar-
 HOOFDST. van iets ter hunner kennisfe ware gekomen.
 1777.

Na een volstrekt ontkennend antwoord beslo-
 Antwoord ten H. H. M., door onzen Gezant, aan den
 daarop. Koning van Groot Brittannie te vertoonen:
 „dat zij zeer gevoelig waren wegens den
 inhoud der voorzeide memorie, en zich ten
 ernstigste beklagden over de aantijgingen, als
 of zij zouden moeten worden verdacht, van
 Z. M. met vriendelijke verzekeringen, door
 daden wedersproken, op den tuil te houden;
 alsmede over den dreigenden toon dier memorie,
 verre afwijkende van hetgeen tusfchen souvere-
 ine en onafhankelijke Mogendheden, vooral
 tusfchen naburen sedert lang door banden van
 overeenstemming en vriendschap verbonden,
 plaats moest hebben; — dat H. H. M. ten
 aanzien der troebelen in Amerika alles meenden
 gedaan te hebben, wat van een' goeden na-
 buur en welgezinde Mogendheid had kunnen
 worden verwacht; dat H. H. M. dezelfde
 vriendschap met Z. M. wenschten aan te kwee-
 ken, en daarom alleen besloten hadden, met
 afwijking van den gewonen form van schriftel-
 ijke onderzoekingen, den Kommandeur van
 St. Eustatius onverwijld terug te roepen, om
 behoorlijk berigt te geven van al wat gedu-
 ren-

rende zijn kommandement op het eiland met betrekking tot de Amerikaansche volkplantingen en schepen mogt hebben plaats gehad en zijn gehouden gedrag open te leggen; terwijl H. H. M. wel uitdrukkelijk afkeurden alle daden van eerbewijs, door hunne officieren of bedienden aan gemelde schepen betoond; en tevens de bevelen hadden vernieuwd aan alle Gouverneurs en Kommandeurs hunner Westindische Koloniën tegen allen uitvoer van buskruid naar de Engelsche volkplantingen."

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

Te vergeefs verzocht DE GRAAFF verschoond te worden van de overkomst, bij de overzending eener ontwikkeling van al het voorgevallene met de noodige bijlagen; of wel zijne reize te mogen uitstellen tot het volgende voorjaar. Het laatste alleen werd hem toegestaan, mits daartoe gebruikende het eerst terug keerende schip, en had zulks plaats in hooimaand van het volgende jaar (1).

Inmiddels had de Koning op het vertoog van onzen Gezant doen antwoorden: „niet te begrijpen, hoe de memorie van den Heer YORKE H. H. M. zoo zeer kon hebben gehinderd;

(1) Resol. Gen. 1777. 21 en 26 Febr., 28 Aug. en 6 Oct. 1778. 23 Junij.

DEEL III.

G

I. derd; maar zich toch te verblijden, dat Hoogst-
 BOEK. dezelve aan zijne verwachting hadden voldaan
 IV. door den Gouverneur terug te roepen, alle
 HOOFDST. kleinachting zijner kroon te ontkennen, en beve-
 1777. len aan de Bevelhebbers en Bestuurders hunner
 koloniën in de Westindiën te zenden tot hand-
 having der plakaten tegen den uitvoer van oor-
 logstuig; waarmede Z. M. dan met genoeg-
 een einde zag gemaakt aan alle reden
 van leedwezen, welke de gevolgen van de be-
 ledigende handelwijze des Bevelhebbers van St.
 Eustatius hun hadden kunnen veroorzaken (1)."

Veront-
 rusting van
 den geoor-
 loofden
 handel
 en zee-
 vaart door
 de Engel-
 schen.

Men vond intusfchen van dezen kant geene
 geringe reden om zich te beklagen over de
 onveiligheid, welke de geoorloofde handel en
 scheepvaart op onze Westindische bezittingen
 van de zijde der Engelschen ondervond. De
 Kompagnie bragt des hare klagten bij H. H. M.
 ter tafel in herfstmaand dezes jaars, welke spoed-
 dig gevolgd werden door die van eenige koop-
 lieden, en deze alweder door anderen. — Men
 hield, als het ware, alle de havens der Repu-
 blik en der volkplantingen bezet; men was
 met geene vertooning van zeebrieven en papie-
 ren te vrede; men deed feitelijk onderzoek en
 men eigende zich alles toe, wat slechts aan-
 stond, tot willekeurig gestelde prijzen; men had
 reeds

(1) Jaarb. 1777. bl. 402.

reeds vele schepen van hier of van daar aangehouden en in Engeland opgebragt, en, schoon een langwijlig geding de vrijverklaring al eens ten gevolge had gehad, waren de kosten doorgaans half en half verklaard, en aan geene schavergoeding wegens oponthoud of bederf van goederen gedacht, zoodat het verleenen van een gewapend geleide en het bestendig houden van een toereikend getal oorlogschepen op de kusten van Amerika al meer en meer eene voorziening van de uiterste noodzaaklijkheid werd (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

Het gewapend geleide werd nu tegen den 10den van wintermaand door de Gekommitteerde Raden ter Admiraliteit aangekondigd, doch niet, dan onder deze vijf bepalingen: , 1° dat onder het geleide alleen zouden worden aangenomen schepen hier te lande te huis behoorende, waarvan voldoende moest blijken; 2° dat de schippers derzelver ware bestemming hadden op te geven en te volgen; 3° dat de schepen niet meer buskruid of krijgstuig aan boord hadden dan eene bepaalde hoeveelheid; 4° dat in alle verkenbrieven en verklaringen der lading bij de koopmanschappen, die geteeekend stonden *den inhoud onbekend*, zou worden uitgedrukt dat het niet was buskruid of krijgstuig,

Een gewapend geleide onder bepalingen toegeestaan.

(1) Jaarb. 1778, bl. 772—787.

I. BOEK. IV. HOOFDST. 1777. tuig, terwijl het aan de officieren, bij wien geleide werd gevraagd, zou vrijstaan de schepen te onderzoeken, en de schippers op eenen eed te vergen; 5° dat op de terugreize geen andere schepen onder geleide zouden worden genomen, dan die hier te lande te huis behoorden en van hier waren uitgevaren, of, in de Westindiën aangekocht zijnde, met den bijlbrief bewezen konden worden niet in Noord-Amerika gebouwd of voor den jare 1776 reeds door onze ingezetenen of door die van eenige andere Mogendheid buiten Noord-Amerika bezeten te zijn, of sedert als prijzen, op die van Noord-Amerika gemaakt, verkocht te wezen; en het daar en boven bleek, dat het schip aan onderdanen van dezen Staat toebehoorde, en de schippers één jaar en zes weken vóór 1776 gezeten burgers van het Gemeenebest of deszelfs volkplantingen waren geweest." — Zoo scherp waren de maatregelen, waarmede H. H. M. zich beijverden het verbod des uitvoers van krijgstuig te handhaven, hetwelk zij in slagtmaand weder voor een jaar hadden verlengd (1).

Nadeelen der Engelschen in Noord-Amerika. Inmiddels begon zich de kans van den oorlog ten voordeele der volkplantingen te verklaren. De Engelsche Generaal BOURGOIJNE met

(1) Jaarb. 1777. bl. 1300—1304.

met dertien duizend man uit Canada naar Boston opgebroken, zonder eenige verstandhouding met Lord HOWE, die zich van Philadelphia had meester gemaakt, en zonder genoegzame voorziening voor mondbehoefden op zijnen schier onuitvoerlijken togt, was genoodzaakt geworden, zich met al zijn volk krijgsgevangen te geven aan de Amerikanen. Hij dadigde met den Generaal GATES bij Saratoga op den 16den van wijnmaand.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

Deze gebeurtenis verleende ingang aan de onderhandelingen van BENJ. FRANKLIN, SEL. DEANE en ARTH. LEE, gevolmagtigde gelastigden van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, te Versailles, ter erkenning van de onafhankelijkheid der Amerikanen. — Dezelfde gevolmagtigden hadden reeds den 19den van grasmaand aan onzen Gezant bij het Hof van Frankrijk, den Heer LESTEVENON VAN BERKENRODE, eenen brief geschreven, op welken hij gemeend had niet te moeten antwoorden, zonder van H. H. M. te hebben vernomen, of en op wat wijze hij zulks zou hebben te doen; welke aanvraag zelve, van den oorspronkelijken brief in het Engelsch geschreven vergezeld, bij Holland werd overgenomen, doch zonder bepaald antwoord bleef (1).

De

(1) Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1777. 30 April. De inhoud van dien brief wordt niet gemeld.

I. De Koning van Engeland het stelsel van zij-
BOEK. nen Staatsdienaar BUTE, die voor de wa-
IV. penen tegen Amerika het sterkst had geijverd,
HOOFDST. steil volgende, werd door de voordeelen der
1777. Amerikanen gedrongen nieuwe onderhandelinge-

De Koning van Engeland vindt eenigen tegenstand bij den Koning van Pruissen.

gen aan te vangen bij de Hoven van Duitschland, om er hulpbenden van te trekken, welke dezelve hem nog wel konden bezorgen: doch de Koning van Pruissen zag met tegenzin het Duitsche rijk zich van verdedigers ontblooten, ingeval er een nieuwe oorlog mogt ontstaan, en betwistede daarom den doortogt van de benden dier Vorsten, wanneer dezelve genoodzaakt waren door het land van Maagdenburg, door dat van Minden, of langs den Nederrijn te trekken; zonder evenwel de zaak verder te willen drijven, door eene langdurige ondervinding geleerd, — volgens 's Konings eigene betuiging, — dat, daar men eene menigte vijanden in de wereld vindt, men zich niet goedsmoeds andere moet verwekken (1).

Inwilliging bij onzen Staat.

Bij onzen Staat had de Gezant van Engeland den 3den van slagtm aand op nieuw den vrijen doortogt verzocht van krijgsvolk tot versterking der Duitsche troepen in Amerika: doch alvorens daarop een besluit viel, werd door hem zel-

(1) *Nagel. Werken van* FRÉDÉRIK II. D. V. bl. 125—125.

zelve te kennen gegeven, dat die troepen langs een' anderen weg zouden gevoerd worden, en men nu eeniglijk voor derzelver bagagie vrijen doortogt vroeg, waarop terstond de noodige paspoorten werden verleend (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

Geen geringen indruk had het, reeds in bloeimaand, onder de ingezetenen gemaakt te vernemen, dat een Amerikaansche kaper tot in het kanaal was doorgedrongen en zich van eene Engelsche pakketboot op Holland had meester gemaakt. Het was, namelijk, op den 2den dier maand, dat men van de pakketboot, de Prins van Oranje genaamd, ter hoogte van het eiland Schouwen een driemastschip in het gezigt kreeg, hetwelk geene vlag voerde, maar den geheelen dag bij bleef houden. Tegen den avond klampte hetzelfde de pakketboot aan boord, en sprongen er een twintigtal gewapende personen over, die dezelve vermeesterden. Op deze geheel onverwachte ontmoeting, wilde de stuurman de brievenmaal over boord werpen, doch zag zich voorgekomen en genoodzaakt dezelve over te geven, welke de kapers in de sloep van de pakketboot naar hun schip lieten overbrengen, tevens het scheepsvolk me-

Een Amerikaansche kaper in het kanaal.

(1) Resol. Gen. 1777. 3 Nov. en 1778. 4 Febr.

I. medenemende , uitgezonderd den stuurman en
 NOEK. nog één man , dien zij aan boord van de pakket-
 IV. boot lieten. Aan alle de pasfagiers werd ver-
 HOOFDST. zekering gegeven , dat hun geen leed zou ge-
 1777. schieden , en zij des anderen daags aan wal zou-

den worden gezet ; doch inmiddels bleven zij in de kajuit opgesloten en bewaakt. Den volgenden morgen kwam , op een gegeven sein , een vischERS pink aan boord , die op de hoogte van 's Gravefande de reizigers overnam en te Scheveningen aan land bragt Bij derzelve vertrek liet de kaper eene witte vlag met roode strepen waaijen en deed drie schoten , hebbende de Bevelhebber aan een der pasfagiers toegevoegd : „ als gij nu te Rotterdam komt , kunt gij zeggen , dat gij door een' Amerikaan genomen „ zijt geweest ; maar zegt er dan met een bij , „ hoe men u behandeld heeft. ” — Des Konings postbode had zijne papieren heimelijk over boord kunnen werpen. Ook zou met de naastvorige pakketboot den kaper een veel rijker buit tot nadeel der kooplieden in handen gevallen zijn (1).

Had ook hetgevoelen van den Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL over de Schotsche brigade , bij de Staten van Overijsfel schriftelijk ingebragt , grooten invloed gehad op de openbare denkwijze over de zaak der Amerikanen ,
 een

(1) Jaarb. 1777. bl. 666

een vertoog van denzelven over de vervulling van provinciale kommissiën, werd niet min algemeen ter harte genomen, en mag, als de aanvang van alle volgende bemoeijingen tot een grondwettig herstel van ingeslovene misbruiken, die eerlang den geest des tijds in Nederland kenmerkten, niet onopgemerkt blijven.

Het regeringsreglement dier provincie had bepaald, dat voor de openstaande kommissiën door de Ridderchap van elk kwartier en door elke stad eene voordragt van vier personen aan den Stadhouders moest worden aangeboden, om daaruit eene keuze te doen, of ook wel, als Zijne Hoogheid dit zou goedvinden, buiten de voordragt, iemand ter vervulling te benoemen; — alsmede, dat noch in de Vergadering der Ridderchap, noch in de Regering der steden, eenige personen mogten worden toegelaten, die aan den Lande wegens eenigen ontvang of bestuur verantwoordelijk waren. Beide deze voorschriften werden wel eens overtreden. Omtrent het eerste herinnerde VAN DER CAPELLEN den Drost van Salland, tot welk kwartier hij behoorde, aan het reglement, en verzocht van hem de bijeenroeping der Ridderchap van dat kwartier ter gelegenheid der nieuwe vervulling; doch deze daarin zwarigheid gemaakt hebbende, droeg hij het laatste tevens in een vertoog ter Staatsvergadering voor,

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1777.

VAN DER
CAPELLEN
TOT DEN
POLL ver-
zet zich
tegen in-
geslovene
misbrui-
ken.

I. waarvan hij bevorens ook aan den Stadhouder
BOEK. mededeeling had gedaan. Zijne Hoogheid had
IV. zulks voor bloote kennisgeving aangenomen; en
HOOFDST. de Staten aarzelden eenigen tijd, om het vertoog
1777. in de aantekeningen van derzelver Vergadering
op te nemen. Op den dag voor derzelver
scheiding gaf de Ridder zijne gevoeligheid hier-
over krachtig te kennen. „Hem wedervoer
telkens eene harde behandeling: — dus liet hij
zich hooren. — Een ruim veld van klagen
stond voor hem open, indien hij wilde spreken
over al de verdrietelijkheden, hem wegens zijn
advies in de zaak der Schotsche brigade we-
dervaren. Nadat hetzelfde van den eenen tot
den anderen landdag in de aantekeningen had
gestaan, had men goedgevonden, om bijzon-
dere redenen H. E. M. daartoe brengende, en
om de onvoegzame uitdrukkingen daarin ge-
vonden, hetzelfde daaruit te ligten. Zulk eene
eeuwigdurende tentoonstelling had, — in's Rid-
ders oog, — niet zonder eene openlijke en billij-
ke regtspleging mogen geschieden, en kwam ten
minste niet te pas tegen het voorbehouden zij-
ner aantekening op een besluit, hetwelk,
naar zijn oordeel, geene meerderheid had
mogen nemen, en hetwelk men almede had
doorgehaald. En nu maakte men nieuwe zwa-
righeid, om een schriftelijk voorstel aan te
nemen tot een punt van overweging. Mogt
ook

ook in dit voorstel iet onbetaamlijks aan het fcherpziend oog der Staten voorkomen, hij bad, dat hem zulks wierd aangewezen: maar zoo niet; zoo in dit stuk niets gevonden werd, dan eene pligtelijke, eene hoogstnoodige, en gepaste poging om het Staatsgeftel te behouden en, zoo lang doenlijk, te verhinderen, dat het niet nederstortte over diezelfde zijde, naar welke meest alle regering van ons, wel eer zoo vrij, werelddeel zoo onwederftaanbaar overhelde, zoo riep hij het regt in, den leden toekomende, en zonder eene onbelemmerde uitoefening van hetwelk zij niet anders zouden zijn dan verachtelijke leden van een' sprakeloozen Raad, volkomen gelijk aan dien van het slaaffche Rome ten tijde der Keizers." — Na de bedenkingen en raad te hebben gehoord van daartoe gelastigden, befloten de Staten, het bedoeld vertoog in de handelingen te plaatsén, ten einde de Leden 'der Vergadering in staat te stellen, om hetzelfde in overweging te nemen en er nader op te besluiten (1).

Bij Holland was de vijfjarige dienst van den Raadpensionaris ten einde gelooopen, en werd de Heer Mr. P. VAN BLEISWIJK tot denzel-

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1777.

(1) Jaarb. 1777. bl. 788—797.

I. zelfden post op nieuw met eenparige stemmen,
 BOEK. in tegenwoordigheid van Zijne Hoogheid be-
 IV. noemd, onder dezelfde voorwaarden, als waar-
 HOOFDST. op hij dat hoog gewigtig ambt voor het
 1777. eerst had aanvaard; hetwelk zich de Heer

VAN BLEIS- VAN BLEISWIJK dankbaar liet welgevallen. —
 WIJK als
 Raadpen- In de kennisgeving van de voleinding
 sionaris op van zijnen dienst aan H. Ed. Gr. M., had
 nieuw be- de Raadpensionaris zijne aanspraak tot Zijne
 noemd. Hoogheid gewend met deze, door zijn vol-
 gend gedrag hoogst opmerkelijk gewordenе,
 betuiging: „dat eene gelukkige ondervinding
 in de ruimste mate vervuld had de hoop,
 welke hij bij het intreden van zijnen post had
 gevestigd op zijne bewustheid aangaande die
 talenten, die hoedanigheden en die grondbe-
 ginselen, welke hij, als toen reeds van nabij,
 in zijne Doorluchtige Hoogheid had mogen
 eerbiedigen en bewonderen; en dat deze be-
 wustheid, hem had gegeven het streelend
 vooruitzigt, om dit zwaarwigtig ambt te be-
 kleeden, onder het oog van een' Vorst, wiens
 volstandige aankleving aan 's Lands onwankel-
 bare Constitutie de zekerste waarborg was te-
 gen alles, wat daarvan in het minste zou
 kunnen afwijken; een' Vorst, die, veel meer
 bedacht op het gestadig oefenen der geheil-
 ligde pligten, aan zijne hooge waardigheden
 onafscheidelijk verknocht, dan belust op het
 ge-

te Amsterdam, by E. Maaskamp.

WADE LANDSCAPE

*Mr P.^r VAN BLEESWIJK,
Raadpensionaris van Holland.*

te Amsterdam, by E. Maaskamp.

genot der voorregten, daaraan vastgehecht, zich altoos afkeerig betoonde van al, wat naar eenige uitbreiding van gezag zou mogen smaken; een' Vorst, met één woord, die door de grootmoedigste gevoelens bezielde en aangedreven, alles toebragt en niets achterliet van hetgeen strekken kon, en, onder Gods zegen, meer en meer strekken moest, om het Erftadhouderlijk bestuur, op de krachtigste wijze, te doen medewerken tot versterking en bevestiging van die hoofdzulen en vastigheden, waarop het gebouw van dezen Staat veilig rustede; — dat hij zich dus voorspeld hebbende het geluk om door zoo een' Vorst zijn ministerie bestraald en begunstigd te zien, dit geluk hem in den hoogen persoon van Zijne Hoogheid was te beurt gevallen; — dat hij in de volste genieting van hetzelfde voor niemand zijner voorgangers, onder dezen gewenschten regeringsvorm, had behoeven te wijken, en dat Zijne Hoogheid dit geluk wel had gelieven te vergrooten door zeer vele personele gunstbewijzen, waardoor hem eene verpligting was opgelegd, waarvan de duurzame dankerkentenis niet eerder noch anders, dan te gelijk met zijn' levensdraad zou worden afgebroken (1)."

De

(1) Resol. Holl. 1777. 28 Nov.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

I. De Gouverneur-Generaal van Nederlands-
 BOEK. Indiën J. VAN REIMSDIJK, in dit jaar overleden
 IV. zijnde, werd bij voorraad opgevolgd door
 NOOFTST. den Heer R. DE KLERK (1).
 1777.

Suriname bleef nog steeds in groote onge-
 Voortdu- legenheden, daar de verdeeldheid onder de re-
 rende on- geering der volkplanting zelve alle voorzie-
 gelegen- ningen belemmerde zoo wel tegen de vijan-
 heid te delijkheden der boschnegers, als in de be-
 Suriname. talingen van opgenomene gelden bij eenen
 schralen oogst en lagen prijs der goederen.
 H. H. M., daarvan onderrigt, beslisten de
 geschillen ten voordeele van den Gouverneur,
 doch toonden hun misnoegen over het ver-
 zuim van een kordon ter beveiliging der
 plantagiën. Men ontving nu wel een ont-
 werp van zulk een kordon uit Suriname,
 maar begeleid van een betoog der belang-
 hebbenden van de onoverkomelijke zwarighe-
 den in deszelfs uitvoering, en van het on-
 toereikende des ontwerps zelve, met een
 verzoek tevens, dat het krijgsvolk niet mogt
 teruggeroepen, maar versterkt, worden (2).

De vis-
 scherij aan-
 gemoe-
 digd.

De Walvischvangst werd bij de Staten van
 Holland aangemoedigd door eene gift van
 dertig guldens voor elken man, waarmede een
 Groen-

(1) Jaarb. 1778. bl. 296 en 620.

(2) Jaarb. 1777. bl. 1431—1443.

Groenlandsvaarder in zee was gestoken. De haringvischerij ontving eene belooning van vierhonderd guldens voor elke buis, die daartoe uitvoer (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1777.

De uitschieting van een' *Oekonomischen* of *Huishoudelijken* tak uit de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem kenmerkte het feest van derzelver vijf-en-twintig jarig bestaan, en wekte eenen algemeenen geest op voor handel, landbouw, handwerken, en vischerij door uitlooving van eereprijzen en belooningen (2). Te Hoorn werd in dit jaar eene Vaderlandsche Maatschappij voor reederij en koophandel, met oogmerk om de armoede te verminderen, den nijver op te wekken en de kinders der armen in tucht en goede zeden op te leiden, naar het ontwerp van den Doopsgezinden Leeraar c. RIS, opgericht (3). — Te Amersfoort vonden eerlang vijftien- tot zestienhonderd menschen werk in eene uitgebreide lakenfabriek, van Staats- en Stadswege aanmerkelijk begunstigd (4). — Te Deventer beijverde zich de regering, eene wol-fabriek aan den gang te hel-

De Oeko-
nomische
tak.

Reederij
te Hoorn.

Laken-
fabriek te
Amers-
foort.

(1) Jaarb. 1777. bl. 404 en 577.

(2) Jaarb. 1777. bl. 742—767.

(3) Jaarb. 1777. bl. 1112—1126.

(4) Jaarb. 1777. bl. 1250.

I. helpen, om den armen eerlijk brood te be-
 HOEK. zorgen (1). — Bij Zutphen ondernam de

IV. Heer Mr. W. VAN HASSELT zijdewormen te
 HOOFDST. kweken en zijde te winnen (2). — De
 1777. voortdurende rundersterfte in Vriesland en

Teelt van
 zijwormen
 te Zut-
 phen. Groningen, die wel drie vierden van het ziek
 geworden vee wegnam, bragt de inënting der
 kalveren op nieuw in zwang, waarvan er
 Veeinën- naauwelijks een van de vijf en twintig stierf,
 ting. terwijl de overige voor de besmetting der
 ziekte beveiligd bleven (3).

De Heer- Eene der aanzienlijkste heerlijkheden in
 lijkheid Gelderland, Borkelo of Berkulo naar de ri-
 Borkelo vier Berkel of Borkel genaamd, welke oud-
 door den tijds eene eigene Ridderfchap had en behal-
 Prins ge- ve het ftafje van dien naam ook nog Gelze-
 kocht. laar, Geesteren, Eibergen, Rekken en Nede
 in zich begreep, werd benevens die van Lig-
 tenvoorde en de Havezathe Marhulzen, in
 dit jaar door Zijne Hoogheid aangekocht
 voor de fomme van zes tonnen gouds van
 den Vorst CZARTORYSKI, Generaal van *Podo-
 liën* en deszelfs Echtgenoote de Gravinne
 VAN FLEMMING; waarna deze goederen, met
 alle derzelver heerlijke regten en geregtigd-
 he-

(1) Jaarb. 1777. bl. 696.

(2) Verhand. der Holl. Maatfch. D. XVII. St. II.

(3) Jaarb. 1777, bl. 1167—1169.

heden overgingen tot de domeinen van den Prins van Oranje, onder het luid gejuich der inwoners en met alle de plegtigheden, bij zulken overgang gebruikelijk (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

In den staat van oorlog, door Z. Hoogheid en den Raad van State voor den jare 1778 ingeleverd, werd de volstreckte noodzaaklijkheid, om het Gemeenebest in beteren staat van verdediging te brengen, zoo ten aanzien der land- als der zeemagt, welke zoo dikwijls was betoogd en aangedrongen, eeniglijk aangevoerd, om de Bondgenooten te doen opmerken de goede uitwerkselen van de verbetering der zeemagt, sedert eenigen tijd met ernst aangevat, als waaraan het was toe te schrijven, dat niet alleen die Mogendheid, die den vrede zoo trouwloos had verbroken, tot herstelling van dien was genoodzaakt geworden, maar dat bovendien de zeevaart en handel de zoo noodige bescherming hadden verkregen; en waardoor de Staat niet slechts zijne eigene belangen en die der ingezetenen merklijk had bevorderd en verzekerd, maar waaruit niet anders kon voortvloeyen, dan dat deszelfs eerenaanzien zouden worden vermeerderd; doordien, op dezen voet voortgaande, met de daad zou

Staat van
oorlog
voor dit
jaar.

(1) Jaarb. 1777. bl. 739—742.

I. zou kunnen blijken, dat de naam van Zeemo-
 BOEK. gendheid, denzelven voor lange toegevoegd,
 IV. tot dus verre niet geheel onverdiend zou
 HOOFDST. gedragen zijn. Het waren deze goede uit-
 1778. werkselen, die de Bondgenooten tevens moes-
 ten overtuigen van de wezenlijke noodzaak-
 lijkheid, die er was en van tijd tot tijd drin-
 gender werd, om, door eene matige vermeer-
 dering der krijgsmagt, den Staat mede aan de
 landzijde, daar de gevaren meer waren te
 wachten, tegen alle onverhoedsche aanvallen
 in beteren stand van tegenweer te brengen; als
 zijnde het onbetwistbaar, dat het getal der
 troepen, welke men op den been had, naauwelijks toereikend was tot behoorlijke
 bezetting der uitgebreide frontieren, en nog
 al minder was ingerigt naar de gesteldheid der
 naburen of naar de bedenkelijke omstandig-
 heden, waarin de zaken in het algemeen kon-
 den gezegd worden te verkeerren; beden-
 kingen, die voor het Gemeenebest, hoe on-
 genegen ook om zich te willen uitbreiden of
 aan eenigen nabuur den minsten aanstoot te
 geven, zwaar genoeg moesten wegen, om
 zich met alle gematigdheid en voorzigtigheid
 ten minste in zoodanigen staat te stellen en te
 houden, als noodig zijn zou, om hetzelfde
 tegen de mogelijkheid van een' onverwachten
 aan-

aanval te verzekeren, en allen toeleg van eene volslagene overheersching te doen voorkomen of vrijdelen (1).

Opmerkelijk zijn de toestemmingen der Gewesten op dezen staat van oorlog, voor zoo ver zij tevens eenen wederslag inhouden op den, daarbij vernieuwden, aandrang ter vermeerdering van de landmagt.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.
Consenten der Provincien.

Vriesland liet er zich geheel niet over uit. — Utrecht had wel gewenscht, dat de toestand van zaken in alle de Gewesten al voor lang zulke maatregelen had toegelaten, ter beveiliging van den Staat voor alle aanvallen en inbreuken op zijne ware en billijke belangen; maar verklaarde tevens, zich nooit te zullen onttrekken, om naar en zelfs boven vermogen mede te werken en des noods alles bij te zetten tot al, wat ter beveiliging, zooter zee als te lande, en ter bescherming der onafhankelijkheid bij het Bondgenootschap zou noodig geoordeeld worden, en dienaangaande gaarne te zullen afwachten zulk een ontwerp, als de Raad van State, des verzocht, met overleg van den Stadhouder, daartoe zou opmaken.

Overijsfel beriep zich op veelvuldige pogingen, om de Bondgenooten op te wekken ter behartiging van zoo dure belangen, erkende den

(1) Resol. van Holl. 1778. 20 Jan.

I. den ongelukkigen keer der algemeene zaken
 BOEK. voor de rust van Europa op vele plaatsen en
 IV. voorzag een' openbaren oorlog, waarin deze
 HOOFDST. Staat, van eigene kracht ontbloot, tegen wil
 1778. en dank zou kunnen worden medegesleept; ook
 beklagde het zeer, dat, daar de zeemagt op
 een' beteren voet was gebragt, er nog geene
 neiging bestond om de landmagt te versterken.
 Gaarne zou dit Gewest voortgaan met spre-
 kende blijken, hoezeer de zeemagt aan het-
 zelve bleef ter harte gaan, indien de Bondge-
 nooten niet langer onverschillig bleven voor
 de zekerheid van den Staat aan de landzijde;
 en alzoo zou voor hetzelfde niets aangener
 zijn, dan door de besluiten der Bondgenooten
 te dezer zake opgewekt te worden, om vol-
 doende pogingen aan te wenden, ten einde alles
pari pasfu (op gelijken voet) te behandelen,
 daar toch de zaken aan beide kanten op gelijke
 wijs bedenkelijk en gevaarlijk waren.

Holland had met veel aangenaamheid gezien
 het genoegen van Z. H. en den Raad van
 State over de goede uitwerksels van de ver-
 betering der zeemagt, sedert eenigen tijd met
 ernst aangevat; daardoor toch was op nieuws
 en ten volle bevestigd de kracht, zoo wel als
 de hooge nuttigheid, der oude gronden, waar-
 op H. Ed. Gr. M., zoo in vroegere als in de-
 ze tijden, met allen ernst hadden aangedrongen;
 en

en zoo als dezelve nooit klaarder waren ontwikkeld, dan door den Raad van State zelven in 1659 bij gelegenheid van gemaakte zwaarigheden door twee, niet equiperende, provinciën omtrent de toenmalige consenten voor de zaken der zee, als wanneer dezelve nadrukkelijk had beweerd: „dat de beveiliging „van de zee de krachtigste tak van den Staat „was, zonder welke dezelve, als een ligchaam zonder ziel, niet kon bestaan; „dat de koophandel en zeevaart de zenuwen „waren, die het geheele ligchaam deden „bloeijen; dat, de Staten ligtelijk beschermd „wordende op dezelfde wijze, waarop zij zijn „gevormd, deze Staat zijn beginsel, groei „en grootheid van de zee bekomen hebbende, „ook door dezelfde middelen moest behouden „worden; dat het verkeerd was de provinciën, „die de voordeelen der zee niet onmiddellijk „genoten van de buitengewone lasten daarvan te „willen verschoonen, daar toch alle provinciën ten gevolge van den handel en zeevaart „werden bevoordeeld, en zich ten minste „voor vier vijfde gedeelten ontheven zagen „in het dragen der algemeene kosten voor „de landmagt en overige behoeften van den „Staat.” Deze gronden waren nog onveranderd dezelfde, en geliefden de Bondgenooten die te volgen, dan wilde men ook gaarne van

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. deze gelegenheid gebruik maken, om aan
 BOEK. dezelve niet alleen te verzekeren: „dat,
 IV. „wanneer de duistere en verwarde staat van
 HOOFDST. „zaken van Europa, onverhoopt, zoodanige
 1778. „gebeurtenissen mogt aanbrengen, waardoor
 „de zekerheid van den Staat *te lande*, en de
 „regten van zijne onafhankelijkheid ook *van*
 „*die zijde* gevaar mogten loopen van eenigen
 „aanstoot te lijden, H. E. Gr. M. nimmer
 „in gebreke zouden bevonden worden om-
 „trent al het gene, dat van eene gepaste en
 „waakzame zorg tot bescherming van het
 „Gemeenebest, zoo te lande als te water,
 „gevergd en verlangd kon worden;” maar
 ook om de Bondgenooten te verwittigen, dat
 H. E. Gr. M. reeds werkelijk in den haren
 eene ernstige raadpleging over de middelen
 tot eene toereikende versterking der landmagt
 hadden aangelegd.

Gelderland, met aandacht gelet hebbende
 op den tegenwoordigen toestand van zaken in
 Europa, kon deszelfs bekommring niet ont-
 veinzen over de gesteldheid van het Gemeene-
 best. De Staat toch vond zich omringd van
 naburen, wier krijgstoerusting deden vree-
 zen voor het uitbarsten van een' algemeenen
 oorlog, en zou onvermogen zijn tegen een'
 onverhoedschen aanval, ja zelfs om eenig
 schuilzoekend korps, en met hetzelfde het

tooneel van oorlog, van zijnen grond te weren. Men had voorzeker den besten tijd verzuimd, om zich zonder verhaasting en op eene min kostbare wijze in weerbaren staat te stellen; doch men wilde den Bondgenooten geene verwijtingen doen; men wilde alleen op het ernstigste derzelver opmerking verzoecken op den staat der zaken, en tevens op vorige tijden, wanneer men gemeend had den Staat alleen door magtige en kostbare vloten te behouden, en denzelven ondertusschen aan de landzijde weerloos had gelaten, en wanneer men deze provincie, aan den eersten aanval steeds blootgesteld, met verscheidene anderen onverhoeds door den vijand had zien overrompelen, ja het gansche Gemeenebest met deszelfs volslagen ondergang bedreigen. — Zij, die het meest belang hadden bij handel en zeevaart, mochten toch eenmaal letten op de bereidwilligheid van deze en de andere landprovinciën om de zeemagt te verbeteren, en ook daarvoor, eer het te laat was, worden bewogen, om met hunne Bondgenooten mede te werken, dat de Raad van State, hoe eer hoe beter, werd verzocht, om met overleg van den Stadhouder een ontwerp voort te brengen tot eene toereikende vermeerdering der landmagt, hetwelk, aan H. H. M. voorgedragen, alsdan met zoo veel vaardigheid, als de aard der zaak

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. toeliet en de nooddrift vereischte, ten besluite en in werking gebragt mogt worden, ten einde de eer en onafhankelijkheid van den Staat te kunnen handhaven, en het lieve vaderland bij een' duurzamen vrede te bewaren. — Bij onverhoopte ontstentenis van dien, wilden H. E. M. onschuldig worden gehouden van alle de gevolgen, welke eene nalatigheid in het verzorgen van 's Lands zekerheid kon na zich slepen; alle de onheilen, die den Staat zouden kunnen overkomen ter verantwoording stellende van die genen, die daarvan de oorzaken zouden geweest zijn.

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Voor Zeeland liep in dit jaar het tijdperk van soulaas ten einde, aan deszelfs geldmiddelen in 1771 toegestaan. Men voorzag de verlenging daarvan te zullen moeten vragen. Alvorens kon men zich over het algemeene, in den staat van oorlog aanbevolene, niet verklaren.

Stad-en-Lande, eindelijk, verklaarde, zich nimmer te zullen onttrekken, om naar vermogen, ja boven vermogen zelfs, mede te werken en alles des noods bij te zetten, om, zoo te water als te lande, den Staat in veiligheid te stellen, en dienaangaande gaarne af te wachten de voorflagen, door den Raad van State met overleg van Z. H. aan H. H. M. te doen (1).

Om

(1) Refol. Gen. 1778. 18 Maart, 6, 10, 17 en 18 April, 6 en 8 Mei.

Om al het hagchelijke der omstandigheden in Europa, in de verklaringen der onderscheidene gewesten, even zeer als in den staat van oorlog, aangeduid, klaarder in te zien, heeft men op te merken, dat het tusfchen den Keizer JOSEPH II, meer dan in naam mederegent van zijne moeder MARIA THERESIA, en FREDERIK II, den Koning van Pruiften, reeds tot openbare vijandelijkheden wegens Beijeren was gekomen, waarin de Rijksvorften niet alleen onmiddellijk betrokken geacht moesten worden, maar Rusland zich openlijk aan de zijde van Pruiften voegde, en Frankrijk zelf, hoe zeer, door vroegere traktaten en door het huwelijk van LODEWIJK XVI met eene Aartshertogin aan Oostenrijk verbonden, tegen den Keizer inwerkte. — De Keurvorst van Beijeren was op het laatst des vorigen jaars, zonder opvolger, aan de kinderziekte overleden. Zijn naaste erfgenaam was de Keurvorst van de Paltz, die zelf, in zijn vier en vijftigfte jaar zonder wettige kinders, den Hertog van Tweebrugge als zijnen opvolger beschouwde. De Keizer, wien Beijeren ter ronding zijner Staten wel was gelegen, vond goed hetzelfde vervallen te verklaren aan de kroon van Bohemen, en deed tevens den Keurvorst van de Paltz schrikken voor de krijgsmagt, waarmede hij op Munchen aanrukte; zoodat deze met hem op

H 5

den

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Hagche-
lijke om-
standighe-
den in
Europa.

I. den 3den van louwmaand dezès jaars een verdrag sloot, waarbij drie vierde gedeelten van Beijeren voor zijnen opvolger verloren gingen. Hier tegen nu kwam FREDERIK II op. Hij vroeg opheldering van het Oostenrijksche Hof: doch vond zich niet voldaan. JOSEPH wilde den krijg. De Koning bragt twee legers van tachtig duizend man ieder op den been, met het eene ter verdediging, met het andere ten aanval bereid, en Rusland zei hem onderstand toe. Bohemen zelf werd het krijgstooneel. MARIA THERESIA echter was afkeerig van dezen krijg, en de vrede, door CATHARINA II met de Turken gesloten, gaf overwigt aan Ruslands tusschenkomst ter onderhandeling. De dreigende houding duurde evenwel voort, en alle bemiddeling werd tegengewerkt door JOSEPH zelve, tot dat in bloeimaand van het volgende jaar de vrede van Teschen een einde maakte, min aan den oorlog, dan aan de gewapende onderhandeling, en het gevaar voorbij ging, hetwelk bedreigd had, de staatsgesteldheid van het keizerrijk om te keeren en de onafhankelijkheid der Duitsche Vorsten te vernietigen.

Handel-
traktaat
tusschen
Frankrijk
en Noord-
Amerika.

Bij dit hagchelijke der omstandigheden in de nabuurschap van het Gemeenebest, waarvan alleen men nog goed vond te gewagen, kon men evenwel geenszins voorbijzien de moeilijke gevolgen, die de gang der zaken in Amerika
nood-

moodwendig moest na zich slepen voor dezen Staat. Frankrijk begunstigde niet slechts de belangen der volkplantingen, maar erkende openlijk de onafhankelijkheid der Vereenigde Staten van Noord Amerika, en ging met dezelven op den 6den van sprokkelmaand dezes jaars een vriendschaps- en handeltraktaat aan, hetwelk, den oorlog met Engeland ten gevolge moettende hebben, eerlang voor dezen Staat eene geheel weêrlooze en eene, slechts van den éénen kant weêrbare, onzijdigheid even onmogelijk zou maken.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Frankrijk zelf had nogtans de houding aangenomen, als had het bij het aangaan van dat traktaat aan geene verwijdering van Engeland gedacht. Deszelfs Gezant aan het Hof van Groot-Brittannie ontving uitdrukkelijk bevel, om er te Londen kennis van te geven met betuiging: „dat de Koning vastelijk overtuigd was, dat in deze bekendmaking nieuwe bewijzen zouden worden gevonden van de standvastigste geneigdheid tot den vrede, en dat Zijne Britsche Majesteit, met dezelfde gevoelens beziel, insgelijks al, wat de goede eensgezindheid zou kunnen storen, vermijden en wel in het bijzonder krachtdadige maatregelen nemen zou, op dat de handel van Zijner Majesteits onderdanen met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika niet gestremd wierd, en in deze opzigten de gebrui-

Houding
van Frank-
rijk tegen
Engeland.

ke.

I. kelijkheden, door handeldrijvende natiën aangenomen, teffens met de regelen, die tusschen de kroonen van Frankrijk en Groot-Brittannie bestaanbaar mogten aangemerkt worden, werden in acht genomen; in welk billijk vertrouwen het de Afgezant overtollig zou kunnen rekenen, aan het Britsche Ministerie te kennen te geven, dat zijn Meester, besloten hebbende, de wettige handelvrijheid zijner onderdanen krachtig te beschermen en de eer zijner vlag staande te houden, ten gevolge van dien, in overleg met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, de noodige maatregels in voorraad alreeds had genomen."

Kennisgeving van Frankrijk aan dezen Staat.

De Heer BERENGER, bij afwezigheid van den Franschen Gezant, den Hertog DE VAU-
GUION, met de zaken alhier belast, deelde op den 18den van lentemaand aan het voorzittend Lid der Vergadering van H. H. M. eene verklaring mede, hoedanig ook aan andere Mogendheden geschiedde: „dat de Koning uit hoofde van deszelfs toegenegenheid voor de Republiek der Vereenigde Nederlanden, van welke Z. M. altijd geneigd was bij alle gelegenheden blijken te geven, hem Gezant gelast had, aan H. H. M. mede te deelen, dat de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, die volgens eene akte van den 4den van hooimaand 1776, in het volle en volkomene bezit der

der onafhankelijkheid waren, aan Z. M. voorgesteld hebbende, om de verbindtenissen, die er bereids tuschen de beide natiën hadden stand gegrepen, door een formeel traktaat te bevestigen, de wederzijdsche Gevolmagtigden een verbond van vriendschap en koophandel geteekend hadden; met bijvoeging, dat de beide partijen contractanten bij het gemelde traktaat geen uitsluitend voorregt voor de Fransche natie bepaald hadden, maar dat de Vereenigde Staten zich de vrijheid hadden voorbehouden, om met alle andere natiën op eenen gelijken voet te handelen, en dat de Koning aan deszelfs Gezant in Engeland bevel had gezonden, om hiervan aan het Groot-Brittanniësche Ministerie kennis te geven (1)."

Wij vinden niet, dat het voorzittend Lid, de Heer VAN PALLANDT, deze mededeeling in de Vergadering van H. H. M. heeft overgebracht. — Zoo duurde het ook tot den 28sten van wijnmaand, eer de Raadpensionaris goed vond, onder aanbeveeling van geheimhouding, ter kennisse der gelastigden van H. H. M. tot de buitenlandsche zaken te brengen, dat hij in het begin van bloeimaand een' brief had ontvangen, onderteekend door B. FRANKLIN, A. LEE en J. ADAMS, als Gevolmagtigden der Vereenigde

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Brief van
de Ame-
rikaanſche
Gematig-
den te
Parijs aan
den Raad-
pensionaris.

Sta-

(1) Jaarb. 1778. bl. 197—199.

- I. Staten van Noord-Amerika, gedagteekend den
BOEK. 28sten van grasmaand uit Parijs, houdende:
 IV. „dat de Vereenigde Staten voorn. thans zijnde
HOOFDST. „eene onafhankelijke Mogendheid, en als
 1778. „zoodanig bij het Hof van Frankrijk erkend,
 „een traktaat van vriendschap en koophandel
 „tusfchen hetzelve Hof en voorn. Staten was
 „voltooid geworden, waarvan zij een afschrift
 „aan hem Heer Raadpensionaris toezonden,
 „om door hem, zulks geschikt oordeelende,
 „medegedeeld te worden aan H. H. M.,
 „voor welken de voorn. Staten de grootste
 „achting hadden; tevens op het sterkst ver-
 „langende, dat tusfchen het volk van de beide
 „natiën eené goede verstandhouding aange-
 „kweekt en een wederzijdsche voordcelige
 „handel gevestigd mogt worden, behelzende
 „het voorschr. traktaat, zoo als blijken zou-
 „de, niets hetgeen daartegen streed of daar-
 „aan hinderlijk kon zijn.” Daarop was nu
 wel gevolgd, dat op den 27sten van hooi-
 maand door zekeren korrespondent van voorn.
 Heeren, zich hier te Lande bevindende, aan
 den Raadpensionaris was ter hand gesteld een
 afschrift van het gemelde traktaat, doch met
 bijgevoegd verzoek, om hetzelve vooreerst on-
 der zich te houden, zonder daarvan voor als nog
 gebruik te maken. Het eene en andere door
 den Raadpensionaris onbeantwoord gelaten
 zijn.

zijnde, vervoegde zich dezelfde korrespondent op den 22sten van wijnmaand wederom aan zijn huis, en stelde hem een gedrukt exemplaar van dat traktaat ter hand, te kennen gevende, dat, vermits hetzelfde in Frankrijk met den druk was gemeen gemaakt, de reden van het bovengemeld verzoek als nu kwam op te houden. Bij die gelegenheid was het den Raadpensionaris niet duister gebleken, dat gemelde Heeren een antwoord van hem waren wachtende geweest, en dat zij uit zijn verder stilzwijgen het besluit zouden opmaken, dat bij dezen Staat geene geneigdheid gevonden werd, om eenige verbindtenis (*connexie*) te hebben met de Vereenigde Staten van Amerika; waarom de Raadpensionaris het van zijnen pligt had geoordeeld, de zaak ter kennisse van de gelastigden van H. H. M. te brengen. — De Heeren afgevaardigde der provinciën namen de geheimhouding van dit alles aan, terwijl de zaak zelve aan het onderzoek van gemagtigden werd aanbevolen, om te dienen van berigt (1).

Het was alzoo niet ten eenemaal verdocht, hetgeen een Nieuwstijding-schrijver in Engeland had gemeld: „dat er een voorstel tot verdrag tusschen de Amerikanen en de Staten der

(1) Regist. van Secr. Resol. van H. H. M. 1778.
12 Oct.

I. der vereenigde gewesten ter tafel van H. H. M.
BOEK. was gebragt.”

IV.
HOOFDST.

1778.

Maar het was ook niet gebleven bij de gedane voorstellen aan den Raadpensionaris gedurende den tijd, dat hij meende, deze voorstellen onder zich te moeten houden. Zonder daarop eenig antwoord te vergen, vond het Amerikaansch congres, misschien des ongeduldig geworden, goed, langs eenen anderen weg eene erkenning en verbindtenis door en met dezen Staat, gelijk aan die met Frankrijk, te bevorderen. Een Gemagtigde, genaamd WILLIAM LEE, door hetzelfde daartoe afgevaardigd, gaf te Aken aan een voornaam Amsterdamsch koopman, J. DE NEUFVILLE, te kennen: „dat men wel genegen was, om met dezen Staat eenige handelverbindtenisfen aan te gaan.” Dit ter kennisfe gebragt zijnde van Burgemeesteren van Amsterdam, namen dezen, onder zich, benevens den oudsten Pensionaris der stad, den Heer E. F. VAN BERCKEL, de zaak in overweging, en, lettende op het voordeel, hetgeen de koophandel daarvan zou kunnen trekken, maakten zij eene verklaring op, door VAN BERCKEL in hunnen naam geteekend en aan den Heer LEE te zenden, om daarvan gebruik te maken, waar 't behoorde. Deze verklaring was woordelijk: „de Heer VAN BERCKEL zal uit naam
„van

„ van Heeren Burgemeesteren der stad Amster-
 „ dam, en op hunnen uitdruklijken last schrij-
 „ ven aan den Heer LEE, dat, in eene vaste
 „ onderstelling, er in het congres, thans in
 „ Amerika met de Engelsche Heeren Kom-
 „ misfariſſen gehouden wordende, niets in het
 „ minſte zal worden vastgeſteld of beſloten
 „ tot nadeel van den handel van deze Repu-
 „ blik, Burgemeesteren van hunne zijde gene-
 „ gen zijn, om, zoodra de onafhankelijkheid
 „ der Vereenigde Staten in Noord-Amerika
 „ door Engeland erkend zal zijn, naar hun
 „ vermogen de zaken daarheen te ſturen, dat
 „ tuſſchen de gemelde Vereenigde Staten en
 „ deze Republiek een traktaat van eeuwig-
 „ durende vriendschap en koophandel tuſſchen
 „ de waderzijdſche ingezetenen worde geſlo-
 „ ten; met kwalificatie aan bovengemelden
 „ Heere LEE, om met behoorlijk menagement,
 „ onder de hand, van deze H. Ed. Gr. Achtb.
 „ opregte gevoelens gebruik te maken, daar
 „ het behoort.” Dezen laſt volvoerende,
 „ voegde er VAN BERCKEL, met goedkeuring
 „ van de vier Heeren Burgemeesteren, nog bij:
 „ geenszins twiſfelende, of de Heer LEE zal
 „ dit doen met al de beſcheidenheid, welke
 „ zijne voorzigtigheid zal noodig oordeelen, op
 „ dat niets uitlekke bij dezulken, die belang
 „ mögten hebben om de uitvoering, ware het

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1778.

Voorbe-
 reidende
 onderhan-
 deling van
 Borge-
 meesteren
 van Am-
 ſterdam
 met Noord-
 Amerika.

DEEL III.

I

110-

- I. „mogelijk, te doen mislukken of moeilijk te
BOEK. „maken van een ontwerp, hetwelk geen ander
IV. „doel kan hebben, dan de wederzijdsche be-
HOOFDST. „langen der beide Gemeenebesten te bevor-
1778. „deren (1).”

Schoon nu in dit alles nog maar eene bereid-
willigheid van Burgemeesteren van Amsterdam
getoond werd, om in verbindtenis van han-
delbetrekking te komen met de nieuwe Re-
publiek, zoodra hare onafhankelijkheid door En-

(1) Memoriën van Mr. J. RENDORP, D. I. bl. 93—
97. — „De Pensionaris was daartoe en verder niet
gelast;” zegt RENDORP, er bijvoegende: „de oor-
spronkelijke aantekening, berustende in Burgemees-
ters kamer, toont dit ten klaarste aan.” — De Heer
A. KLUIT. dit gezegde aanhalende in zijn *Iets over den
Engelschen oorlog*, bl. 47 en 48, laat daarop, vrij wan-
trouwend, volgen: „ik geve dit slechts op, zoo als het
gezegd is. Ik kan of wil dit niet beoordeelen. De
Registers van Burgemeesters kamer, of hoe men die
Akten noemt, konden dit denkelijk best uitwijzen.” —
Het heeft mij mogen gebeuren, met heusche vergunning
van Heeren Burgemeesteren van Amsterdam, deze oor-
spronkelijke stukken ter stads Secretarije te zien, en ze
letterlijk overeenkomstig te vinden met het aangevoerde
van den Heer RENDORP, wiens verzekeringen alzoó de
twijfelingen van den Heer KLUIT niet hebben verdiend;
hetgeen ik alleen opmerke, omdat 's mans memoriën,
bij een volkomener vertrouwen, in hooge belang-
rijkheid voor het vervolg dezer geschiedenis aanmer-
kelijk moeten winnen.

Engeland zou erkend zijn; ging deze onderhandeling, op den 27sten van Oogstmaand aangevangen, zoo snel en zoo ver voort, dat het voorbereidend ontwerp van een traktaat van commercie, tusfchen H. H. M. de Staten van de zeven provinciën van Holland (gelijk het daarin heetede) en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika aan te gaan, na dat hetzelfde alsdan daartoe ter tafel van H. H. M. zou gebragt zijn, op den 4den van Herfstmaand, reeds in de wereld kwam. Hetzelfde bestond uit 34 artikelen, en had dit onderschrift: „dit is de ruwe schets van een traktaat van „commercie, welk ik, ingevolge van den last „en instructiën, door den Heer Mr. E. F. VAN „BERCKEL, Raadpensionaris van de stad Amster- „dam, aan mij JAN DE NEUFVILLE, burger der „voorn. Stad Amsterdam, gegeven, heb ge- „ëxamineerd, overwogen en gereguleerd met „WILLIAM LEE, Schildknaap, Kommissaris van „het Congres, om te kunnen worden aange- „gaan tusfchen tusfchen H. H. M. de Heeren „Staten der zeven Vereenigde provinciën van „Holland en de Vereenigde Staten van Noord- „Amerika.” — Dit ontwerp zelf was evenwel toen nog niet als zoodanig volkomen aangenomen, want op den 28sten van Hooimaand des volgenden jaars, sloeg DE NEUFVILLE aan den den Voorzitter van het Amerikaansch Congres

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. nog eenige veranderingen daarin voor, welke hij
BOEK. evenwel zeide van weinig belang te achten, schoon
IV. *men* dezelve noodig had gevonden. Wen-
HOOFDST. schende, dat eerlang de vereeniging der twintig
1778. Staten tot bestand mogt komen, vond hij goed,
dezen nieuwen voorslag te onderschrijven met
zijne kantoorteekening *DE NEUFVILLE en Zonen*.

Eerst twee jaren later kwam deze handel
aan het licht, wanneer wij tot denzelven zul-
len wederkeeren. Inmiddels strekke deszelfs
vermelding ter oplossing der houding, door
de afgevaardigden van Amsterdam ter Verga-
gadering van Holland aangenomen.

Ontwerp
ter ver-
meerde-
ring der
Landmagt.

Het gevoel en door Gelderland op den staat
van Oorlog voor dezen jare uitgebragt, was
door H. H. M. bijzonder ter overweging aan-
bevolen van derzelver afgevaardigden tot de
krijgszaken, in wier handen ook dat van Stad-
en-Lande was geteld. Derzelver berigt en
raad, gegrond op de aanmaningen in de achter-
volgende staten van oorlog tot versterking der
landmagt, op de billijkheid, dat men even be-
reid ware, om aan de landprovinciën voldoening
te geven, als dezen gereed om voor de zee-
magt te zorgen, en op de zaken in Europa,
zoo als zij zich thans vertoonden, en voor-
namelijk op de gistingen en bewegingen, die
bij de meeste en voornaamste Mogendheden
werden bespeurd, deed H. H. M. besluiten,

Z.

Z. H. en den Raad van Staten te verzoeken, om een ontwerp te willen vormen van eene meest dienstige en minst bezwarende, doch toereikende, vermeerdering der landmagt; en tevens de noodige petitiën op te maken ter voorziening van de frontieren en magazijnen van den Staat. (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Het begeerd ontwerp kwam weldra ter tafel en strekte tot eene versterking der landmagt met 1312 paarden en 13797 hoofden, waarvan de soldijen en het stafstraktement in het jaar beloopten zouden *f* 1,938,452, terwijl de onkosten tot rekrutering werden berekend op *f* 978,712. Hetzelve werd met een' aanbevelenden brief gezonden aan de Gewesten. „H. H. M. erkenden in denzelven wel, dat de oorlog over de Beijersche Staten zich vooreerst schein te bepalen tot Duitschland, en dat de geschillen tusschen Frankrijk en Engeland waarschijnlijk ter zee stonden beflist te worden; maar de ondervinding van vorige tijden had doen zien, dat de oorlog, eens aanvang genomen hebbende, zelden blijft bij de plaats, waar die eerst begon, maar zich verspreidt, als eene vlam, die een huis in brand steekt en zich hoe langer zoo verder

Door H. N.
M. aanbe-
volen.

(1) Resol. Gen. 1778. 21 Mei.

I. der uitsprekt. Het verwekken van opzien aan
 BOEK. vreemde Mogendheden te schromen, zou een
 IV. bewijs zijn van de vrijheid en onafhankelijk-
 HOOFDST. heid reeds verloren te hebben. Op het be-
 1778. zwaar der financiën te komen was niet altijd
 gegrond, wijl redenen van financiën somtijds
 voor redenen van staat moesten wijken. Wan-
 neer de nood aan de man kwam, zou zulk
 een bezwaar veel meer drukken, en dan mis-
 schien nutteloos zijn. Ook was derzelver
 bekrompenheid in dit ontwerp wel in het
 oog gehouden."

Door de
 Ridders-
 chap van
 Holland
 a. repre-
 zen.

Het was Holland voornamelijk of wel eenig-
 lijk, waarvan men bezwaar tegen dit ontwerp
 kon wachten: maar terstond, bij de eerste raad-
 pleging over hetzelfde, vereenigden zich daar-
 mede de Heeren van de Ridderfchap, tevens
 aandringende op een spoedig en vruchtbaar
 besluit der verdere Leden, die hetzelfde over-
 namen om er den wil hunner zenderen op te
 verstaan.

Door Am-
 sterdam
 beftreden.

De afgevaardigden van Amsterdam kwamen
 in herfstmaand met een zeer breed vertoog
 van redenen voor den dag, waarom hunne
 zenders zich niet hadden kunnen schikken naar
 de aanmaning der Ridderfchap, hetwelk zij,
 als een uittreksel uit de besluiten der Vroed-
 fchap van den 1sten dier maand, geplaatst
 wenschten in de handelingen van H. Ed. Gr.

M.

M. Hetzelve kwam hierop neer. „De opgegeven vrees voor een' algemeenen oorlog had aan eene algemeene voorziening moeten doen denken, en het ontwerp betrof eeniglijk de landmagt, terwijl de bezittingen over zee en de koophandel, die reeds aanmerkelijke na-deelen leed, die voorzieningen zoo veel te meer vorderde, als men zelf erkende, dat de geschillen tuschen Frankrijk en Engeland waarschijnlijk ter zee beslist zouden worden, en dat de oorlog over Beijeren zich nog tot Duitschland bepaalde. Men was wel aan de ontrustende voordragten van den Raad van State bij elken staat van oorlog sedert 1770 gewoon, maar men had nog steeds op versterking van zee- en landmagt even zeer hooren aandringen: nu voor het eerst werd van de laatste alleen gesproken, en niet, gelijk weleer, van eene matige en onkostelijke versterking van troepen, met de herstelling der geruïneerde zeemagt bestaanbaar; maar van een zoodanig uitgestrekt ontwerp van vermeerdering, hetwelk ruim een derde van de tegenwoordige armée zou belopen, en door deszelfs kostbaarheid de herstelling niet alleen, maar zelfs alle verbetering, der zeemagt zou onmogelijk maken. Zulk eene verandering van stelsel kon toch niet worden toegeschreven aan eenigen wrevel, dat H. Ed. Gr.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. Acht. of wel de Raad dezer Stad niet toe-
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.
gevend genoeg zou zijn geweest, om het
vroeger ontwerp van beider versterking op
gelijken voet (*pari pasu*) tot stand te bren-
gen; want daartegen kon men zich beroepen
op de consenten van 1770 en 1774, en scheen
den Raad eer te veel, dan te weinig, gedaan
te zijn, zoodat dezelve beducht kon woen, of
die te groote toegevendheid ook aanleiding kon
hebben gegeven, om het gansche stelsel om
te keeren, en al, wat men eenmaal gezamen-
lijk voor land- en zeemagt had gevraagd, ja
zelfs nog vier tonnen gouds meer, nu voor de
landmagt alleen te vergen. Men wist wel,
dat er een aloud begrip was, dat de land-
magt behoorde gebragt te worden op vijftig
duizend man, om, zelfs in vreedstijd, behoor-
lijk in staat van tegenweer van de landzijde
te zijn, maar ook, dat hierop nooit was aange-
drongen, dan in de onderstelling, dat de zee-
magt mede in evenredigheid zou worden ver-
sterkt. Dat dit voorstel aan sommigen wel
vermoedens zou kunnen geven, of deze Re-
publiek, die, natuurlijker wijze, in de te-
genwoordige omstandigheden, waarin de onaf-
hankelijkheid van Noord-Amerika welhaast
erkend stond te worden, het meest belang
had om haren koophandel te dekken onder an-
deren tegen alle die genen, wier naijver de
in-

ingezetenen van dezen staat van den handel met de vereenigde koloniën in Noord-Amerika zouden trachten uit te sluiten, van deze zoo hoognoodige voorziening zou afzien, en het vermogen van het financie-wezen geheel in al zou willen in het werk stellen ter uitvoering van geheel andere oogmerken, dewelke aan de eene of andere Mogendheid, aan deze zijde van den oceaan, niet onverschillig zouden kunnen voorkomen, en haar zouden kunnen bewegen tot het nemen van maatregelen, die aan H. H. M. niet aangenaam zouden zijn. Eindelijk verwonderde men zich over de gevoelens van de Ridderfchap, die, na het uitgebragte consent in den jongsten staat van oorlog, nu gereedelijk instemden in een ontwerp, hetgeen de vereischte uitrusting ter zee hoe lang zoo moeilijker, ja geheel onmogelijk, zou maken; en waartegen zich de Heeren van de Ridderfchap zoo wel, als alle de andere Leden van H. Ed. Gr. M. vergadering zich bij alle vorige gelegenheden zoo krachtig hadden verklaard. Ten slotte van dit alles werd het voorgesteld ontwerp niet slechts gewezen van de hand, maar ook tegen alle besluiten, die hier met de meerderheid, strijdig tegen 's Lands grondwetten, zouden mogen worden genomen, van nietigheid geprotesteerd, met verklaring, dat de Achtb.

I. Raad der Stad Amsterdam zich daaraan niet BOEK. zou houden."

IV.
HOOFDST.
1778.

Tegen-
aanteke-
ning der
Ridder-
schap.

De Heeren van de Ridderfchap meenden, het gevoelen van Amsterdam, ten flotte zoo bijzonder gerigt tegen het hunne, hetwelk met geene redenen in de handelingen der Staten was bekleed geworden, niet onbeantwoord te mogen laten, maar hunne aanteekening daartegen in dezelfde handelingen te moeten doen invoegen. Het duurde tot in de wintermaand, eer zij die ter tafel bragten. Dezelve overtrof die van Amsterdan zeer verre in uitgebreidheid, en bevattede de volgende hoofdzaken. „Bij het jongst uitgebragt consent op den staat van oorlog had de Ridderfchap, eene gelijke vermeerdering van land en zeemagt alzins noodzakelijk achtende, ter beveiling van den Staat, en ter handhaving van deszelfs onzijdigheid, te vergeefs aangedrongen op eene behoorlijke voorziening te lande, waartoe men een ontwerp zou verzoeken van Z. H. en den Raad van Staten, terwijl tevens de Admiraliteiten zouden worden beschreven, om te overleggen, hoedanige meerdere uitrusting van een bekwaam getal oorlogfchepen, behalve de reeds bij deze provincie geconsenteerde, tot genoegzame befcherming der zeevaart zou kunnen en behooren gedaan te worden. Amsterdam inzonderheid had zich toep

te.

regen dit vereenigd voorstel verzet. Aan dien zelfden tegenstand was het toe te schrijven, dat ter Generaliteit zulk een vereenigde voorflag niet had kunnen overwogen worden, maar dat men zich bepaald had tot den bijzonderen aandrang van Gelderland en Stad en Lande. — Gelijk zij de redenen voor hun toenmalig gevoelen in deze tegen-aanteekening herhaalden, zoo lieten zij nu ook die in het breede volgen, welke zij mondeling hadden aangevoerd als gronden hunner gave aanneming van het thans betwist ontwerp. Onveranderlijk blijvende bij hunne gevoelens, en voor buitenslandsche invloeden geheel onvatbaar, zouden zij nimmer afwijken van die grondbeginselen, waarna de Republiek wel met alle omzigtigheid moest vermijden, aan geene der oorloegende Mogendheden eenigen aanstoot te geven, en nooit eenige andere oogmerken vormen, dan de regten van hare onafhankelijkheid, de voorregten van hare onzijdige vlag, en de zekerheid van haar onzijdig grondgebied te verdedigen; doch naar welke grondbeginselen ook uit alle staatsoverleggingen, aangaande het zoo teder onderwerp der schuldpligtige betrachting van eigene veiligheid en eigene bescherming, geheel verbannen moest worden de vrees, van aan de [eene of andere Mogendheid, het zij aan deze, het zij aan gene

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. gene zijde van den oceaan zich bevindende,
 BOEK. te mishagen, of aanleiding te geven tot na-
 IV. nadeelige vermoedens; waarvoor dan ook,
 HOOFDST. door het brengen der landmagt op eenen
 1778. voet, die zelfs in vollen vreedstijd noodig
 was geoordeeld, geen grond kon zijn bij
 Mogendheden, van welke men niet zou wil-
 len vermoeden, dat zij van hunne zijde eeni-
 ge vijandelijke bedoelingen tegen de Repu-
 bliek in den boezem voedden en tot hiertoe
 verborgen hielden."

Op deze tegenaanteekening der Ridderſchap
 behielden zich de afgevaardigden van Amſter-
 dam eene wederaanteekening van hunne zen-
 ders voor (1).

Door Gel-
 derland
 gaaſaange-
 nomen.

Gelderland was het eenige gewest, hetwelk
 eene gawe toefstemming op het ontwerp ter
 vermeerdering der landmagt inzond, en zulks
 nog eerst op het laatst van wintermaand,
 wanneer de Gedeputeerden der overige gewes-
 ten nog verzocht werden de beſluiten hunner
 zenders ten ſpoedigſte te willen uitwer-
 ken (2).

Gelukkiger was de Raad van State geweest
 met

(1) Reſol. van Holl. 1778. 8 Julij, 8 Sept. en 17
 Dec. — Jaarb. 1778. bl. 245—311.

(2) Reſol Gen. 1778. 28 Dec.

met deszelfs vraag om *f* 528,990 tot het vinden van de helft der kosten aan de voortzetting der buitengewone uitrusting ter zee voor dezen jare, alhoewel het tot in slagmaand duurde, alvorens het besluit van H. H. M. daartoe kon worden opgemaakt (1).

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1778.

Hoe wel gegrond ook het stelsel zijn mogt, dat 's Lands onafhankelijkheid en onzijdigheid, in de tegenwoordige omstandigheden vooral, eene dubbelde wapening vorderden, waarvoor men zich alle geldlijke opoffering behoorde te getroosten; men gevoelde toch nog eeniglijk deze dadelijke behoefte ter zee, hetwelk den genen, wier staatkundige inzigten van Engeland afkeerig en voor Frankrijk genegen waren, een aanmerkelijk voordeel gaf boven hunne tegenstrevers, en de onpartijdigste Staatsmannen zelve moest neigen, om, bij gebreke van algemeene, volstrekt noodige, voorzieningen, ten minste aldaar bescherming te verleen, waar veelvuldige aanval plaats had.

Petitie
voor eene
buitenge-
wone uit-
rusting ter
zee toege-
staan.

De Graaf VAN WELDEREN, onze Gezant in Engeland, gaf telkens aan H. H. M. kennis van het opbrengen onzer schepen. Be- windhebberen der Westindische Kompagnie beklagden zich van gewelddadigheden der En- gelsche kapers, zich niet ontsiende schepen, aan de ingezetenen der Nederlanden toebe-

Vele en
velerlei
klagen o-
ver Engel-
sche ge-
welddadig-
heden ter
zee.

hoo-

(1) Resol. Gen. 1777. 10 Dec. en 1778. 17 Nov.

I. **BOEK.** hoorende, te nemen en op te brengen, onder
IV. voorwendfel, dat, de ingeladen tabak en rijst
HOOFDST. Noord-Amerikaansch voortbrengfel zijnde, der-
1778. zelfver fcheepspapieren geen geloof verdienden.

De Kommandeur van Demerarij deed ter kennis van H. H. M. komen, dat een Engelsche kaper uit een' schooner, aan hem Kommandeur toebehoorende, eenige provifiën had weggenomen, doch dat, de Kapitein van een's Lands fregat, J. A. VAN DE VELDEN, eenig gewapend volk op den schooner gefteld, en denzelven met nog twee bemande floepen in zee gezonden hebbende, de kaper zelf was opgebragt en het misdadig volk aan dien Kapitein was overgegeven. De Kommandeur voegde er nog bij de klagt van eenige ingezetenen van Demerarij over de onbefchoftheden van Engelsche kapers, waardoor niet alleen de handel met de naburige eilanden en landen, van waar men gewoon was allerlei voorraad en levensbehoeften, zoo voor blanken als flaven, te ontvangen, gestremd werd, maar zelfs de onderlinge gemeenschap tufchen Esfequebo en Demerarij verhinderd. en die rivieren als geblökkeerd werden gehouden: welk alles door Bewindhebberen der Westindifche Kompagnie, bij misfive, aan H. H. M. werd overgebragt. Alzoo kwamen telkens berigten in: van onzen Afgezant aan het Hof van Frankrijk; van

van den Kapitein VAN HOEY op de rivier van Suriname; van de Kommissarissen VAN DEURS te Elfeneur en BRONKHORST te Bourdeaux, omtrent de vijandelijkheden der Engelsche kapers tegen onze koopvaardijfchepen; benevens eene menigte verzoekschriften van bijzondere personen, om voorziening tegen het geweld, hetwelk gepleegd werd aan alle vaart, die eenige betrekking had op Frankrijk. — Verscheidene kooplieden, reeders en verzeekers ter beurze van Amsterdam vereenigden zich almede, om aan H. H. M. te kennen te geven, dat de brieven van voorschrijving aan den Graaf VAN WELDEREN, ten einde op het ontslag hunner schepen aan te dringen, die ondanks alle vertoon van geene contrabande goederen in te hebben, door de Engelschen waren genomen en opgebracht, van zoo weinig vrucht waren geweest, dat dit nemen en opbrengen nog dagelijks toenam, zulks er bij de Engelschen een volstrekt voornemen scheen plaats te hebben, de vaart en handel der ingezetenen van dezen Staat op de Fransche havens geheel en al te willen beletten; en om alzoo dringend te verzoeken, dat H. H. M. daartegen wilden doen de vaardigste en krachtigste voorziening, zoo door de allerernstigste vertogen bij het Engelsche Hof over de gepleegde ongeregeldheden en tot sluiting van dezelyen, als door het dadelijk

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. IJk verleenen eener genoegzame bescherming
 BOEK. van oorlogschepen voor de scheepvaart en
 IV. handel van 's Lands ingezetenen, zoo als H.
 HOOFDST. H M. naar derzelver vaderlijke zorg en ijver
 1778. voor de welvaart van den Lande zouden oor-
 deelen te behooren. — In een dergelijk smeek-
 schrift van Rotterdam werd gezegd: „dat het
 gedrag der Engelsche natie, waarvan de onbil-
 lijkheid uit het regt der volkeren met weinig
 moeite zou kunnen bewezen worden, indien
 dezelve niet middagklaar bleek uit het trak-
 taat van 1674, en de uitleggende overeen-
 komst van 1675, noodwendig den ganschen
 ondergang van Neêrlands koophandel en sloop-
 vaart moest veroorzaken, zoo daarin niet tij-
 dig en krachtig werd voorzien.” Gelijkluidend
 hiermede was ook de inhoud van een smeek-
 schrift van verscheidene kooplieden en reeders
 van schepen te Dordrecht.

Bestuit en
 Jast van H.
 H.M. op al-
 le deze
 klagen.

Het was op den 21sten van herfstmaand,
 dat H. H. M., die al het bovenvermelde,
 en nog zeer vele verzoekschriften van bij-
 zondere personen, achtervolgens ten onderzoek
 hadden aanbevolen aan hunne Gemagtigden,
 goedvonden, onverminderd de verdere raad-
 pleging over alle die stukken, aan den Grave
 VAN WELDEREN te doen weten: „dat zij
 zich hadden laten welgevallen, dat hij in eene
 zaak van die bekendheid zonder bijzonder be-
 vel

vel daartoe af te wachten, hetgeen hem evenwel gezonden was, niet had nagelaten om de schepen en goederen van 's Lands ingezetenen, onlangs in het Rijk van Groot-Brittannie zoo onregtvaardig opgebragt, terug te vorderen en op derzelver koste- en schadeloos ontslag aan te dringen; — dat H. H. M. wel met genoegen hadden vernomen, dat bij den Koning aan zijne klacht was gehoor verleend en met er daad getoond, dat deze geweldige en in vrede gansch onbetamelijke handelwijze niet op deszelfs last was gehouden, alsmede dat Z. M. de magt en den wil had, om aan de verongelijken regt te doen, ten minste geen oogmerk had, om de scheepvaart van het Gemeenebest, zoo als het in den beginne moest voorkomen, geheel te verderven, hetwelk ook uit eenige vrijgevingen was gebleken; doch dat daarmede geen schadevergoeding was gedaan, noch ook eenig koninklijk ongenoegen betoond aan hen, die buiten 's Konings bevel zoo veel hadden onderstaan; weshalve er ook in de gunstigste gevallen nog groote reden van bezwaar bij H. H. M. overbleef; behalve nog de onzekerheid van het lot van vele, later opgebragte, schepen of die daarvan nog gevaar liepen, en de noodzaaklijkheid van eene volkomene geruststelling voor het vervolg tegen dergelijke onbehoorlijke behandeling der schepen van

DEEL III.

K

de

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. de Republiek." Uit dien hoofde gaven H. H. M.
BOEK. den Grave VAN WELDEREN in last, om, waar
IV. hij zulks van de meeste vrucht zou oordeelen
HOOFDST. in hunnen naam te vertoonen: „de zucht tot
1778. vrede en vriendschap en het vertrouwen op de
bestaande traktaten bij H. H. M., maar de
stoutheid tevens van Engelsche zeelieden, met
kommissie van Z. M. voorzien, als die in een
ander werelddeel, zonder aanzien van grondge-
bied, de rivieren van Essequibo en Demerarij
als geblokkeerd hielden, en met klein vaartuig on-
der den wal den toevoer van levensmiddelen der-
waarts belemmerden, terwijl zij de kleine vaartui-
gen van de kolonisten, langs den wal varende naar
de plantagiën, met zoo weinig geschiktheid om
zee te bouwen en aan Zijner Majesteits koloniën
in Noord-Amerika iets toe te voeren, dat zij
zelfs van geen kompas voorzien waren, aan-
deden en op zee bragten, om bij een ver
in zee liggend schip van hare reizen en ladin-
gen verantwoording te doen, en ze vervol-
gens, op eene onmenschelijke wijze, op Gods
genade lieten drijven, en, zonder het noo-
dige om den weg in zee te vinden, naar den
wal lieten zoeken, andere van haren voorraad
beroofden, en de vijandelijke vaartuigen op
de rivier van onder de batterijen weg haal-
den. Ook zelfs Zijner Majesteits eigene offi-
cieren ontzagen zich niet, de scheepvaart der
in-

ingezetenen van dezen Staat op allerlei ongehoorde en vijandelijke wijzen te ontrusten, nu eens, onder voorwendsel van den oorlog met Zijner Majesteits koloniën, aanhoudende en naar de havens van deszelfs rijk opzendinge de schepen, die vreedzaam van onze koloniën naar de Republiek voeren; dan weder, onder voorwendsel van de troebelen tusschen Engeland en Frankrijk, zonder dat vooraf ooit eenige legale waarschuwing omtrent de vaart van schepen van onzijdige Mogendheden was gedaan, aangrijpende en in Engeland opbrengende de schepen van ingezetenen van den Staat, onder deszelfs vlag varende, wanneer zij slechts naar Frankrijk waren bestemd, zonder eenige acht te slaan op hetgeen uitdrukkelijk was bedongen bij het traktaat van 1674. — Er waren toch geene redenen, waarmede zoodanige geweldige aanhouding en opbrenging zou kunnen worden gekleurd, veel min geregtvaardigd; en alzoo moesten H. H. M. daarover ten ernstigste bij Z. M. doen klagen. De hoofdbron van het bestaan van dezen Staat in den handel en bij uitstekendheid in de scheepvaart gelegen zijnde, kon dezelve geene inbreuk op beider vrijheid en veiligheid lijden zonder zelf daardoor op het gevoeligst geraakt te worden; terwijl de gemoederen der ingezetenen er de sterkste aandoeningen over lie-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. ten blijken. Z. M. zou dan ook wel willen bil-
BOEK. lijken , dat H. H. M. hierbij niet ongevoelig stil
IV. wilden zitten , maar toevlugt namen tot 's Konings
HOOFDST. regtvaardigheid , als die dergelijke behandelingen
1778. der ingezetenen van een' vrijen Staat , tegen de
duidelijke letter der traktaten , niet zou goed-
keuren. Weshalve zij op het ernstigste verzoch-
ten eene koste- en schadelooze vrijgeving van
alle schepen , die op geen beteren grond waren
aangehouden en opgebragt ; en tevens die genoeg-
doening , van hoogstdezelfs ongenoegen over der-
gelijke onbetamelijke belemmeringen van de vrije
vaart en handel wel te willen te betoonen aan de
genen , die daaraan deel hadden , en zulks tevens
voor het vervolg nadrukkelijk te verbieden en te
stuiten , met behoorlijk ontzag van het grondge-
bied van dezen Staat in de Westindiën ; zul-
lende H. H. M. van hunne zijde altijd
volvaardig wezen , om alles toe te brengen ,
hetgeen kon strekken tot bewaring van de
harmonie en vriendschap , sedert meer dan
eene eeuw zoo gelukkig tusfchen Groot-
Brittannie en het Gemeenebest bestaan heb-
bende."

Alhoewel de Afgevaardigden van Zeeland
het ontwerp tot dit besluit wenschten in be-
raad te houden , tot dat zij daarop bijzonderen
last van hunne zenders konden ontvangen heb-
ben , werd hetzelfde eenstemmig door de overige

G.

Gewesten vastgesteld en weldra door Zeeland mede aangenomen (1). Voorzeker strekt hetzelfde tot een belangrijk gedenkstuk van de eenparigheid der gevoelens over de handelwijze der Engelschen en het volkomen regt om zich over dezelve allernadrukkelijkst te beklagen. Mogt het tevens een even deugdelijk blijk geweest zijn van er zich, des noods, met genoegzame kracht tegen te hebben kunnen verzetten.

Aan den wil daartoe werd nu wel niet getwijfeld. De Stadhouder verbreedde, terstond na dat besluit, den algemeenen last van 1774 voor Kapiteinen en andere Zee-officieren, bevel voerende over eenige schepen of fregatten van oorlog, als waarin het voorschrift, hoe te handelen, wanneer er in Europa eenige vredebreuk tusschen vreemde Mogendheden voorviel, thans vervangen werd door de bepaling, om, gedurende de tegenwoordige onlusten tusschen Frankrijk en Groot-Brittannie, omtrent de schepen der handeldrijvende ingezetenen, den wil hebbende naar eene haven van een der voornoemde Rijken, voor contrabande waren te houden *alleen* de genen, die als zoodanige bij de traktaten van Londen van 1 wintermaand

1674

(1) Refol. Gen. 1778. 21 Sept. en 30 Oct. — Jaarb. 1778. bl. 1392—1402.

I. 1674 en van Versailles van 21 dier zelfde maand
BOEK. 1739 beschreven waren (1).

IV.
HOOFDST.
1778.

Het traktaat van 1739 met Frankrijk was na den vrede van Aken in 1748 niet vernieuwd, maar, bij de vruchteloze pogingen daartoe van deze zijde, door de Franschen als onverbindend beschouwd (2). Dat met Groot-Brittannie had men wel even vruchteloos willen vernieuwen bij de troonbeklimming door GEORGE III, doch hetzelfde was als van volkomene kracht erkend (3): doch de volle werking dier kracht had wel Engeland ten zijnen, maar hadden wij nimmer ten onzen, bate mogen genieten; en ook nu was zulks niet van den blooten wil aan deze zijde, maar eeniglijk van de vereischte magt ter regtshandhaving, te verwachten. Dit inzicht had Zeelands Afgevaardigden doen aarselen bij den last aan den Graaf VAN WELDEREN; gelijk dat Gewest de weg van handeling steeds wilde ingeslagen en volgehouden hebben, ook na dat de eer der natie zulks bezwaarlijk kon gedogen.

Het was ligt genoeg te voorzien, waarop alles nu wederom zou neêr komen. In het voorjaar reeds had de Ridder YORKE aan den Griffier

(2) Jaarb. 1778. bl. 1403.

(2) Zie D. I. bl. 193—200.

(3) Zie D. II. bl. 153—155.

fier FAGEL den wensch te kennen gegeven naar een onderhoud met Mr. J. RENDORP, Vrijheer van Markette, eenen man, wiens snel en scherp oordeel, wel geoefende en kennisrijke geest, gepaard met eene gemakkelijke voor onderhandelingen, op buitenlandsche reizen verkregen, hem bijzonder geschikt deden voorkomen aan den Engelschen Gezant, om op de Regering van Amsterdam te werken, schoon toen nog de Burgemeesterlijke waardigheid aldaar niet bekleedende. Deszelfs verschooning, als in geen' bijzonderen post van regering zijnde, en zich geenen invloed toekennende, werd geenszins aangenomen. In grasmaand had het onderhoud in het, zoogenaamde, kamertje van den Griffier plaats. — YORKE vroeg, waarlijk ruw genoeg: „of het nu weder zijn zou, zoo als in den vorigen oorlog, toen men over de scheepvaart van de onderdanen der Republiek zoo veel getwist en zoo veel papiers vuil gemaakt had?” Het mannelijk antwoord was: „dat zulks veel van Engeland zou afhangen; ontrusting van de scheepvaart, door traktaten gewettigd, zou geen gewilligen afstand van regt, maar wel gestadige klacht en twist, ten gevolge hebben, vooral wanneer men de vrije vaart en handel op de Fransche bezittingen in Amerika weder wilde beletten.” De Ridder kwam terstond op de traktaten van 1674

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Onder
handeling
tusschen
YORKE en
RENDORP.

I. en 1678. Ontwifelbaar kon, naar zijn oordeel, uit hoofde van het laatste onderstand gevraagd worden; doch bijaldien de Koning, wel wetende, dat dezen Staat geen oorlog geleek, uit eene bijzondere toegevendheid daarvan afzag, zou hij zich vleijen, dat de Staten niet zouden dringen op hetgeen bij het eerste wegens het vervoeren van scheepsbouwstoffen was besproken: maar nooit zou de Koning de vaart op de Fransche eilanden, dewijl die in vreedestijd verboden was, gedurende den oorlog onverhinderd kunnen toelaten. — De aanmerking van RENDORP was zeer juist: „dat het geval des verbonds (*casus foederis*) nog onerkend, maar het beletten van het vervoeren van scheepsbouwstof eene openbare onregtvaardigheid was omtrent een traktaat, oorspronkelijk ten behoeve der Engelschen bedongen en eenmaal ten hunnen voordeele werkzaam geworden; en dat voorzeker alle poging, om zich over het een en ander te verstaan, vruchteloos zijn zou, indien men op geen onbelemmerden handel op de Fransche bezittingen, gedurende den oorlog, mogt hopen.” — Eenige dagen later hervatte de YORKE dit onderhoud, als ware het hem bij nadere overdenking voorgekomen, dat de Koning zich gemakkelijker zou betoonen omtrent gemelde vaart, bijaldien de Staat afzag van de slijpe nakoming van het traktaat van 1674.

REN-

RENDORP hiervan zeer geringe verwachting be-
toonende, kwam de Ridder verder uit. „De Ko-
ning eischte, ten minste voor het tegenwoordige,
geene volstrekte vernietiging van hetzelve of
van de artikelen in verschil, maar, niet aan-
dringende op den bijstand, dien hij vermeende
te kunnen vorderen, en zoo min mogelijk de
vaart op de Fransche bezittingen in Amerika be-
lemmerende, kon hem de Republiek ook van haar
kant wel een wederkeerig blijk van genegenheid tot
behoud der goede verstandhouding geven. Het
punt van het vervoeren van scheepsbouwstoffen
kon toch eene zaak van onderhandeling en schik-
king worden, gedurende welke onderhandelingen
dat vervoer naar vijandelijke havens kon opge-
schort blijven.” — De bedenking, dat zulk eene
onderhandeling het punt zelf op losse schroe-
ven zou stellen, ten zij men tevens over eenig
ander punt, den Engelschen even onbetwistbaar
toekomende, zoo als de beruchte akte van
scheepvaart, wilde handelen, kon de Ridder
niet ongegrond noemen. RENDORP verklaarde
zich nogtans gezind, om van deze opening ken-
nis te geven aan Lieden van invloed op 's Lands
bestuur, maar verborg tevens zijne verwonde-
ring niet, dat de Ridder zelf daarover niet had
gesproken met de Ministers van den Staat.
„De stad van Amsterdam was daarin het meeste
betrokken; men had gemeend, allereerst hare

K 5

denk-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. denkwijze te moeten innemen: en onder de
 BOEK. Regenten geene andere kennisfen hebbende, tot
 IV. zoodanige opening meer geschikt, had YORKE
 HOOFDST. zich tot hem gewend.”
 1778.

In RENDORP's oordeel was het voorgestelde zoo geheel verwerpelijk niet. Men was nog niet in staat, om zijn regt tegen geweld te handhaven; het voordeel van het vrij vervoer van scheepsbouwstoffen kon in geene vergelijking komen met de winsten van den algemeenen koophandel en de onbelemmerde vaart en handel op de Fransche bezittingen in Amerika; bij het beproeven van schikkingen omtrent dit punt liet men het punt zelf nog niet los, wanneer men zulks tevens omtrent de akte van scheepvaart had ondernomen; het laatste zou wel zoo gewigtig zijn geweest, dat men bij de Franschen het niet sterk dringen op het eerste ligt kon verschoond hebben; terwijl toch Frankrijk zeker was, dat geen onderstand aan Engeland verleend, en dat zijne bezittingen van alles voorzien zouden worden; en alzoo, eindelijk, zou de Republiek tijd winnen om zich te wapenen, terwijl men deze onderhandeling, naar eigen voeg, kon aanhouden of afbreken. — De Burgemeester E. DE VRIJ TEMMINK, die de onzijdigheid van het Gemeenebest tijdens den zevenjarigen oorlog met zoo veel beleids, als hoogst gelukkig

ge-

te Amsterdam, by E. Maaskamp.

I. ~~denkwiize te moeten innemen: en onder de~~

Mr. J. RENDORP,
Vryheer van Marquettes
Burgemeester der Stad
Amsterdam.

te Amsterdam, by E. Measkamp.

gevolg, had helpen bewaren, en thans in hoo-
gen ouderdom nog al den invloed zijner erva-
renis en braafheid genoot, was de man, aan
wien RENDORP deze opening mededeelde, en
wien hij tevens meende zijne gedachten daar-
over aannemelijk gemaakt te hebben. Hij verge-
noegde zich dan ook met deszelfs verzekering
van er met andere Leden der Regering over te
zullen spreken en begaf zich weder voor eenige
maanden buiten 's lands: doch vernam daarna,
dat van deze onderhandeling niets was ge-
komen (1).

Ten zelfden dage, toen de Graaf VAN
WELDEREN aan den last van H. H. M. had
voldaan door het overgeven eener memorie
voor den Koning van Groot-Brittannie aan
Lord SUFFOLK, deed deze Lord hem weten,
bevel gezonden te hebben aan de Admira-
liteit, om alle schepen, die geene scheeps-
materialen aan boord hadden, ten eerste te
ontslaan, en orders te geven aan de Kom-
mandanten van schepen, om zorgvuldig te
vermijden van de zoodanige in het toeko-
mende meer op te brengen; alsmede ge-
schreven te hebben aan den Heer YORKE,
om daarvan kennis te geven in Holland, en
te gelijk te spreken over de aangehoudene
sche-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Gevol-
g der memo-
rie van
VAN WEL-
DEREN.

(1) RENDORP *Memoriën* D. I. bl. 6-77.

I. schepen met scheepsmaterialen geladen, zul-
 BOEK. lende men voorstaan, de vracht te betalen en
 IV. de lading te koopen, uitgezonderd, wanneer
 HOOFDST. het zou blijken, dat het Fransch eigendom
 1778. was. — Bij het aannemen der memorie had
 dezelfde Lord reeds betuigd: „dat het hem
 leed deed, dat aan H. H. M. reden van
 klagten was gegeven; dat hij zich, zoo veel
 slechts mogelijk was, zou beijveren, om daar-
 omtrent alle voldoening te geven en alle ver-
 dere redenen tot klagten te voorkomen, met
 herhaling van alle gedane verzekeringen we-
 gens 's Konings gevoelens voor de Repu-
 blick (1).”

Alle die betuigingen nu mogten eenige waarde
 hebben voor de staatkundige betrekkingen tot
 Engeland: zij waren geheel onvoldoende voor
 de zeevarende en handeldrijvende ingezetenen
 des Lands, die op geenen voet hoegenaamd
 hunne vaart in derzelver bestemming verhin-
 derd, noch hunne koopwaren tegen hunnen
 wil naar eene vreemde markt gesleept wilden
 hebben, als hetwelk vaart en handel van zelf zou
 verderven, en de schoone gelegenheid affnij-
 den, om door het drijven van beide, overeen-
 komstig de letter van het traktaat van 1674,
 schatten te winnen.

De

(1) Gen. Ref. 1778. 5 Oct.

De afgevaardigden van Vriesland ter Algemeene Staten droegen den 12den van wijnmaand voor, dat verscheiden kooplieden, boekhouders en reeders in hun Gewest, zich bij deszelfs Gedeputeerde Staten ten hoogste hadden beklagd over de behandeling der Engelschen in het opbrengen van een groot aantal hunner schepen en over het nadeel, dat daaruit voor de natie moest voortspruiten, verzoekende daaromtrent de noodige voorziening. Het

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1778.

smeekschrift, waarin dit alles was vervat, werd door de afgevaardigden ter tafel van H. H. M. overgelegd, met dringend verzoek, dat op hetzelfde behoorlijk acht geslagen en voor het belang dezer provincie en van deszelfs goede ingezetenen krachtdadiglijk gezorgd mogt worden: welk smeekschrift en voorstel tevens werden overgenomen door die van Holland en van Zeeland (1).

Vriesland
brengt de
klagt der
ingeze-
tenen bij
H. H. M.

Weldra keerden verscheidene kooplieden van Dordrecht ook weder met hunne klacht: „dat de gedane stap van H. H. M. geen algemeen gevolg had gehad ten hunnen voordeele; dat bij enkele vrijlatingen van schepen aan geene schadevergoeding was gedacht; en dat sommige, door ontronseling van het bootsvolk, niet hadden kunnen terug keeren; terwijl het verklaard

Klagt der
kooplie-
den van
Dordrecht

oog.

(1) Gen. Ref. 1778. 12 Oct.

I. oogmerk om allès weg te nemen, wat met masten, deelen, hennep en dergelijke goederen voor Fransche havens was bevracht, tegen het bekende traktaat aanliep; weshalve zij om krachtdadige maatregelen en voorziening smeekten ter wegneming van deze klagen zoo over de geledene schade en de belemmering van vrije vaart en handel, als ter voorkoming van verdere bedreigde moeilijkheden, zoo als H. H. M. naar den aard der zake en het groot belang der ingezetenen zouden oordeelen te behooren."

Alsmede
van Am-
sterdam en
Rotter-
dam.

Gelijktijdig, en ter zake volkomen overeenstemmende, kwamen van de kooplieden van Rotterdam en van die van Amsterdam even dringende verzoekschriften in, welke gezamenlijk door de afgevaardigden van Holland, Vriesland en Zeeland werden overgenomen, terwijl ze, dien onverminderd, aan de gelastigden voor de zaken ter zee ten onderzoek werden aanbevolen, om na ingenomen raad van de Kollegiën der Admiraliteit, daarop te dienen van berigt (1).

Antwoord
op last van
Engeland.

Inmiddels had Lord SUFFOLK, op 's Konings last, aan den Grave VAN WELDEREN een schriftelijk antwoord gegeven op zijne memorie. „In hetzelfde werden, uit 's Koningsnaam, alle ver-

(1) Gen. Ref. 1778. 23 Oct.

verzekeringen van vriendschap aan de zijde van H. H. M. aangenaam verklaard en wederkeerig herhaald; ten gevolge dier gevoelens was bevel gegeven, alle schepen met *onschuldige* ladingen te ontslaan en aan den onschuldigen koophandel der onderdanen van H. H. M. geen hinder toe te brengen. Voorts wenschte de Koning tot zelfs de allerminste reden van klagen te verwijderen, maar de onafscheidbare gevolgen van den oorlog maakten zulks onmogelijk. In denzelven bevond zich Z. M. ingewikkeld, zonder daartoe reden gegeven te hebben, en ten gevolge der listige en onregtvaardige handelingen van het Hof van Frankrijk, hetwelk Englands wederspannige onderdanen voor onafhankelijke Staten had verklaard eeniglijk, om dat zij zelve goedgevonden hadden zich alzoo te noemen en de Mogendheden, die genegen mogten zijn, van hunnen opstand gebruik te maken, uit te noodigen, om zich bij hun verbond te voegen. Deze *aanval*, door het Hof van Frankrijk voorgesteld als eene natuurlijke handelwijze ter bevordering van zijnen eigen koophandel, was door het zenden eener vloot tot ondersteuning der wederspannigen gevolgd, en zulks voor dat de Koning van Groot-Brittannie eenigen stap had gedaan, dan alleen dien van zijnen Gezant van Parijs terug te roepen. Maar de Koning, met geheel ver-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. verschillende grondbeginselen beziend, ver-
BOEK. klaarde stellig, dat, zelfs wanneer beweeg-
IV. reden en van zijne eigene verdediging en behou-
HOOFDST. denis hem zouden noodzaken, alle toevoer van
1778. scheeps- en oorlogsbehoeften naar de havens
van Frankrijk te beletten, hij echter alle
mogelijke achting zou betoonen voor de
regten van H. H. M. en (zoo veel zulks
doenlijk zou wezen) zich op de stiptste wijze
houden aan de bepalingen en den zin der
traktaten, die tusschen Hem en H. H. M.
plaats hadden. Daar evenwel die oorlog plots-
ling was ontstaan en de onderdanen van H.
H. M. daarvan geringe voorkennis droegen,
zou Z. M. tegen eene billijke waardering de
scheepsmaterialen koopen, zich aan boord hun-
ner opgebragte schepen bevindende, voorts de
vracht daarvan betalen en den eigenaars alle
onvermijdelijke onkosten en schaden der aanhou-
ding vergoeden, en tevens zijnen Gezant met last
voorzien, om met de Ministers van de Repu-
blik in onderhandeling te treden, ten einde
voor 't vervolg eene schikking te maken vol-
gens gronden van billijkheid en vriendschap;
zoo als het tusschen zulke goede en oude Bond-
genooten behoorlijk zou wezen. De artikelen
dier verbindtenissen waren duidelijk en bepaald,
en offchoon 's Konings gematigdheid en op-
regt verlangen om de rampen van den oorlog

zoo min mogelijk uit te breiden, hem tot nu toe hadden terug gehouden, in het vragen van de nakoming dier traktaten, zoo merkte evenwel Z. M. die verbindtenissen thans niet minder verplichtende aan, dan voorheen; en zou hij noch verlangen noch toestaan eenige vermindering van het wederzijdsch belang, hetwelk de beide natiën sedert zoo lang had vereenigd, en hetwelk Z. M. alzins wenschte te vereeuwigen (1)."

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

De Ridder YORKE trad op den 2den van slagtaande in het, door hem verzocht, onderhoud met de afgevaardigden van H. H. M. over den last, waarvan in de mondelijke en schriftelijke antwoorden van Lord SUFFOLK aan onzen Gezant was gewag gemaakt. Hij deed mondelijk en gaf tevens schriftelijk over eene voordragt van den volgenden, zakelijken, inhoud. „H. H. M. hadden in het bovengemeld schriftelijk antwoord van een' der eerste Secretarissen van Staat van Z. M. de overtuigendste blijken gezien van 's Konings vriendschap. Z. M. onthield zich als nog, om H. H. M. aan te spreken over den onderstand, welken de duidelijkste en plegtigste traktaten Hen zouden verplichten te verleenen op eene aanvraag

Onderhoud en voorslag van den Ridder YORKE.

(1) Resol. van Holl. 1778. 27 Oct. Resol. Gen. 1778. 26 Oct.

DEEL III.

L

I. vraag van 's Konings zijde; zij waren het
DOEK. traktaat van 1678 en het afzonderlijk artikel
IV. van 1716. De Koning bepaalde zich voor
HOOFDST. het tegenwoordige tot het openleggen van
1778. den staat der zaken, van de beweegredenen
van zijn gedrag, en van de verplichting, waarin
Hij zich bevond, om te denken op eigene ver-
dediging en het behoud zijner rijken. Met
dat inzicht alleen had Z. M. hem gelast, aan
H. H. M. voor te stellen, om wel in onder-
houd te willen treden met zijnen Afgezant over
de middelen, om in het minnelijke te schik-
ken, hetgeen voor het vervolg voegzaam zou zijn
ten aanzien van artikelen van handel, welke de Ko-
ning, zonder zich ter bescheidenheid van zijnen vij-
and te stellen, onmogelijk kon toelaten, dat deze
gerustelijk bekwam. Het kon aan de schran-
derheid van H. H. M. niet ontgaan zijn, dat
Lord SUFFOLK duidelijk had te kennen gege-
ven, dat de Koning opregt verlangde de trak-
taten te eerbiedigen, voor zoo ver zij niet
strekten, om hem aan een dreigend gevaar
bloot te stellen; dat het volstrekt zijn oogmerk
niet was, om den handel van Holland met
Frankrijk te storen, uitgezonderd krijgs- en
scheepsbehoefsten, en zulks zelfs met alle bil-
lijkheid, ja, mogt hij zeggen, met alle moge-
lijke edelmoedigheid. Indien dan H. H. M.
besloten hadden, daarover met hem eene onder-
han

handeling te openen, zoo verklaarde hij zich daartoe gereed; tevens verzekerende, dat H. H. M. in hem, door 's Konings gevoelens gemagtigd en door een verblijf van zeven en twintig jaar alhier daartoe geschikt, alle mogelijke gemakkelijkheid zouden vinden; en zich vleijende, H. H. M. te overtuigen, dat, welk eene wending men ook daaraan wilde geven, het gedrag van zijn Hof gegrond was op regtvaardigheid, gematigdheid en op de noodzakelijkheid der omstandigheden. In afwachting van het besluit van H. H. M. op deze voordragt, durfde hij zich tevens van de billijkheid van H. H. M. en van derzelver vriendschap voor den Koning beloven, dat zij hunne onderdanen niet zouden magtigen, om onder konvooi naar Frankrijk scheepsbehoeften te zenden; die het gevaarlijkst voorwerp uitmaaken voor de veiligheid van Groot-Brittannie."

Zoo kwam dan nu regtstreeks ter bane, hetgeen omtrent voor acht maanden reeds zijdelings was geopperd aan den Heer **RENDORP**. — De memorie van den Engelschen Gezant werd voor alle de Gewesten overgenomen en inmiddels in handen van de afgevaardigden tot de zaken van de zee gesteld tot onderzoek en berigt.

Vier dagen later kwam het berigt, en de raad tevens op het voorgestelde van Vriesland bij de

I. inlevering van de klagten, der ingezetenen,
BOEK. op de verzoekschriften der Dordrechtſche,
IV. Amſterdamsche en Rotterdamsche kooplieden,
MOEFIST. op den brief van Lord SUFFOLK aan den Grave
1778. VAN WELDEREN en op de memorie van den
Ridder YORKE, bij H. H. M. in. Op alles
ingenomen hebbende de bedenkingen en raad
van de Gemagtigden uit de Kollegiën ter
Admiraliteit, en na voorgaande mededeeling
en overleg met den Stadhouder, was, met
deszelfs goedvinden, het gevoelen der afge-
vaardigden: „dat het antwoord van Groot-
Brittannie, bij den brief van Lord SUFFOLK,
niet voldoende was bevonden aan hetgeen
H. H. M. hadden moeten verwachten van de
gegrondheid bunner klagten. Dat antwoord
was wel minzaam opgesteld en verzekerde wel
eene zucht, om de traktaten aan te kleven en
de wederzijdsche belangen in het oog te hou-
den: maar het gevolg daarvan werd maar al te
sterk belet door het uitleggen van derzel-
ver zin en meening naar eene conveniëntie,
die op den nood van zelfsverdediging en zelf-
behoud gebouwd werd. Ook was dat ant-
woord, van den anderen kant, zeer ſteil in het
vermelden van een genomen beſluit, om den
toevoer van ſcheepsbehoefſten zoo wel, als van
krijgſtuig, aan 's Konings partijen te beletten. —
Evenwel was de regel *vrij ſchip, vrij goed*
ner.

nergens in dat antwoord als schadelijk voor 's Konings belangen beschreven, maar zelfs in het beloofde ontslag der opgebragte schepen toegelaten. Ook kon dezelve niet geacht worden begrepen te zijn onder de voorwerpen van schikking, waaromtrent de Afgezant van Z. M. gelast zou worden. Deze onderhandeling werd daardoor natuurlijk bepaald tot het punt, waarin men meende, van de letter des traktaats van 1674 te mogen afwijken, namelijk den vervoer van scheepsmaterialen voor het vervolg, dien men wilde beletten. Alzoo zou de schikking, in de eerste plaats, moeten gaan over de bepaling, welke goederen daaronder waren te rekenen; en, in de tweede, hoe te handelen met de scheepsmaterialen, die op de reize naar Frankrijk in de schepen zouden worden bevonden, omtrent welke eene overneming tegen betaling, waartoe Z. M. omtrent de reeds opgebragte verklaarde bereid te zijn, en die in den vorigen oorlog ook was voorgesteld, met de daad eene nadere aankleving aan de traktaten en eene mindere belediging zijn zou, dan de verbeurdverklaringen, waaraan de contrabanden onderhevig waren. Maar daarin juist was het onvoldoende van dat antwoord gelegen, dat Z. M. dien toevoer aan Frankrijk wilde beletten, en daarvan afhankelijk maakte zijne besluiten omtrent

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. het voorledene en toekomende; en het ontslag
BOEK. der opgebragte schepen bepaalde tot niet
IV. schadende ladingen (*cargaisons innocentes*),
HOOFDST. en de vrijheid, welke men den handel wilde
1778. laten, tot een' onschadelijken (*commerce innocent*); terwijl van de scheepsbehoefsten werd gezegd, dat die niet zouden vrijgegeven worden, maar belet dat dezelve naar Frankrijk werden gevoerd.

„Hierop alleen lettende, zonder te hechten op de bijzondere uitdrukking, in het antwoord voorkomende, van de schepen en de officieren van Z. M., terwijl nergens van kommissievaarders werd gewaagd, hetwelk altijd voor uitvlugten vatbaar was (die evenwel in de uitdrukking van 's Konings gezindheid niet mogen worden verondersteld) was er overvloedige stof, om bij wederantwoord te betogen, dat de eenige grondslag van alles was *conventie*, die wel de grond was van alle trakaten, doch, na derzelver sluiting, moest ondergeschikt blijven aan de duidelijke bedingen derzelve, en vooral in trakaten, bepalende wat in oorlogstijden zal plaats hebben, niet kon worden geholpen of gewettigd door het bijbrengen van de noodzaaklijkheid uit den oorlog spruitende of van noodige zelfsverdediging of zelfsbhoud; en om verder op die gronden het goed regt van den Staat tot eene
vrije

vrije vaart, ook met scheepsbehoeften, aan te toonen en staande te houden. — Maar de groote vraag scheen te wezen, hoe men het waar belang van het Gemeenebest hierin op het best zou behartigen.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

„De ondervinding had geleerd, hoe moeilijk het ware, dit waarachtig grondbeginsel te doen smaken aan den geen, die daaraan meende zijne verdediging en behoud op te offeren. De laatste oorlog tuschen de Engelschen en Franschen had doen zien, van hoe weinig kracht de bondigste redeneringen daarover waren, toen men ruim zes jaren lang met onvruchtbare verlogen en onderhandelingen had gesleten, terwijl inmiddels de genomene schepen waren gebleven, waar zij zich bevonden, zoodat zelfs een laat en ontijdig ontslag wel eens schadelijker was geworden, dan derzelver gerede verbeurdverklaring zou geweest zijn; terwijl men eindelijk er nog toe had moeten komen, om zijn goed regt voor een' tijd te laten slapen, en maatregelen, meer van kloekzinnigheid, dan tot handhaving van regt, te nemen; in welke tijden vele zaken te gelijk in geschil waren getrokken, bijzonder de regel *van vrij schip, vrij goed*, waarbij de zeevaart van den Staat kon worden gezegd te staan of te vallen.

„Thans scheen de opoffering van het (*emploi*) gebruik van het regt van vrije vaart omtrent

I. weinige speciën te zullen kunnen voldoen, om zich te verzekeren van het dadelijk ontslag van zoo vele en kostbare schepen, als reeds waren opgebracht, en van eene vrije geruste vaart en handel, midden in den oorlog; althans in zoo verre, dat dezelve onder bescherming van 's Lands schepen tegen allen onbehoorlijken aanstoot zouden gedekt zijn; terwijl zulks, zoo men niet alleen zijn regt, maar ook de oefening daarvan tot het uiterste wilde vasthouden, niet te verwachten scheen te zijn.

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

„Evenwel geen oogmerk hoegenaamd hebbende, om het goed regt aan het begrip eener vreemde Mogendheid op te offeren, kon men niet aanraden, om in eene onderhandeling te treden, waarvan men al het gevolg inzag, en waarbij men kon schijnen te beschikken over het goed en den eigendom niet alleen van 's Lands ingezetenen, maar ook van vreemden, die het hunne in derzelver schepen betrouwd hadden, en mede te werken tot maatregelen, welke men zich in Engeland kon veroorloven en de Republiek kon laten aanzien, maar die H. H. M. toch niet schenen te kunnen goedkeuren, maar wel ernstig te moeten afkeuren en tegengaan.

„Al wat men voor het vervolg zou vaststellen, zou toch eene vermindering zijn van het regt bij het traktaat van 1674 voor 's Lands in-

ingezetenen verkregen, en, in onderhandeling tredende, zou men toch vooraf moeten vaststellen, wat men zou kunnen laten glijden, wilde men niet zulk eene onderhandeling tot onzekerheid en nadeel van den handel openhouden; terwijl de Staat zelf dadelijk eenige bepaling kon daarstellen in afwachting, wat men in Engeland verder doen zou. Werd daarin genoegen genomen door Z. M., en had dit het ontslag der schepen en het bevel, om de vaart van den Staat onbelemmerd te laten, ten gevolge, dan was het oogmerk bereikt. Had dit niet plaats, werden er geene oplettendheden voor de regten van H. H. M. betoond; men zou ten minste alhier het genoegen hebben van, alvorens tot middelen van kracht te besluiten, die van toegevendheid te hebben beproefd, en daarna moeten overwegen, — of liever al terstond doen overwegen, — hoe de vrije vaart en handel, waarvan H. H. M. in geenen deele konden afzien, krachtdadiglijk zouden kunnen worden beschermd, en de eer en vrijheid van den Staat gehandhaafd, bijaldien men in Engeland mogt weigeren of uitstellen, door het ontslag der opgebragte schepen régt te doen, en voortgaan met de scheepvaart aan te randen.

„Men kon en behoorde dan eene proef te nemen, of niet alle onderzoek over den uitvoer

I. van scheepsbehoefsten zou kunnen worden vermij-
 NOEK. d door eenvoudig, nu in het begin van den
 oorlog tusſchen Groot Brittannie en Frankrijk,
 IV. te doen hetgeen, waarmede men in den vori-
 HOOFDET. gen oorlog had geëindigd, wanneer men bij
 1778. geheime beſluiten van den 1ſten van wijn-
 maand en den 4den van ſlagtmaand 1762 had
 goedgevonden, geen geleide te verleenen voor
 masten en hout, tot het bouwen van ſchepen
 van oorlog vereiſcht; met dat gelukkig ge-
 volg, dat de verdere onaangenaamheden voor
 dien tijd en tot dat de voorloopige vredespun-
 ten geteekend waren, en deze geheime beſlui-
 ten van H. H. M. op den 8ſten van winter-
 maand diens jaars waren ingetrokken, voor-
 komen waren geworden (1).

„Men zou dan daartoe alle de noodige
 orders en voorzieningen hebben te geven en
 te maken, en dien overeenkomſtig aan den
 Graaf VAN WELDEREN te ſchrijven, en hem
 het antwoord aan Lord SUFFOLK in de pen
 te geven.”

De

(1) Het voorgevallene met den Zeekapitein s. DEDEL
 (zie D. II. bl. 174—176.) had aanleiding gegeven tot
 het nemen van dit geheime beſluit. (Secr. Refol. van
 Holl. D. XIII. bl. 94 en 95.) In het begin van ſlagt-
 maand werden de praeliminairen geteekend te Parijs;
 (zie D. II. bl. 167.) Er was alzoo naauwelijks eenige
 tijd geweest voor de werking van hetzelfde beſluit,
 hetgeen dan ook, daar ter plaatſe, niet eens is ver-
 meld geworden.

De afgevaardigden der Gewesten namen aan, zich ter dezer zake nader te zullen verklaren; die van Zeeland alleen namen het geheele berigt over, om in de hunnen breeder overwogen te worden (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Het besluit door de Staten van Zeeland hierover uitgebragt, strekte, om, uit aanmerking van het zoo nabij zijnde uitgaan van het, bevorens bepaald, geleide, wel ten spoedigste met de overige Bondgenooten het flot des berigts vast te stellen, doch met aflating van hetgeen daarbij aangeraden was, om te overwegen, hoe de vrije vaart en handel krachtdadig beschermd en de eer van den Staat gehandhaafd zou kunnen worden, bijaldien men in Engeland weigeren of verwijlen mogt, om aan het Gemeenebest regt te doen; zijnde men in Zeeland van begrip, dat zulks altijd tijdig genoeg zou kunnen geschieden, wanneer zoodanige weigering of verwijl plaats had; daar integendeel het vroeger aanleggen van overwegingen daarvan, niet alleen als eene te sterke bedreiging, maar ook als een te gering vertrouwen op de gedane verzekeringen van Zr. Ms. geneigdheid tot het onderhouden van vriendschap, zou kunnen worden aangezien (2).

Aanmerking van Zeeland tegen het dreigend flot in dit advies.

Al-

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1778. 2 en 6 Nov.

(2) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1778. 13 Nov.

I. Alvorens de gevoelens der overige Gewes-
 BOEK. ten waren ingekomen, werden H. H. M.
 IV. aangeloopen met verzoekschriften van ver-
 HOOFDST. scheidene schippers, varende op koopvaar-
 1778. dijschepen onder de vlag van den Staat, en
 kooplieden, reeders en verzekeraars ter beurze
 van Amsterdam.

Klagen
 van schip-
 pers over
 Engelsch
 geweld en
 verdraging
 van kon-
 vooi.

De schippers klaagden over de moedwillige
 schennis der Engelschen van plegtige trakta-
 ten, waardoor zij zich op de hardste wijze
 zagen te kort gedaan, daar vele schepen ten
 onbruik waren liggende in de Engelsche ha-
 vens; dat verscheidene schepen reeds vijandelijk
 waren aangetast, eene menigte schepen ge-
 plunderd, ja zekere schipper op zijn eigen
 dek, tot schande der gansche Republiek,
 was doodgeschoten; dat er ook verscheidene
 schepen in Texel lagen te wachten op kon-
 vooi, blootgesteld aan alle de gevaren der
 winterstormen; waarvan zij de akeligste gevol-
 gen vertoonden, smeekende om de aanwen-
 ding der krachtigste maatregelen ter bescher-
 ming van handel en zeevaart, waaraan zij,
 benevens het grootste getal der ingezetenen
 van Amsterdam, zoo wel als van Vriesland en
 Zeeland, tot nu toe hun bestaan waren schul-
 dig geweest (1).

De

(1) Gen. Ref. 1778. 16 Nov.

De Amsterdamsche kooplieden gaven te kennen, door den inhoud van den brief van Lord SUFFOLK van den 10den van wijnmaand, in de noodzaaklijkheid gebragt te zijn, om aan H. H. M. voor te dragen het bezwaar, dat daarin voor 's Lands handel in het gemeen gelegen was. In dat antwoord op de memorie van onzen Gezant was toch niet voldaan aan de ingebragte klagten, waarop zij een onverwijld ontslag van schepen en ladingen door den Koning van Engeland, uit kracht der traktaten, hadden verwacht. Integendeel toonde het feitelijk beletten der vervoering van scheepsbehoefden, en het aanvangen van onderhandelingen daarover, een stellig voornemen, om de vrije vaart en handel aan banden te leggen. Zij behoefden niet in het breede aan H. H. M. het gevaar te ontwikkelen, ingevalle men slechts iets van zijn wettig verkregen regt liet slippen. Zij hoopten en verwachtten van derzelver wijsheid, dat H. H. M. zich in geene onderhandelingen met Engeland zouden inlaten noch eenige andere maatregels zouden gedogen, waardoor direkt of indirekt in het allerminste van de letter en ware meening van het traktaat van 1674 zou worden afgegaan, maar integendeel hetzelfde in alle zijne leden en deelen inroepen en door alle pogingen en middelen handhaven. Zij smeekten dan ook, om

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Adres van
Amster-
damsche
kooplie-
den aan
H. H. M.

I. om de noodige en genoegzame bescherming
 BOEK. van 's Lands handel, en wel bijzonder van de
 IV. schepen met scheepsmaterialen bevracht en
 HOOFDST. aan het grootst gevaar blootgesteld. Hetgeen
 1778. H. H. M. eens, in het laatst van 1762, daar-
 omtrent anders hadden besloten onder geheel
 andere omstandigheden van eenen haast geëin-
 digden oorlog, en terwijl men de vredespun-
 ten schier onderteekend zag, was toch van geene
 toepassing bij den aanvang van eenen onbere-
 kenbaren krijg; terwijl de tak van handel in
 scheepsmaterialen niets minder dan een gering
 voorwerp was van 's Lands geheelen handel, die
 in geenen tak kon lijden, zonder zulks algemeen
 te gevoelen; en wiens tegenwoordige Staat
 de schade van een' zoo aanzienlijken tak niet
 gedoogde. Eindelijk had Lord SUFFOLK zelf
 erkend, dat het weggenomene zou kunnen
 worden terug gegeven, als zijnde de bevelen tot
 het vervoer van scheepsmaterialen alhier gege-
 ven en uitgevoerd, toen men zich nog had
 meenen te bevinden in eenen tijd van volko-
 men vrede tusfchen Frankrijk en Engeland.
 Ten gevolge van dit alles was het flot aan-
 drang op krachtige bescherming (1).

Ook bij
 Holland.

Deze, van alle raadplegingen wel onder-
 rigte, kooplieden gaven tevens aan de Staten
 van Holland kennis van de inlevering en den
 in-

(1) Gen. Ref. 1778. 17 Nov.

inhoud van dit en van hunne twee vorige smeekschriften aan H. H. M., met de bede, dat H. Ed. Gr. M. zulks met hunne oplettendheid geliefden te verwaardigen en met hunne tusschenkomst alzins te ondersteunen.

Gelijk men ten tijde der Vrouwe-Gouvernante zich meermalen, met meer aandrang dan bescheidenheid, tot Hare Koninklijke Hoogheid tevens had vervoegd, wanneer men zich gewend had tot de Algemeene Staten en die van Holland in het bijzonder, en daardoor voor het oog der natie de vertooning gemaakt, als hing alles eeniglijk van Haren eigen wil en inzigten af; zoo hadden ook nu de kooplieden zich tot Zijne Hoogheid vervoegd, wanneer zij op den 23sten van wijnmaand hun verzoekschrift aan H. H. M. stonden in te leveren, en herhaalden zij zulks thans weder. Aan het hoofd eener bezending, daartoe in eene vereenigde vergadering van kooplieden uit onderscheidene steden benoemd, stond dezelfde DE NEUFVILLE, die in den heimelijken handel tusschen den Amerikaanschen Gemagtigden en de Burgemeesteren van Amsterdam gebruikt werd. Hij deed eene aanspraak aan den Vorst uit een geschrift, hetwelk hij ook aan Hoogstdezelfen overgaf, zijnde van dezen hoofdzakelijken inhoud: „Hoe kort geleden Z. H. aan gemagtigden uit de kooplieden van Amsterdam gehoor

I.
BOEK.IV.
HOOFDST.
1778.Eene bezending
kooplieden bij
den Stadhouder.Aanspraak
van J. DE
NEUFVILLE
aan Z. H.

I. hoor verleend en ondersteuning toegezegd
BOEK. had, vonden zich de vereenigde kooplieden
IV. van de voornaamste handelssteden van Holland
HOOFDST. andermaal gedrongen, toevlugt tot Z. H. te
1778. nemen. Waren zij te voren ontzet geweest
over het gedrag der Engelsche koningsfche-
pen en kommisfievvaarders, thans waren zij
getroffen over het gedrag van het Engelsch
Ministerie, en schroomden dan niet, op nieuw
steun te zoeken bij Z. H., en ten nadruk-
lijkste Hoogstdeszelfs krachtadige bescher-
ming in te roepen. Het antwoord van het
Engelsche Hof was strijdig met het regt en de
vrijheid van handel, aan hen bij traktaten ver-
leend, waartegen hetzelfde Hof zich niet schaamde
een regt van conveniëntie over te stellen, welks
willekeur alle traktaten ontzenuwde, en hun
geluk van de eigenzinnigheid eens nabuurs deed
afhangen. Wie zou zich dan verwonderen
over hun beklag? wie moest niet ijzen voor
de gevolgen, die de handel had te verwachten
van zulk een ongerijmd regt? De geheele han-
del toch steunde op de trouw der traktaten,
die, alom bekend zijnde, tevens de gronden
waren, waarop andere volkeren hunne goede-
ren toevertrouwden aan de vrijheid van onze vlag.
Men had reeds vernomen, dat de Engelschen
toegevender waren jegens andere volkeren, met
wien zij geene traktaten hadden, maar die zich,
op

op het regt der natuur en der volkeren alleen afgaande, krachtiger hadden doen hooren; en zoude men dan niet sterker voor een nog grooter regt, spreken; en zoude men dan geen goed gevolg van ernstiger vertogen verwachten? Men verzocht dus de veel vermogende medewerking van Z. H. tot de maatregelen, welke men vertrouwde, dat H. H. M. op de ingebragte klagten zouden nemen. Allernadrukkelijkst meende men hierbij te mogen verzoeken, dat daarmede alle mogelijke spoed wierd gemaakt, daar men blijken had van door de Engelschen slechts met woorden te worden opgehouden, wijl het verleend ontslag van eenige schepen zoo traag mogelijk werd uitgevoerd. Tevens wendde men zich tot Z. H. als Admiraal-Generaal. Immers eene geringe boot, onder de vlag van den Staat, ten onregte genomen, zou Hoogstdezelfs oplettendheid niet ontglippen; en hoe vele schepen, hoe groote schatten, aan de veiligheid van die vlag toevertrouwd, waren thans aan de onderdanen van den Staat ontweelidg? Die schepen lagen nog bij menigte in verscheidene havens van Engeland; en al werden ze nu alle, zelfs dadelijk, ontslagen, zoo scheen echter de voorzigtigheid te vorderen, dat men voor verdere aanrandingen waakte. Men herinnerde zich nog de millioenen schats, om-

DEEL III.

M

trent

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. trent den jare 1758 verloren, en toen door
 BOEK. het voortduren van den oorlog veel grooter
 geworden, dan men had kunnen berekenen.
 IV. Dit toch moest men wenschen, om daarvan eens
 HOOFDST. voor altijd bevrijd te zijn. Daartoe waren
 1778. geresolveerde oorlogschepen noodig, oorlog-
 schepen, gelijk er reeds ter beschikking van
 Z. H. den Opper-Admiraal volkomen gereed la-
 gen, om, met den noodigen last voorzien, bin-
 nen weinige dagen bij voorraad ter plaatse, waar
 de nood het hoogste was, den handel te bescher-
 men. Mogten dan toch de reeds verleende kon-
 vooijen niet langer worden opgehouden! Dit
 hing in deze omstandigheid van Z. H. alleen af,
 met de vermeerdering en verdubbeling der equi-
 pagie tevens. En zou men dan geene voldoening
 van geleden onregt erlangen? Zou het mis-
 handelen ongestoord blijven voortduren? Neen,
 de edelmoedige Vorst zou hun dit niet ten
 kwade duiden; van zijne hand verwachtte,
 eischte men de bescherming van regten en voor-
 regten. Hierdoor zouden duizenden en tien-
 duizenden welvaren, die met het verval van
 den handel ten gronde zouden gaan. Ja, men
 kon niet zonder ontroering denken aan de jam-
 merlijke gevolgen, welke het gemis der vrije
 scheepvaart zou na zich slepen. Mogt dan
 eenmaal derzelver gevaar de aandoening van
 Z. D. H. opwekken; daar toch de vrije scheep-

VAART

vaart aan Hoogstdenzelven even zeer bekend ; I.
 was als de zenuw van den Staat en deszelfs BOEK.
 grootste rijkdom. Het was voorzeker het tegen- IV.
 woordig eigenbelang, hetgeen dus deed spre- HOOFDST.
 ken, maar daarbij tevens dat der nakomelingen. 1778.
 Het zwijgen bij deze gelegenheid zou de nage-
 dachtenis bij den nazaat aan verwijt bloot-
 stellen; een verwijt, dat alsdan de ooren van
 Zr. D. Hs. vorstelijke spruiten, mischien te
 laat om van vrucht te zijn, zou kunnen ver-
 moeijen. Dit was het juiste tijdstip, waarin
 men zich voor het tegenwoordige en toeko-
 mende tegen de willekeurige handelingen der
 Engelschen kon beveiligen en den bloei van
 den handel verzekeren. Mogt men daarvoor
 Z. D. H. danken! Mogt de nazaat den geëer-
 den Erftadhouder WILLEM V. voor de herstelde
 vrijheid ter zee te danken hebben! Zoo ze-
 gende de Algoede Z. D. H. enz. (1)."

Naauwelijks was het gehoor afgeloopen, of Antwoord
 deze aanspraak werd alom in druk verkocht, van Z. H.
 waarbij men tevens vermeldde, hetgeen de Vorst aan de
 zakelijk had geantwoord: „dat Hoogstdenzelven bezending
 van koop-
 de koophandel en zeevaart zeer ter harte gin- lieden,
 gen; dat reeds eene aanvraag voor twee en
 dertig oorlogschepen tegen het voorjaar was
 ge-

(1) Jaarb. 1778. bl. 1423 en 1433.

I. gedaan, en dat men trachten zouden kooplieden
BOEK. alle mogelijke voldoening en genoeg te geven."

IV.
HOOFDST.

1778.

Gevoe-
ligheid van
den Prins
over deze
stappen.

De bezending begaf zich, terstond na dit
gehoor, naar het logement van de afgevaar-
digden van Amsterdam tot de Vergadering van
Holland, bij wien zij, na gedaan verslag
van haar wedervaren, op het minzaamst beje-
gend en ten middagmaal, ontvangen werd (1).

Intuschen was Z. H. deels verontwaardigd,
deels bedroefd over de taal der kooplieden, zoo
geheel passende nevens derzelver aanspraak, in
1757 aan zijne Vrouwe Moeder gedaan. Men
klaagde, in zijn oog, te onregt over schennis van
het traktaat van 1674, zoo lang men zelf dat
van 1663 tegen den sluikhandel op de Noord-
Amerikaansche koloniën verbrak. Zoo ook was
het onzin, in zijn oordeel, van gereed liggende
oorlogschepen te spreken, en als of het alleen
van Z. H. afhing konvooijen te verleenen en
equipagiën te verdubbelen. Meenende, dat de
Amsterdamsche kooplieden niet onkundig kon-
den zijn, aan wien het was toe te kennen, dat
zijne zoo dikwijls herhaalde drangredenen ter
verbetering der zeemagt zonder eenig gevolg

wa-

(1) Jaarb. 1778. bl. 1439. Bij den schrijver der
Jaarboeken is dit gehoor verkeerdelijk op 23 Oct.
gesteld, daar het eerst op den, door ons aangewezen,
tijd plaats had.

waren gebleven, beschouwde Z. H. dezen flap als met het oogmerk gedaan, om de natie tegen hem in te nemen, door haar in het denkbeeld te brengen, als ware hij zelf de oorzaak der steeds aanhoudende werkeloosheid ter 's Lands verdediging, en ontaard genoeg, om met genoeg de nadeelen van zeevaart en koophandel aan te zien; waartegen Z. H. zich op den Alwetenden, als getuige zijner dagelijksche beden voor 's Lands vrede en welvaart, durfde beroepen, onder een vernieuwd gebed om derzelver verhooring en om vrijdeling aller pogingen, die in het werk gesteld werden om het vaderland van deszelfs voorregten en zegeningen te ontzetten (1). — Het moge in diervoege geweest zijn, dat Z. H. zich afzonderlijk bij zijne vrienden uitede; ware zijn antwoord aan de bezending in dien zelfden toon gegeven, men zou hetzelfde niet, gelijk nu gedaan werd, als eene ijdele betuiging geminacht hebben.

Ter Staatsvergadering van Holland werd ten zelfden dage, als aldaar het verzoekschrift van kooplieden, reeders en verzekeraars ter beurze der stad Amsterdam ter tafel kwam, goedgevon-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Holland
vereenigt
zich met
het Gene-
raliteits-
rapport.

(1) VAN DER AA, *Leven van WILLEM V. D. H.* bl. 329—332, en *Geschied. der Vereen. Nederl.*, D IV. bl. 248.

I. vonden en verstaan de afgevaardigden ter Generaliteit te magtigen, om het Generaliteits-rapport van den 6den derzelve maand te helpen brengen ten besluite.

IV.
HOOFDST.

1778.

Tegen
verklaring
der afge-
vaardigden
van Am-
sterdam.

De afgevaardigden van Amsterdam deden, ingevolge van hunnen bijzonderen last eene tegenverklaring op dit besluit, zich, met betrekking tot de gronden daarvan, beroepende op een stadsbesluit, door hen tevens daarbij overgelegd, en betuigende, voor hunne rekening en verantwoording niet te willen nemen de verderflijke gevolgen, die voor den lande uit deze handelwijze, naar hun oordeel, waren te voorzien.

Amster-
damsraads-
besluit re
dezerzake.

Juist daags te voren was door Kommissarissen van den Raad van Amsterdam in den-
zelfen Raad rapport uitgebragt over dat der Generaliteit. Hetzelve hield dezen gang. „In plaats van op het voetspoor van vorige tijden aan te raden, om op het spoedigste alle vermogens in het werk te stellen, ten einde den handel krachtdadig te beschermen en het ontslag der opgebragte schepen te doen volgen, hadden de Gekommitteerden van de Kollegiën ter Admiraliteit, volgens het voorschr. Generaliteitsrapport, alsmede naderhand in het Hollandscbe besogne, geraden, dat de eisch, door den Heer YORKE gedaan, dat H. H. M. de handeldrijvende ingezetenen dezer landen

niet

niet verder zouden magtigen, om scheepsbouwstoffen onder geleide naar Frankrijk te vervoeren, met de daad behoorde te worden ingewilligd door het nemen van een besluit, dat tot nader order geene schepen onder geleide zouden worden genomen, die geheel of gedeeltelijk waren beladen met ongezaagd hout, tot het bouwen van schepen van oorlog vereischt, als masten, krommers, knien en zware balken, als zullende daardoor het ontslag der opgebragte schepen waarschijnlijk worden bewerkt; waarna eerst, ingeval van het mislukken dier verwachting, middelen zouden behooren worden te werk gesteld, om de vrije vaart en handel te beschermen en de eer van den Staat te handhaven. — De afgevaardigden dezer stad hadden in dat befogne daartegen te vergeefs ingebragt, dat men alzoo zou beginnen met het traktaat van 1674 den bodem in te slaan en den handel afhankelijk te maken van het goeddunken van Engeland; dat het ontslag der schepen tegen dien prijs min verkiezelijk was, dan derzelver opoffering en het behoud van het regt der vrije vaart; schoon daartegen door de Gekommitteerden van de Kollegiën der Admiraliteit alleen had kunnen worden aangevoerd, dat het scheepstimmerhout geen groot objekt zou zijn in vergelijking van de artikelen, die men onder-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. stelde daardoor te zullen behouden; als of de
BOEK. onderscheidene artikelen van den handel in
IV. geen onderling verband stonden, en het regt
HOOFDST. van *vrij schip*, *vrij goed* in één artikel op-
1778. gegeven, in andere opzigten beter tegen wil-
lekeur zou kunnen worden gehandhaafd. —
Het was, in hunne oogen, eene tegenstrij-
digheid, huiverig te zijn voor alle onderhan-
deling, om dat alle toegevendheid daarbij eene
krenking zou zijn van het, bij het voorschr.
traktaat verkregen, regt, en dadelijk eene kren-
king toe te staan, die uitdrukkelijk door den
Koning begeerd was; en zulks eeniglijk op
grond zijner conveniëntie, die eene openlijke
verbreking der goede trouw, met opoffering
van de eer en onafhankelijkheid des lands,
vorderde. — Van zulk eene toegevendheid
was geen voorbeeld in de registers van den
Staat, want het aangehaalde van 1762 was
flechts eene korte opschorting geweest van het
konvooi en onder andere omstandigheden. —
Zulk eene toegevendheid zou nu ook minder
dan ooit te pas komen, gemerkt den toestand,
waarin Engeland zich thans bevond, vergele-
ken met dien, waarin men toen, gedurende
den ganschen oorlog van dat Rijk met Frank-
rijk, had volgehouden op de nakoming van het
traktaat te dringen. — Alle Zeemogendheden
hadden thans een gemeen belang met dezen
Staat,

Staat, inzonderheid de Noordsche, dat toch de mededinging der ingezetenen van dit land in het afhalen der Noordsche produkten niet wierd afgesloten en Engeland daarvan den uitfluitenden handel kreeg; terwijl de Zuidelijke reden hadden, om met de Republiek eene gemeene zaak te maken tot het bewaren der vrije zeevaart. — Ook was in het Generaliteits rapport een diep stilzwijgen gehouden omtrent hetgeen wegens den onderstand aan den Koning volgens het traktaat van 1678 zou kunnen gevraagd worden, hetwelk als eene erkenenis van het daarover reeds geopperde, zoo door Lord SUFFOLK als door den Ridder YORKE, zou kunnen aangemerkt worden. Daar alles, volgens het antwoord van Lord SUFFOLK, een gevolg was van de geschillen over Noord-Amerika, was de letter van dat traktaat tegen zulk eene onderstelling. — Schoon nu geene overstemming kon plaats hebben in deze geheele zaak, waarin, naar hun oordeel, de regten van 's lands ingezetenen, op plegtige traktaten gegrond, stonden verkort te worden, had men evenwel den dag gesteld, om van de overwegingen over het voorschr. rapport eene afkomst te maken onder voorwendsel, dat het niet het traktaat, maar de, door de ingezetenen gevraagde, bescherming gold, welke bij meerderheid van stemmen kon worden

I. geweigerd, mits zulks maar niet geschiedde
BOEK. als het gevolg eener onderhandeling. — Voor-
IV. zeker zou zich de Raad niet bevoegd oordee-
HOOFDST. len, om aan zulke scherpzinnige en onge-
1778. gronde onderscheidingen de hand te leenen
ter verkorting van regten en vrijheden, al-
tijd als onschendbaar geacht, maar wel wil-
len verklaren, dat de weigering dier bescher-
ming in een besluit, bij meerderheid geno-
men, door denzelfden voor eene overtreding
werd gehouden van de grondwetten van den
Lande, waarna de Raad zich ook zou moeten
regelen bij de aanstaande raadplegingen over
het dragen der lasten van den Staat, die
eeniglijk opgebracht werden, om de regten en
vrijheden in het algemeen met alle vermogens
te beschermen. — Doch mogt de Raad
zich vleijen, dat de zaak tot dat uiterste niet
zou komen, maar integendeel daarheen wor-
den gestuurd, dat konvooijen van vereischte
sterkte spoedig werden gereed gemaakt, en
mocht men dan oordeelen, dat die konvooijen
eenigen tijd moesten worden opgeschort, om-
dat er geene oorlogschepen ten genoegzamen
getale bij de hand zouden zijn, om kracht-
dadige bescherming te geven, zonder de vlag
van den Staat aan oneer en de oorlogschepen,
zoo wel als die der kooplieden, aan wegne-
ming en opbrenging bloot te stellen, dan zou
zich

zich de Raad niet kunnen willen verzetten tegen eene korttijdsge opschorting, mits deze reden klaar en duidelijk in het besluit werd uitgedrukt en het geleide met allen mogelijken spoed toegezegd. — Voor het overige zoude moeten worden gedrongen, dat het antwoord aan Engeland mogt bevatten eene wederlegging der onderstelling van de gehoudenheid der Republiek tot eenigen onderstand, zoo wel als de weigering van alle onderhandeling over eenige, hoe ook genaamde, verandering in het traktaat van 1674; met vernieuwden aandrang vooral op het kost- en schadeloos ontslag der genomene schepen. Bijaldien, ondanks al het aangevoerde, een daarmede strijdig besluit bij meerderheid mogt worden genomen, in dat geval zouden de afgevaardigden daartegen hebben te protesteren en dit besluit van den Raad in de registers van H. E. Gr. M. te doen inschrijven. — Met welk rapport hunner Kommissarissen Burgemeesteren en Vroedschappen zich volkomen hadden vereenigd."

Dit protest wegens Amsterdam uitgebragt zijnde, behielden de Heeren van de Ridderfchap en Edelen aan zich, alsmede de Heeren afgevaardigden der steden Dordrecht, Haarlem, Delft, Leijden, Gouda en alle de volgende Leden aan derzelver zenders voor, om daarop

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Tegen-
aanteekening-
en ter
Vergade-
ring van
Holland
voorbe-
houden.

I. op zoodanig eene tegenverklaring te laten doen, als zij te rade zouden worden (1).

BOEK. IV. Alzoo dan werd Amsterdam geheel alleen ge-
HOOFDST. laten in de Vergadering van Holland, en bleef
1778. het zulks in het gansche ligchaam der Republiek; maar was het die stad ook alleen, wier Burgemeesteren heimelijk voorbereidende onderhandelingen met Noord-Amerika hadden aangenomen, hetwelk, toen nog onbekend, de oplossing bevattede van het raadfel dezer, in het oog loopende, zonderlingheid, bij de gave vereeniging van alle de Staten der provinciën overeenkomstig het uitgebragt Generaliteits-rapport (2).

Het Generaliteits-rapport eenstemmig ten besluite gebragt bij H. H. M.

Den dag daarna werd hetzelfde volkomen ten besluite gebragt door de afgevaardigden van Holland, Utrecht, Vriesland en Stad-en-Lande op uitdrukkelijken last hunner Staten, door die van Overijsfel, schoon nog ongelast, en door die van Zeeland onder vasthouding aan het vroeger aangemerkte op het punt van overweging: „hoe zich in staat te stellen tot handhaving van regt en vrijheid.” Ten gevolge van dit eenparig besluit werd de Graaf VAN WELDEREN gelast, tot wederantwoord op den brief van Lord SUFFOLK van den

(1) Secr. Resol. van Holland D. XIII. bl. 455—464.

(2) Zie *KLUIT Iets over den Engelschen Oorlog* bl. 65—68.

den 19den van wijnmaand op de voegzaamste wijze te vertoonen: „dat H. H. M. zeer gevoelig waren aan de betuigingen van Zr. Ms. vriendschap voor dezen Staat, in dien brief vervat, en aan de verklaring van Zr. Ms. gereedheid tot ontslag van de opgebragte Nederlandsche schepen; dat H. H. M. het gevolg daarvan met zeer veel genoegen te gemoet zagen, zoo wel als van de orders, die het Z. M. had behaagd aan Hoogstdeszelfs officieren, waaronder H. H. M. vertrouwden, dat ook de partikuliere kommisfievvaarders of kapers zouden begrepen zijn, te willen geven om voortaan aan de schepen van hunne onderdanen geen belet of hinder toe te brengen; — dan dat H. H. M., gezien hebbende de uitzondering van het een en ander omtrent schepen met scheepsbouwstoffen geladen, op geenerlei wijze konden toestemmen in eene overneming van de opgebragte ladingen van die natuur tegen betaling van de waarde; — dezelve niet zijnde het eigendom van H. H. M. konden zij daarover geene schikkingen maken, maar moesten zij ten sterkste op het ontslag en de overgave aan de eigenaars dringen, die dan daarover konden beschikken, zoo als zij zouden meenen te behooren. — Ook konden H. H. M. niet zien, dat eenige schikking voor het vervolg vereischt zou worden,
of

I.
BOEK.IV.
HOOFDST.
1778.Last aan
den Graaf
VAN WEL-
DEREN.

I. of dat men van hen kon vergen, door nieuwe
BOEK. schikkingen af te gaan van het regt hunner
IV. ingezetenen, uit klare verbonden geboren,
HOOFDST. waarvan het rijk van Groot-Brittannie en deszelfs
1778. onderdanen op zijn' tijd hadden genot gehad; zoo dat zij vertrouwden, dat Z. M. hun zou ten goede houden, dat zij zich van eenige onderhandeling daarover met zijnen Afgezant verschoonden. — Indien het ernst was, zoo als H. H. M. moesten gelooven, dat Z. M. hunne regten geliefde in het oog te houden, en de noodzaaklijkheid tot het beletten van den vervoer van scheepsbouwstoffen, uit het beginsel van zelfsverdediging en zelfshehoud geboren, niet uit te breiden tot al hetgeen onder die benaming kon voorkomen, maar te beperken tot hetgeen, waarop die gronden van zelfsverdediging en zelfshehoud direktelijk konden verstaan worden te werken, de gelegenheden tot geschil daarover zouden voor eerst zoo weinige zijn, dat H. H. M. niet noodig zouden hebben, om Z. M. te verzoeken in bejaarde overweging te nemen, of die noodzakelijkheid wel zoo groot ware; als dezelve zich ten eerste voordeed, en wel dat dezelve zou kunnen werken op eene willekeurige overtreding van de duidelijke letter der trakaten. H. H. M. moesten dan als nog aanhouden en van Zr. Ms. billijkheid en genegenheid verwachten.

wachten, dat dezelve de opgebragte schepen kost- en schadeloos zou ontslaan en krachtige orders stellen tegen alle belet en hindernis van den handel. Ten aanzien van het gebeurde in Essequibo en Demerarij, waarover H. H. M. zich hadden beklagd, konden nu de ingekomene berigten aan den Secretaris van Staat worden overgegeven, zonder eenigen twijfel, of dezelve zouden voldoende zijn, om de schuldigen te doen straffen; hieromtrent zouden H. H. M. zich verlaten op de beschikkingen van Z. M., zullende zij zelve niet nalaten, om, zoo veel bestaambaar was niet eene vrije vaart en handel, en met de bescherming, die zij daaraan waren verschuldigd, bij alle gelegenheden dadelijke blijken te geven van hunne achting voor Z. M. en van hunnen ijver, om deszelfs vriendschap op alle redelijke wijzen aan te kweeken."

Van dezen last werd kennis gegeven aan den Ridder YORKE, als een antwoord tevens op deszelfs memorie, met verzoek om denzelven door zijne goede diensten te willen bevorderen. Ook werden de afgevaardigden uit H. H. M. tot de zaken van de zee verzocht, wel te willen dienen van bedenkingen en raad, op de vraag, door welke middelen de vrije vaart en handel van de Republiek beschermd en de eer en vrijheid van den Staat zou kunnen gehandhaafd worden, in-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Kennis-
geving
hiervan
aan YORKE.

I. ingeval men in Engeland verder zou weigeren
 BOEK. of verwijlen, om aan het Gemeenebest door
 IV. het ontslag der opgebragte schepen regt te
 HOOFDST. doen, en voortgaan met de scheepvaart aan
 1778. te randen (1).

Antwoord
 van Lord
 SUFFOLK.

Op den 4den van wintermaand had zich de
 Graaf VAN WELDEREN gekweten van zijnen last
 en op den 11den van Lord SUFFOLK ten ant-
 woord ontvangen: „dat de Koning met ge-
 noegen had opgemerkt de gevoeligheid van
 H. H. M. voor de verzekering zijner vriend-
 schap en voor de mededeeling zijner bevelen
 tot ontslag der Hollandsche schepen, in zijne
 havens door oorlogschepen opgebragt; maar
 wat de uitbreiding dier bevelen tot bijzondere
 kapers betrof, moest SUFFOLK de onmogelijk-
 heid daarvan betuigen volgens de wetten, en de
 grondwet zelfs, des Lands; terwijl hij het tevens
 niet moeilijk vinden zou te bewijzen, dat het
 in het belang van alle onzijdige Mogendheden
 was, dat het geenszins aan het Gouvernement
 stond over de prijzen van kapers te beschik-
 ken, maar dat er eene regtbank bestond, waar-
 aan zij, zonder uitstel en onder strenge boete,
 hunne prijzen moesten aangeven, om een von-
 nis af te wachten, alvorens aan de lading te ko-
 men; dit was juist het hooge Admiraliteits-
 hof,

(1) Reg. van Secr. Refol. van H. H. M. 1778.
 19 Nov. Eene bezending van Amsterdam bij den
 Raad-

hof, in welks bevoegdheid de onzijdige Mogendheden altijd hadden berust, en zulks wel bij uitdrukkelijke bedingen in onderscheidene traktaten; maar het was tevens onvermijdelijk, dat de kapers voor zich zelve oordeelden, of zij gerechtigd waren eenig schip op te brengen; waaruit dikwijls oponthoud en nadeel aan den handel geschiedde, ondanks alle onpartijdigheid en vaardigheid in de beslissingen van dat Hof. De uiterste oplettendheid van den Koning op de belangen van den handel der Staten-Generaal, en van andere bevriende en onzijdige Mogendheden, had Z. M. doen wenschen alle ongeregeldheid der ka-

I.
DOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Raadpensionaris en bij Z. H. op den 18den, nog voor het houden der vergadering van Holland, had te vergeefs, zelfs met de voorlezing van het stadsbesluit, deze besluiten willen voorkomen. Door beide was verklaard: „dat het rapport, zoo als het lag, geconcludeerd zou worden, hetwelk Hun voorkwam wettiglijk door de meerderheid te kunnen geschieden, aangezien, volgens het begrip van Zijne Hoogheid, deze resolutie geene verandering zou maken in de gereclameerde traktaten, daar dezelve alleen eene opschorting arresteerde van de protectie van eenen enkelen tak van negotie; dat zulks nu moest geschieden, wijl de Republiek zich buiten behoorlijke defensie bevond te lande, en ook de koloniën in de Oost en West geëxponeerd zouden zijn voor eene invasie der Engelschen.”

DEEL III.

N

I. kapers te stuiten en alle reden tot klacht voor
 BOEK. het toekomende, zoo veel mogelijk, te voor-
 IV. komen. Met dit inzicht werden reeds nadere
 HOOFDST. en beslissende orders opgemaakt, welke men
 1778. zich vleide, dat het gewenscht gevolg zou-
 den hebben; te meer daar de gevoelens van
 het Admiraliteitshof niet gunstiger konden zijn
 voor de onderdanen der onzijdige Mogend-
 heden, en inzonderheid voor die van H. H.
 M. — SUFFOLK twijfelde niet, of men zou hierin
 het opregt verlangen van den Koning zien,
 om in alles genoeg te geven, hetgeen be-
 staanbaar was met zelfsverdediging en zelfs-
 behoud, punten, al te belangrijk, dan dat
 Z. M. dezelve ooit kon uit het oog verlie-
 zen, en die eene onveranderlijke opvolging
 vorderden der grondbeginselen, in den brief
 van den 19den van wijnmaand opengelegd.
 Z. M. had ook dringende bevelen gegeven aan
 het Amerikaansch departement, aan hetwelk
 dit onderzoek toekwam, om met den meest
 mogelijken spoed reden te doen geven op de
 klagten van Esfequebo en Demerarij over de
 Engelsche kapers (1)."

Nieuw
 kaapregle-
 ment der
 Engel-
 schen.

De orde, op de Engelsche kapers door den
 Koning gesteld, was van den 15den van winter-
 maand. Dezelve gewaagde wel van de veel-
 vul-

(1) Resol. Gener. 1778. 21 Dec.

vuldige klagten over ongeregeldheden en geweldnarigen, welke Z. M. voor het vervolg door zijne voorschriften wilde voorkomen, maar bleef bij de sterke uitfluiting van oorlogs- en scheepsbehoeften, en verbood eeniglijk het aantasten en aanhouden van eenig schip, op vertooning van deszelfs paspoort en los-ceel, waaruit het zou blijken niet geladen te zijn met eenige oorlogs- of scheepsbehoeften, naar eene vijandelijke haven bestemd, ten ware het aan den Bevelhebber van het aanhoudende vaartuig, door bewijzen of andere waarschijnlijk gronden van achterdocht, mogt voorkomen, dat hetzelfde schip oorlogs- of scheepsbehoeften aan boord had, offchoon op de los-ceel niet vermeld, en naar eenige vijandelijke haven varende (1).

De regtsgelcerdheid van het Admiraliteits-
hof bleek al even min met de daad zoo bijzonder gunstig voor de onderdanen van onzijdige Mogendheden, en bijzonderlijk voor die van dezen Staat te zijn. Dezelve volgde deze gronden. „De zin, zoo wel als de letter, van het traktaat van 1674 moest ingezien en uitgelegd worden door vergelijking met andere bestaande traktaten tuschen de beide Staten, bijzonderlijk dat van 1678 en dat van Breda.
Hoe-

I.
BOEK.IV.
HOOFDST.
1778.Partijdig-
heid bij
het En-
gelsch
Admiraal-
teits-hof.

(1) Jaarb. 1778. bl. 63.

I. Hoezeer de bijzondere artikelen van hennep,
BOEK. masten enz. uitdrukkelijk waren genoemd,
IV. moest men tevens in acht nemen, waarop ze
HOOFDST. waarschijnlijk te huis gebragt konden worden;
1778. kunnende de toepassing alleen worden toege-
staan op gronden van koophandel. Hadden
de traktaten van vroegere dagteekening, dan dat
van 1674, duidelijk verklaard, dat geene van
de beide Mogendheden eenige hulp zou mo-
gen geven aan des anderen vijand met wape-
nen, krijgstuig of schepen, zoo maakte het geen
onderscheid, of men schepen, ten vollen toege-
takeld, of in verscheidene deelen, waaruit ze
werden zamengesteld, op zich zelve leverde;
wjl anderzins het doel van het traktaat te leur
wierd gesteld door den eenen Hollander, leveren-
de masten, door den anderen, leverende zeilen,
en door eenen derden, leverende touwwerk;
vervullende alzoo de hulp en bijstand, waar-
tegen men gemeend had zich te hebben voor-
zien. Het belang der beide Mogendheden was
zeer naauw vereenigd; ook daarvoor was bij de
traktaten zorg gedragen, als die de aanhouding
van schepen en volk veroorloofden ingeval van
nood, waarover de in nood zijnde zijn eigen
regter kon zijn. Ook was de gewoonte of
praktijk van traktaten te verklaren een groot
bewijs, als zijnde gedurende de twee vorige
oor-

oorlogen tusſchen Engeland en Frankrijk aan dezelfde beſliſſingen van het Hof onderhevig geweest het aanhouden van alle ſcheepsbehoef-
ten in Hollandsche ſchepen; terwijl thans uit de maat der masteu blijkbaar was, dat ze ge-
ſchikt waren tot gebruik der Fransche zeemagt; en de tegenwoordige beſliſſing niet nadeelig was voor den Hollander, aan wien de volle waarde der lading, de vracht en de kosten van ophouding als anderzins, door de opbrenging veroorzaakt, betaald zouden worden (1).”

Zulk eene regtsgeleerdheid mogt in der daad een zamenweeffel van nietige ſpitsvindighe-
den genoemd worden, eeniglijk bedacht, om niet bloot te komen met de willekeur eener
loutere conveniëntie; hetwelk daar en boven nog niet kon hechten op ſchepen, bevorens de uitbarſting van den oorlog op zee aangehou-
den; gelijk dit dan ook door de Heeren MAR-
SELIS, kooplieden van Amsterdam, als bevrach-
ters van een ſchip, waarover op deze gronden het vonnis was geveld, in hunne klagt aan de
Staten-Generaal middagklaar werd voorgedra-
gen (2).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Beklag
daarover
bij H. H. M.

Ook

(1) Jaarb. 1778. bl. 65-70. Refol. Gen. 1778.
21 Dec.

(2) Jaarb. 1778. bl. 70-84.

I. Ook bragten kooplieden, boekhouders en
BOEK. reeders, binnen de provincie Vriesland woon-
IV. achtig, hunne klagten hierover ter Vergadering
HOOFDST van H. H. M. „Het was bekend, stelden zij,
1778. dat hunne provincie, het grootste getal uit-

Verzoek-
 schrift van
 Vriesche
 reeders en
 kooplie-
 den aan
 H. H. M.

leverde der schepen van de Republiek, welke
 de vaart van en naar het Noorden, de En-
 gelsche en Fransche havens, de bogt van
 Frankrijk, Portugal en Spanje waarnamen,
 welker getal, voor zoo verre Vriesland be-
 trof, toen op twee duizend mogt begroot
 worden; alle welke schepen, voor een groot
 gedeelte, werden bevaren door aldaar geborene
 en gevestigde ingezetenen, wier hart zich on-
 getwijfeld met hunne klagten vereenigde. Voor
 het grootste gedeelte betrof hunne scheepvaart
 den hout-handel; daar voor waren meest alle
 hunne schepen getimmerd, en hun volk was
 het best geschikt om daarmede om te gaan.
 Die twee duizend schepen meenden zij, op wel
 twintig millioenen kapitaals te mogen begrooten;
 en opdat deze som geene verkeerde denkbeel-
 den zou inboezemen omtrent het vermogen
 der ingezetenen van Vriesland, vonden zij
 noodig er bij te voegen, dat, tot de bijeen-
 bringing dier penningen, ten minste twee en
 dertig duizend zoo reeders als deelhebbers waren
 gevorderd: een getal, hetwelk hier nog als ze-
 ker te gering werd opgegeven, vermits iedere
 por-

portie scheeps gesteld werd op een zestiende, en deze portiën in Vriesland nog gesplitst werden in eene menigte kleine, ja zelfs tot in een-honderd-zes en vijftigste gedeelten, kun- nende des noods portiën van die kleinte aan- gewezen worden. Ieder dier schepen behoor- de, om niet te ruim te rekenen, in het jaar uit te deelen *f* 3,000, zoodat onder de Vrie- sche reeders moest rondloopen eene som van zes millioenen, waardoor de reederijen alleen aan den gang konden blijven; en het niet gebruiken der Vriesche schepen, het derven dezer uitdeelingen en het ledig liggen van zoo een aanzienlijk kapitaal, welks vruchten zich moesten verspreiden in die menigte kleine aderen, die het groote ligchaam tot bestaan hadden gebragt, den ondergang der verzoek- ers, in hunne onderscheidene betrekkingen, moest na zich slepen. Daar zij nu niet slechts bekend waren geworden met de regtsgeleerd- heid van het Admiraliteits-hof in Engeland; maar ook vernomen hadden, dat men de in- trekking van gunsten voor den handel door Frankrijk te verwachten had, smeekten zij, dat de weigering van bescherming aan de schepen, met masten en hout geladen, op welke zij zich naar de letter van het traktaat van 1674 hadden verlaten en de uitgebreidste verbindtenissen met vreemden aangegaan, mogt

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. worden ingetrokken, en die bescherming zoo
BOEK. krachtig verleend, dat de eer van de vlag
IV. en het regt van de vrije vaart en handel gehand-
HOOFDST. haafd, alsmede het ontslag der opgebragte
1778. schepen, bevorderd werden (1)."

Memorie Hetgeen in dit smeekschrift wegens Frank-
van den rijk voorkwam, had alreeds den wezenlijksten
Franschen grond. Op den 7den van wintermaand was
Gezant. ter Vergadering van H. H. M. eene memorie
 ingekomen van den Hertog DE LA VAUGUION,
 Afgezant van den Koning van Frankrijk, ver-
 zoekende eene nette en duidelijke verklaring
 ten aanzien der onbepaalde vrijheid, aan de
 vlag van den Staat toekomende. „De over-
 tuiging, waarin de Koning, zijn meester, was
 geweest, dat H. H. M., met den wensch
 bezielde, om de goede harmonie tuschen Frank-
 rijk en de Staten-Generaal te doen voortdu-
 ren, zich in de tegenwoordige omstandig-
 heden zorgvuldig zouden houden aan de be-
 ginselen eener volstrektste onzijdigheid, had Z.
 M.

(1) Jaarb. 1779. bl. 155—163. De begrootingen,
 in dit smeekschrift voorkomende, worden van vrij on-
 beschaamde vergrootingen verdacht gehouden door VAN
 DER AA, *Gesch. der Vereen. Nederl.*, D. IV. bl. 294
 en 295 aant., volgens wien de geheele bevolking van
 Vriesland toen niet meer dan 150,000 zielen bedroeg. —
 In 1814 beliep zij het totaal van 174,889. — Jaarb.
 1816. D. III. bl. 340.

M. bewogen, de vereenigde provinciën te begrijpen in zijn reglement van laatstledene hooimaand, betreffende den handel en scheepvaart der onzijdigen. Z. M. had te minder reden gehad, om te twijfelen aan de volharding van H. H. M. in die beginselen, vermits zij daarvan, bij herhaling, de verzekering hadden gegeven, en die beginselen den stevigsten grondslag en waarborg uitmaakten van de rust en den voorspoed der Republiek. Evenwel meende Z. M. zich in dit opzigt eene volkomene zekerheid te moeten bezorgen, en met dat inzicht had de Koning zijnen Afgezandte gelast, van H. H. M. te vragen eene duidelijke en nette verklaring omtrent hunne verdere besluiten; en aan dezelve te kennen te geven, dat Z. M. na hun antwoord zich zou bepalen tot het houden of vernietigen, voor zoo ver het de onderdanen van H. H. M. betrof, diens reglements, hetwelk hij anders met genoeg zou bekrachtigen. Om de inzichten en oogmerken van zijnen meester te beter te doen kennen, moest hij opmerken, dat Z. M. zich vleide, dat H. H. M. aan de vlag der vereenigde provinciën al de vrijheid zouden verzorgen, die haar rockwam als een gevolg harer onafhankelijkheid, en aan den handel die algeheelheid, die het regt der volkeren en der traktaten aan denzelfden verzekerden. De minste afwijking van

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1778.

I. deze grondbeginfelen zou eene partijdigheid kenmerken, wier gevolg de noodzaaklijkheid zou te weeg brengen, om niet slechts de voordeelen te doen ophouden; welke Z. M. aan de vlag der Republiek had verzekerd door zijn reglement ten aanzien der onzijdigen, maar tevens die wezenlijke en onverpligte gunsten, welke de handel der provinciën in de havens van zijn koningrijk, uit geene andere beweegreden, genoot, dan de welwillendheid en genegenheid van Z. M. voor H. H. M.”

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

De afgevaardigden van alle de Gewesten namen deze memorie over, om nader ter kennisse hunner zenders te worden gebracht, terwijl dezelve tevens in handen van de gelas-
tigden tot de buitenlandsche zaken werd ge-
steld, om ze te onderzoeken en daarop te
berigten.

Nadere
pro-memo-
ria van
den Fran-
schen Ge-
zant.

Op den 19den daarna vond de Fransche
Gézant goed, eene ophelderende nota of pro-
memoria aan den Voorzitter van H. H. M. te
doen toekomen, waarin, na eene schier woor-
delijke herhaling van den drang tot bescher-
ming der vrijheid van de Nederlandsche vlag,
gezegd werd: „doch deze vrijheid zou bedrie-
gelijk zijn en deze ongeschondenheid gekrenkt
worden, indien H. H. M. dezelve niet
door eene gepaste bescherming handhaafden,
en ingeval zij duldden, dat hunne onderdanen
de

de konvooijen bleven misfen, zonder welke zij in allen deele geen genot konden hebben van de voorregten, welke zij verkregen hadden en die zij inriepen. — Een besluit, van welk eene natuur ook, hetgeen strekken zou, om hen van zulk eene wettige bescherming te berooven, het zij in 't gemeen ten aanzien van alle takken van handel, het zij meer bijzonderlijk ten aanzien van allerlei soort van scheepsbehoefden, zoudé, in de tegenwoordige omftandigheden, aangezien worden als eene handelwijze, die regtstreeks inbreuk deed op de grondbeginselen van eene volftrekte onzijdigheid, en onvermijdelijk de gevolgen na zich zou slepen, welke reeds aangekondigd waren in zijne memorie, aan H. H. M. ter hand gesteld. Het was bijzonder omtrent dit wezenlijke stuk en omtrent hun verder voornemen, dat de Koning hem van H. H. M. een klaar en duidelijk antwoord deed afvragen (1)."

Het ophelderende dezer nota was intusfchen zoo gering, dat zij veeleer eene bloote herhaling ten aandrang mogt heeten, waartoe misfchien het nieuw kaapreglement der Engelschen aanleiding had gegeven.

Op het verslag van de afgevaardigden van
H.

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1778. 7
en 21 Dec. — Secr. Ref. van Holl. XIII. bl. 464.

L. H. H. M. tot de buitenlandsche zaken werd
BOEK. ter Generaliteit besloten, den Hertog DE LA
IV. VAUGUION te antwoorden op zijne eerste me-
HOOFDST. morie: „dat H. H. M. altijd op hoogen prijs
 1778. gesteld hadden en zouden stellen de vriend-

Antwoord
 van H. H.
 M. op de
 memorie
 van den
 Francken
 Gezant.

schap van zijnen Koning, en niets meer ver-
 langden dan de eensgezindheid aan te kwee-
 ken door alle middelen, die, de onafhanke-
 lijkheid en rust van den Staat verzekerende,
 tevens zouden beantwoorden aan het stelsel
 der volmaaktste onzijdigheid, door H. H. M.
 aangenomen met betrekking tot de oneenigheden
 tusfchen Z. M. en den Koning van Groot-
 Britannie; — dat H. H. M. volvaardig wa-
 ren, om rondborstig en op de naauwkeurigste
 wijze aan Z. M. te verklaren, dat hun voor-
 nemen was, om bij voorz. onzijdigheid zorg-
 vuldig te blijven in het vast vertrouwen, dat,
 daarmede voldoende aan hetgeen van hen ge-
 vergd kon worden, ook niets H. H. M. zou
 kunnen verhinderen in het gerust genot van
 de regten, aan de onzijdigheid onafscheidelijk
 verknocht; — dat, de handel en fcheepvaart
 het voornaam middel van hun bestaan zijnde, de
 vrije oefening der regten van de onzijdige vlag
 H. H. M. zeer ter harte ging; — dat zij dan ook
 niets verzuimden, hetgeen dienen kon, om aan den
 handel en fcheepvaart hunner onderdanen, op
 het regt der volkeren en de trakaten gegrond,
 een

een' vrijen loop te laten, en dat zij geene zwarigheid maakten, om den Koning te verzekeren, dat, wanneer zij, bij gelegenheid van eenige discussiën dienaangaande, voegzaam geoordeeld hadden, om bij de noodige maatregelen tot handhaving der onzijdigheid en tot de krachtadigste bescherming van hunne scheepvaart en handel, zonder onderscheid van den eigendom der ladingen, ook zoodanige te voegen, die zij vermeend hadden te kunnen strekken, om die discussiën te ontgaan, zulks eeniglijk en alleen aan het oogmerk, om zoo veel mogelijk te voldoen aan hetgeen de gematigdheid en de voorzigtigheid hun raadde, en geenszins aan eenig ander doel moest worden toegekend; -- dat H. H. M. zich te zeer van de billijkheid van Z. M. verzekerd hielden, dan dat zij zich niet zouden beloven, dat hoogstdezelve met deze nadere verklaring hunner gevoelens zou genoegen nemen, en gelieven te volharden bij de regelen van behandeling der onzijdigen, en vervolgens ook van hunne onderdanen, welke Z. M. zelve geoordeeld had, met het regt der volkeren overeenkomstig te zijn, en bij Hoogstdeszelfs bepalingen, waarop de handel was gegrond, die tusschen de wederzijdse onderdanen tot nu toe zoo gelukkig tot wezenlijk nut en voordeel van elkanders Landen en onderdanen werd gedreven."

Hier-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. Hierbij werd den Afgezant tot antwoord op
 BOEK. zijn' naderen aandrang toegevoegd: „dat H.
 IV. H. M. niet zouden in gebreke zijn van, zoo
 HOOFDST. ras doenlijk, nader te raadplegen over de uit-
 1778. gestrektheid der konvooijen, aan de schepen hun-
 ner onderdanen te verleenen, en dat zij daarop
 zoodanig zouden besluiten, als zij overeen-
 komstig met hunne onafhankelijkheid en ten
 meesten nutte van den handel der Republiek
 zouden oordeelen te behooren (1).”

Tegen-
 verklaring
 van Am-
 sterдам
 ter Verga-
 dering van
 Holland.

Het waren de afgevaardigden van Holland ter
 Vergadering van H. H. M. die het daar heen
 hadden gestuurd, dat dit besluit werd geno-
 men: doch die van Amsterdam hadden 'ter
 Vergadering van Holland, zich houdende aan
 hun protest en aanteekening tegen het vroe-
 ger besluit dier Vergadering van den 18den
 van slagdmaand, verklaard, zich ook hiermede
 niet te kunnen vereenigen, als wordende daarin
 geen klaar en naauwkeurig antwoord gegeven,
 hetwelk door Frankrijk was gevraagd, en waar-
 van de handel dezer Landen op en naar de Fran-
 sche zeehavens grootelijks afhing; willende zij
 zich in geen en deele verantwoordelijk stellen
 voor de onheilen, die zoo uit dit, als uit het
 vorige, besluit voor 's Lands handel en scheep-
 vaart waren te wachten. — De Heeren van de
 Rid-

(1) Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1778.
 30 Dec.

Ridderschap en Edelen hadden aan zich, alsmede de Heeren afgevaardigden der steden Dordrecht, Haarlem, Delft, Leijden, Gouda en alle de volgende leden aan hunne zenders voorbehouden, om hier tegen zoodanige tegen-aanteekening te doen, als zij te rade zouden worden (1).

De agent van H. H. M. gaf berigt, dat de Hertog het afschrift des genomen besluits na zich genomen en hem verzocht had aan H. H. M. te zeggen: „dat hij, Ambassadeur, in alles verplicht was, de orders van den Koning zijn' meester op te volgen, en dat hij zich nader over voorz. besluit tot den Griffier FAGEL zou vervoegen.” Na verloop van eenigen tijd door den Griffier geroepen zijnde, had de agent aldaar den Gezant gevonden, die in tegenwoordigheid van den Heer FAGEL aan hem had gezegd: „met den Griffier eenigen tijd over deze besluiten gesproken en aan denzelven voorgefeld te hebben, om ze aan H. H. M. terug te geven; dan dat, de Griffier meenende dit niet van zijn departement te zijn, hij, Ambassadeur, van gedachte was, zich tot hem agent te moeten wenden en hem te verzoeken, om aan H. H. M. rapport te doen, dat de orders van Z. M. in diervoege waren inge-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

De Fran-
sche Ge-
zant wel-
gert het
antwoord
van H. H.
M. aan te
nemen.

rigt,

(1) Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 465 en 466.

I. rigt, om geen besluit, dat op zijne memorie
 BOEK. mogt genomen worden, aan te nemen, waarin
 IV. niet de allerblijkbaarste bewijzen van onzijdig-
 HOOFDST. heid ten volle doorstraalden, en hetwelk geen
 1778. beslissend antwoord op de ophelderende nota,
 naderhand door hem ingezonden, in zich be-
 greep; dat hij, Ambassadeur, de voor-
 noemde vereischten in H. H. M. besluit niet
 meenende te kunnen vinden, hem alzoo verzocht,
 hetzelfde aan H. H. M. terug te geven;" zoo
 als de agent hetzelfde dan ook weder ter tafel
 van H. H. M. bragt.

Hetzelve
 gezonden
 aan LESTE-
 VENON VAN
 BERKEN-
 RODE. Op dit berigt vonden H. H. M. goed, het
 genomen besluit, nevens eene overzetting van
 hetzelfde in de Fransche taal, te zenden aan
 hunnen Gezant LESTEVENON VAN BERKENRODE,
 aan wien tevens werd aangeschreven, dat zelfde
 besluit uit naam van H. H. M., hoe eerder
 zoo beter, aan het Ministerie van den Koning
 over te leveren, en het goede en welmeenende
 oogmerk van H. H. M. daarin vervat, door
 zijne goede diensten ten beste te bevorderen (1).

Hoezeer nu ook geneigd, om deze zaak onaf-
 gebroken te vervolgen, achten wij het voeg-
 zaam al, wat ons van dit jaar belangrijks ter op-
 teekening is overgebleven, eerst te vermelden,
 daar

(1) Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1778
 31 Dec.

daar zulks ons tot den inwendigen staat des Lands, van eene zoo hooge aangelegenheid voor de uitwendige betrekkingen tevens, zal terug brengen.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Alleen kunnen wij niet nalaten, vooraf den korten inhoud te plaatsen van een zeer uitgebreid advies, ter Staatsvergadering van Holland op den 30sten van wintermaand uitgebragt door de Heeren van de Ridderschap en Hunner Ed. Gr. M. Gekommitteerden tot de zaken van den handel en scheepvaart met eenige van de Hollandsche Raden en Ministers van de Kollegiën ter Admiraliteit in dar Gewest. Hetzelve ging over vijf brieven van den Graaf VAN WELDEREN met de memoriën, door hem namens H. H. M. aan het Hof van Groot-Brittannie gedaan tot het ontslag der opgebragte schepen, en de wijze, waarop de zaken van eenige derzelve waren afgedaan; alsmede over brieven van den Gezant aan het Hof van Frankrijk, van den Consul te Livorno en van denzelfden Graaf VAN WELDEREN over Nederlandsche schepen door Engelsche kapers genomen; en nog over drie brieven van denzelfden met het antwoord op zijne memorie van den 4den van wintermaand, benevens het veranderd kaapreglement in Engeland en een gehouden gesprek met Lord SUFFOLK; voorts over drie smeekschriften wegens geweldenaarijen

Uitgebreid advies over de rechten en belangen der Republiek bij de behandeling van Engeland en de bedreiging van Frankrijk.

DEEL III.

O

der

I. der Engelschen aan drie schepen, en einde-
 BOEK. lijk over den inhoud van het rekwest van de
 IV. kooplieden MARSELIS, om kost- en schade-
 HOOFDEST. loos ontslag van een vrijgegeven schip, alles
 1778. door de afgevaardigden van Holland bij de
 Staten-Generaal overgenomen. — In dit ge-
 heel advies werd het volkomen regt der Re-
 publiek zorgvuldig onderscheiden van de re-
 gels der voorzigtigheid, en het een en ander
 in het volgend verband beredeneerd.

„Het zij men op de klagten der kooplieden,
 het zij men op de antwoorden van Engeland
 lettede, alles wees de groote en zeer verre-
 gaande verongelijkingen van de Republiek en
 hare ingezetenen aan. De rooverijen en bui-
 tensporigheden der kapers waren zoo ver ge-
 gaan, dat naauwelijks een ongewapend schip
 door zee kon, zonder meer of min beroofd
 te zijn geworden en mishandelingen aan schip-
 pers en bootsvolk te hebben ondergaan, tot
 onmenschelijke wreedheden en den dood toe.
 Dit alles geschiedde, voorzeker, tegen den wil
 van den Koning en deszelfs Minister, en was
 moeilijk te bedwingen, wijl de misdadigers
 zich niet bekend maakten; daartoe was het
 ook niet genoeg den weg van regten te wijzen
 aan den mishandelden, die zelden lust had om
 zich zelven, alleen uit weêrwraak, te steken
 in een moeilijk en kostbaar lijfstraflijk geding;
 maar

maar vorderde toch eene vervolging in regten en strafoefening over den schuldigen van wegens de hooge overheid, zoo als het 15de artikel van het traktaat van 1674 had bedongen. Ook scheen het beroep op den aangenomen form van regtspleging niet voldoende, om de straffeloosheid van zulke misdaden te kleuren, wijl een nieuwe regtsform mogt gevorderd worden, indien de oude ontoereikend was om deze schandvlekken der natie op zee te beteugelen. — Wat de langwijligheid en kostbaarheid der regtsgedingen betrof, het kon zijn, dat onkunde en verkeerde raad dit bezwaar vergrootte door een' verkeerden aanleg derzelve, maar in zaken van de grootste blijkbaarheid behoorde een summier onderzoek tot een dadelijk ontslag genoegzaam te zijn, hetwelk kosten, moeite en tijd kon sparen. Lord Suffolk had te dien aanzien onderscheid gemaakt tusfchen oorlogfchepen en kommisfievvaarders, en omtrent de eerste 's Konings magt erkend en op het goed gevolg daarvan gewezen. Men fcheen te moeten erkennen, dat men dit goed gevolg had ondervonden ten aanzien van zoogenaamde onfchuldige ladingen, en in billijkheid kon men de klacht op dit punt niet vermeerderen met hetgeen de fcheepsbouwstoffen betrof, omdat dit tot een ander hoofdstuk van klachten behoorde; maar omtrent de kommis-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. I. sievaarders had men eene onmogelijkheid aan-
 BOEK. gevoerd behoudens de wetten des Rijks, en
 IV. het ondienstig voor de onzijdigen genoemd,
 HOOFDST. dat het Gouvernement de magt zou hebben tot
 1778. een dadelijk ontslag. Voorzeker moest men de
 noodzaaklijkheid eener billijke regtbank erken-
 nen; maar het liet zich geenszins begrijpen,
 hoe het tot voordeel van onzijdigen kon
 strekken, meer tijd en kosten te moeten spil-
 len, alleen om een publiek vonnis te hebben.
 Hierin zag men het onderscheid niet tussehen
 oorlogschepen en kommissievaarders; ook viel
 het nut van een publiek vonnis voor een'
 derden niet in het oog, wyl toch een vonnis
 geene wet was, en de gevallen zelden gelijk
 stonden. Lord SUFFOLK zelf scheen dit nut
 voor de onzijdigen niet te hebben ingezien,
 daar hij de openbare regtsgedingen getracht
 had te verminderen, door de kapers daartoe
 te willen brengen, om hunne prijzen op te
 geven. Daar evenwel de nuttigheid voor de
 onmogelijkheid zou moeten wijken, was de
 vraag, of men zich op de laatste te regt be-
 roepen had. Voorzeker kon de regter alleen
 uitspraak doen over iemands eigendom of be-
 weerd regt, maar niemand kon toch eenig
 regt op schepen van onzijdigen anders bewe-
 ren, dan volgens het reglement van den Ko-
 ning, waarbij Z. M. zelf aan zich of aan 's Ko-
 nings

nings gelastigden zoodanigen form van geding kon voorbehouden, als meest dienstig geoordeeld was tot nakoming der traktaten, wanneer de scheepspapieren inhielden, hetgeen dezelfde vereischten. Maar, wat hier ook van mogt wezen, het verschil van een summier onderzoek of een formeel geding zou nog zoo groot niet zijn, wanneer alles zoo veel mogelijk bekort en de kwade opbrenger ook in de kosten verwezen werd; doch bovenal kwam het er op aan, welke vonnissen men te wachten had, en hieromtrent gaven alle de memoriën en brieven, zoo wel als het vonnis over het schip de vrijheid geveld (1), duidelijk in te zien, dat men zich vergeefs had geleid, dat de Koning gehoor zou leenen aan de vertogen van den Graaf van WELDEREN uit kracht van H. H. M. besluit van den 2den van slagmaand, en dat men alzoo thans tot den term was gekomen, om in nadere overweging te nemen, wat aan H. H. M. te doen zou wezen. — Hierin nu was men volkomen vrij, daar het den Koning niet had behaagd, eenigzins terug te komen van zijnen wil, om den vervoer van alle scheepsbouwstoffen naar Frankrijk te beletten, of zelfs eenige bepaling te stellen aan de vergun-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

(1) Zie boven bl. 197.

I. in de aflevering en het vervoer dier stoffen ;
 BOEK. Z. M. te gelijk de magt zou hebben, om
 IV. dien toevoer, dien zij ongaarne zouden afge-
 HOOFDST. sneden zien, aan alle te zamen te beletten,
 1778. en niet om aan Frankrijk alleen het hoofd te
 bieden.

„Zeker en onbetwistbaar was het regt, om de scheepsmaterialen, waarvan de voornaamste bij het traktaat van 1674 waren opgeteld, aan 's Konings vijand toe te voeren, zonder aan Z. M. reden tot aanstoot of klagt te geven; en daarom moesten H. H. M. hopen, dat de Koning, meer vertrouwen op de magt van zijn rijk stellende, de vrije oefening van het verkregen regt aan H. H. M. en derzelver ingezetenen onbelemmerd zou laten, en daartoe de noodige verandering in het kaapreglement zou gelieven te maken. Dit moesten H. H. M. op het ernstigste verzoeken en als een wettig regt vorderen, hetwelk zonder het grootste onregt, belediging en verbreking der traktaten niet kon worden geweigerd.

„Maar men durfde zich niet beloven, den Koning hiervan, naar wensch, te overreden; gevolglijk zou alles aankomen op het besluit, hetwelk H. H. M. zouden nemen, óf om de transporten van allerlei scheepsmaterialen te blijven doen en dezelve gewapender hand door te voeren, óf om tijd en tij te kavelen.

Het

„Het kon de vraag niet zijn, of men zich kon laten ontzetten van den toevoer van al, wat onder den naam van scheepsmaterialen in de ruimste beteekenis van dat woord kon voorkomen: maar ook even zeker scheen het, dat men zich niet moest vleijen, denzelven te kunnen blijven doen alleen met koopvaardijfchepen, zonder door de noodige oorlogfchepen geweld met geweld te keeren. Daartoe nu door geen traktaat met eenige Mogendheid verbonden zijnde, konden H. H. M. doen, wat hun behaagde, en wat zij van het belang en dienst van de Republiek oordeelden te wezen; maar men moest wel toezien, waartoe men besloot, om dat, hetgeen tot nu toe was geweest zuiver *mercantiel*, voortaan worden zou eene daad van den Souverein.

„Het scheen, dat het Hof van Engeland niet kon vergen, dat de Republiek, al werd zulks ter verdediging van Engeland gevorderd, zoude afzien van allen handel met Frankrijk, of van alle fcheepvaart op dat Rijk, hetwelk een gevolg zijn zou der uitzondering van al, wat onder den naam van fcheepsmaterialen kon worden betrokken.

„Even min fcheen Engeland kwalijk te kunnen nemen, dat H. H. M. de vaart op Frankrijk deden handhaven en befchermen, en daaronder ook die tot vervoer van hetgeen on-

I. der den algemeenen naam van scheepsmaterialen kon verstaan worden; en werd dit
BOEK. aldaar anders begrepen, dan zou zich de Re-
IV. publiek op de best mogelijke wijze moeten
HOOFDST. verweren, en, als aangevallen buiten hare
1778. schuld en toedoen, zich de gevolgen moeten
getroosten, al was het ook, dat dezelve tot
haar nadeel stonden uit te vallen.

„Maar de vraag was, of men zich met dezelfde ruimte kon voorstellen, dat de Koning, na het verklaard en bekend gemaakt kaapreglement, als zoo eenvoudig mercantiel, en met den algemeenen handel en scheepvaart verbonden, zou aanzien en kon doen voorkomen het vervoeren van hout, hetwelk door zijne grootte en zwaarte bleek alleen geschikt te zijn tot den bouw van oorlogschepen. Dit toch was het voornamelijk punt; daar de voorgaande oorlog had geleerd, dat andere scheepsmaterialen, zonder aanstoot, onder bescherming van de vlag waren doorgegaan: en nu werd dan ook de vraag, of men het van het belang en dienst van de Republiek zou kunnen en moeten oordeelen, dezelve met konvooi door te voeren of niet.

„Voorzeker zou het in het belang derzelve zijn, tot het stellige te besluiten, indien het kon geschieden zonder, in de oneenigheden deel te nemen, om dat men zich tevens eene bij-
zon-

zondere opmerking in Europa zou bezorgen, als tegen de verklaring van Engeland de vlag van den Staat en het regt gehandhaafd hebbende, met alle de voordeelen tevens door het Hof van Frankrijk daaraan verbonden, en welke hetzelfde dreigde weg te nemen, indien de Staat hiertoe niet overging.

„Die bedreigingen van Frankrijk waren ook niet ligt te achten. De handel op dat Rijk was belangrijk en de scheepvaart won bij denzelfen oneindig meer, dan bij den Engelschen, in alle tijden en bijzonder in den oorlog. Zoo dan het voordeel van den regel *vrij schip, vrij goed* daardoor in evenredigheid oneindig belangrijker in Engeland dan in Frankrijk was, moest men zich niet voorstellen, alsof het van geen belang voor dezen Staat zou zijn, hoe Frankrijk de zaak begreep. In tijd van oorlog niet nalatende voor Engelsche rekening te varen, voornamelijk in de Middellandsche zee, was er wel degelijk aan gelegen, of die regel bij Frankrijk, door geen traktaat daaraan verbonden, gevolgd werd of niet. Die regel in het Fransche kaapreglement, van toen voor zes maanden, aangenomen zijnde, was het wel degelijk van belang, dat hetzelfde voortduurde en niet wierd veranderd op den voet van 1744. Men zou zich wel kunnen voorstellen, dat Frankrijk, uit eigen belang, daar-

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1778.

I. daerbij zou blijven: maar men zou zich hierin,
BOEK. na de gedane bedreiging, waarschijnlijk bedro-
IV. gen vinden. Ook het bedreigen van meerdere
HOOFDST. bezwaren op den handel in Frankrijk moest
1778. men niet minachten, alsof dat Rijk de koop-
vaardijfchepen van de Republiek daartoe te zeer
zou van nooden hebben; daar men reeds meende
te weten, dat Frankrijk maatregelen had geno-
men, om onze fchepen te kunnen ontberen.
Schoon nu wel, ondanks dat het handelverdrag
van 1739 niet weder tot stand had kunnen ge-
bragt worden, de wederzijdsche belastingen
dezelfde waren gebleven, omdat zulks in beide
landen het nuttigst was geoordeeld, uitgezon-
derd alleen het verbod van den Hollandfchen
haring en de belasting op den gezouten visch;
men kon daarop niet rekenen, omdat alle die
belastingen in Frankrijk willekeurig waren,
en dagelijks konden veranderd worden. Ook
kon men niet voorzien, hoe ver de Koning,
als de Republiek aan zijn oogmerk niet vol-
deed, zich getergd zou kunnen achten; terwijl
het dan bezwaarlijk zou kunnen vallen, om dat
Hof, hetwelk aan de weigering van konvooi
voor hout eene partijdigheid toefchreef, te
doen begripen, dat de Republiek geen ander
oogmerk had, dan de onzijdigheid te bewaren,
en dat het buiten de termen van onzijdigheid
en onafhankelijkheid ging, aan eene Mogend-
heid

heid te willen voorschrijven, of en wanneer zij de wapenen moest gebruiken.

„Maar, aan eene andere zijde beschouwd, mogt men met reden vragen, of het vervoer van hout, waarbij de scheepvaart voornamelijk voordeel had, en de handel niet veel meer dan een kommissie-geld verdiende, alleen kon opwegen tegen alle de takken van handel en scheepvaart zamengenomen, daar nu toch Engeland rondelijk den regel erkende, dat *vrij schip* maakte *vrij goed*, en dat zelfs ingeval van cabotage of vaart van de eene Fransche haven naar de andere; een artikel, hetgeen in den vorigen oorlog zoo vele gedingen had gekost, en altijd in eene zekere duisterheid was gebleven, en juist heden zoo veel winst kon aanbrengen; zoo als ook nu erkend werd, dat de vaart van de Republiek op hare koloniën en van daar terug, zonder onderscheid met welke goederen, vrij en onbelemmerd moest worden gelaten. — Het was voorzeker te wenschen geweest, dat de Koning van Engeland bij deszelfs kaapreglement zorg had gedragen omtrent het onderzoek der schepen, daar dat reglement zelf gelegenheid gaf, om ze onder voorgewend vermoeden, dat er scheepsmaterialen aan boord zouden zijn, op te brengen: maar, indien men met Engeland over het verstand van het traktaat van 1674 of liever over de uit-

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1778.

I. uitvoering van hetzelfde in misverstand en oneenigheden kwam, zou zeer zeker alle vaart, en uit dien hoofde, de voornaamste handel moeten stilstaan en op eens uit den allerbloeiendsten staat (1) worden gedompeld in eene volkomene werkeloosheid.

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

„Het besluit, om alles op te zetten tot handhaving der uitvoering van het traktaat van 1674 in alle zijne deelen, kon, voor dat men het wachtde, gevolgd worden van éene openbare en volkomene breuk met Engeland, vermits er volstrekt te duchten was een aanval van het konvooi en eene belediging van de vlag, welke men niet zou kunnen lijden; en men voorzeker met geene eer voor den Staat zou kunnen terug komen, om terstond uit dwang na te laten, hetgeen men zoo even zou hebben besloten te doen.

„Men

(1) Staat der scheepvaart, uit de lijsten der ingekomene schepen in de Maas, te Goeree, in Texel en het Vlie (de ijslandsvaarders, haringbuizen, jagers en andere vaartuigen langs de Zeeuwsche stroomen en de Wadden daaronder niet begrepen) opgemaakt uit de Jaarboeken van dien tijd.

In het Jaar Maas en Goeree, Texel en 't Vlie, Te zamen

1774	1573	1837	3410
1775	1567	1689	3256
1776	1515	1645	3160
1777	1502	1755	3257
1778	1384	2582	3966

„Men kon niet anders voorzien dan het voeren van een' verderftijken oorlog, waarvan het minst kwade gevolg kon zijn de te nietdoening van het geheele traktaat en het volkomen verlies van alle die voordeelen, welke zich de Staat, door eene matige opoffering van eenig tijdelijk belang omtrent een klein gedeelte, misfchien voor eerst en nog voor lang zou kunnen behouden; zonder in aanmerking te brengen de schaden, die daardoor onmiddellijk moesten worden toegebracht aan zoo vele schepen van handel, als de Republiek op dit tijdstip in Engeland of op zee had, al hetwelk blijkbaar was voor eenen ieder, die slechts beliefde na te gaan den staat der zeemagt van dezen Staat, en deszelfs ligging in Europa, als die haar afsneed van alle zuidelijke deelen zonder den doortogt van het naauwe kanaal, waarop alle de zeehavens van Engeland en de vereeniging van deszelfs krachten uitkwamen, hetwelk de Republiek tevens affloot van allen bijstand der genen, met wien zij zich zou kunnen verbinden om eenige hulp te zoeken, en noodzaken zou om zelve het geheele gewigt van den oorlog te dragen, tot dat zij eene vloot kon verzamelen, die in staat was, om de Engelsche vloot het hoofd te bieden en haar binnen hare havens te houden.

„Men hoopte, met deze bedenkingen, welke men had getracht met volkomene onzijdigheid bloot

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. bloot te leggen, te kunnen volstaan, zoo dat
 BOEK. H. E. Gr. M. zelve nu zouden gelieven te doen
 IV. de keuze der maatregelen, welke de Republiek
 HOOFDST. in dezen allerhagchelijksten toestand, schier on-
 1778. gewapend en van twee magtige naburen ge-
 drongen, zou hebben te nemen (1)."

Gelijk de Staten van Holland en de Algemeene Staten tevens door dit, alles wel wikkend en wegend, advies, in staat werden gesteld, om eene wijze keuze voor den volgenden loop hunner staatkunde te doen, zoo vinden wij ons door deszelfs mededeeling op eene genoegzame hoogte gesteld, om zelve over den stand der zaken van dien tijd en ook over den gang des staatsbeleids een veel regtmatiger oordeel te vellen, dan aan de tijdgenooten mogt gebeuren, door onderscheidene belangen en inzichten te zeer geflingerd, of ook door afgetrokken beschouwingen te zeer ingenomen, en daarbij van nu af door allerlei openbaar geschrift van verhitte geesten, en weldra van dezulken, die hierin een eerloos gewin vonden, opgeruid tot eene vooringenomenheid, die alle vrij en zuiver oordeel buitensluit.

Met

(1) Secr. Refol. van Holl. D. XIII. bl. 466—488. — Jaarb. 1779. bl. 133—155. — Belangrijk zijn de aanmerkingen, waarmede KLUIT (in zijn *Lez over den Eng. Oorl.* bl. 80—85.) eenige punten van dit advies vergezelt. Onze mededeeling van deszelfs hoofdzakelijken inhoud maakt echter derzelver overneming onnoodig.

Met den Zeekapitein DE BRUIN, over wien zich de Koning van Frankrijk reeds eenmaal zeer ernstig had beklagd (1), had in dit jaar weder eene onaangenaamheid plaats, doch die meer ten genoegen van den Koning scheen af te loopen. Met een 's lands fregat, komende van Gibraltar, was hij, op de verklaring, dat onder zijne manschap geene ziekte heerschte, in de haven van Toulon toegelaten; doch weldra had men bewijzen gezien, dat het schip, gedurende de reize, door ziekte was besmet geworden, en dat dezelve daarop nog plaats had. Z. M. alzoo oordeelende, dat de Kapitein de stad Toulon, willens en wetens, in het grootste gevaar had gebragt, had bevel gegeven, om dit schip aan te houden, in verwachting van, op dit beklag bij H. H. M., een voldoende antwoord te zullen erlangen; gelijk dan ook in 's Konings naam plegtiglijk verzocht werd: „dat de Kapitein en zijne medepligtigen deswegens zouden worden gestraft volgens de uiterste gestrengheid der wetten.” — Door H. H. M. werd wel alles ingebragt, wat Kapitein DE BRUIN ter zijner versooning en verontschuldiging in antwoord aan het Kollegie der Admiraliteit, waaronder hij behoorde, zonder

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Klagt van
den Ko-
ning van
Frankrijk
over den
Kapitein
DE BRUIN.

(1) Zie boven bl. 56—61.

I. eenig verwijl had geschreven, en hetwelk alzins
 BOEK. strekte, om de beschuldiging van eene voor-
 IV. bedachte valsche verklaring genoegzaam af te
 HOOFDST. weren; doch ditmaal, gelijk zij zich uiteden,
 1778. een blijkbaar bewijs willende geven van der-
 zelve ernstig verlangen, om op alle wijze de
 vriendschap, welke zoo gelukkig tuschen Z.
 Allerchr. M. en de Republiek bestond, aan te
 kweeken, besloten H. H. M. tevens, den Kapitein
 DE BRUIN ten spoedigste door eenen anderen te
 doen vervangen, en hem te gelasten om zich
 met den Luitenant DE WINTER, als de eenige
 die het voorgevallene bij het doen der ver-
 klaring kon ophelderen, herwaarts te begeven,
 ten einde hun gehouden gedrag te verant-
 woorden. Hiermede meenden zij, dat Z. M.
 deszelfs verzoek om voldoening genoegzaam
 beantwoord zou vinden, de noodige beman-
 ning van het schip wel willen vergunnen,
 en het deszelfs bestemming verder laten ver-
 volgen (1).

Berigten
 van den
 Graaf van
 BIJLANDT
 over St.
 Eustatius.

Ten aanzien van St. Eustatius bleef het
 thans wel buiten onaangenaamheden met het
 Hof van Groot-Brittannie, maar niet zonder
 aanhoudende moeilijkheden met de Engel-
 schen. De Graaf VAN BIJLANDT, als Schout-
 bij-nacht het bevel voerende over eenige
 sche-

(1) Ref. Gen. 1773. 16 en 20 Maart en 15 April.

schepen van oorlog, derwaarts gezonden, onderhield daarover H. H. M. meermalen, als mede over den staat, waarin hij de kolonie, inzonderheid het fortres en de batterijen, had gevonden, zijnde geenszins voordeelig, maar in vele opzigten gebrekkig. Hij beklagde zich almede over het gedrag van den Kommandant DE GRAAF en die van zijnen ahang, zoo als hij ze noemde. Hij achtte het noodig, het eiland in meerdere zekerheid tegen de kapers te stellen. De Kommandeur van het eiland St. Christoffel, de Engelsche Generaal BURT, had hem vrij scherp geschreven ter zake, dat hij toe had gelaten, dat de Amerikaansche schepen op de reede de vlag lieten waaijen, als of hij daardoor de onafhankelijkheid der Amerikanen had erkend. VAN BIJLANDT had daarop geantwoord, zoo als hij gemeend had te behooren: doch BURT had dit zoo euvel genomen, dat hij bevel had gegeven om te beletten, dat de oorlogschepen van den Staat naar gewoonte op St. Christoffel kwamen waterhalen. Zulks was ook dadelijk belet aan den Kapitein CRAS, die zich alzoo had genoodzaakt gezien, een schip met ledige vaten af te zenden naar het Fransche eiland Guadeloupe, welks Gouverneur dit met alle beleefdheid had toegestaan. Gelijke beleefdheid had VAN BIJLANDT

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1778.

I. te Antigoa ondervonden. Een anker en touw
 BOEK. behoevende, was hem hetzelfde met een Fransch
 IV. koningsfregat aangebragt, zonder dat daar-
 HOOFDST. voor eenige betaling was aangenomen, als zul-
 1778. lende dit tusfchen den Koning en H. H. M.
 in Europa wel worden gevonden. Gaarne had
 de Schout-bij-nacht gezien, dat aan het En-
 gelsche Hof geklaagd was over den Generaal
 BURT, als waarvan hij zich de afkeuring van
 zulk eene eigendunkelijke handelwijze meende
 te mogen voorstellen: doch dit had geen ge-
 volg (1).

Het oor-
 logfchip
Alphen bij
 Curacao in
 de lucht
 gespron-
 gen.

Bij het eiland Curacao was 's Lands oor-
 logfchip *Alphen* van zes en dertig stukken,
 onder bevel van den Kapitein Baron VAN DER
 FELTZ, na drie harde, snel op elkander vol-
 gende flagen, in de lucht gesprongen. Die ge-
 weldige losbarfting had de eilanders doen denken
 aan den jongften dag. De hevigheid van den
 fchok had ook het water over de klippen gejaagd
 tot in de huizen en pakhuizen, die alle van
 pannen en daken waren beroofd en vol aan
 stukken geflagen huisraad lagen. Groote brok-
 ken van het gesprongen fchip waren op het
 eiland nedergekomen, onder anderen een ijze-
 ren stuk gefchut van ruim drie duizend pond
 zwaar; rondom, zoo te land als op de, in
 de

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1778. 4
 Junij. Ref. Gen. 1778. 8 Julij, 16 Sept. en 5 Oct.

de haven liggende, schepen, en in zee lagen de verstrooide ledematen van ruim twee honderd aan stukken geslagene menschen. Slechts acht en twintig mannen der gansche equipage ontkwamen den dood, zijnde er twintig van aan wal geweest en de acht anderen in zee gesprongen. Niet één der officieren werd behouden. — Op het schip van den Schout-bij-nacht VAN BIJLANDT, zich in de nabijheid bevindende, verbeeldde men zich zoo zeker, dat deze zelfde bodem sprong, dat vele matrozen er zich van in zee wierpen. — De oorzaak van dezen schrikkelijken ramp bleef onbekend. Alleen herinnerde men zich aan eenig ongenoegen tuschen de beide konstapels, waarvan de tweede wel eens blijken van verbijstering van geest gegeven en zijnen makker meermalen den dood gezworen had. De tweede Kapitein was dien zelfden morgen gewaarschuwd, dat er gestort kruid-bij de kruidkamer was gevonden. Op het oogenblik, dat hij er zich in allerijl henen begaf, geschiedde de losbarsting. De klok was acht uren, de tijd van schaften, wanneer het volk zich meest tuschen deks bevond. Een Luitenant, die met verlof aan de wal was geweest, klom, terugkeerende, even bij de valreep op, wanneer het schip sprong (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Naau-

(1) Jaarb. 1778. bl. 1465.

I. Naauwelijks gedacht men meer, bij de tijding van dien allerschriklijksten ramp, aan een' anderen, der zeemagt eene maand vroeger overgekomen door het verbranden van een oorlogschip van vier en vijftig stukken

BOEK. in het dok voor het magazijn te Amsterdam, hetwelk, onaan gezien alle aangewende hulpmiddelen, bijna geheel was afgebrand, doch aan de overige daaromtrent liggende schepen geene schade had gedaan. Het bevel over hetzelfde, *Kennemerland* geheeten, was reeds opgedragen geweest aan den Kapitein RIEMERSMA (1).

IV. Met dit jaar was de termijn verlopen; volgens beslissing van den Stadhouder, aan de Staten van Zeeland toegestaan, tot soulaas van derzelver geldmiddelen, ten ware derzelver nood de vernieuwing van dien zelfden termijn zou vorderen (2). De Staten vervoegden zich in bloeimaand tot H. H. M. met het aanbod eener nadere opening van den staat hunner geldmiddelen, mitsgaders van de pogingen, door hen tot derzelver verbetering aangewend. Uit een en ander kon het blijken: „dat zij het soulaas, hun voor zeven jaren toegestaan, nog niet konden misfen. Schoon ook f 300,000 's jaars te dien einde was

(1) Jaarb. 1778. bl. 841.

(2) Zie D. II. bl. 484-487.

was vergund geworden, was hun daarvan niet meer dan f 230,000 te stade gekomen, hetwelk wel altijd ontoereikend zou worden bevonden tot hun provinciaal herstel; weshalve zij reden zouden gehad hebben om op eene genoegzame vermeerdering van dat soulaas aan te dringen, of liever, in overeenstemming met Utrecht, te verlangen, dat het herstel eener juiste evenredigheid in het dragen der gemeene lasten, het kwaad van hunne en van andere provinciën in den grond mogt aantasten. Evenwel in de tegenwoordige gesteldheid van tijden geene nieuwe raadplegingen over punten van dien aard noodzakelijk willende maken, zouden zij, kon het niet anders zijn, zich de voortdoring der, door Z. H. gemaakte, schikking, voor nog zeven achtereenvolgende jaren laten welgevalen, in de verwachting van gelijke inschikkelijkheid aan de zijde der Bondgenooten te zullen ondervinden; zich tevens gereed verklarende, om alle begeerde ophelderingen aan de gemagtigden van H. H. M. te geven."

Ingevolge der begeerte van H. H. M. eenige Heeren uit Zeeland in nadere opening van zaken voor derzelver afgevaardigden en voor gemagtigden uit den Raad van State gekomen zijnde, bleek het alzins, dat de staat der geldmiddelen dier provincie in de laatste zeven ja-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. ren wel gezegd kon worden eenigzins verbeterd te zijn, maar nog alzins te behoeven het-
 BOEK. zelfde foulaas; doch ook dat dezelve, onder het
 IV. genot van dat foulaas en het aanwenden van eenige
 HOOFDST. aangewezene middelen, tot volkomener herstel
 1778. zou kunnen geraken. Op dezen grond dan viel
 het besluit, overeenkomstig het gedaan verzoek; in die hoop en verwachting nogtans, dat de Staten van Zeeland daardoor zouden worden opgewekt, om, zonder ophouden, alles bij te brengen, om zich zelve te redden, ten einde, zonder verder bezwaar of hulp der Bondgenooten, hunne provincie voor zich zelve nuttig en voor de Republiek vruchtbaar mogt kunnen bevonden worden (1).

Verbeurd
 verklaring
 van goe-
 deren in
 Gelderland
 en bij de
 Generali-
 teit afge-
 schaft.

Schier eene halve eeuw geleden was reeds bij de Staten van Holland (2) alle verbeurd-
 verklaring van goederen, eene straf bij de meeste volkeren van ouds in gebruik, maar den onschuldigen naastbestaanden meer, dan den misdadiger, treffende, volkomen afgeschafft. In dit jaar namen de Staten van Gelderland, in welk gewest die straf was bepaald gebleven voor de misdaden van gekwetste majesteit, vadermoord en gewelddadige schaking,

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. II. M. 1778. 30 Mei, 4 Junij en 28 Dec.

(2) Ref. van Holl. 1732. 1 Mei.

king, op ingenomen raad van den Hove, I.
 hetzelfde besluit (1). Ook de Staten-Generaal BOEK.
 schaften alle verbeurdverklaring van goe- IV.
 deren af met betrekking tot de Generaliteits- HOOFDST.
 landen en de volkplantingen van den Staat in 1778.
 Oost en West, hebbende daarover ingenomen
 het gevoelen van den Raad van Brabant en
 Vlaanderen en van het Hof van het over-
 kwartier van Gelderland (2).

Voorzeker had deze vernietiging van eene
 oude barbaarschheid, wier werking, schoon dan
 tot enkele misdaden bepaald, altijd even heil-
 loos was gebleven, en, door de eerstgenoemde
 misdaden, steeds vóór eigendunklijke toe-
 pasning bloot stond, eene algemeene toeju-
 ching verdiend van het openbare gevoelen, door
 meerdere verlichting tot zachtere zeden geleid:
 maar de geest des tijds merkte zulks naauwelijks
 op bij den indruk, dien in dezen zelfden tijd de
 ijver maakte van den Ridder VAN DER CAPEL-
 LEN TOT DEN POLL tegen zekere Drostendien-
 sten in Overijsfel. Geschied-
over de
Drosten-
diensten in
Overijsfel.

Hetgeen onder die diensten werd verstaan,
 scheen nog een flauw overblijfsel van het leen-
 roerig staatsgestel uit de middeneeuwen, waar-
 door

(1) Jaarb. 1778. bl. 311—328.

(2) Ref. Gen. 1777. 28 April en 1778. 10 Aug.

I. door de vrije lieden zelve tot vele lijfsdiensten
BOEK. aan de Edelen gehouden waren geweest (1).
IV. Daartegen was echter reeds voor anderhalve
HOOFDST. eeuw voorzien, doch had zich het misbruik
1778. daarin aanhoudend gehandhaafd.

In 1631, namelijk, was den Drost eene traktementsverhooging bij den Lande toegestaan voor den afstand van alle diensten; gratuiteiten en vereeringen, of onder welken naam het zou mogen wezen, door hen getrokken en genoten. Ook was in 1657 nader bepaald: „dat de Drost zich moesten te vrede houden met hunne gewone traktementen en profijten, zonder de ingezetenen hunner ambten met eenigerhande lasten te bezwaren, hoe dezelve ook mogten genaamd zijn.” Het eerstgemelde staatsbesluit scheen geheel vergeten; het laatstgedachte werd niet nageleefd; en daarna was het bewijs, dat de Drost bevorens 1672 diensten van de ingezetenen hadden geeischt, voor voldoende gehouden, om hun twee diensten jaarlijks, als één bij hooi en één bij gras toe te kennen, zoo als van ouds. Ten jare 1759 hadden eenige landlieden, onder het gerigt van Haksbergen, verzocht, dat de Staten geliefden te voorzien tegen de vorderingen van hunnen Drost tot die twee diensten.

De

(1) Zie ROBERTSON *Int. tot de Gesch. van KAREL V*
 HOOFDST. IX. en II. DE GROOT *Int. tot de Holl. Regtsgeel.*
 I. B. 4. § 2.

De gelastigden, in wier handen dit verzoek was gesteld, bragten eerst vijftien jaren daarna, in 1774, hun berigt uit, eeniglijk strekkende, om zes Heeren te benoemen, ten einde dat stuk eens en voor altijd op een' vasten voet te brengen. Dit zestal stelde in het volgende jaar voor: „dat de ingezetenen, tot Drostendiensten verplicht, dezelve als nog, gelijk voorheen, zouden behooren te kunnen doen; doch dat zij, zulks verkiezende, die zouden mogen afkopen, mits voor iederen wagentienst één gulden, en voor iederen handdienst vijf stuivers aan hunnen Drost betalende. In de distrikten, waar deze diensten reeds op zekere prijzen gesteld waren, zou het daarbij blijven.” Dit voorstel werd door de Ridderfchap en de steden Deventer en Kampen aangenomen: doch Zwolle deed een' anderen voorflag ter geheele wegneming der Drostendiensten onder een' algemeen afkoop kerspelsgewijze. Men vond in dien voorflag geengenoegen, en men besloot, bij meerderheid, tot het eerst voorgestelde, ondanks de tegenverklaring van Zwolle op dit besluit, als onwettig genomen en onverbindend. Hetzelve werd echter dadelijk bij openbare afkondiging in de geheele provincie bekend gemaakt.

In de nadere aantekening, welke zich Zwolle had voorbehouden bij hare tegenverklara-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

I. klaring, kwam nu voor het eerst de herinnering
 BOEK. voor aan het besluit van 1631, ingevolge waar-
 IV. van nog jaarlijks afkoop ontvangen en kwijting
 HOOFDST. daarvoor door de Drost en zou gegeven wor-
 1778. den, zoodat het onbegrijpelijk ware, hoe daarna
 die Drostendiensten weder waren op den been
 gebragt, en dezelve in 1717 tot twee dien-
 sten jaarlijks bepaald, als hetwelk wel ter goeder
 trouwe, doch niet zonder groote dwaling,
 scheen gebeurd te kunnen zijn.

De Rid- Deze herinnering, op grond waarvan Zwolle
 der VAN aanhield op eene geheele hervatting der zaak,
 DER CAPEL- vermogt echter zoo geheel niets om de ove-
 LEN TOT rige Leden der Vergadering terug te brengen,
 DEN POLL bestrijdt de Dros-
 ten- dien- dat zij er zich hunne tegenaanteekening op
 dien- voorbehielden. — Alzoo mogt het geenszins
 stien. blijven. De Ridder VAN DER CAPELLEN TOT
 DEN POLL trok zich deze zaak aan met eene
 geestdrift, welke de opmerking en deelne-
 ming der geheele natie wekte. Hij gaf op
 den 13den van grasmaand dezes jaars ter
 Staatsvergadering een verhoog tegen de Dros-
 tendiensten over, hetwelk hij ten zelfden tijde
 door de drukpers algemeen maakte. Hetzelve
 hield dezen gang.

„De Ridder beschouwde zich als voor het
 aangezigt der geheele natie ten naauwste ver-
 bonden, om geenerlei gebreken of insluipfels,
 evenveel waar of onder welke gedaante zij hem
 nog-

to Amsterdam, by E. Meerkamp

d
v
e
r
l
a
n
d
s
c
h
e

J. I. D. VAN DER CAPELLEN.
Heer van den Pol, enz. enz.

te Amsterdam, by E. Maaskamp.

mogten voorkomen, goed te keuren of te verbergen. Zich eenmaal in 1776 in de bres gesteld hebbende voor de slaven in de koloniën (1), mogt hij nu niet zwijgen over de dienstbaarheid zijner medeburgen. Dezelve was hem eene bron van knagend verdriet geweest, zoo lang hij geen middel had geweten, om er hen van te verlossen. Nu had hij hetzelfde gevonden en maakte er een punt van overweging van. In 1775 had ziekte hem belet, den landdag bij te wonen; daarna was hij in het begrip geweest, dat een afwezig geweest zijnde Lid niet bevoegd was, zich afzonderlijk te

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

(1) Bij gelegenheid der overweging van een plakkaat, daaromtrent door de Staten van Holland bij H. M. op 23 Mei 1776 voorgesteld, waartoe aanleiding had gegeven de vraag: „ten wiens laste het onderhoud komen moest van slaven, in armoede vervallen, die, met den wil hunner meesters hier te lande geweest zijnde, weder in de koloniën waren teruggekomen?” Men vond als toen goed, een’ algemeenen regel, die bevorens niet had bestaan, vast te stellen ten aanzien 1) der vrijgelatene, 2) der aan hunne Heeren ontvlugte, en 3) der, met derzelver voorkennis in de Republiek aanwezige slaven, die vrijwillig, of daartoe, op verzoek en ten laste hunner meesters, gedwongen wederkeerden; als mogende het regt van persoonlijke vrijheid in dit Land niet werken ten nadeele van het regt van eigendom der ingezetenen van deszelfs koloniën, of van de geldschietters op derzelver huizen en plantagiën. — Ref. Gen. 1776. 19 Febr. en 23 Mei. Ref. van Holl. 1776. 8 Febr.

I. te laten hooren over eene zaak, die reeds in
BOEK. overweging was genomen bij de gezamenlijke
IV. Ridderfchap en Steden. Ook was hij verftoken
HOOFDST. geweest van het licht, hetwelk Zwolle hier-
1778. over had doen opgaan, en hij had zich alzo
eeniglijk bepaald bij de aanmerking in de Ver-
gadering, dat, volgens het reglement van 1705,
alle Drostén, in hetgeen hunne bedieningen be-
trof, zich, gedurende de raadplegingen daar-
over, uit de Vergadering hadden te verwijderen.
In 1776 door den inhoud der aantekening van
Zwolle getroffen, had hij alles, wat in het stuk
der Drostendienften onlangs was gedaan, nie-
tig verklaard op grond van der Drostén aanwe-
zigheid en uitgebragte stem bij deze raadple-
gingen. In den voorleden jare had hij reeds
bij eene andere gelegenheid te kennen gegeven,
het daarvoor te houden, dat het stuk der Dros-
tendienften, tijdens de raadplegingen daarover,
niet kon gekend of beschouwd geweest zijn in
dat licht, waarin het daarna door de Heeren
van Zwolle was gesteld, en zich voor te be-
houden daarover nader te zullen spreken, het-
geen hij thans voorhad te doen. Bij de vroeg-
ste vaderen was geene lijfeigenschap gedoogd;
haar oorsprong lag in den nacht der midden-
eeuwen; de juiste tijd en wijze van de invoe-
ring der Drostendienften wist men niet, mis-
schien was zij een bloot inkruipsel, gelijk zij na

1671 weder was geworden; maar zeker was zij eene soort van flavernij, waartoe niemand der ingezetenen was verplicht. Dat zij in de daad eene soort van flavernij voor den landman was, wiens belangen wel eens meer werden over het hoofd gezien, behoefde geen betoog. Dat niemand der ingezetenen daartoe was verplicht, werd nu beweerd op grond van het natuurregt en uit den aard en oogmerken der burgermaatschappij. Daarna kon, wilde of mogt de Ridder zijne verontwaardiging niet verbergen over de onbeschaamdheid en strafbare stoutheid der genen, die zich niet hadden ontzien, na 1631, met verbreking der goede trouw en met vernietiging van alle onderling vertrouwen tuschen regenten en volk, de ingezetenen op nieuw te drukken met een vernederend juk, hetgeen zij met eigen gelde hadden afgekocht, en waarvan zij een deugdelijk handvest, een charter hadden verkregen (1). Hierop vertoonde de Ridder het, in vergetelheid gekomen en nu uit den schuilhoek gehaald, stuk. Wilde men dan de, door de natuur en maatschappij reeds vrij verklaarde, ingezetenen van dit vrij gevochten land, nog eens voor het laatst in die gedaan-

(1) Naderhand werd het door den Ridder eenen *waan* genoemd, dat de ingezetenen voor 1631 diensten schuldig zouden geweest zijn, welke waan ook hem ongepaste namen aan dit stuk had doen geven. 19 Oct. 1799. — Jaarb. 1799. bl. 1434.

I. daante beschouwen, daár dan was ten minste
 BOEK. eene vrijlating, door de vrijgelatenen zelve
 IV. gekocht en betaald, door een' kwijtbrief
 HOOFDST. bevestigd, en in 1657 bij het provinciaal re-
 1778. glement bekrachtigd! Hoe toch had men
 daarna kunnen onderzoeken, of de Drost en
 bevorens 1672 bevoegd waren geweest, dien-
 sten van de ingezetenen te eischen? en hoe
 had men het bloot bewijs van genot voor
 dat van bevoegdheid kunnen aannemen? Eenen
 PHILIPS met zijne VARGASSEN mogt het ver-
 krachten van voorregten een spel zijn geweest:
 de Staten toch erkenden alle voorregten voor de
 edelste soort van eigendom; en, alzins overtuigd
 zijnde, dat het roemrijker was aan het hoofd
 te staan van een vrij volk, dan een troep laffe
 slaven te drijven, verwachtte de Ridder, dat elk
 met genoeg een' voorslag zou hooren, die,
 daar dezelve strekte, om aan de tegenwoor-
 dige Drost en alle voldoening te geven, boven
 hetgeen zij van regtswege zouden kunnen eischen,
 tevens geschikt was, om de ingezetenen des
 platten lands, die, door der Staten zorg, wel
 oppassers der jagt, maar nog geene vroedvrou-
 wen; wel jagers, die derzelver akkers vertran-
 den, maar nog geene geneesheeren onder zich
 zagen, eindelijk eens van alle dienstbaarheid te
 bevrijden, en hun stoffe te geven om de geheu-
 genis van dit jaar in zegening te houden, en
 de

de namen, van die in hetzelfde geregeerd of invloed hadden gehad, in hunne dankbare harten aan de zijde van hunne weldoeners van 1631 te plaatsen. — Na dus de nietigheid van al het daarmede strijdig beslotene en afgekondigde, zijnes oordeels, te hebben aangewezen, was des Ridders voorstel: bij afkondiging den ingezetenen des platten lands te doen weten, dat zij ten eeuwigden dage van het doen van Drostendiensten waren ontslagen; en aan de toenmalige Drossten, doch aan geene toekomende, uit de provinciale kas zoodanige som toe te leggen, als evenredig zou worden bevonden aan het nadeel, hun door het ganschelijk ophouden dier diensten te lijden (1)."

Was men na de aanteekening der stad Zwolle, van den 29sten van wijnmaand 1776, niet terug gekomen van een besluit, met dat van den jare 1631 blijkbaar strijdende, hetwelk daarin weder was aan het licht gebracht, de vertooning van dat besluit zelf vermogt ook nu zoo weinig op de overige Leden der Staatsvergadering, dat men ten zelfden dage goed vond, des Ridders verhoog in handen van eenige Leden te stellen, om te onderzoeken, of daarin ook.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Des Ridders ver-
toog als
tax-toir
onder-
zocht.

(1) Jaarb. 1778. bl. 311—341.

I. ook eenige honende termen tegen vorige Le-
BOEK. den der Vergadering werden gevonden.

IV. VAN DER CAPELLEN bekreunde zich des zoo
HOOFDST. weinig, dat hij, op den najaarslanddag, een
1778. nader vertoog overgaf ten geleide van eene

Deszelfs
beklag des-
wegens
in stellen
toon.

verklaring van acht hoog bejaarde personen
uit het Drostambt van IJsselmuiden, getui-
gende: „dat zij aan de vorige Drostten nooit
eenige Drostendiensten hadden gedaan noch
door anderen zien doen, en van de alleroud-
ste lieden niet gehoord hadden, dat zulk eene
dienstbaarheid gedurende derzelver leven was
in gebruik geweest.” Alzoo ook had dezelve
nog geene plaats in het Hoogschout-amt van
Hasselt; waaruit de ongegrondheid bleek van
de verzekering, als of die diensten in sommige
streken der provincie nooit zouden hebben
opgehouden. Zijne verontwaardiging nu over
de eerste insluipingen van dat misbruik mogt
in zijne oogen zoo weinig honend schijnen,
dat hij de daaraan schuldigen, indien ze nog
leefden, als wederspannige onderdanen en on-
derdruckers des volks zou hebben aangeklaagd.
Ware echter dit gevoelen te uiten eene misdad-
men mogt hem dan straffen naar verdienste:
maar openlijk en voor het oog der natie, die
hare aandacht op den uitslag dezer zaak had ge-
vestigd, vrezende hij hierin meer voor eene ge-
deeltelijke vrijpraak, dan voor eene gansche ke-
ver-

veroordeeling. Hij voegde hierbij de verzeke-
ring, niemand der Drostën, die deze diensten
ter goeder trouwe hadden genoten, ook niet
den tegenwoordigen van Ijsfelmuiden, van wien
hij overtuigd was, in dit geval te zijn, te be-
doelen of te verdenken; en gaf eindelijk in
overweging, welken invloed het op de raad-
plegingen der Staatsvergadering zou hebben,
wanneer derzelver Leden over eenig woord
in hunne voorstellen of adviezen, zoo als den
Ridder reeds meermalen was gebeurd, in moei-
lijkheden geraakten. God mogt het verhoeden,
dat men in dit land ooit het geval zag
herboren worden der beide broeders PETRA,
welke TACITUS ons verhaald had door eenen
droom misdadig te zijn geworden (1).

Ook dit nader vertoog werd ten onderzoek
gesteld in handen dierzelfde gekommitteerden,
die twee dagen daarna van berigt en raad
dienden, strekkende: „om voor als nog te blij-
ven bij het beslotene omtrent de Drostendien-
sten, zonder daarover verdere overwegingen toe
te laten, als zijnde zulks naar de orde en form
der Regering dezer provincie bij Ridderfchap
en Steden afgedaan; en voorts om den Heer

VAN

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Ook dit
onder-
zocht, en
den Rid-
der opge-
legd om
een en an-
der terug
te nemen.

(1) Jaarb. 177. bl. 342—345. — TACIT. *Ann.*
L. XI. c. 4. Zie mijne *Rouw. Geschied.* D. XXIII.
bl. 281.

I. VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL op te leggen, zijn vertoog over de Drostendiensten weder tot zich te nemen, met betuiging van deszelfs leedwezen over de taxatoire expressiën in hetzelfde voorkomende niet alleen, maar ook over het laten drukken en verspreiden van hetzelfde, met belofte van zich daarvan in het toekomende zorgvuldig te wachten; en, kon hij niet goedvinden aan deze zachte en inschikkelijke handelwijze der Ridderfchap en Steden te voldoen, alsdan te nemen zoodanige nadere resolutie, als vermeend zou worden te behoorren; zijnde zijn vertoog bevonden zamengesteld te zijn uit allerlei taxatoire en ten eenemaal ongemefureerde expressiën, en geen goed oogmerk te kunnen hebben, ten minste nooit te kunnen strekken om eene zaak te herstellen, gesteld al eens dat er eenige abuizen plaats hadden, maar veel eer om, ware het mogelijk, oproer onder den gemeenen man te verwekken, en denzelven af te trekken van de gehoorzaamheid, aan hunnen wettigen Souverein verschuldigd."

Dit wordt
door VAN
DER CAPELLEN ge-
welgerd.

De Vergadering, doch onder aanhoudende tegenverklaring van Zwolle, zich met dit rapport vereenigd hebbende, en het besluit den Ridder aangekondigd zijnde, beantwoordde deze hetzelfde op eenen toon, die even min, als zijn nader vertoog, kon voldoen „Van misdaad onbewust, kon men leed gevoelen
noch

noch betuigen; het prijswaardige of laakbare van zijn vertoog hing van de deugdelijkheid of gebrekkigheid der gronden van hetzelfde af; bestond het besluit van 1631 niet, of had het eenen anderen zin, hij zou leed wegens zijne voorbarigheid betoonen op eene vrij eclatanter wijze, dan men van hem gevergd had; mogt men hiermede geen genoegen nemen, dan verwachtde en verzocht hij ten minste de opschorting van alle verdere besluiten tegen zijnen persoon, tot dat door de wederlegging der aantekening van Zwolle deze zaak en zijne schuld in een helder licht zouden gesteld en hij in de mogelijkheid gebragt zijn, om behoudens eer en karakter aan het, tegen hem reeds genomen, besluit te voldoen."

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Men nam in die verklaring geen genoegen, maar vorderde een bepaald toestemmend of weigerend antwoord. De Ridder volhardde En nu werd de Advokaat-Fisikaal van Zalland gelast: „om voor de Hooge Regtbank en Justitie van de provincie regt te vorderen tegen den Heer VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL wegens de taxatoire en ongemesureerde expressiën, door hem gebruikt, en wegens het doen drukken en verspreiden derzelve; met aanzegging aan denzelven om zich tot uitdragt van zaken uit de Vergadering van Ridderchap en Steden

De stukken der justitie aanbevoelen, en den Ridder, tot de uitdragt der zake, de Vergadering ontzegd.

I. te onthouden; — terwijl tevens eene korte
 BOEK. manier van regtsgeding zou worden voorge-
 IV. schreven, op dat deze zaak zoo ras doenlijk
 PROPOST. ten einde wierd gebragt." — Te vergeefs ver-
 1778. zochten de afgevaardigden van Zwolle uitstel
 van besluit, ten einde er den wil hunner zen-
 ders op te verstaan. Ook de Drost van Vol-
 lenhove verklaarde zich tegen het besluit. Het-
 zelve werd den Ridder ter kennisse gebragt.

Nadere
 verklaring
 van den
 Ridder.

VAN DER CAPELLEN zond eene nadere
 verklaring in van zijn leedwezen, dat hem
 oogmerken werden toegeschreven, om de
 Vergadering in het algemeen of eenige Leden
 derzelve in het bijzonder te verongelijken, en
 dat zijn vertoog niet had te weeg gebragt het
 afgaan van het besluit omtrent de Drostend-
 diensten, zoo wel als van zijne bereidvaardigheid
 om onder eede te verzekeren, geenen wil gehad
 te hebben tot enige verongelijking. Even
 zeer wilde hij bezweren, niets oproerigs, of
 hetgeen daarna geleeke, beoogd te hebben met
 de gemeenmaking van zijn vertoog door mid-
 del van de drukpers, hebbende nu nog nim-
 mer iet anders bedoeld dan 's Lands welzijn,
 het behoud der vrijheid en van den tegenwoordi-
 gen regeringsvorm met de grondwetten, waarop
 die steunde, en, gedurende het tot hiertoe
 voorgevallene omtrent de Drostendiensten, al-
 len, met wien hij eenigen omgang gehad of
 op

op wien hij eenigen invloed bezeten had, steeds en niet zonder vrucht te hebben aangemaand tot onderwerping aan den wil van Ridderfchap en Steden. Ten blijke nogtans, hoe ver hij was van eenig beledigend oogmerk, bood hij zich aan, om al, wat voor aanstootelijk mogt gehouden worden, uit zijn vertoog en daarna gevolgte fchifture weg te nemen, indien hem zulks flechts werd opgegeven, en er het wezenlijke maar overbleef, dat, namelijk, de Ridderfchap en Steden, bij herneming, tot zijn gevoelen en voorftel overgingen. Mocht hierin geen genoegen worden genomen, dan evenwel verzocht en verwachtte hij, zich bij gewonen loop van regten te zullen mogen verdedigen, zonder aan eene *kortere* of *langere* manier van regtsgeding te worden onderworpen, daartegen wel uitdrukkelijk het Landregt en de manier van procederen, bij hetzelfde vastgefteld, inroepende, en zich tegen alle andere manieren ten krachtigfte verzettende.

Ook in deze verklaring werd geen genoegen genomen; men volhardde bij de genoemene befluiten; doch, daar men met het voorfchrijven van eene korte manier van geding den meesten fpoed ten beſte van den vertooncr had bedoeld, maakte men geene bedenking, om zijn verzoek dienaangaande in te willigen. — Het daarop gevolgd verzoek

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

Men volhardte bij het beſluit.

I. van den Ridder om verlof aan de voorspraken
BOEK. en pleitbezorgers der provincie, ten einde in
IV. zijne zaak te mogen dienen, werd gereee-
HOOFDST. delijk toegestaan.

1778.

Ingeze-
tenen van
onder-
scheidene
Schout-
ambten
vervoegen
zich tot
Z. D. II.
en tot de
Staten van
Overijsel.

Inmiddels hadden zich de ingezetenen van onderscheidene Schoutambten en Landgerigten met sineckschriften ter zake der Drostendiensten vervoegd tot den Stadhouder, zoo wel als tot de Staten van Overijsel. Van Zijne Hoogheid verzochten zij deszelfs veelvermogen- de voorspraak bij de Staten, door wien zij tot nog toe gehouden werden tot het doen afkopen van diensten, waartoe zij meenden als ingezetenen van een vrij gevochten Land niet verplicht te kunnen worden, zijnde boven dat voor meer dan 140 jaren door hunnen wettigen Souverein, Ridderchap en Steden daarvan op eene formeele wijze verlost en ontslagen. — Bij de Staten drongen zij aan op ontheffing van deze vernederende dienstbaarheid, en het vol genot dier vrijheid, waartoe zij zich als menschen en burgers (het ware met eerbied gezegd) geregtigd verbeeldden te zijn, en waarvoor het bloed hunner voorouders met dat van Vader WILLEM had gestroomd; hebbende het hun, als ingezetenen van een vrij gevochten Land, steeds bitter gevallen, gehouden te worden tot diensten van louter slaaffchen aard. Zulk eene slavernij

roch

toch maakte hen in eigene oogen verachtelijk , en kon niet nalaten . ook in dit Land , verderflijken invloed te hebben op harten en zeden ; vermits dezelve , nadat het besluit van 1776 elken dienstpligtigen landman voor den Drost geldwaardig had gemaakt , veel knellender was geworden , dan toen de diensten zelve , niet mogende afgekocht worden , min scherp werden nagezocht .

Ter Staatsvergadering vermogten deze verzoekschriften niets ; men hield er de zaak der Drostendiensten voor afgedaan : doch stelde de rekwesten in handen der Heeren , met de memorie van den Ridder belast , om ze almede te onderzoeken , of daarin ook eenige onbehoorlijke en onbetamelijke stappen gevonden werden . Aan die zelfde gelastigden werd nu ook ten onderzoek gesteld een gedrukte *brief over de Drostendiensten in Overijssel , door een' Heer uit Twente aan een' koopman te Amsterdam geschreven .*

Het berigt der gelastigden was : „ dat de smeekschriften niet waren gesteld in dien geest van onderdanigheid , door getrouwe ingezetenen en onderdanen aan hunnen wettigen Souverein verschuldigd ; dat dit evenwel meer aan verleiding , dan kwaden wil , was toe te schrijven , zijnde zij in den waan gebragt , als of zij lie-

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1778.

Bij de Sena-
te afge-
wezen moe-
bedrei-
ging.

I. som voor vrijdom van Drostendiensten had-
 BOEK. den betaald; van welke allerkennelijkste on-
 IV. waarheid zij echter volkomen overtuigd had-
 HOOFDST. den kunnen zijn, dewijl niemand hunner ooit,
 1778. het zij bij uitzetting der verponding, of eenig
 ander middel, hoe ook genaamd, eenigen
 heller of penning daarvoor had betaald, of an-
 derzins vrijbrieven daarvoor verworven; maar
 zij integendeel, bij achtereenvolgende besluiten
 van den Souverein aan alle ingezetenen ten
 platten lande, tot het blijven doen der, van
 oudsher verpligte, Drostendiensten schuldig wa-
 ren verklaard; — en wat den gedrukten brief
 betrof, dat dezelve was een naamloos eerro-
 gend libel, welks' schrijver ten strengste be-
 hoorde te worden vervolgd, onder uitloving
 van 100 dukaten voor deszelfs aanbrengrer.”
 Overeenkomstig met dit berigt besloten zijnde,
 werd bij publikatie aan de rekwestranten de
 begane mislag gunstig kwijtgescholden, doch
 onder ernstige vermaning voor het toeko-
 mende; en ter ontdekking des schrijvers van
 gemelden brief de voorgestelde prijs uitgeloofd.

Ten zelfden dage werd besloten, den Heer VAN
 DER CAPELLEN bij eenen brief door den Griff-
 ier kennis te geven, dat hij zich tot de uitdragt
 van zaken uit de Vergadering zou hebben te
 onthouden. De Ridder antwoordde schriftelijk:
 „door het aannemen van dit besluit geenszins

ver-

verstaan te willen worden, zich aan deszelfs inhoud, even min als aan het vorige ten zijnen opzigte genomen, te onderwerpen; daartegen en tegen alle dergelijke feitelijke behandelingen ten krachtigste protesterende, onder voorbehouding als naar regten (1). — Dus verre kwam het te dezen jare met eene zaak, welke de geheele natie zich als de hare aantrok en met den persoon, wiens eigene geestdrift zich zoo zeer aan het algemeen gevoelen had medegedeeld, dat men hem als een voorbeeld van wijsheid en gematigdheid, zoo wel als van vrijheidmin en burgerdeugd, meende te moeten bewonderen.

Onverdraagzaamheid en valsche godsdienstijver openden in Zeeland geheel andere tooneelen. Slechts vier statien hadden de Roomschegezinden in dat gewest, te Middelburg, te Zierikzee, te Goes en in het Land van ter Goes, doch zonder eenig niterlijk vertoon van kerken. Het kon Zeeland bevoordeelen, meer vrijheid van openbaren godsdienst, even als in Holland en andere gewesten, aan dezelve te vergunnen. Eenige kooplieden uit Duinkerken zich te Vlisfingen, wegens den oorlog tuschen Frankrijk en Engeland, wilden.

I.
BOEK.
IV.
HOOFST.
1778.

Oproer
in Zeeland
door on-
verdraag-
zaamheid.

(1) Jaarb. 1779. bl. 345—366. Het blijkt niet dat Z. H. op de verzoekschriften der Landlieden geantwoord heeft.

I. lende nederzetten, verzochten de Regering, het burgerregt te mogen koopen en den Roomschen eerdienst te mogen oefenen. Het laatste zoo wel als het eerste werd, doch onder zekere bepalingen, ingewilligd. Eene opgeslagene loos ter vergaderplaats zou door een kerkgebouw vervangen worden. De pogingen der onverdragzaamheid daartegen wel verwachtende, kondigde de Regering af: „geene nieuwe of nadere adresfen, boven de zoodanigen, welke bij eene vroegere gelegenheid waren aangenomen tegen de vrijheid van Godsdienstoefening aan de Roomsche burgers en ingezetenen, te zullen toelaten.” Desnietteenstaande vervoegden zich eenige burgers, als in gemoede bezwaard, dat eene Roomsche kerk gebouwd zou worden in die stad, welke eene der allereerste was geweest om het Spaansche juk af te schudden en de hervorming aan te nemen, met een verzoekschrift bij den voorzittenden Burgemeester, ten einde het genomen besluit in te trekken, waardoor de Regering de liefde, eerbied en genegenheid der geheele burgerij voor zich zou aankweken. -- Ook de Kerkeraad leverde vertogen tegen die vergunning in, en bragt de zaak ter kennis van de Klassis van Walcheren, derzelver hulp inroepende ter wering van den Roomschen eerdienst. De

Re-

Regering bleef volftandig. Nu wendde men zich tot den Erftadhouder, maar ruidde men tevens de landlieden op, om een verzoekschrift ten zelfden einde aan Zijne Hoogheid te teekenen. Men wachtede het antwoord hierop zelfs niet af, maar holde al verder voort, zoo dat de Regering zich genoodzaakt vond, bij openbare afkondiging te kennen te geven, dat zij zelve de beflifling van Zijne Hoogheid in deze zaak zou afwachten. Hiermede nog geenszins voldaan, eischte men inmiddels de fluiting der Roomsche kerk. Tevens verspreidde zich het oproer, al een vuur, over geheel Walcheren, hetgeen voedsel vond ook in geheel vreemde brandftoffen; zoo als in de nieuwe pfalmberijming en den ouden wrok over het voorgevallene in 1775 (1), Men voerde een' gebannen deugeniet als in zegepraal binnen Westkapelle terug, met afdwining der vernietiging van zijn vonnis. Dat ook Predikanten aan zulke daden van schennig geweld deel namen, was niet min ergerlijk, dan dat baatzucht eenen Priester van Middelburg geenszins onverschillig noch ftil liet in deze woelingen. — De Staten van Zeeland verzochten en verkregen van Zijne Hoogheid de gewapende hand ter demping des oproers.

Spoc-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1778.

(1) Zie boven bl. 62.

I. Spoedig was nu hetzelfde gesmoord. Eenige
BOEK. belhamels werden gevat, waaronder twee
IV. Predikanten. Anderen werden ingedaagd. De
HOOFDST. balling werd weder uitgebannen. Bij de opent-
1778. bare teregtstelling van drie dier opröermakers te
Ter Veere in het volgende jaar durfde zich de
dweepzucht nogmaal vertoonen, ze als mar-
telaars aanziende, die voor de kerk leden (1).

Middelen
tegen de
aanlijking
in het IJ
voor Am-
sterdam.

Van den jare 1772 af hadden de veelvuldige
aanlijkingen in het IJ voor Amsterdam de zorg-
vuldige oplettenheid bezig gehouden der Staten
van Holland, zoo wel als der Regering dier
stad, wler scheepvaart daarvan groote belem-
mering had te duchten. De Gekommitteerde
Raden en de Heeren Dijkgraaf en Hoog-
heemraden van Rijnland hadden de voorzie-
ning hierin aanbevolen aan de Toezienders
van Rijnland, de Heeren ENGELMAN, BRU-
NINGS en den Landmeter BOLSTRA, die wel-
dra middelen opgaven tot herstel, welke de
Regering van Amsterdam in handen stelde van
den Heer STEENSTRA, Lector in de Wis- en
Zeevaartkunde aan de Doorluchtige School dier
stad. Deze vond de voorgeslagene middelen
onraadzaam, en droeg geheel andere voor
met

(1) Jaarb. 1779. bl. 1019—1035. Brief van een
Verenbaar aan een' zijner vrienden te Leijden, wegens
de executie te Ter Veere aan drie Walcherfche boe-
ren op 1 Mei 1779.

met een breed vertoog van redenen voor zijne gevoelens. Bij dezen strijd van begrippen tusschen deskundige mannen droegen de Staten van Holland het onderzoek der wederzijdsche gevoelens en beredeneringen op aan de Leijdsche Hoogleeraars ALLEMAND en VAN DE WIJNPERSSE, die zich voor het ontwerp van STEENSTRA verklaarden, hetwelk daarna door H. E. Gr. M. in grasmaand dezès jaars aangenomen en dadelijk ter uitvoering gelegd werd. Het maken van twee hoofden ter wederzijde van Nieuwendam en het herstellen van de kade en den kop van den paardenhoek aan het oosteinde der stad waren de aangenomene hulpmiddelen ter bevordering van den stroom, welke daarstelling werd aanbeëfde voor f 129,000, zijnde f 121,280 minder, dan waarop de Heeren ENGELMAN, BRUNINGS en BOLSTRA hunne werken hadden begroot. Voor den aanvang van den herfst was alles voltooid (1).

De verleende vrijdom van lasten, aan de groote vischerij door Staten van Holland toegestaan, doch nu ten einde geloopt, werd voor drie jaren vernieuwd. — Tot behoud der kabeljaauwvischerij op de Noordzee, stelden de Algemeene Staten eene boete van drie

I.
BÖKK.
IV.
HOOFDST.
1778.

(1) Jaarb. 1778. bl. 979—1178, alwaar alle de stukken, hiertoe behoorende, verzameld zijn.

I. drie duizend guldens en verbeurte der sche-
 BOEK. pen op het bouwen, verhuren, leenen en le-
 IV. veren van vischhoekers met bunnen aan vreem-
 HOOFDST. den, of het bevrachten van dezelve voor
 1778. vreemde rekening (1).

Tabaks- Het tabaksplanten omstreeks Amersfoort en
 planting in Gelderland zints vele jaren ondernomen,
 bij Amers- doch met gering gevolg wegens de minder-
 foort en heid van soort bij de buitenlandsche, onder-
 in Gelder- vond thans eene ongemeene aanmoediging door
 land. het verbazend vertier, hetwelk het gebrek
 aan toevoer uit Amerika wegens den oorlog
 veroorzaakte. Hetzelve strekte zich dan ook
 zoo zeer uit, dat men in de Betuwe kersen-
 boomgaarden rooide om tabak te teelen, en
 men zich in die streken, als in Virginie, ver-
 plaatst zag (2).

Bevorde- Mogt men zich niet dan een voorbijgaand
 ringen der voordeel, zoo lang de Amerikaansche oor-
 volksvljtz. log duurde, van deze ondernemingen voor-
 stellen, men was zoo veel te ijveriger om op
 blijvende voordeelen voor de volksvljtz bedacht
 te zijn. Daarvan getuigde de verbazende uit-
 breiding van den *Oekonomischen* Tak der Haar-
 lemsche Maatschappij, waaraan men (3) nu
 reeds

(1) Jaarb. 1778. bl. 12 en 14.

(2) Jaarb. 1778. bl. 211 en 1495.

(3) Zie boven bl. 111.

reeds vijf en vijftig afdeelingen en drie duizend leden telde.

De zucht voor zulk eene samenwerking ten algemeenen beste werd ook naar de hoofdplaats van Nederlandsch Indie overgebracht.

Al lang was men op Batavia bedacht geweest op eene dergelijke stichting zonder er dadelijk toe gekomen te zijn. Nu werd de lust weder opgewekt en bragt dezelve een Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, bijzonderlijk ter bevordering der Oosterfche volkplantingen van den Staat, tot stand, onder de zinspreuk: *ten nutte van het Gemeen*; met goedkeuring, bekrachtiging en begunstiging van den Raad van Indie. De eene helft der, bijeen te brengen, gelden zou strekken ter bekostiging van cereprijsen op eigen uitgeschrevene vragen, de andere helft zou gelijkelyk worden verdeeld onder de vaderlandsche Maatschappijen van wetenschap te Haarlem, Rotterdam en Vlisfingen, om daaruit eene of meer beantwoorde vragen met een' gouden penning, op den stempel van het Bataviaasch Genootschap geslagen, te vereeren. — Heerlijke vrucht voorwaar van Europefche beschaving op den Asiatifchen grond (1).

Een nieuwe glans werd aan den luister der Nederlandsche verlichting toebereid door een'

I.

BOEK

IV.

HOOFDST.

1778.

Genoot-
schap van
Kunsten en
Weten-
schappen
te Batavia.

(1) Jaarb. 1778. bl. 1314.

I. burger van Haarlem, den Heer PIETER TEYLER
 BOEK. VAN DER HULST, die bij uitersten wille, door
 IV. zijnen dood in grasmaand dezès jaars bekrach-
 HOOFDST. tigd, had bepaald, dat zijne geheele, zeer aan-
 1778. zienelijke, nalatenschap, met uitzondering van

Stichting
 VAN P.
 TEYLER
 VAN DER
 HULST.

eenige goederen, waarover hij anders had be-
 schikt, zoude worden aangelegd tot onder-
 houd van twee altijd durende Genootschappen,
 het eene aan de waarheid en vrijheid in den
 Christelijken Godsdienst en den Burgerstaat,
 het andere aan Natuurkunde, Dichtkunde, His-
 toriekunde, Teekenkunde en Penningkunde ge-
 wijd. Elk dezer Genootschappen zou jaarlijks
 een' gouden eerepenning ter innerlijke waarde
 van vier honderd guldens uitloven op het best
 voldoende antwoord eener vrage door hetzelfde
 uitgeschreven (1); terwijl het overige der in-
 komsten uit deze nalatenschap zou strekken ter
 vermeerdering van des Stichters verzamelingen
 van boeken, penningen, teekeningen, prenten
 en werktuigen, om altijd onvervreemd te blij-
 ven onder het opzicht van beider Bestuur-
 ders (2).

Het
 Utrechtsch
 Provinciaal
 Genoot-
 schap.

In het jaar 1773 was reeds een Kunstge-
 nootschap te Utrecht opgerigt, onder de zin-
 spreuk:

(1) Ook zilveren eerepenningen zijn aan de naast-
 komende antwoorden toegewezen.

(2) *Voorrede voor de Verhandelingen van TEYLER'S
 eerste en tweede Genootschap.*

spreek: *Besteedt den tijd met kunst en vlijt.* Hetzelve was sedert aangegroeid tot omtrent twee honderd leden, en schreef jaarlijks eene of meer prijsvragen uit ter bevordering van nuttige kunsten en wetenschappen, onder aanbod van dertig dukaten of een' gouden eerepenning. Op verzoek van deszelfs Bestuurders aan de Heeren Staten 's Lands van Utrecht, voerde hetzelve van dit jaar af den titel van *het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen* (1), onder welken het nog voortgaat in nutte en roemrijke werking, waarop het zich dan ook reeds te regt heeft mogen verheffen bij de opening van deszelfs vijftigste jaarlijksche algemeene vergadering na deszelfs oorspronkelijke oprigting.

De opening en inwijding eener Kunst- en Teekenzaal te Utrecht, en de oprigting van een Teeken-, Schilder-, Beeldhouw- en Bouwkundig Genootschap te Middelburg onderscheidde dit jaar al even zeer in de geschiedenis der kunsten (2).

In die van het vrij gevochten Nederland 1779: was het volgende jaar onvergetelijk als het tweede eeuwgetijde der *Unie van Utrecht*. Hetzelve werd dan ook op den 29sten van
Tweede eeuwgetijde oer Unie van
 louw- Utrecht.

(1) Jaarb. 1778. bl. 692.

(2) Jaarb. 1778. bl. 103 en 1279.

I. BOEK. IV. WOOFDEST. 1779. I. Iouwmaand, den dag, waarop dezelve voor twee eeuwen tusfchen de zeven vrije gewesten gefloten was, ter plaatfe zelve gevierd in de gehoorzaal der Akademie door den Hoogleeraar P. BONDAM met eene Latijnsche redevoering, de *Unie* ten onderwerp hebbende, en in de Domkerk door den Leeraar J. HINLÓPEN met eene geheel toepasfelijke leerrede; waarna de plegtigheid van dien dag met een' prachtigen maaltijd, vuurwerken en andere vreugdebedrijven werd befloten. Ook te Middelburg gedacht de Leeraar A. VAN 'S GRAVEZANDE dezen dag in eene kerkelijke redevoering; gelijk daartoe almede bij de uitschrijving van den gewonen Dank-, Vast- en Bededag tegen den 24ften der volgende maand alle Kerkleeraars werden opgewekt, vangende de brief van uitschrijving met deze ftof van dank voor alle ingezetenen aan. — Die merkwaardige Unie, door de vereeniging der, zich vrij ftellende, Amerikaanfche Staten onlangs zoo hoog vereerd, als eerlang door den tuimelgeest des tijds op eigen grond te dwaas veracht, werd in dien brief te regt genoemd de grondslag der vrijheid en, onder den zegen van den Hemel, eene der voornaamfte oorzaken van 's Lands welvaart. Van dat gelukkig tijdstip toch had de Republiek haren eigenlijken aanvang te rekenen; maar ook nu

nog

nog was Vader WILLEM's vermaning even opmerklijk, als zij bij het tot stand brengen van dat heilige verbond was geweest: „onderhoudt uwe Unie wel; doch ziet naarstig toe, dat gij niet alleen bij woorden of geschrift, maar ook met de daad, ten uitvoer brengt, hetgeen het bundelken pijlen, met eenen band zamengeknoot en verbonden, welk gij in uw zegel voert, medebrengt en beduidt (1).”

Het mogt nog als eene gewenschte vrucht dier Unie beschouwd worden, dat alle de gewesten, hoe verschillend ook denkende over het beleid van zaken, in de netelige omstandigheden van dezen tijd tusfchen Engeland en Frankrijk te houden, hunne toestemming gegeven hadden tot het voorstel der afgevaardigden van H. H. M. tot de zaken van de zee, om in dit jaar eene buitengewone uitrusting te doen van twee en dertig fchepen en fregatten van oorlog, en zulks te vinden uit de verdubbeling van het last- en veilgeld voor 'dezen zelfden jare. Op den 7den van Iouwmaand werd deze belasting bij publikatie uitgeschreven ter bestrijding der kosten van die buitengewone uitrusting, welke tot meerdere be-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Verdubbeling van last- en veilgeld ter bestrijding van buitengewone uitrusting ter zee.

(1) WAGENAAR *Vadert. Hist.* D. VII. bl. 247—260. en de aanmerkingen op bl. 248. — Jaarb. 1779. bl. 102 en 124. — *Leven van WILLEM I* bl. 264.

I. beveiliging en bescherming der koopvaardijfchepen dezer Landen zou worden gedaan (1).

IV. Gaarne onderwierpen zich eigene zeevaart en handel aan een bezwaar, hetgeen veiliger voordeelen verzekerde: maar het verdaabdeeld

1779. Beklag van den Koning van Pruiffen over de Zee last voor zijne onderdanen. lastgeld trof ook de fchepen van buitenlanders, en, in zomermaand, kwam de Baron THULEMEIJER, Gezant van den Koning van Pruiffen, pamens denzelven op met klagt over dit bezwaar voor deszelfs Oostvriefche onderdanen, onder bijgevoegde betuiging, van zich ongaarne gedrongen te zullen zien, om gelijke lasten van de koopvaardijfchepen van dezen Staat in zijne havens te vorderen. H. H. M. meenden aan den Pruiffifchen Gezant te moeten antwoorden: „dat de verhooging van het last- en veilgeld aan den Koning in een verkeerd licht moest voorgesteld zijn, wjl vreemden op gelijken voet met ingezetenen werden behandeld, en het flechts de wederinvoering was eener oude belasting, voor maar één jaar, waarover zich geene andere Mogendheid beklagde; zoo dat H. H. M., geene uitzondering ten dezen kunnende maken, ernstig verzochten, dat Z. M. daarop niet verder zou aanftaan, onder verzekering van bereidvaardigheid, om aan Hoogst-

(1) Ref. G en. 1778. 23 Oct. — 1779. 7 Jan.

Hoogstdenzelfen alle verder genoëgen te geven." — De Koning vond echter in deze redenen geene voldoening. De ingezetenen van dezen Staat mogten voordeel trekken van het bezwaar, hetwelk zij daarom gaarne droegen, zijne onderdanen wonnen daarbij niets; en alzoo werd den 10den van slagtmaand hetzelfde verzoek, onder vernieuwde bedreiging, herhaald. — Eerst in sprokkelmaand van het volgende jaar werd de tweede memorie van den Gezant beantwoord met herhaling van dezelfde betuigingen, doch vrijstelling van de Oostvriescche turfschepen, mits niets dan turf invoerende en alhier geene koopmans goederen inladende, waarvoor anders hetzelfde last en veilgeld zou moeten worden betaald (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Schik-
king hier-
omtrent.

Gemakkelijker hadden zich de gewesten verstaan in deze toegevendheid, dan in die voor den indrang van het Hof van Frankrijk op de besluiten van H. H. M.

Op het einde des voorleden jaars had de Hertog DE LA VAUGUION volstrekt geweigerd, het antwoord van de Algemeene Staten op den eisch, uit zijnes meesters naam met hooge bedreigingen gedaan, aan te nemen, en

Het antwoord aan Frankrijk, alhier geweigerd, en ook aldaar niet aangenoemen.

(1) Ref. Gen. 1779. 2 en 15 Junij, 10 Nov. 1780.
11 Febr.

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1779.

en hadden H. H. M. zich alzoo verplicht gezien, hetzelfde door hunnen Afgezant aan het Hof van Versailles te doen toekomen. Op den 1den van louwmaand ontving men reeds berigt van den Heer VAN BERKENRODE, dat 's Konings Minister, de Graaf DE VERGENNES, almede geweigerd had dat antwoord aan te nemen, zeggende evenwel: „dat hij, bijaldien men daarop drong, hetzelfde wel onder het oog van den Koning zou moeten brengen, maar dat hij, ter goeder trouwe willende handelen, VAN BERKENRODE moest waarschuwen, dat de uitwerking daarvan zijn zou de afkondiging van *edicten* tot bezwaar van den Nederlandschen handel; en hem alzoo in vriendschap raadde het antwoord terug te nemen, en aan H. H. M. kennis te geven van de gevoelens des Konings, op dat dezelve zonder tijdverzuim een middelweg zouden kunnen beramen, om een voldoende antwoord te geven, waaromtrent men met den Heer DE LA VAUGUION in onderhandeling zou kunnen treden, en bij wien men alle mogelijke inschikkelijkheid zou vinden.” Intusschen had DE VERGENNES wel willen aannemen, den Koning te overreden, om de afkondiging dier edicten op te schorten, tot dat hij kennis zou kunnen hebben van de nadere besluiten van H. H. M., welke hij wel zou willen aannemen, ingeval, ongelukkiglijk, het

voor.

voorgeflagene geen goed gevolg mogt hebben (1).

Aan dezen raad des Franschen Staatsdienaars had VAN BERKENRODE gehoor gegeven; en alzoo zagen H. H. M., door het niet uitvoeren van hunnen last, zich genoodzaakt, om, in plaats van een ontwijkend, tot een stellig antwoord te komen; wordende zij reeds door een rekwest van Vriesche kooplieden, boekhouders en reeders aangeloopt, om hunne weigering van konvooi aan houtschepen in te trekken (2).

Terwijl dit een en ander in handen was van de afgevaardigden van H. H. M. tot de buitenlandsche zaken en die der zee, om te worden onderzocht, leverde de Fransche Gezant eene memorie in bij H. H. M., hoofdzakelijk van dezen inhoud: „het reglement omtrent den handel en de scheepvaart der onzijdige Mogendheden, door den Koning in laatstleden zomer bekend gemaakt, bewees hoogstdezelfs gematigdheid en billijkheid; niets zou Z. M. ook wenschelijker zijn geweest, dan het genoteener achtigwaardige onzijdigheid voor dezen Staat; de eerste bevelen tot eene algemeene bescherming der koopvaardij-schepen, door denzelfen gegeven, hadden hem

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1779.

H. H. M.
daardoor
tot stelli-
ger ant-
woord ge-
drongen.

Memorie
van den
Franschen
Gezant.

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1779.
11 Jan.

(2) Ref. Gen. 1779. 12 Jan.

R 5

I. dit ook doen verwachten; doch naderhand waren die bevelen beperkt; de Koning had toen
BOEK. IV. eene nette verklaring doen vragen van de we-
HOOFDST. zenlijke kenmerken der onzijdigheid, waarin
1779. H. H. M. dachten te blijven, met bijvoeging, dat de beperkingen, die eeniglijk ten voordeele van deszelfs vijanden zouden kunnen strekken, door Z. M. zouden aangezien worden als blijken van éenzijdigheid, en achtervolgd door intrekking der vrijheden, bij het reglement aan onzijdigen toegeftaan, en tevens van de edelmoe- dige gunften, in zijne Staten genoten, die geen grond hadden in eenig verdrag; het aangeboden antwoord had wel duidelijk genoeg de neiging getoond bij H. H. M., om te volharderen in de maatregelen ten voordeele van Frankrijks vijanden; doch, dit antwoord niet aangenomen zijnde, hield de Koning zich als nog verzekerd, dat H. H. M. zich zouden bevljigten, om volkomen eenparig met zijne inzigten, op het regt der natuur gegrond, te handelen; zullende anders gereed zijn, om zonder uitstel een nieuw reglement te doen afkondigen betrekkelijk den koophandel en de fcheepvaart der Republiek, waarvan tevens een affchrift werd aangeboden; zulk een be- fluit was evenwel niet zonder hartelijk leedwezen van den Koning genomen, en in de onderfchei- dingen, daarbij ten behoeve van Amsterdam ge-

gemaakt, zou men nog een blijk aantreffen van de genegenheid en goedwilligheid, welke Z. M. gaarne gewild had aan alle Leden van de Republiek te kunnen mededeelen." — In het nieuw ontworpen reglement wilde de Koning dát van 1744 bij voorraad uitgevoerd hebben ten aanzien der schepen van de Republiek; die, voorts, van den 26sten van louwmaand af zouden betalen het regt van vrachtoon, zoo als het in 1750 en 1757 was bepaald, met voorbehoud van eene nieuwe tollijst betrekkelijk de eigene koopmanschappen der Vereenigde Provinciën en de voortbrengfels van derzelver fabrieken. „Zijne M. evenwel in aanmerking nemende, dus luidde het, dat de stad Amsterdam had uitgemuut in patriotische pogingen, om bij de Republiek te weeg te brengen, dat dezelve zich door het Hof van Londen liet verzekeren van de onbeperkte vrijheid, welke hare vlag toekwam, als voortvloeiende uit hare onafhankelijkheid, en van de onschendbaarheid hares koophandels, welke het regt der volken medebragt en de traktaten bevestigden; en Zijne Majesteit deze stad een uitstekend blijk zijner goedgunstigheid willende geven, liet aan de schepen, die, door hare inwoners bevracht, uit hare haven vertrokken, de vrijheid behouden in het reglement van hooimaand laatstleden beloofd, en onthief dezel-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Ontworpen reglement des Konings.

Uitzondering van Amsterdam in dat reglement.

I. zelfe van verder bezwaar; moettende hare sche-
 BOEK. pen voorzien zijn van een bewijs van de Rege-
 IV. ring dier stad, dat zij aan hare inwoners toebe-
 HOOFDST. hoorden en direkt uit hare haven waren uit-
 1779. gezeild naar derzelver bestemming, zonder in
 andere havens der Republiek gelost te heb-
 ben (1)."

Voorslag
 van den
 Iranischen
 Gezant aan
 Amster-
 dam.

Ten dage der onderteekening zijner memo-
 rie, den 16den van louwmaand, had de Ge-
 zant de afgevaardigden van de Hollandsche
 steden ter Staatsvergadering dier provincie wil-
 len bezoeken, ten einde derzelver stemmen te
 winnen voor de inzigten van zijnen meester:
 doch door de afwezigheid der meeste, zijnde
 het toen een zaterdag, was hij alleen ontvan-
 gen bij Dordrecht, Amsterdam, Rotterdam en de
 Briel. Drie dagen later hervatte hij zulk een
 bezoek. Aan die van Amsterdam gaf hij te ken-
 nen, dat de Raadpensionaris, op het zien der
 onderscheiding in 's Konings edict ten bate van
 Amsterdam, zich zeer verzet en het eene onge-
 hoorde zaak genoemd had, dat eene partiku-
 liere stad overeenkomsten aanging met vreemde
 Vorsten; doch dat hij daarop deze onderscheiding,
 als eene vrijwillige daad des Konings, en geens-
 zins voortvloeiende uit een afzonderlijk trak-
 taat, had voorgesteld, die alzoo uit een geheel an-
 der

(1) Gen. Ref. 1779. 18 Jan.

der oögpunt moest worden beschouwd. Hij verzocht tevens de afgevaardigden van Amsterdam, om ook van dit gesprek kennis te geven aan hunne zenders, met bijvoeging der volgende bedenkingen, welke hij meende, dat voor het algemeen van een gelukkig gevolg zouden kunnen zijn, en het aanzien der stad bij de overige Leden noodwendig moeten vermeerderen: „namelijk, of hunne zenders hen niet zouden kunnen gelasten, om, uit derzelver naam, hem Ambassadeur te verzoeken, Zijne Majesteit voor deszelfs goedwilligheid en bijzondere onderscheiding ten voordeele van derzelver stad te bedanken, en tevens bij den Koning ten voordeele hunner Medeleden tusschen beide te komen, waardoor zij, als middelaars in deze zaak handelende, alle eer zouden hebben van de gelukkige gevolgen van zulk een' voorzigtigen stap.”

De afgevaardigden van Amsterdam, met de onderscheiding hunner stad bijzonder te vreden, waren gansch niet vreemd van dit voorstel, hetzelve houdende voor het eenige en beste middel, om de zaken op beteren voet, gelijk zij het inzagen, te brengen en tevens het voordeel van het algemeen te bevorderen; evenwel zou de tusschenkomst voor de Medeleden, naar hun oordeel, nog altijd voorwaardelijk moeten zijn, zoo dezelyen zich aan de zijde van Amsterdam voegden en medewerk-

I.
BOEK
IV.
HOOFDST.
1779.

Gevoe-
lens der
afgevaar-
digden van
Amster-
dam.

ten

I. ten tot bereiking van het doel, waartoe de
 BOEK. adviezen dezer stad steeds hadden gestrekt: —
 IV. doch hunne zenders dachten daarover zeer ver-
 HOOFDST. schillende.
 1779.

Deze waren zeer getroffen door den buiten-
 gewonen stap van den Gezant en het zon-
 derlinge zijner verklaring, geen voorbeeld ken-
 nende, dat deze of eenige andere vreemde Mo-
 gendheid ooit eenige middelen had aangewend
 tegen den Staat ter verkrijging van haar oog-
 merk, met uitzondering van een of ander Lid
 van denzelven. Deze uitzondering in eenen
 tijd, waarin men eerst met alle Leden in de
 Vergadering had verschild, en het nu nog
 met de meesten oneens was, op een stuk,
 waarvan zoo veel afhing, en in een tijd,
 waarin men reeds verdacht werd van eenige
 afzonderlijke handeling met de kroon van Frank-
 rijk, baarde hun geen gering nadenken ten
 opzigte van de rust en herstelling der eens-
 gezindheid onder de Leden van den Staat, en
 meer bijzonder onder die van de Vergadering
 van Holland. Daar toch de geheele wereld
 zou vragen naar de reden van deze voorkeur,
 scheen hun niets natuurlijker, dan dat de ove-
 rige Leden dezelve welhaast in eenige afzon-
 derlijke handelingen zouden meenen te vin-
 den en daarin door anderen gesterkt worden,
 waardoor men in een wantrouwen zou gera-
 ken,

Last aan
 de afge-
 vaardigden
 van Am-
 sterdam na
 dien voor-
 slag.

ken, dat zoo wel toen, als in het vervolg, voor Amsterdam, ja voor de geheele Republiek, van zeer nadeelige gevolgen zou kunnen zijn. Hoezeer men dan ook dacht, dat het niet onmogelijk, maar wel eenigzins waarschijnlijk was, dat dit besluit van den Koning van Frankrijk eenige verandering in de gedachten der Leden kon brengen; men had toch liever gezien, dat hetzelfde terug gebleven was, vooral daar zich reeds eenige hoop opdeed, dat het werk zich allengs naar genoeg zou schikken, hetwelk zeer ver te verkiezen was boven eenig besluit, hetgeen genomen zou worden op de dreigende verklaring van eene vreemde Mogendheid. Om deze redenen meende men dan te Amsterdam: „dat de afgevaardigden zich wel behoorden te begeven naar het hôtel van den Heer Hertog DE LA VAUGUION, om aldaar namens de Regering te betuigen, dat men ten uiterste gevoelig was voor de zoo gunstige gedachten, die Z. M. de Koning zijn meester ten haren opzigte en voor den Amsterdamschen koophandel op zoo uitstekende wijze toonde te voeden, en dat men dit bij alle gelegenheden, waar men zulks als goede en welgezinde regenten kon doen, hoopte te beantwoorden; maar dat zij tevens onder het oog van den Heer Ambassadeur behoorden te brengen de vrees, dat deze zelfde gunst

I.
BOEK.IV.
HOOFDST.
1779.

1. gunst bij de overige Leden van den Staat zout
BOEK. kunnen uitwerken, zoo niet achterdocht van
IV. partikulieren handel met vreemde Mogend-
HOOFDST. heden, ten minste eene groote jaloezie, die
1779. bij de uitkomst oorzaak zou kunnen worden
van verdeeldheden en partijschappen, waar-
van men, zoo dezelve tot uitersten mogten
komen, in een Gemeenebest de gevolgen niet
genoeg vreezen kon; en dat men dus nog meer
zou overtuigd zijn van 's Konings goede gene-
genheid, zoo Z. M. geliefde op hun verzoek
het edict geheel en al buiten werking te stellen,
ten minste gelijk ten opzigte van alle de Leden
van Staat, met bijvoeging, dat men den Ge-
zant verzocht daartoe zijne diensten wel te willen
aanwenden." Bijaldien voorts de afgevaardigden
hierin niet mogten slagen, moesten zij den Am-
basfateur te gemoet voeren: „dat Z. Exc. door
publieke geruchten wel zou hebben vernomen,
dat er nog overwegingen hangende waren, en
men zich vleide, dat dezelve met den tijd tot
genoegen van den Koning zouden kunnen uit-
loopen; dat echter, het tegendeel gebeurende,
het alsdan immers tijds genoeg zijn zou, om te
doen hetgeen de Koning verklaarde als nu
dadelijk in het werk te zullen stellen; en op
dien voet te dringen, dat Z. M. geliefde het
edict op te schorten, immers af te wachten,
wat gedurende deze Vergadering zou kunnen

ge-

gebeuren." Eindelijk wilde men, dat de afgevaardigden, na dit te hebben volvoerd, hoe eer zoo beter, aan den Raadpensionaris, en vervolgens aan Zijne Hoogheid zouden kennis geven, bijzonderen last ontvangen te hebben, om al het voorgevallene met den Hertog DE LA VAUGUION mede te deelen, en zelfs, — indien de afgevaardigden zulks goedvonden — met voorlezing dezer bevelen, doch het laatste alleen bij Zijne Hoogheid.

Den afgevaardigden van Amsterdam werden met veel vriendelijkheid, door den Heer DE LA VAUGUION, bij de volvoering van hunnen last geantwoord: „dat hij des daags te voren nog, door de ontvangene brieven van zijn Hof, de verzekering had gekregen van de bijzondere genegenheid van Z. M. voor deze stad, waarvan Hoogstdezelve altijd en in alles blijken zou geven; en dat hem Ambassadeur hun bezoek des te aangenamer was, wijl hij daardoor gelegenheid had, hun dit mede te deelen; doch dat hij zeggen moest, dat het besluit van zijnen meester onveranderlijk was, zijnde de tijd der afkondiging van het edict bepaald op den 26sten, en niet zullende uitgesteld worden dan na het nemen van een gunstig besluit bij de Regering van dezen Staat; van welke laatste bevelen hij nu zou kennis geven aan den Raadpensionaris, hopende, dat zulks

DEEL III.

S

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Vruch-
telooze
tuschen-
komst van
Amster-
dam bij
den Fran-
schen Ge-
zant.

I. zulks van die uitwerking zou zijn, dat men, ten minste bij Holland, andere maatregelen nam en aldaar de patriotsche gevoelens van Amsterdam omhelsde; en dat, wanneer zulks gebeurde, offchoon het nog niet voor den 26sten ter Generaliteit mogt gebragt zijn, een zoodanig besluit van Holland, na zijne gedachten, eene langere opschorting van het edict te weeg brengen en de gunsten voor den koophandel algemeen maken zoude."

IV.
HOOFDST.
1779.

Kennisgeving daar van aan den Raadpensionaris en den Stadhouder.

Van al dit gebeurde werd ten zelfden dage kennis gegeven aan den Raadpensionaris, die buiten dien reeds eenige nadering der gevoelens tot die van Amsterdam te gemoet zag; doch waartoe men wel wenschte ongedwongen te hebben kunnen komen. Ten volgenden dage werd, in een afzonderlijk gehoor, nog volkomener opening gegeven aan den Stadhouder, die zulks met dankbetuiging voor de mededeeling, doch zonder iet anders daarop te antwoorden of in eenig gesprek te treden, aannam (1).

Om het gemeld nitzigt van den Raadpensionaris op eenige nadering der gevoelens bij de Staten van Holland te waarden en enkele trekken daaromtrent in den last van Amsterdam aan deszelfs afgevaardigden te verstaan, moeten wij eenige dagen terug treden.

Op den 14den had de Raadpensionaris ter Vergadering van Holland berigt, dat de Heeren

(1) Secr. Misliven van en aan de Gedeput. ter dagv.

van de Ridderſchap en verdere gelastigden tot de zaken van handel en ſcheepvaart, met eenige Hollandſche Raden en Miniſters van de Kollegiën ter Admiraliteit dier provincie, hadden vervolgd derzelver beſognes, ook op het adviës van de Admiraliteits Raden en Miniſters van den 30ſten van wintermaand (1), voor zoo verre hetzelfde betrof de vraag: „Of het beſluit van H. H. M. van den 19den van ſlagtmaand, om tot nadere order geene ſchepen onder geleide te nemen, die geheel of gedeeltelijk waren geladen met ongezaagd hout, tot het bouwen van ſchepen van oorlog vereiſcht, al of niët zou worden ingetrokken. „Ten einde zich op deze gewigtige en moeilijke zaak met eenige geruſtheid te kunnen bepalen, hadden zij eerſt en voor alles noodig gevonden eene ernſtige overweging van de mogelijke en meest krachtige middelen om de zeëmagt op zulk eenen voet te brengen, als vereiſcht zou worden, om het regt van den Staat, met afwendig, zoo veel mogelijk, van alle geduchte onheilen, door te zetten en te handhaven; waartoe dan ook reeds de noodige overwegingen en beſognes ter Generaliteit door de beſchrijving van Gekommitteerden uit de Kol-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Raadplegingen bij Holland over het werk der konvoojen.

16-

(1) Zie boven bl. 209—224.

I. legiën ter Admiraliteit, op voorstel der afgevaardigden dezer provincie, en ingevolge het
 BOEK. besluit van H. Ed. Gr. M. van den 30sten van
 IV. wintermaand laatstleden waren aangelegd; wes-
 HOOFDST. halve hun gevoelen nu was: „dat, inmiddels en
 1779. in afwachting van den uitflag, dier besognes, de zaak ter Vergadering van H. H. M. daar heen zou worden gestuurd, dat het tegenwoordig overleg over het al of niet intrekken van het besluit van den 19den van slagtmaand, voor den tijd van vier maanden opgeschort, doch, bij voorraad en hangende dat overleg, in stand gehouden zou worden (1).”

Gevoelens van Dordrecht en Haarlem.

Op dit advies had zich Dordrecht voor het temporiseren verklaard zonder bepaling van tijd, ten einde men zich inmiddels ter zee ingeduchten staat van tegenweer kon stellen zonder kosten te ontzien, al zou Holland alleen de penningen daartoe voorschieten, er vooruitkomende, dat de handel dier stad betuigd had, dat dezelve, in dezen neteligen stand, verkiezen zou den kant van Frankrijk, welks bedreiging, zoo die tot stand kwam, toch den geheelen ondergang der stad zou na zich slepen, liever dan dien van Engeland, welks bedreiging men zich, als daarvan zoo veel niet duchtende, lichter zou getroosten en de gevolgen daarvan af-

(1) Secr. Resol. van Holl. D. XIII. bl. 486.

afwachten. — De overige Leden, Amsterdam uitgezonderd, hadden zich bij de Ridderſchap gevoegd, uit vrees voor eene breuk met Engeland bij het bezef van den zwakken toefland der zeemagt. Dan Haarlem was nu een geheel ander ſpoor ingeflagen, beweerende: „dat de proeve, welke men bij het gemeld befluit van den 19den van ſlagtmaand had getracht te nemen, eene verkeerde uitwerking aan de zijde van Engeland had gehad, als hetwelk, in plaats van meerdere gemakkelijkeid voor den handel te toonen, niet ſlechts voortging op denzelfden voet, maar zelfs het bekende kaap-reglement had gemaakt; dat alzoo dat befluit nu moest worden aangemerkt als niet genomen, en men eeniglijk moest raadplegen over de maatregelen tot handhaving van de eer en onafhankelijkheid van de Republiek, tot behoud der regten en vrijheden van het traktaat van 1674, en tot bewaring eener ſtipte onzijdigheid; ja dat, ingeval er geen middelweg was te vinden, de keuze, in dezen te doen, naar den kant van Frankrijk moest overhellen; dat men ook wel zou willen temporiferen, zoo zulks maar kon geſchieden, zonder dat de bedreigingen van Frankrijk ten uitvoer kwamen, doch dat anders zonder uitſtel behoorde te worden voldaan aan de verzoeken der ingezetenen om konvooi zonder onderscheid, en

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. aan den drang van Frankrijk om een bepaald en
 BOEK. beslissend antwoord. Men had zelfs voorgesla-
 IV. gen, eene bezending naar Engeland te doen tot
 HOOFDST. vereischte vertogen; en men drong, dat het over-
 1779. leg, om de Republiek in staat van tegenweer-
 te stellen, onverwijlden voortgang zou hebben,
 ja dat men bij andere Mogendheden aanzoek
 zou doen om de behulpzame hand daartoe;
 maar oordeelde men, bij meerderheid, het
 temporiseren noodig, men zou hierin wel ko-
 men, doch eenighijk onder beding, dat vooraf de
 te doene keuze zou worden bepaald, en daar-
 van, gelijk mede van de redenen daartoe, aan
 Frankrijk zou worden kennis gegeven, als waar-
 door deze Mogendheid zich mogelijk zou la-
 ten bewegen tot het uistellen van hare be-
 dreiging." — Amsterdam en Haarlem beide
 hadden zich dan ook aanteekeningen voorbe-
 houden tegen het te nemen besluit, overeen-
 komstig het uitgebragt advies; hetwelk echter
 door het overnemen van Alkmaar nog niet ten
 besluite gebragt was.

Zoo stond dan Amsterdam niet meer alleen.
 Hetzelve had niet slechts een' steun in Dordrecht
 gevonden, hetwelk, door stedelijk eigenbelang
 gedreven, met eene zoo ontijdige als onge-
 dachte verklaring was uitgekomen, maar ook
 Haarlem op zijde gekregen, hetwelk van geen
 bijzonder belang bij dezen stap te verdenken
 scheen

scheen. DE LA VAUGUION, met denzelven geenszins onbekend, had in zijn gesprek met de Heeren van Amsterdam op den 16den reeds gezegd, dat de stad Haarlem daarvan ook het voordeel zou ondervinden.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Eene week later werden de raadplegingen bij Holland hervat. Thans sloeg Dordrecht slechts eene verandering voor in de bewoording van het voorgesteld besluit, hetwelk nu aldus werd voorgesteld: „dat, dewijl het besluit van den 19den van slagmaand niet langer kracht kon hebben en als voor niet bestaande moest aangemerkt worden, men, in afwachting van den uitslag der te houdene besognes over het behoorlijk in staat stellen der zeemagt, de raadplegingen over de uitstrekking der konvooijen zoo lang behoorde uit te stellen, tot dat men den uitslag dier besognes, tegen den 26sten bepaald, zou hebben gezien.” — Met dezen voorslag vereenigden zich de meeste Leden; doch Haarlem volharte bij het vroeger uitgebragt gevoelen. Amsterdam verzette zich tegen zulk een uitsfel; en Alkmaar verhinderde andermaal het besluit door overneming der nieuwe bewoording, hetwelk vier dagen daarna, onder veel overen wedspraak, eindelijk nu aldus werd uitgedrukt: „dat de zaken ter Vergadering van „H. H. M. daarheen zouden worden gestuurd,

Besluit
bij Hol-
land tot
uitsfel.

- I. „dat inmiddels en in afwachting van den uit-
 BOEK. „slag der gemelde befognes, de verdere raad.
 IV. „plegingen bij voorraad wierden opgeschort
 HOOFDST. „en uitgesteld, tot dat de uitslag van die be-
 1779. „fognes zou wezen gezien, om alsdan nader
 „te worden besloten, zoo als bevonden zou
 „worden te behooren (1).”

Besluit
 van H. H.
 M. tot de
 ernstigste
 vertogen
 bij het
 Hof van
 Engeland.

Inmiddels was ter zelfde Vergadering, op het breed advies van Raden en Ministers der Kollegiën ter Admiraliteit, van den 30sten van wintermaand, en het daarop gegrond rapport der Ridderfchap en gelastigden tot de zaken van handel en scheepvaart, besloten: „om bij H. H. M. aan te dringen op eenen nieuwen last aan den Graaf VAN WELDEREN bij het Engelsche Hof; en het was op den 26sten van louwmaand, dat H. H. M., zich met dat gevoelen van Holland en het daarbij gevoegd ontwerp van lastgeving aan den Graaf VAN WELDEREN vereenigende, het besluit opmaakten, om aan hunnen Gezant te doen toekomen den last, ten einde aan den Koning van Engeland, en waar hij het verder van vrucht zou oordeelen, te vertoonen: „dat H. H. M. niet weinig getroffen waren over het antwoord van Lord SUFFOLK van den 11den van wintermaand laatstleden op de vertogen over het

on-

(1) Secr. Ref. van Holl, D. XIII. bl. 493.

ongelijk hunnen ingezetenen en onderdanen aangedaan, waarbij, in de plaats van eene behoorlijke voldoening voor het gebeurde en verzekering voor het vervolg, het ontslag van eenige weinige schepen, door ooglogschepen genomen, en waarop de Koning geen regt altoos had, was opgegeven als een edelmoe- dig bewijs van vriendschap voor de Repu- blik, met uitsluiting van alle schepen, door kommisievaarders genomen, onder aanvoering van eene onmogelijkheid, naar de wet van Groot- Brittannie, om daaromtrent gelijke bevelen te geven en te doen uitvoeren, alsof het geven van kommissiën, en gevolglijk ook het voor- schrijven van regelen van gedrag voor de kommisievaarders, niet van Zr. Majesteits wel- behagen afhankelijk zou wezen. terwijl het traktaat van 1674 geen onderscheid tuschen oorlogschepen en kapers had gesteld, dan al- leen om te verzekeren, dat de schepen der wederzijdsche onderdanen noch door oorlog- schepen noch door eenigerhande slag van vaar- tuigen, ter gelegenheid of onder voorwendsel van vijandelijkheden, in hunne schéepvaart of koophandel eenigzins verhinderd of gemoeid zou- den worden. — Het was er nu zoó ver af, dat H. H. M. dit, na het gegeven antwoord en het uitgekomen kaapreglement of voorschrift voor kommisievaarders, waartoe dat antwoord ver-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779

I. wees, voor hunne onderdanen zouden kunnen verwachten, dat hetzelfde niet alleen duidelijk wettigde zeer grove en verregaande overtredingen van dat traktaat, maar ook daarbij juist het tegengestelde ordonneerde, en zulks niet alleen op bewijzen, maar op bloot vermoeden, dat eenig schip oorlog- of zeeammunitie zou aan boord hebben, niettegenstaande daarvan niets mogt blijken in de papieren, waaraan hetzelfde traktaat uitdrukkelijk geloof gevorderd had; met toevoeging zelfs, dat geen nimmer eenig schip mogt dwingen naar eenige haven, maar hetzelfde zijne reize moest laten vervolgen, als maar de schipper zich gewillig toonde, om erkende contrabande over te leveren. — H. H. M. konden zich niet voorstellen, hoe men de trouw van den Koning zoo ver had kunnen verrassen, om een kaapreglement in de wereld te brengen, zoo strijdig met den zin, meening en duidelijke woorden van dat traktaat, en daarop de allersterkste inbreuk doende. Het bijbrengen van noodzaaklijkheid tot zelfsbehoud en zelfsverdediging kon immers niet te pas komen omtrent een traktaat, juist voor zulk een geval gemaakt. H. H. M. moesten alzoo dat traktaat ten sterkste inroepen, en konden het regt, daarbij voor hunne onderdanen verkregen, geenszins afstaan. Hadden H. H. M. in den

ja.

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

jare 1740 op veel geringer en onerkende afwijkingen aan Zr. Majesteits Grootvader doen vertoonen, dat zij dit niet konden gedogen, maar geweld met geweld zouden moeten keeren, en tevens gedrongen op een vaardig antwoord, om te weten, of zij moesten doen uitrusten en tot welk een einde: Zijne Majesteit zou zich niet gebedgd kunnen houden, dat, daar hun nu zoo sterke redenen van bezwaar, op een'erkenden en geordonneerden voet, werden voorgelegd, zij zich niet konden onthouden, van aan Z. M. te doen vertoonen de gevolgen, wanneer schepen op 's Konings kommissie varende koopvaardijfchepen ontmoeteden, onder bescherming van de vlag van den Staat. H. H. M. zich, behoudens de onafhankelijkheid der Republiek, van de bevelen daartoe niet kunvende onthouden, konden ook niet vermoed worden, daarmede aan Z. M. eenige reden van belediging te geven, zijnde hun zulks bij het traktaat met volle woorden toegeftaan. — Van 's Konings op nieuw betuigde vriendschap, waartoe H. H. M. al wat redelijk en mogelijk was wilden toebrengen, moesten zij verwachten, dat Z. M., de zaken nader inziende, niet zou weigeren aan hen en hunne onderdanen regt te laten doen en voldoening te bezorgen, en het voorbeeld na te volgen van Hoogstdeszelfs Grootvader, die, ziende dat hij

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. hij te verre was gegaan, niet had geaarfeld
 BOEK. bij twee deklaratoiren van 1743 en 1744 ron-
 IV. delijk te verklaren, bij de letter te willen blij-
 HOOFDST. ven van hetzelfde traktaat (1). H. H. M.
 1779. moesten dan, met volharding bij alle hunne
 vroegere vertogen, blijven dringen op het dade-
 lijk en spoedig ontslag van alle de in Engeland
 opgehoudene schepen, en dat de Koning, zonder
 verwijl en door een soortgelijk deklaratoir, zijne
 voorschriften aan de kommissievaarders wilde
 veranderen, en daarvan kennis geven aan
 H. H. M., op dat, dezelve blijvende bij
 hunne aangenomene onzijdigheid, alle verbit-
 tering tusfchen wederzijdsche ingezetenen mogt
 worden voorgekomen, welke niet anders zou
 kunnen uitloopen, dan op storenis der zoo
 lang

(1) Zie WAGENAAR *Vad. Hist.* D. XIX. bl. 323—325.
 „Evenwel, (lezen wij aldaar), hield het klagen over
 de Engelsche krenkingen van dit verdrag aan, zoo
 lang de oorlog (tusfchen Engeland en Spanje) duur-
 de, tot groot nadeel van velen, die of geheel niet,
 of niet dan na lang pleiten en het spillen van veel
 gelds, aan regt konden geraken, in Engeland.” —
 Voorzeker was het aangehaald voorbeeld wel gekozen:
 maar ongelukkig, dat in den laatsten oorlog tusfchen
 Engeland en Frankrijk het gedrag van denzelfden
 Grootvader des Konings ten tegenbeeld diens eigen
 voorbeelds kon strekken, hetwelk in nog veel ver-
 scher geheugen lag!

lang bestaan hebbende vriendschap tusfchen de wederzijdsche Staten (1)."

Twee dagen later werd het voorftel van Holland, om de raadplegingen over het verleenen van konvooijen uit te ftellen, tot dat gezien zou zijn de uitflag der befognes met de Admiraliteiten, bij H. H. M. ten befuite gebracht; fchoon de afgevaardigden van Zee-land hadden verzocht, daarop eerst de meening hunner zenders te mogen verftaan, en daarna het genomen befuit moesten wederspreken (2).

VAN WELDEREN had den 2den van fprokelmaand zijne memorie reeds in gereedheid gebracht, om dezelve aan Lord SUFFOLK te overhandigen. Deze zich wegens ziekte hiervan hebbende verfchoond, had Lord WEYMOUTH, op verzoek van onzen Gezant, dezelve wel willen aannemen, die, na haar in zijn bijzijn met veel oplettendheid gelezen te hebben, verzekerd had, ze voor Zijne Majesteit te zullen brengen.

Men vernam echter daarvan geen gevolg. Integendeel werd onze Gezant op den 5den van grasmaand verzekerd, dat Lord SANDWICH, na

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1779.

Befluit
van H. H.
M. tot
uitftel we-
gens de
konvooi-
jen.

Gevolg
van de ver-
togen bij
Engeland.

(1) Reg. van Secr. Refol. van H. H. M. 1779.
26 Jan.

(2) Reg. van Secr. Refol. van H. H. M. 1779.
28 Jan.

I. **BOEK.** **IV.** **HOOFDST.**
 1779.
 I. na de aankomst van den post, bij den Koning ontboden was en dat er nieuwe bevelen aan de bevelhebbers der schepen gezonden waren, om alle schepen, met scheepsmaterialen geladen en na een van de Fransche havens bestemd, aan te houden en op te brengen; en, indien zoodanige schepen zich bevonden onder konvooy van oorlogschepen, alle mogelijke middelen in het werk te stellen, om, zonder geweld, die bevelen uit te voeren, maar evenwel dezelve te volvoeren; alsmede dat men eenige schepen naar Duijns ging zenden. — Op den 16den daaraanvolgende eerst had VAN WELDEREN een onderhoud met Lord WEYMOUTH, die hem nu zeide: „dat de Koning met alle zijne Ministers niets meer wenschte, dan in de grootste vriendschap en harmonie met den Staat te leven, en van zijnen kant alles te doen om dat te bevorderen, zonder zijne eigene zekerheid te wagen; maar dat hij hem te gelijk moest zeggen, dat het onmogelijk zijnde voor het Rijk, zonder het aan het grootst gevaar bloot te stellen, scheepsmaterialen naar Frankrijk te laten gaan, de bevelen gegeven waren, om zulks door alle middelen te beletten, wat of het gevolg daarvan ook mogt zijn (1).”

De

(1) Reg. van Secr. Résol. van H. H. N. 1779, 12 Febr., 12 en 22 April.

De Ridder YORKE had, in eene memorie van den 9den van grasmaand H. H. M. op deze besluiten zijnes meesters reeds voorbereid, en daarbij redenen gevoegd over het gedrag van den Gezant van Frankrijk, die ons tot denzelfden doen wederkeeren.

I.
BOEK
IV.
HOOFDST.
1779.

VAN BERKENRODE, op den 19den van louwmaand, te Versailles van den Graaf DE VERGENNES vernomen hebbende, dat de edicten tot bezwaar van onzen handel reeds ter perse waren, en dat zij na den 26sten van louwmaand zouden in het licht verschijnen, zoo hij voor dien tijd geen voldoende antwoord van H. H. M. op de memorie van den Hertog DE LA VAUGUION ontving, had des anderen daags aan den Graaf schriftelijk te kennen gegeven: „dat hij, bij zijne mededeeling van 's Konings voornemen op den 5den dezer maand, gezegd had, dat de afkondiging der edicten zou worden uitgesteld tot dat hem het antwoord uit den Haag door DE LA VAUGUION zou toegekomen zijn; daar het nu mogelijk was, dat dit antwoord niet voor den 26sten inkwam, zoo scheen het billijk, dat, in alle geval, geen zoo kort termijn werd gesteld; hetwelk hij dan ook verzocht, niet om tijd te winnen of de zaak slepende te houden, maar eeniglijk om eenparig te blijven met hetgeen hij daarvan, na het eerste onderhoud, aan zijne

Strenge
voorgang
in Frank-
rijk.

meet-

I. meesters had geschreven." — De Graaf ant-
 BOEK. woordde terstond, dat hij zelf dezen brief des
 IV. Ambassadeurs niet kon beantwoorden, maar
 HOOFDST. dien denzelfden avond nog onder 's Konings
 1779. oogen zou brengen, meer wenschende, dan wel
 hopende, dat Z. M. daarop acht wilde ge-
 ven. En daarna volgde op den 21sten dit be-
 scheid: „indien de Staten Generaal een gering
 blijk van goeden wil aan den Hertog DE LA
 VAUGUION hadden gegeven, door met hem
 eenige bevredigende bemiddeling te zoeken,
 zoo als bij de eerste mededeeling op den 5den
 was te kennen gegeven, zou de Koning niet
 geweigerd hebben den termijn te verlengen;
 maar het stilzwijgen van H. H. M. hun be-
 sluit klaar genoeg aanduidende, meende de
 Koning de uitvoering van het zijne niet lan-
 ger te moeten uitstellen. Men kon echter
 verzekerd zijn, dat de Koning met verdriet
 tot dit blijk van misnoegen kwam, en dat
 het Hoogstdenzelven veel aangenamer zou ge-
 weest zijn aan de Republiek blijken te kun-
 nen geven van al die genegenheid, waarmede
 Z. M. niet had opgehouden dezelve te voor-
 komen van zijne komst tot de kroon (1).”

Alvorens deze berigten bij H. H. M. op
 den

(1) Reg. van Secr. Refol. van H. H. M. 1779.
 27 Jan. — Secr. Refol. van Holl. D. XIII, bl. 499
 en 500.

den 27sten waren ingekomen, had de Stadhouder goedgevonden, eenen brief te schrijven aan de Staten der overige gewesten, buiten Holland, over den tegenwoordigen staat van zaken, welke brief 's Vorsten eigene gevoelens en staatkundige inzigten zoo klaar aan den dag legde, dat dezelve tevens als eene wederlegging mogt gelden van alle verdenkingen, welke men zich bij een, al meer en meer verhit, gemeen wegens deszelfs denkwijze begon te veroorloven. Na eene herinnering aan het antwoord, hetgeen ter Generaliteit goedgevonden was, bij voorraad, op de memorie van den Hertog DE LA VAUGUION van wintermaand 1. 1. te geven; en aan deszelfs weigering om hetzelfde aan te nemen, waarvan de opzending aan onzen Gezant in Frankrijk het gevolg was geweest, omtrent welke stappen van H. H. M. de Prins niet twijfelde aan de goedkeuring der provinciale Staten; betuigde Z. H.: „niet zonder de uiterste bevreemding vernomen te hebben, dat gemelde Gezant, LESTEVENON VAN BERKENRODE, van zich had kunnen verkrijgen, om niet aan den last van H. H. M. te voldoen, en, op verzoek van den Graaf DE VERGENNES, Minister der buitenslandsche zaken, op zich genomen had, om dat antwoord niet over te geven, maar alvorens nadere orders af te wachten, waardoor zich

DEEL III.

T

thans

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1479.

Brief van
den Stad-
houder aan
de Provin-
ciën.

I. thans H. H. M. in het geval bevonden, van
BOEK. een nader antwoord op voorz. memorie te
IV. moeten geven; en het nu van zijnen pligt te
HOOFDST. achten, aan Hun Ed. Mog. onder het oog te
1779. brengen den staat der zaken en de gevolgen,
die uit een overhaast besluit konden voort-
komen. Volgens het traktaat van 1674 wa-
ren de ingezetenen bevoegd tot vrijen en on-
belemmerden handel en scheepvaart, zoo naar
als van de Fransche havens en van de eene
haven naar de andere, uitgezonderd contra-
bande waren. Men kon niet ontveinzen, dat
de kroon van Groot-Brittannie, in dezen zoo
min als in vorige oorlogen, niet had gehou-
den, waartoe dezelve dienvolgens verplicht was
geweest, waaromtrent men zich beriep op
het besluit van den 19den van slagtmaand
jongstleden. Even zeer was het antwoord
van het Hof van Engeland met het nieuw
kaapreglement een genoegzaam blijk, dat H.
H. M. geene vrucht hadden gehad van der-
zelver vertogen, en alzoo was men bevoegd,
om dat besluit van den 19den van slagtmaand
jongstleden, indien zulks raadzaam geoor-
deeld werd, buiten werking te stellen, en
zich te houden aan de letter van het trak-
taat, wanneer men zich geliefde te getroos-
ten de gevolgen, die daaruit zouden kunnen
en moeten ontstaan. — Even bekend waren
de

de stappen van het Hof van Frankrijk, zoo in wintermaand als in deze maand, en de memoriën van deszelfs Ambassadeur, benevens het edict, waarvan Z. H. dacht, dat geen voorbeeld in de geschiedenis te vinden was, waarbij aan de ingezetenen van Amsterdam alleen, als eene belooning van derzelver patriotsche gevoelens, voorregten werden voorhouden, aan alle de overige ingezetenen dezer landen afgenomen, als of de Souverainen van alle de zeven provinciën getoond hadden, geene patriotsche gevoelens te hebben, en dat dezelve nergens te vinden waren, dan bij de Regering der stad Amsterdam. Z. H. hield zich verzekerd, dat men deze hatelijke onderscheiding niet zonder bevreemding zou hebben vernomen, en dat men wel zou begrijpen, dat het aan geene vreemde Mogendheid, hoe groot, hoe aanzienlijk en hoe geducht ook, vrij stond, om zulk een onderscheid te maken ten aanzien van een' onafhankelijken Staat, die niet anders gedaan had, dan hetgeen aan denzelven volkomen vrij stond, namelijk, om, voor eenen tijd en maar bij voorraad, de bescherming op te schorten van eenen tak van zijnen handel, dien dezelve door geen traktaat of verbindtenis met die Mogendheid verplicht was te beschermen; hetgeen toch de waarachtige staat des geschils was. De Republiek was door geen

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

T 1

trak-

I. BOEK. IV. HOOFDST. 1779. traktaat hoegenaamd verplicht, om goederen, aan Fransche ingezetenen toebehoorende, onder hare bescherming te nemen, maar had een traktaat met Engeland, waarbij bepaald was, over en weder, dat, ingeval van oorlog van eene der beide Mogendheden met eene derde, de andere met hare schepen zou mogen voeren vijandelijke goederen, en dat de regel *vrij schip vrij goed* zou plaats hebben, uitgezonderd de, bij het traktaat opgenoemde, contrabande goederen. — Welk regt gaf dit traktaat nu aan Frankrijk, om de Republiek te dwingen, al het regt, hetwelk zij door dat traktaat verkregen had, in den volsten en uitgestrektsten zin te handhaven, en om niet het minste daarvan voor eenen tijd vrijwillig niet te gebruiken, ten einde het overige rustig en vredig te bezitten? Zulks kon Frankrijk nooit met regt beweren, en het mogt wel aan het oordeel van Hun Ed. Mog. worden overgelaten, of het was de onafhankelijkheid der Republiek handhaven, als, op de met eene bedreiging voorzienen drang van Frankrijk, goedgevonden wierd, daaraan gehoor te geven en nu voor alsdan te besluiten, om het besluit van den 19den van slagtm aand buiten werking te stellen, en, zoo ras als de noodige oorlogschepen in gereedheid zouden zijn, de schepen met masten, balken, krommers en kniën en dergelyk

lijk zwaar hout onder konvooi te nemen. — De gevolgen, uit een dergelijk besluit te verwachten, waren, dat Frankrijk, ziende, op die wijze de Republiek te kunnen dwingen, om deszelfs wil en oogmerk te volgen, daarvan in meer gevallen gebruik zou maken, als zulks raadzaam werd geoordeeld, en dat de Republiek daardoor gebragt zou worden, om van stap tot stap verder te gaan, en als een van die kroon afhankelijk gewest te handelen, niet volgens deszelfs eigene belangen, maar volgens die van de gemelde kroon, en waardoor de Republiek mischien vroeg of laat gedwongen zou worden aan dezen oorlog deel te nemen, en van haar wijs en welberaden ontwerp van onzijdigheid af te gaan. — Aan den anderen kant was te vreezen, dat Engeland, vernemende de gezindheid der Republiek om die konvooijen te verleen, wanneer men daartoe in staat zou zijn, dien tijd niet zou afwachten, maar een eskader op de kusten dezer landen zenden, om te letten op al, wat in- en uitging, en zich bij tijds gereed zou houden, om het konvooi met de houtschepen te onderscheppen en aan te vallen, en dat daaruit eene onvermijdelijke vredebreuk was te verwachten, waardoor de belangen van den Staat en bijzonder de volkplantingen, zoo in de Oost- als in de West-Indiën, in

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. de waagschaal zouden worden gesteld en aan
 BOEK. het uiterst gevaar bloot gegeven. — De onge-
 IV. wapende toestand van de Republiek, zoo te
 HOOFDST. lande als ter zee, ontraadde, om in dezen iets
 1779. te overhaasten, en om niet, dan na dat men
 dezelve in staat van verdediging, zoo te lande
 als ter zee, gebragt zou hebben, te besluiten
 omtrent het verleenen dier konvooijen, zoo
 als Hun Ed. Mog. alsdan zouden oordeelen,
 dat met de ware belangen van het Gemeenebest in het algemeen, en van de provincie
 van . . . en van derzelver goede ingeze-
 tenen in het bijzonder, en ten meesten dienste
 van den lande bevonden zou worden te be-
 hooren.” — „Deze weinige bedenkingen over
 eene zoo gewigtige en verre uitziende stof,
 schreef Z. D. H. zich verplicht geacht te heb-
 ben onder het oog te brengen van Hun Ed.
 Mog., welke zijne zucht en ijver voor het
 welzijn van de Republiek en voor den groei
 en bloei van haren handel, en in het bijzonder
 voor die van Hunner Ed. Mog. provincie en
 de ware belangen van derzelver goede ingeze-
 tenen Hoogstdenzelfen aan Hun Ed. Mog.
 hadden doen voordragen (1).”

Bij het inkomen der jongste berigten van
 VAN BERKENRODE, had de Raadpensionaris reeds
 on-

(1) Jaarb. 1779. bl. 175—181.

onder de hand te kennen gegeven, dat hij van den Hertog DE LA VAUGUION verzekering had gekregen, dat het gedreigd edict nog wel eenigen tijd zou worden uitgesteld, en, op het ontvangen der tijding van het bellotene op het voorstel van Holland, na gedachten wel in het geheel zou worden opgeschort.

De Fransche Gezant gaf dan ook in eene memorie van den 1sten van sprokkelmaand te kennen: „dat de Koning, zijn meester, den 15den van louwmaand bevorens had bepaald tot den dag der afkondiging van het edict, hetwelk Z. M. hem had bevolen ter kennisse van H. H. M. te brengen; maar dat de voorstellingen, die hij de vrijheid had genomen aan Z. M. te doen, Hoogstdenzelfen hadden bewogen dit uit te stellen tot den 26sten; dat ook Z. M. nog acht had geslagen op het verzoek der afgevaardigden van Amsterdam (1), hetwelk hij op hunne bede den Koning had doen toekomen, en op de hoop, welke zij hem hadden doen blijken, dat de Staten-Generaal niet zouden voortgaan met zelve palen te stellen aan 's Konings gunst en genegenheid; maar hoe langzamer Z. M. was om de uitvoering te bepalen van een ontwerp, hetgeen niet dan

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Vorstel
van het
gedreigd
edict.

(1) Zie boven bl. 271 en 272.

I. dan met het grootste leedwezen door Z. M.
 BOEK. was aangenomen, zoo veel te vaster en on-
 IV. wrikbaarder zou de Koning zijn in zijn be-
 HOOFDST. sluit, wanneer Hij zich zou gedrongen zien, om
 1779. er toe over te gaan. Hij was dan gelast, om
 H. H. M. te verwittigen, dat den 8sten van
 sprokkelmaand de termijn was van het laatste
 uitstel, welk de Koning kon toestaan; dat,
 die dag voorbij zijnde, geene verdere vertogen
 Hem zouden kunnen bewegen, om het nieuwe
 reglement in te trekken, hetwelk Hij in zijnen
 Raad reeds had bepaald, en hetwelk onmiddellijk
 zou afgekondigd en uitgevoerd worden, bijal-
 dien Hij tusfchen nu en dan niet echt en ten
 duideliĳkſte onderrigt werd, dat alle de ſche-
 pen, met eenigerhande ſoort van ſcheepsbe-
 hoeften en bij name met timmerhout geladen,
 toegelaten zouden worden, voortaan genot te
 hebben van de konvooijen, welke aan de koop-
 vaardiſſchepen zouden vergund worden; dat het
 beſluit, om zulks bij voorraad op te ſchorten,
 van geene kracht meer zou zijn; en dat H. H.
 M. van meening waren geene de minſte bepa-
 ling te ſtellen aan de volkomenſte onzijdigheid,
 welke zij voornemens waren te houden,
 ſtaande de oneenigheden tusfchen Frankrijk
 en Engeland (1)."

Ter-

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1779. 1 Febr.

Terwijl alle de provinciën aannamen, om zich hierop nader te verklaren, maakte Holland op den 3den reeds een ontwerp van antwoord op, hetwelk den 5den ter Generaliteit werd voorgedragen. Hetzelve strekte, om aan den Ambassadeur van Frankrijk toe te voegen: „dat H. H. M. uit zijne memoriën met leedwezen hadden gezien, dat bij den Koning uit hun besluit van den 19den van slagtimaand 1778, om bij voorraad de konvoijen van houtschepen op te schorten, achterdocht (*ombrage*) was opgevat omtrent hunne onzijdigheid, en dat Z. M. aan hen scheen toe te schrijven eene begeerte, om ten voordeele der vijanden van Frankrijk te volharden in maatregelen tot beperking van de welverkregene regten hunner onderdanen; — dat H. H. M., altijd den hoogsten prijs stellende op 's Konings vriendschap en genegenheid, zeer verre waren van aan de onderscheidene belangen van beide Mogendheden eenig overwigt te geven, en geene zwaarigheid maakten om rondelijk en op de uitdrukkelijkste wijze aan Z. M. te verklaren, dat hun voornemen was, om met opzigt tot de oneenigheden, het stelsel van de volmaaktste onzijdigheid zorgvuldig te blijven volgen; — dat, met betrekking tot het gedacht besluit, H. H. M. hunne meening reeds nader hadden aan

I:
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Antwoord
door Hol-
land ont-
worpen.

bijzonder H. H. M. hem Heer Ambassadeur verzochten, om dit antwoord ten beste te willen ondersteunen en zijne goede diensten bij Z. M. daartoe aanwenden."

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

De afgevaardigden van Haarlem behielden zich de aantekening hunner zenders voor tegen het opmaken van dit besluit bij meerderheid van stemmen; — die van Amsterdam verklaarden, zich met hetzelfde, zoo als het was liggende, niet te kunnen vereenigen, en als nog te volharden bij hunne aantekening en verklaring van den 30sten van wintermaand 11., en derhalve, volstrekt niet verantwoordelijk te willen zijn voor de nadeelige gevolgen, die daaruit zouden mogen voortvloeijen. — De Heeren van de Ridderchap, alsmede de afgevaardigden van alle de overige steden, behielden zich hierop tegenaantekeningen voor (1).

Haarlem
en Amster-
dam ver-
zetten er
zich te-
gen.

Het

(1) Secr. Refol. van Holl. D. XIII. bl. 501—50. Aan de Heeren van Amsterdam had de bijzonder aangeduide volzin gehinderd, als ware die dubbelzinnig, ingewikkeld en onvoldoende geweest. — De Heeren van Rotterdam hadden, in hun advies, het *overleg*, waarvan daarin werd gesproken, betrekkelijk verklaard op hetal of niet verleenen van konvooi aan houtschepen, hetwelk juist twijfelachtig had gemaakt het punt, waarover Frankrijk klaagde; — welke aanmerking dan ook algemeen weinig genoeg had gegeven, als te zeer ophelderende, het-

I. Het besluit van Holland, als een voorstel bij

BOEK. H. H. M. op den 5den van sprokkelmaand uit-

IV. gebragt en bij alle de provinciën overgenomen,

HOOFDST.

1779.

werd op den 18den eenparig aangenomen, en ten zelfden dage als antwoord door den Agent

Door de Generaliteit aangenomen, doch door den Franschen Ambassadeur gewei-

van H. H. M. aan den Ambassadeur ter hand

gesteld, maar ook door denzelfven onmiddellijk

terug gegeven, weigerende hij het aan te nemen,

zoo als het was ingesteld, "om redenen, in eene

pro memoria opgegeven van dezen inhoud: „de

Ambassadeur van Frankrijk heeft van den Koning,

zijn meester, den stelligsten last ontvangen, om

aan Z. M. niet te doen toekomen het antwoord

van H. H. M., indien hetzelfde niet op de

naauwkeurigste wijze uitdrukt de wezenlijke

kenmerken van de volstrektste onzijdigheid.

Dit, hetwelk hem wordt aangeboden door den

Agent van de Staten-Generaal, bevat uitdruk-

kingen, die hem voorgekomen te zijn duister en

dubbelzinnig, en hij kan zich met hetzelfde niet

belasten, ten ware H. H. M. er den zin dui-

delijk van verklaren. Hij heeft de eer, Hun

te

hetgeen men liefst nog had willen in het duister laten;

zoodat daarna de Heeren van Rotterdam deswege eenige

verlegenheid gevoelden, en zelve gaarne pogingen wil-

den aanwenden, om dien volzin, ten genoegen van Am-

sterdam, op eene andere wijze te bewoorden: doch zulks

had geen gevolg; gelijk dan ook in dien volzin de kern

des geheelen antwoords was gelegen. — Secr. Miss.

der Gedeep. ter Dagv.

te vragen, of zij, met vernietiging van het besluit van den 19den van slagmaand II., hetwelk bij voorraad opgeschort heeft de bescherming, ingeroepen ten voordeele der schepen, met scheepshout beladen, van voornemens zijn, van nu af toe te laten onder de konvooijen, die verleend zullen worden, alle vaartuigen met allerlei scheepsbehoeften beladen. Indien zij hem schriftelijk doen verklaren, dat van dezen dag af alle schepen, met allerlei scheepsbehoeften beladen, vrij zullen kunnen gebruik maken van de konvooijen, die aan den koophandel zullen verleend worden, is hij bereid om het antwoord te ontvangen en aan Z. M. te zenden met een' buitengewonen renbode, dien hij op het oogenblik zal afvaardigen. Hij zou zich niet durven vleijen, dat dezelve vroeg genoeg te Versailles zal kunnen komen, om de afkondiging en de uitvoering van het reglement te sluiten, maar hij hoopt, dat Z. M. volkomen verzekerd van de gezindheid der Republiek, hetzelfde wel zal willen intrekken. Indien H. H. M. deze verklaring weigeren, of op de vraag, welke hij de eer heeft hun te doen, een antwoord stellen, hetwelk niet volkomen duidelijk is, zal hij genoodzaakt zijn, zulks als eene weigering aan te merken; zullende dit hem ten klaarste te kennen geven, dat zij niet voornemens zijn, aan de schepen met

scheeps-

I.
BOEK.
IV.
HOOFST.
1779.

I. BOEK. scheepshout geladen, gelijke bescherming als
 IV. aan anderen te geven; en dat zij niet gemeend
 HOOFDST. hebben, bij de vernieuwing der betuigingen
 1779. van de volkomenste onzijdigheid aan den Koning, Z. M. te verzekeren, dat zij bepaald hebben, aan dezelve geene perken te stellen (1)."

De afgevaardigden van alle de gewesten namen dit stuk over, welk wij in zijn geheel hebben willen plaatfen als een diep vernederend gedenkstuk van hetgeen zich de Gezant van Frankrijk veroorloofde omtrent de staatkunde van een' onafhankelijken doch wereloos gehouden Staat, en van de rampzalige verblindung van partijfchap en eigenbelang, die hierin niets aanstootelijks vonden, maar ook zulk eenen stap toejuichten (2).

Stellige voortgang met de Fransche bedreiging.

Ten zelfden dage reeds, als DE LA VAUGHION weigerde het antwoord van H. H. M. aan te nemen, had VAN BERKENRODE te Parijs geschreven, dat hem op den 15den uit Versailles was berigt geworden, dat de bevelen van den Koning waren gegeven tot het afkondigen en uitvoeren van het bewuste reglement, het-

(1) Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1779. 19. Febr.

(2) Men noemde dit eene *zeer bescheidene waarschuwing* en eene *uitnoodiging* om onze regten te handhaven. *Schets van een groot Tafereel* D. I. bl. 38.

hetwelk slechts tot den 8sten dezer maand was uitgesteld, en dat men bij de Admiraliteit bezig was, de noodige brieven naar de havens van het rijk af te zenden, met last, om alle de Nederlandsche koopvaardijfchepen te onderzoeken, en die genen op te brengen, welke voor Engelsche rekening geladen, of na de havens van Engeland bestemd zouden zijn (1).

Des daags na het ontvangen van dit berigt, kwam reeds ter tafel van H. H. M. een rekwest van eenige gelastigden uit de kooplieden, verzekeraars en reeders van schepen te Rotterdam, die de afkondiging van het edict hadden vernomen, met de uitzondering van Haarlem zoo wel, als van Amsterdam. „Mischien mogt het hun niet voegen, naar de oorzaken dier onderscheidingen te onderzoeken; ook waren zij niet voornemens de reden op te sporen, welke den Koning van Frankrijk had bewogen tot zulk een besluit met eene zoo partijdige onderscheiding, daar het niet waren de beweegredenen maar de bepalingen van het edict, hetwelk hen en hunne mede-ingezetenen drukte, met de gevolgen van dien, welke zij zich verzekerd hielden, dat H. H. M. zeer klaar voorzagen, en waaromtrent zij zich ook ten volle overtuigd hielden, dat H. H. M. uit eigene beweging niets onbe-

proefd

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Smeek-
schrift van
Rotter-
dam'sche
kooplie-
den bij
H. H. M.

(1) Ref. Gen. 1779. 25 Febr.

I. proefd zouden laten , om den geheelen ondergang
 BOEK. van het grootst getal hunner ingezetenen voor
 IV. te komen , zoo dat zij dachten , dat dit hun adres
 HOOFDST. wel overtollig zou wezen. Evenwel wilden
 1779. zij zich , bij den zoo nabijzijnden ondergang
 hunner mede-ingezetenen , niets te verwij-
 ten hebben , en maakten zij daarom van dit
 eenig middel tot hun behoud gebruik , om
 H. H. M. te verzoeken , de spoedigste en
 krachtigste maatregelen te beramen , ten einde
 deze onheilen nog tijdig af te wenden (1)."

Terug-
 werking
 van het
 Fransch
 edict.

Op den 19den was ook door den Kommissa-
 ris van de Nederlandsche scheepvaart in de pro-
 vincie van Normandijën aan VAN BERKENRODE
 kennis gegeven , dat alreeds van de inkomende
 schepen de betaling van het vatgeld werd ge-
 vorderd , met verzoek , om pogingen aan te
 wenden bij den Minister van buitenlandsche
 zaken , dat toch van 's Konings edict bevrijd
 mogten blijven de schepen , die , voor dat zij daar-
 van kennis hadden kunnen hebben , de havens
 der Republiek waren uitgezeild , en zich daar-
 tegen niet hadden kunnen voorzien. — Ook
 hiervan en van de pogingen , daartoe bij DE
 VERGENNES aangewend , ontvingen H. H. M.
 berigt (2).

De-

(1) Ref. Gen. 1779. 26 Febr.

(2) Reg. van Secr. Ref. Gen. 1779. 3 Maart.

Dezelve hadden, even als bevorens, het terug gegeven antwoord met zoo veel spoeds gezonden aan VAN BERKENRODE, dat hij het op den 21sten reeds ontving en des daags daaraan te Versailles aan den Graaf DE VERGENNES overhandigde, die, na hetzelfde gelezen te hebben, op den aandrang van onzen Gezant aannam, om het onder het oog van den Koning te brengen, en daarna VAN BERKENRODE uit 's Konings naam tot een onderhoud uitnoodigde, hetwelk op den 26sten plaats had.

In hetzelfde gaf DE VERGENNES op 's Konings last te kennen: „dat Z. M. uit het antwoord van H. H. M. wel had bespeurd, dat derzelver besluit van den 10den van slagtmaand buiten werking was gesteld, doch dat daaruit niet bleek derzelver gezindheid, om voortaan konvooi te verleenen aan de houtschepen; dat alzoo, dit antwoord niet klaar en stellig zijnde, Z. M. geene verandering kon maken in de orders, den 14den naar de havens van het rijk gezonden. „De Minister voegde hierbij, dat het alleen hierop aankwam: „geliefden H. H. M., volgens het traktaat van 1674, eene naauwkeurige onzijdigheid in acht te nemen, zoo moesten zij dit klaar doen blijken, door het verleenen der konvooijen en het beschermen der vlag van de Republiek; zoo lang dit geene plaats

DEEL III.

V

had,

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Het antwoord van H. H. M. door den Graaf DE VERGENNES aangenomen.

Deszelfs betuiging uit 's Konings naam aan VAN BERKENRODE.

I. had, zou de Koning niet van gedachten veranderen. — VAN BERKENRODE hield hem vruchteloos voor, dat H. H. M. voor het tegenwoordige zich niet klaarder konden uitlaten, om het gevaar te vermijden, waaraan de Republiek zou kunnen worden blootgesteld; dat de middelen eerst moesten onderzocht en beraamd worden tot de noodige en krachtige bescherming der vlag, en dat ten dien einde de Admiraliteits-Kollegiën reeds beschreven en in overleg waren, wier berigten moesten worden afgewacht. — Hierop hervatte de Minister: „dat men op de besognes der Admiraliteiten van de Republiek in Frankrijk niet zeer kon rekenen, sedert de Koning het wangedrag van den Kapitein DE BRUIN te Toulon aan derzelver regtspleging had overgelaten, waarin tot nog toe geen herstel was gekomen; hetwelk hij een ongehoord gedrag noemde, aan dat van dien Kapitein evenarende (1). Hij voegde er bij: „dat men in Frankrijk, wat regt en billijk was, in acht nam; zijnde, op zijne voordragt, reeds bevelen van den Koning afgestaan, om het arrest van den 14den van louwmaand niet uit te voeren aan Nederlandsche koopvaardijfchepen, die, voor dat zij er kennis van konden hebben, in eene of andere haven van het Rijk waren ingelooopen, en hebben

(1) Zie boven bl. 225 en 226.

bende Z. M. vervolgens een uittel verleend voor de schepen, tot den 1sten van lentemaand uit de havens der Republiek vertrekkende (1)."

Van de kooplieden te Dordrecht, den last der Fransche kapers vernomen hebbende, om alle Nederlandsche koopvaardijschepen, gaande naar of van eene Engelsche haven, op te brengen, ten einde door den regter te doen onderzoeken, of de lading ook was voor Engelsche rekening, en zulks alzo bevindende, ze alsdan verbeurd te verklaren, uitgezonderd die te Haarlem en te Amsterdam zouden zijn uitgerust, als welke niet slechts van alle belasting zouden worden vrijgelaten, maar ook voor alle neming en opbrenging beveiligd, kwam een breed vertoog bij H. H. M. in van de heillooze gevolgen, daaruit voor hunnen handel en bestaan te verwachten, met dringend verzoek om voorziening; van welken stap zij te gelijk kennis gaven aan de Staten van Holland, derzelver medewerking daartoe eerbiedig verzoekende (2).

Zoo ook hadden de kooplieden in Vriesland zich al vroeger gewend tot hunne Staten, met verzoek om de uitvoering te willen helpen voorkomen van een edict, hetwelk hen bloot

zou

(1) Secr. Resol. van Holl. D. XIII. bl. 506.

(2) Resol. Gen. en Resol. van Holl. 1779. 5 Maart.

I.
BOEK
IV.
HOOFDST.
1779.

Rekwest
van koop-
lieden te
Dord-
recht.

Alstiede
van Vrie-
sche koop-
lieden.

I. zou stellen aan de aanvallen zoo wel van de
 BOEK. eene, als van de andere, oorlogvoerende Mo-
 IV. gendheid, en alzoo brengen in erger staat on-
 HOOFDST. der het schijnschoon genot van den vrede,
 1779. dan of de Republiek wezenlijk het onge-
 luk had, van zelve in dezen oorlog te deel-
 len (1).

De afgevaardigden van Stad-en-Lande brag-
 ten zelve het verzoek der kooplieden van Gro-
 ningen, met dezelfde bezwaren en beden om
 bescherming, ter Vergadering van de Algemeene
 Staten over; terwijl de reeders en kooplieden
 van Zierikzee, even als die van Dordrecht
 en Rotterdam, zich onmiddellijk vervoegden
 tot H. H. M. (2).

Advies van de Kollegiën ter Admiraliteit. Het was op den 10den van lentemaand,
 dat de gelastigden van de gezamenlijke Kol-
 legiën ter Admiraliteit, daartoe in den Haag
 beschreven, van hunne gedachten dienden
 omtrent de mogelijke en meest krachtige
 middelen, om de zeemagt van den Staat op
 zulk eenen voet te brengen, als vereischt zou
 worden, om het regt van de Republiek, op de
 duidelijke letter der traktaten gegrond, met
 alle nadruk en tevens met afwending, zoo
 veel

(1) Jaarb. 1779. bl. 182.

(2) Ref. Gen. 1779. 12 Maart en 28 April.

veel mogelijk, van alle geduchte onheilen, door te zetten en te handhaven, hebbende zij daartoe zelve de gedachten der vlag-officiëren ingenomen. „Naar hun begrip moest de zee-magt van den Staat bepaald worden op 99 schepen, verdeeld in drie smaldeelen; en inmiddels worden gezorgd voor het bezetten der zeegaten, waartoe alle de voorhanden zijnde schepen in gereedheid te brengen en derwaarts te zenden waren. Ook zou men intusschen de Middellandsche zee moeten verlaten en in de Westindiën slechts vier schepen houden, terwijl de overige te huis ge-roepen en in dienst gehouden en gebruikt zouden worden, om vooreerst in alle zeegaten één wachtschip te leveren, en daarna gereed te liggen, om er de noodige konvooijen uit te trekken naar de Engelsche, Fransche en Iersche havens, met last aan de officieren om terstond terug te keeren, terwijl verder zoo vele andere en verdere konvooijen zouden worden gedaan, als men daartoe uit het gros van de schepen, die men bijeen zou hebben, zou kunnen missen en afzonderen. Bij de zeegaten behoefde men batterijen, om dezelve en de recën revens te bestrijken. Van de oudste schepen moesten wacht- en hospitaalschepen gemaakt, gelijk ook aan de vaste wal hospi-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. talen aangelegd worden. De voorbeeldelooze
 BOEK. schaarsheid van scheepsvolk moest de maand-,
 IV. hand- en aanritsgelden doen verhoogèn. Men
 HOOFDST. moest de werving tevens buiten 's lands be-
 1779. proeven, en algemeen pardon verleenēn aan
 alle dienstverlaters of bij vreemden dienende,
 die binnen een jaar tot onzen dienst weder-
 keerden. Waren deze middelen ontoereikende,
 dan was het uiterste, alle vaart te verbieden
 tot dat 's lands schepen zouden bemand zijn;
 zelfs zou men 's lands voetvolk tot scheeps-
 soldaten kunnen gebruiken. Ook vorderde
 de tegenwoordige scheepsdienst meerder man-
 schap, dan welcer, naar het charter der
 schepen en het caliber van geschut, waarin
 men gedrongen was, het voorbeeld van andere
 volkeren te volgen. Er zou een aanbouw
 moeten plaats hebben van 50 schepen, waar-
 voor zou moeten worden gevraagd eene som
 van omtrent zeven en eene halve millioen,
 boven de ruim vier millioenen, die op de
 petitiën tot aanbouw, in 1771 gedaan, in den
 vorigen jare waren toegestaan (1).

Voorstel
 van den
 Stadhou-
 der.

Ten zelfden dage, waarop dit rapport bij de
 Staten-Generaal werd uitgebragt en ten on-
 derwerp voor de overwegingen der geweste-
 lij-

(1) Secrēt. Resol. van Holl. D. XIII. bl. 515—537.
 Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1779. 10 Maart.

lijke Staten gesteld, vond de Stadhouders
het alzins raadzaam, in persoon ter Vergade-
ring van Holland voor te dragen, en aan de
Staten van de andere gewesten in eenen brief
mede te deelen, het volgende voorstel. „Ik acht
„mij verpligt, Uw Ed. Gr. Mog. mijne ge-
„voelens omtrent het gewigtig onderwerp
„van derzelver raadplegingen te openbaren,
„namelijk: dat ik verre afben van te oor-
„deelen, dat dit Gemeenebest, om geenen
„oorlog te wagen, zou behooren af te zien
„van de wettige regten, aan derzelver ingeze-
„tenen bij plegtige traktaten toekomende;
„in tegendeel begriip ik, dat dezelve moeten
„worden gehandhaafd door alle middelen, die
„de Voorzienigheid in handen der Republiek
„heeft gesteld; maar dat het aan niemand,
„dan aan Uw Ed. Gr. Mog. en de Ed. Mog.
„Heeren Staten der andere provinciën toe-
„komt, om te beslissen, wanneer het tijdstip
„daar is, dat H. H. M. behooren te beslui-
„ten, om eene onbepaalde bescherming aan
„derzelver handeldrijvende ingezetenen te ver-
„leenen, en dat H. H. M., door geen trak-
„taat, hoegenaamd, met eene buitenlandsche
„Mogendheid zich verbonden hebbende, om
„alle takken van handel zonder onderscheid
„te beschermen, niemand het regt heeft, om
„van dezelfen te vorderen, dat zij, bescher-

V 4

„ming

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. „ming verleene, zulks aan alle schepen
BOEK. „zonder onderscheid moeten verleen, zon-
IV. „der aan derzelver voorzigtigheid over te la-
HOOFDST. „ten om te beslissen, of zij in staat zijn alle
1779. „takken van handel te beschermen, en of zij
„in dit tijdstip het kunnen doen, zonder ge-
„wigtiger belangen in de waagschaal te stel-
„len, en zich aan het grootste gevaar bloot
„te geven. — Ik ben dan van begrip, dat in
„dezen op niets behoort te worden gezien,
„dan op de ware belangen van de Republiek,
„en, derhalve, dat alvorens een eindelijk be-
„sluit genomen worde omtrent het konvooi
„der houtschepen, onderzocht worde de
„staat, waarin het Gemeenebest zich bevindt,
„zoo te lande als te water. — Mijns bedun-
„kens voegt niets meer aan deze Republiek,
„dan eene strikte en strenge onzijdigheid, on-
„verminderd de traktaten, die zij met buiten-
„landsche Mogendheden heeft; maar ik denk
„tevens, dat, om dezelve met goed gevolg, en
„niet alleen tot zoo lange, dat het aan eene
„der oorlogvoerende Mogendheden behaagt,
„om van de Republiek op eene dringende
„en dreigende wijze te eischen, dat zij partij
„kieze, te onderhouden en te handhaven,
„de Republiek in een' gewapenden staat be-
„hoort te worden gebragt. — Dat daartoe
„noodig zoude zijn het uitrusten van ten
„min

„minste vijftig tot zestig schepen, waaronder
 „niet minder dan twintig tot dertig van linie,
 „en het vermeerderen van de landmagt van
 „vijftig tot zestig duizend man, en dat de
 „frontieren in behoorlijken staat van regen-
 „weer behooren te worden gebragt, en de
 „magazijnen met de vereischte ammunitie van
 „oorlog voorzien; in welk geval ik van
 „oordeel ben, dat de Republiek van alle
 „Mogendheden zal worden ontzien, en dat
 „dezelve niet verhinderd zal worden te doen,
 „hetgeen aan haar volgens traktaten toekomt,
 „of belet zal worden, zoodanig te doen en
 „te handelen, als zij overeenkomstig met
 „hare ware belangen zal oordeelen. — Der-
 „halve oordeele ik, dat de trouw, die ik
 „aan het lieve vaderland verschuldigd ben,
 „van mij vordert, deze bedenkingen onder
 „het verlicht oog van Uw Ed. Gr. Mog. te
 „brengen, en aan Uw Ed. Gr. Mog. in be-
 „denking te geven, om een besluit te ne-
 „men, ten einde door aanbouw van een mer-
 „kelijk getal schepen, bijzonder door sche-
 „pen van linie, de zeemagt versterkt worde,
 „en dat door verhooging der maandgelden
 „of premiën, of door zoodanige andere schik-
 „king, als Uw. Ed. Gr. Mog. en de Heeren
 „Staten der andere provinciën zullen beter
 „oordeelen, uitgewerkt worde, dat het noo-

I.
 BOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1779.

I. „dige scheepsvolk gevonden worde, om de-
 BOEK. „zelve te bemannen; en dat te gelijk door
 IV. „Uw Ed. Gr. Mog. consent gedragen worde
 HOOFST. „in de noodige vermeerdering, om de land-
 1779. „magt te brengen tot een aantal van vijftig
 „tot zestig duizend man, en in de petitiën
 „tot de vestingen en de magazijnen. — Wan-
 „neer zulks, zoo door Uw Ed. Gr. Mog. als
 „door de Heeren Staten der andere provin-
 „ciën zal zijn gedaan, en dat deze versterking
 „zoo der zee- als landmagt werkstellig zal
 „zijn gemaakt, denke ik, dat het tijdstip daar
 „is, waarin de Republiek met vrucht en als
 „een onafhankelijk gewest kan besluiten, om
 „te handhaven de regten, aan hare ingeze-
 „tenen, volgens traktaten en bij name dat van
 „marine van 1674, toekomende. — Maar
 „voor dat de Republiek in eenen aanzien-
 „lijken staat van verdediging is gebragt,
 „zoude ik vreezen, dat een besluit, om alle
 „schepen zonder onderscheid volgens de let-
 „ter van dat traktaat en met name houtschepen
 „onder konvooi te nemen, van zeer kwade
 „gevolgen voor de ware belangen van dezen
 „Staat zou kunnen zijn, en de eer van des-
 „zelfs vlag aan een affront zoude bloot stel-
 „len. — En derhalve ben ik van oordeel,
 „dat, bij nadere overweging, zou dienen te
 „worden besloten, dat de schepen, beladen
 „met

„met masten, kniën, krommers, zware bal-
 „ken en dergelijke houten tot aanbouw van
 „oorlogschepen benoodigd, niet mede onder
 „konvooi zullen worden genomen, tot dat
 „eene uitrusting zal zijn in gereedheid ge-
 „bragt van vijftig tot zestig schepen, waar-
 „onder niet minder dan twintig tot dertig
 „van linie, en dat de landmagt zal zijn ver-
 „sterkt tot vijftig à zestig duizend effective
 „manschappen; doch dat inmiddels, om den
 „algemeenen handel dezer landen zoo veel
 „mogelijk te beschermen, zonder de gewig-
 „tige belangen van den Staat in de waag-
 „schaal te stellen, de noodige konvooijen,
 „zoo als zij aangekondigd waren, zouden
 „worden verleend aan alle verdere schepen;
 „met geene contrabande waren zijnde bela-
 „den, op dat alle de takken van handel niet
 „gestuit en zonder bescherming gelaten wor-
 „den, gedurende den tijd, dat over de be-
 „scherming van een' enkelden tak wordt ge-
 „raadpleegd. — Ik verwacht, dat, als de
 „Republiek tot dien gewapenden staat zal zijn
 „gebragt, alle Mogendheden aan dezelve zul-
 „len overlaten, om eene stipre onzijdigheid
 „te houden, het regt, aan dezelve volgens
 „traktaten toekomende, te oefenen, en ook
 „van haren kant zich te houden aan hetgeen
 „de traktaten, die zij gemaakt heeft, van
 „Haar kunnen vergen.”

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Na

I. Na dit voorstel werd Z. H. door H. E.
BOEK. Gr. Mog. voor de uitstekende proeven van
IV. hoogstdezelv's aanhoudenden ijver voor de vei-
HOOFDST. ligheid en zekerheid van de Republiek be-
1779. dankt, doch het besluit daarop uitgesteld, tot
 dat de Heeren van de Ridderſchap en Edelen
 hetzelfde zouden hebben overwogen, en de
 verdere Leden den laſt hunner zenderen daarop
 verſtaan (1).

Aanmer-
 king op dit
 voorſtel.

Het kon niet wel anders, of het voorſtel
 van Z. H., gelyktijdig met het Generaliteits-
 rapport voorgedragen en rondgezonden, moest
 juist daarom hoogſtopmerkelyk voorkomen.
 Op zich zelve beſchouwd en onpartijdig beoor-
 deeld, behelsde het voorzeker de leer der zuiverſte
 ſtaatkunde; ook ſcheen de ſtrengſte onzijdig-
 heid er geene andere te kunnen voeren: maar
 in verband met dat rapport en met de omſtan-
 digheden, was het eene tegenwerking van het
 eerſte, en ſtrekte het tot eene beſliſſing in de
 laaſte, even zeer als dat zelfde rapport van
 den anderen kant tot eene tegenovergeſtelde
 beſliſſing leidde, en door het voorſtel om,
 bij de ſchaarsheid van zeevolk, de vloot met
 landtroepen als zeefoldaten te bemannen, open-
 lyk de vermeerdering der landmagt niet ſlechts

te=

(1) Reſol. van Holl. 1779. 10 Maart.

tegenwerkte, maar zelfs de landmagt nog zou verminderen (1).

Bij de Vroedschap van Amsterdam zag men de strekking des gedanen voorstels duidelijk in, en wilde men hetzelfde afgewezen hebben onder betuigingen van den wensch, dat de omstandigheden van tijden en zaken mogten veroorloven, dat de Republiek spoedig in, zulk eenen gewapenden staat kon worden gebragt, en dat men daarna kon wachten; doch dat de belangen der handeldrijvende ingezetenen aan de zijde van Frankrijk even min, als van Engeland, eenig uitstel gedoogden; weshalve men zich eeniglijk tot het rapport van H. H. M. zou moeten bepalen. — En wat nu dat rapport zelf betrof, ook deszelfs uitgestrektheid werd er gewantrouwd, en had men liever gezien, dat men zich slechts bij den aanbouw van twee en dertig schepen had gehouden, en maar voortging met dadelijk de onbepaalde konvooijen te verleenen, terwijl men alle verdere middelen tot herstel der zeemagt achtervolgens en bij aanhoudenden voortgang in het werk kon stellen.

Ter Vergadering van Holland werd op den 25sten, bij de hervatte overweging van het
voor-

(1) Men zie hierover *de Schets van een Gr. Tafer.* D. I. bl. 41—56; en daartegen VAN DER AA *Gesch. van de Vereen. Nederl.* D. IV. bl. 360—386.

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1779.

Gevoelen
van Am-
sterdam.

I. voorstel van Z. H., hetzelve door de Ridder-
BOEK. schap met groote goedkeuring omhelsd, als
IV hebbende dezelve steeds begrepen, dat de voor-
HOOFDST. zigtigheid eischte, niet te besluiten tot onbe-
1779. paalde konvooijen bevorens de Republiek zich

Het voor-
stel van
den Stad-
houder
besluiten be-
sluit.

in zulk een' gewapenden staat bevond; en wel
de verpligting van den Souverein erkennende,
om de regten der ingezetenen te handhaven,
maar tevens die om zich vooraf te voorzien
van middelen, om deze handhaving door te zet-
ten; terwijl het nu juist de tijd was om zich
te wapenen, daar de eene Mogendheid den
handel van den Staat aanrandde, en de andere
denzelven door een bezwarend edict bena-
deelde, en door hatelijke onderscheidingen
het Bondgenootschap verzwakte. — Gouda,
Brielle, Alkmaar, Hoorn en volgende Leden
vereenigden zich met dit gevoelen; Alkmaar
evenwel met dit onderscheid, dat hetzelve
den voorslag der uitrusting terstond aannam,
en op eene spoedige overweging van de ver-
sterking der landmagt aandrang, doch intus-
schen een onbepaald konvooi begeerde. —
Dordrecht verklaarde, in de vermeerdering
der landmagt niet zoo zeer uit overtuiging
van derzeiver noodzaaklijkheid te komen, als
wel om aan de begeerte der Bondgenooten
toe te geven, in de hoop op wederkeerige
welwillendheid: ook was het verderflijke van
het

het Fransche edict niet weg te nemen zonder het spoedigst besluit tot een onbepaald konvooi. — Haarlem drong krachtig op zulk een besluit aan, met wederlegging van het gevoelen der Ridderschap, en verzettede zich tegen de vermeerdering der landmagt, daar men, na het einde der onlusten in Duitschland, van de landzijde niets te vreezen hebbende, zich tegen Frankrijk zou schijnen te wapenen, waarvoor men zich wel had te wachten, even als men de financiën der Bondgenooten niet noodeloos moest bezwaren. — Met dit gevoelen vereenigden zich Delft, Leijden, Rotterdam, Schiedam en Amsterdam; Schoonhoven en Gorinchem waren nog ongelast, en bleef daarmede die zaak nog onafgedaan.

Bij de hervatte overweging van het Generaliteitsrapport op den 30sten, na een vooraf gehouden besogne met de Admiraliteiten op den 26sten en 27sten, waarbij de Ridderschap, Gouda, Enkhuizen en Medemblik van de meerderheid verschilden, maar Rotterdam inzonderheid op een spoedig besluit tot onbepaald konvooi aandrang, werd het staatsbesluit in dezer voegen opgemaakt: „dat de tegenwoordige staat van zaken en het gevaar van den koophandel, aan wederzijden tusschen de oorlogende Mogendheden, onvermijdelijk vorderden, dat,

I.
BOEK.
IV
HOOFDST.
1779.

Besluit op
het advies
der Admi-
raliteiten
bij Hol-
land.

- I. dat, zonder langer uitstel, konvooi werd verleend zonder onderscheid van waren, bij de traktaten niet verboden, mitsgaders zonder onderscheid, of dezelve voor eigen, dan voor Engelsche of Fransche of neutrale rekening geladen, en na Frankrijk of Groot-Brittannie, of neutrale landen bestemd of van daar gekomen waren; — dat de Kapiteins in de Middellandsche zee terug geroepen moesten worden, en zoodra mogelijk met zes à zeven schepen en fregatten een onbepaald konvooi worden verleend naar de Fransche, Engelsche en Iersche havens, welke konvooijen van tijd tot tijd zouden worden herhaald, naar mate dat daartoe schepen aan de hand zouden zijn; — dat het consent van Utrecht tot de uitrusting van 32 schepen ernstig zou worden gevraagd, en die petitie van den 3den van slagtemaand 1778 zonder langer verwijl ten besluite zou worden gebragt; — dat de gage van het bootsvolk zou worden verhoogd; — eindelijk dat, voor zoo verre over de verdere uitrusting en aanbouw van schepen eenige aarseling bij de overige provinciën mogt vallen en beter geoordeeld worden, het besluit daartoe vooreerst uit te stellen tot dat de geduchte onheilen meer van nabij zouden dringen, tot de veiligheid der havens, en op dat daartoe geen schip der vastgestelde uitrusting uit zee gehouden zou behoeven

I.

BOEK.

IV

HOOFDST.

1779.

ven te worden, ten minste behoorde te worden vastgesteld, dat men aanstonds in equipage zoude brengen bij het Kollegie ter Admiraliteit op de Maas één wachtschip met drie honderd man; bij dat te Amsterdam vier, ieder met twee honderd en vijftig man; en bij de Kollegiën ter Admiraliteit op de Maas, in Zeeland, Westvries- en Vriesland ieder een adviesjagt met zestig man tot wachtschepen in de zeegaten van Zierikzee, de Maas, het Schaar bij Maasfluis en Ameland, alle voor zes maanden; terwijl tot meerdere beveiliging der havenis en zeegaten door de respective provinciën ten kosten der Unie zouden worden aangelegd de noodige batterijen met de vereischte wachthuizen, waartoe Zijne Hoogheid zou worden verzocht mede te werken, zoo tot onderrigting bij derzelver aanleg, als ter voorziening in derzelver bezetting met gescht en krijgsvolk." — De Heeren van de Ridderchap en Edelen verklaarden tot het nemen van dit besluit, voor zoo veel het verleenen van een onbepaald konvooi aanging, niet te hebben medegeftemd, en niet verantwoordelijk te willen zijn voor de gevolgen uit het ontijdig verleenen van dusdanige konvooijen ten nadeele des Lands te duchten; met voorbehouding van derzelver aantekening

DEEL III.

X

daar-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. daartegen (1). Deze verklaring was evenwel niet terstond geschied en werd eerst bij de herneming der aantekeningen, op den dag daarna, bekend, hetwelk aan Amsterdam aanleiding gaf, om zich tegen deze uitbreiding te verzetten en zich eene tegenaantekening tegen die der Ridderfchap voor te behouden. Ook Dordrecht, Haarlem, Delft, Leijden, Gouda, Rotterdam, Gorinchem, Schiedam en Alkmaar behielden zich hetzelfde voor (2).

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1779.

Kort na dit besluit van Holland en ter stuiting, voorzeker, van deszelfs invloed op de gevoelens der overige gewesten, kwam de Ridder YORKE op met zijne memorie, waarvan wij reeds met één woord gewaagd hebben (3). „De Koning van Groot-Brittannie (dus was het beloop van dit staatsstuk) zijne vriendschap voor H. H. M. en de achting, den Souvereinen onderling verplicht, in het oog houdende, had zich nog steeds onthouden van zich te bemoeijen met de onderhandeling, door het Hof van Frankrijk aangevangen met H. H. M. wegens de te verleen bescherming aan allerhande scheepsbouwstoffen, gedurende den tegenwoordigen oorlog;

(1) Ref. van Holl. 1779. 30 Maart.

(2) Ref. van Holl. 1779. 31 Maart.

(3) Zie boven bl. 287.

log; doch de laatste stappen van deszelfs Gezant lieten zulks niet langer toe, en de Koning zou meenen te kort te doen aan de oude vriendschap, indien hij aan H. H. M. het gevaar niet voor oogen stelde van het oor te leenen aan voorstellen, die tot verbreking hunner onzijdigheid zouden strekken; voorstellen niet slechts strijdig met hunne onafhankelijkheid, maar zelfs de grondslag van hunnen regeringsform ondermijnende. Eene Mogendheid toch, die zich het regt aanmatigde, om een der Leden van hunnen Staat ten nadeele der anderen te begunstigen, kon wel geen ander oogmerk hebben, dan tweedragt te zaaijen en alle banden, die hen verknochteden, te verbreken, zoo dat, indien eene andere Mogendheid dit voorbeeld volgde, de Republiek binnen kort in lichte laaije vlam zou staan, en de regeringloosheid de thans wel gevestigde orde van regering zou vervangen. Het ware doelwit dezer kunststreken was blijkbaar geen ander, dan om de Republiek in onmin met den Koning te brengen, onder het schoonschijnend voorwendsel eener volkomene onzijdigheid en van het belang des koophandels; en alzoo vondt zich Z. M. verplicht, H. H. M. het gevaar onder het oog te brengen, waarin Frankrijk hen poogde te storten. Die kroon had geen regt om H. H.

X 2

M.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. M. maatregelen van gedrag jegens Engeland
BOEK. voor te schrijven: het verbond, waarop H.
IV. H. M. zich beriepen en dat, waarop Z. M.
HOOFDST. even gerechtigd zijn zou zich te beroepen,
 1779. behelsden niets dergelijks; maar het was de
 heerschezucht alleen van Frankrijk, hetwelk,
 een verbond aangegaan hebbende met de
 Amerikaansche wederspanningen, werkte en
 woelde, om er andere Staten in te slepen.
 In wijnmaand des vorigen jaars had de Ko-
 ning eene vriendnabuurlijke opening gedaan
 zijner omstandigheden, gevoelens en inzigten,
 en schoon de vijand wetten aan de scheep-
 vaart van H. H. M. had durven voorschrij-
 ven, had Z. M. zich vergenoegd met het
 voorstaan eener onderhandeling met zijnen
 Afgezant over hetgeen zou behooren beraamd
 te worden tot zekerheid en wederzijdsch nut
 der beide Staten. Het was waar, H. H. M.
 hadden zulks van de hand gewezen en ge-
 drongen op de letterlijke vervulling van een
 verbond, hetwelk zij zelve moesten bemerken
 zoo onbestaanbaar te wezen met Englands vei-
 ligheid, als strijdig met het oogmerk en be-
 ding van latere verbonden. Eene openlijke
 bescherming van stoffen, die den vijand moes-
 ten in staat stellen om den oorlog te verlen-
 gen en te verzwaren, was toch onbestaanbaar
 met de herhaalde betuigingen van vriendschap,
 ter-

terwijl H. H. M. de waarde van 's Konings vriendschap te wel kenden, om zich te laten overhalen tot stappen, die daarmede regelregt zouden strijden. Om zulks te voorkomen had Z. M. hem uitdrukkelijk bevolen, H. H. M. op nieuw te verzekeren van den vurigsten wensch, om de goede harmonie te onderhouden, en om zijne herhaalde toezegging van de vrijheid des schuldeloozen koophandels, hoe veel voordeels de vijand ook daarvan trok, te handhaven; maar tevens gelast er bij te voegen, dat Z. M. niet kon afzien van de uitsluiting der scheepsbehoefden, met name van alle soort van scheepstimmerhout, zelfs ingeval men hetzelfde zou willen geleiden met oorlogschepen. Het voorbeeld, welk Frankrijk had gegeven, van eenige Leden van dezen Staat te begunstigen ten nadeele van andere, was zoo regelregt eene inbreuk op de Unie en onafhankelijkheid van H. H. M., dat de Koning zich vleide, nooit in het geval te zullen komen van hetzelfde te volgen, ten zij eene verkeerde inschiklikheid voor de inzigten van Frankrijk er hem toe dwong, om langs dien weg, voor zoo veel van hem zou afhangen, schadeloos te stellen de Leden van de Republiek, die door de partijdigheid zijner vijanden kwamen te lijden; hebbende het Z. M. altijd beneden de waardigheid van een'

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. SOUVEREÏN gehouden, om tweedragt te zaaijen
 BOEK. in de Staten der naburen. Het onlangs afge-
 IV. kondigd edict van Frankrijk, met uitzondering
 HOOFDST. der steden Amsterdam en Haarlem, kon niet
 1779. anders dan aan geheel Europa herinneren het
 voorafgegaan manifest der beweegredenen,
 welke deszelfs Koning hadden overgehaald tot
 het sluiten van een verbond met de weder-
 spanningen in Amerika. De Koning bleef
 steeds bereidwillig om al te doen, wat strek-
 ken kon ten voordeele der ingezetenen van
 dezen Staat, voor zoo ver zijne toegevend-
 heid zou overeen te brengen zijn met de
 zekerheid zijner koninkrijken; vleijende zich
 Z. M., dat H. H. M. alleen zouden raadple-
 gen met hunne ware belangen, zonder zich
 te laten afwenden of afschrikken door vreemde
 inzigten, en dat hij alzoo nooit genoodzaakt
 zou worden andere maatregelen te nemen je-
 gens de Republiek, dan de zoodanige, welke
 de vriendschap hem steeds zou voorschrij-
 ven (1)."

Het eerste
 gewag van
 eene ge-
 wapende
 onzijdig-
 heid.

Omtrent dezen zelfden tijd kwamen de aller-
 eerste berigten in wegens eene gewapende on-
 zijtigheid der Noordsche Mogendheden, die,
 veel later openbaar geworden, even zeer ge-
 strekt hebben, om allen schroom voor eenen
 oor-

(1) Ref. Gen. 1779. 9 April.

oorlog met Engeland weg te nemen, als om dien oorlog daarna dadelijk te bevorderen. Op den 2den van grasmaand kreeg men in het geheim befogne van H. H. M. uit eenen brief van den Heer DE SWART, onzen Resident te Petersburg, geschreven den 9den van lente-maand, kennis aan memoriën van de Staten van Zweden en Denemarken over de bero-
 vingen en willekeurige behandelingen, door de Engelsche oorlogschepen en kapers in vrije en openbare zee gepleegd tegen de koopvaardij-
 schepen van derzelver onderdanen, aan het Hof van Rusland gedaan, ten einde hetzelfde uit te noodigen, zich bij deze Hoven te voegen, en met dezelve zamen te spannen tot de bescherming van den handel en scheepvaart op en van ieders landen en bezittingen; en aan het ontwerp van eene verklaring daaromtrent aan de Hoven van Frankrijk en Engeland. — Het Russische Hof had deze aanzoeken van Zweden en Denemarken niet slechts met gereede deelneming beantwoord, maar daarvan mededeeling willen doen aan onzen Staat. — Het wederantwoord van het Hof van Zweden kwam vervolgens ter kennis van H. H. M., en wel met twee nota's van den Zweedschen Minister te Petersburg aan den Grave PANIN over dit onderwerp; waarop ook al spoedig volgde een afschrift van het antwoord van Denemarken,

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. alsmede van dat, hetwelk door Rusland op de
 BOEK. beide nota's van Zweden was gegeven; en,
 IV. eindelijk, hetgeen aan den Heer DE SWART
 HOOFDST. in vertrouwen was medegedeeld, het ant-
 1779. woord van het Hof van Frankrijk op de
 bovenvermelde verklaring, welke dat van Rus-
 land aan hetzelfde had laten doen. — Alle
 deze brieven met derzelve bijlagen, in den
 loop van gras-, bloei- en zomermaand inge-
 komen, waren door de afgevaardigden van de
 provinciën van Holland en Zeeland bij af-
 schrift overgenomen, om in den hunnen bree-
 der te worden medegedeeld (1), doch zon-
 der

(1) Reg. van Secr. Resol. van H. H. M. 1779. 2,
 23 en 30 April, 7 en 21 Mei, en 18 Junij. — Uit de
 missive van de afgevaardigden van Amsterdam ter
 dagvaard van Holland van den 28sten April blijkt het,
 dat de Raadpensionaris de hervatte zitting der Staten
 van Holland op dien dag geopend heeft met de mede-
 deeling van de eerste berigten van DE SWART, op den
 2den April reeds bij H. H. M. ingekomen; — maar
 tevens, hoe verwonderlijk het aan deze afgevaardigden
 was voorgekomen, dat men voor de Regering dier stad
 een geheim scheen te hebben willen maken van deze
 gewigtige onderhandeling, immers voor zoo veel zij
 Rusland betrof, hetwelk echter geengering gewigt te-
 gen Engeland daaraan bijzette. Zij zelve wisten er
 evenwel bij te voegen, dat er in de loopende maand
 nog al nadere berigten van den Heer DE SWART bij
 H. H. M. waren ingekomen. — In de Resolutiën van
 Holland van dien dag, en zelfs in de Secrete Resolu-
 ti-

der eenig verder gevolg voor het tegenwoordige.

Het consent van Utrecht in de petitie tot den aanbouw van 32 schepen van den 3den van slagdmaand des vorigen jaars, eindelijk, op den 26sten van grasmaand ter Generaliteit ingekomen zijnde, werd nu ten zelfden dage door H. H. M., geraadpleegd hebbende op het verslag wegens de smeekschriften en klagten der onderscheidene kooplieden, reeders en verzekeraars van Dordrecht, Amsterdam, Rotterdam en Vriesland, in den verleden jare kommisforiaal gemaakt, tot dezen aanbouw en uitrusting besloten, met last aan de Kollegiën ter Admiraliteit tot de spoedigste werving van volk en klaarmaking der schepen, om te doen de bedoelde konvooijen, tot nadruklijke bescherming van den koophandel en zeevaart van den Staat, en met verzoek aan Zijne Hoogheid, om daaraan de hand te houden, en te willen zorgen, dat, zoo veel doenlijk, alle maanden een konvooi werd verleend naar de Engelsche en Fransche havens, en voorts zoo dikwijls het

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Besluit
van H. H.
M. tot be-
paald kon-
vooi.

tiën, wordt van deze mededeeling door den Raadpensionaris niets gevonden. In de Notulen van Zeeland van 3 en 17 Mei komt hiervan niet slechts het gewag voor, maar tevens: „dat daarop geen besluit is gevallen.”

I. het vereischt werd naar Lisfabon en de Middellandsche zee, en ten minste tweemaal in het
 BOEK. jaar naar de koloniën van den Staat in de
 IV. Westindiën (1).
 HOOFDST.
 1779.

Gemagtigden der kooplieden van Rotterdam vervoegden zich ten zelfden dage tot Zijne Hoogheid met een verzoeg hunner on-gelegenheden, daar hun rekwest aan H. H. M. in sprokkelmaand nog geen gevolg hebbende gehad, de schippers van daar niet wilden va-
 Smeek-
 schrift van
 Rotter-
 damsche
 kooplie-
 den aan
 Zijne
 Hoogheid.
 ren in de beurt op eenige Fransche havens, uit vrees van weinig vrachtgoederen te zullen bekomen, en evenwel het volle vatgeld in Frankrijk te zullen moeten betalen, zoodat men reeds vreemde schepen, aan die belasting niet onderworpen, aan eene der beurten had moeten aanleggen, en de kooplieden hunne goederen al over Amsterdam en zelfs over Ostende verzonden. Dezelfde belemmering had ten gevolge van het Fransche edict plaats omtrent de vaart op Engeland, Schotland en Ierland, daar de verzekeraars der ladingen verbazende prijzen vorderden, terwijl de verzekering der goederen, uit de bevoorregte plaatsen verzonden, zeer matig was, zoodat de vaart, in beide opzigten, geheel en al gestremd, en de handel van Rotterdam-
 ter-

(1) Resol. Gen. 1779. 26 April.

terdam, voor meer dan drie vierde daarvan afhangende, reeds dadelijk werd verplaatst; en indien de kooplieden dezer stad nog eenige kommissiën van elders ontvingen, was dit eeniglijk aan sommige reeders te danken, die, in hoop op spoedige voorziening, deze zware belasting van het vatgeld wel voor enkele reizen ten hunnen laste hadden willen nemen, van welk alles zij door openlegging van hunne geheele korrespondentie aan Z. D. H. konden doen blijken. Boven dit alles waren zij nu nog in het zekere onderrigt, dat de Ambassadeur van Frankrijk onlangs had verklaard, dat, zoo niet spoedig aan zijn' meester genoeg werd gegeven, een allerdrukkendst tarief voor den handel en fabrieken dezer Republiek in het algemeen en van Rotterdam in het bijzonder, was te verwachten, als zijnde reeds ontworpen, en waarvan, ingeval er onverwacht vrede tusschen Frankrijk en Engeland wierd getroffen, alvorens aan den Koning volkomen genoeg werd gegeven, nimmermeer eenige intrekking, even min als van het verderflijk edict, zou te wachten zijn. Geene tijdelijke volksrampen waren voor deze stad gelijk te stellen met de uitwerkselen van zulke maatregelen. Met alle regt meenden zij dan te mogen verwachten, dat aan hen, die ten allen tijde 's Lands lasten gelijkelijk met alle andere ingezetenen hadden

ge-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. gedragen, en die zich, hunnes wetens, nimmer
 BOEK. tegen den Souverein of tegen Z. D. H. had-
 IV. den misgrepen, dezelfde voorregten en vrij-
 HOOFDST. dommen zouden worden verzorgd, die andere
 1779. steden genoten, wier welvaart vergrootede ten
 koste en verderve hunner mede-ingezetenen.
 Zij zagen zich dus genoodzaakt hunne klag-
 ten te brengen bij hunne Regeerders, en te-
 vens toevlugt te nemen tot Z. D. H., wel
 verzekerd, dat Hoogstdeszelfs edelmoedige
 denkwijze nimmer zou toelaten, dat zulk een
 aanzienlijk gedeelte van 's Lands ingezetenen
 dergelijke gevolgen zou moeten ondervinden
 van het vertrouwen, door hen ten allen tijde
 gesteld op de vaderlijke zorg van hunne wettige
 Overheden en van Zijne Doorluchtige Hoogheid,
 en uit welke beginselen zij dan ook zwarig-
 heid hadden gemaakt, zich eenigzins te men-
 gen in de raadplegingen van den Staat, even
 als sommige anderen, die thans uit dien hoofde
 schenen, boven hen, begunstigd te worden.
 In deze gevoelens volhardende, zagen zij nog
 eene spoedige afwending van hun ongelijk te
 gemoet op zulk eene wijze, als Z. H. met
 H. H. M. en H. E. Gr. M. ten nutte van
 den lande in het gemeen en van hunne stad
 in het bijzonder zouden oordeelen te behoe-
 ren (1)."

Vries-

(1) Jaarb. 1779. bl. 502-507.

Vriesland was het eerst na Holland gereed met deszelfs provinciaal besluit op het Generaliteitsrapport van den 10den van lentemaand, hebbende daarbij het besluit van Holland van den 6den van grasmaand en de memorie van den Engelschen Gezant van den 9den tevens in overweging genomen, doch zonder op 's Prinses voorstel daarbij te letten. Dit besluit vereenigde zich met dat van Holland, voor zoo ver de uitrusting ter zee betrof, ten sterkste aandringende, dat de wapening, daarbij voorgesteld, met den uitersten spoed mogt worden volvoerd, ten einde de Republiek in staat wierd gesteld, om haren handel en scheepvaart volgens inhoud der traktaten te handhaven en de vlag van den Staat te doen eerbiedigen; maar met opschorting tevens over den verderen inhoud van dat besluit, tot dat Holland zich over de memorie van YORKE zou hebben verklaard (1).

I.
BOEK.
IV.
VOORST.
1779.

Besluit
van Vries-
land op
het Gene-
raliteits-
rapport.

Gelderland had de memoriën van den Franschen Gezant, de berigten van den onzen aan het Fransche Hof, het antwoord van den Heer DE VERGENNES, de memorie van den Engelschen Gezant, het gesprek met Lord WYMOUTH, den brief van den Stadhouder, benevens het Generaliteitsrapport, en dan ook het provin-

Besluit
van Gel-
derland.

ci-

(1) Resol. Gen. 1779. 26 April.

I. **BOEK.** ciaal besluit van Holland daarop, in overwe-
IV. ging genomen. „Had men naar hunne herhaalde-
HOOFDST. vermaningen, om zich in tijds zoo te lande als
1779. ter zee te wapenen, bij alle de Bondgenooten
gehoord, de Republiek zou zich nu niet
bevonden hebben in omstandigheden, die
haren onafhankelijken Staat niet minder dan
haren koophandel ontrusteden. Men was
hier zoo zeer, als ergens elders, ten volle
overtuigd, dat het belang der goede verstand-
houding met beide de oorlogende Mogend-
heden alle mogelijke inschikkelijkheid vor-
derde; maar tevens, dat de beschouwing van
het gevaar zelf de Bondgenooten moest aan-
zetten tot meerder ernst en cordaetheid; en
dat men daartoe, met achterzetting van alle
bijzondere inzigten, het oog gevestigd hou-
dende op het gemeene welzijn, met welks
ondergang alle andere ondergeschikte en bij-
zondere belangen noodwendig moesten instor-
ten, moest beginnen met eenen staat van ver-
dediging aan te nemen zoo te land als ter
zee. Men wilde zich niet inlaten met alle
de bedenkelijkheden over het involgen van
den eisch van Frankrijk of het onderschikken
aan den wil van Engeland, om eenen open-
baren oorlog te ontgaan, maar men raadde de
krachtigste maatregelen ter vermeerdering der
landmagt en ter vergrooting der zeemagt gedu-
ren-

ren-

rende dezen zomer aan, waarna men over de uitgestrektheid van het verleenen der konvoojen met meer gerustheid en overeenkomstig de ware belangen van den Staat zou kunnen raadplegen. Men begreep wel, dat hierdoor voor eerst niet werd weggenomen de zwaarigheid voor den koophandel wegens het Fransch edict, maar men was niet minder overtuigd, dat het nog te voorbarig zijn zou, om in onderzoek te treden, of het den Staat oorbaar zou zijn, door een besluit, hetwelk de breuk met Engeland zou kunnen ten gevolge hebben, den ophef van dat Fransche edict mischien te bewerken, te meer, daar men meende te mogen vaststellen, dat de kracht der werking van dat edict voornamelijk, zoo niet geheel, op de daarbij vervatte uitzondering berustede; van wier verderflijke gevolgen, hieruit vroeg of laat kunnende ontstaan, en niet minder dan eene geheele ontbinding van de Republiek dreigende, indien daarin niet in tijds door alle de Bondgenooten wierd gewaakt, men voor het tegenwoordige nog liever de oogen afwendde. Bereid dan, om alles op te zetten, wat tot behoud van het lieve vaderland bij deszelfs gelukkige constitutie en onafhankelijkheid, alsmede tot behoud van scheepvaart en handel, zou moeten strekken, bewilligen H. E. M. in de gedane petitiën voor de zaken

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. ken der zee, drongen tevens op de vermeerdering der landmagt aan, doch betuigden ten
 BOEK. flotte, dat, ingeval onverhoopt aan dien aan-
 IV. drang door de Bondgenooten niet wierd vol-
 NOEDST. daan, zij dan ook, hoewel ongaarne, ge-
 1779. noodzaakt zouden worden met dezelfde onverschilligheid de zaken van de zee te behandelen (1)."

Besluit
 van Zee-
 land.

De Staten van Zeeland, van 's Prinses voorstel zwijgende, doch zich met de besluiten van Holland vereenigende omtrent de versterking der zeemagt en andere schikkingen noodig om den Staat in weerbaren stand te stellen, verklaarden zich ten aanzien der konvooijen, dat de Middellandsche zee niet onvoorzien behoorde te worden gelaten, noch ook dat de koloniën, vooral die, waarop deze provincie de naauwste betrekking had, ontbloot van bescherming mogten blijven, doch dat, ten blijke der stiptste onzijdigheid, de konvooijen voor schepen met scheepsmaterialen, en vooral met zwaar scheepstimmerhout naar Frankrijk of Engeland, als thans oorlogvoerende Mogendheden, behoorden opgeschort te blijven. Het reglement van het Fransche Hof had alle zeevaart uit deze landen op de Fransche havens aan lasten onderworpen, aan een ver-

(1) Resol. Gen. 1779. 3 Mei.

verbod bijkans gelijk, hetwelk van zelfs de reden verminderde, om konvooi voor hout-waren naar Frankrijk te verleenen. De vlag van den Staat behoorde aan geen hoon, en de Staat zelf aan geen oorlog te worden blootgesteld, om het traktaat van zeevaart met Engeland van 1674 te doen werken in een punt, hetwelk, wegens dat edict van Frankrijk, alleen van belang kon zijn voor de twee steden, die, ten nadeele van den handel van de overige, eene uitzondering ter hunner gunste hadden verkregen. De Republiek geen traktaat van koophandel met Frankrijk hebbende, was dat rijk volkomen bevoegd tot het stellen der bezwaren, in het laatste reglement bepaald; en het kon niet raadzaam zijn, in misverstand met Engeland te komen, om den ophef daarvan te verkrijgen, daar de intrekking van dien niet langer zou behoeven te duren, dan het Fransche Hof zulks goed vond of wel besluiten mogt, de Republiek met dergelijke maatregelen te dreigen, als wanneer zulks ten gevolge zou hebben, dat hetzelfde Hof eene zeer uitgestrekte toegewendheid aan onze zijde verwachten zoude. De handel dezer landen leed, wegens dat edict, bij het niet konvooieren van houtschepen weinig, terwijl, met betrekking tot Engeland, daardoor de veiligheid van den Staat

DEEL III.

Y

in

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. in het algemeen en van den handel in het
 BOEK. bijzonder werd bevorderd, behoorende toch
 IV. in alle gevallen de Staat voor den Handel te
 HOOFDST. gaan. Doch niet zonder bevreemding waren,
 1779. uit de memorie van den Hertog DE LA VAU-
 GUION, gezien de afzonderlijke handelingen en
 verzoeken, van wegens de stad Amsterdam ge-
 daan, alsmede dat die stad en Haarlem boven
 de verdere Leden in het Bondgenootschap
 hadden weten te verkrijgen de bekende uit-
 zonderingen; handelingen, welke de Staten
 vertrouwden, dat aan H. H. M. mede zou-
 den voorkomen van zoo gevaarlijke gevolgen
 voor de Unie der Bondgenooten te wezen;
 dat nimmer eenige dergelijke faculteit aan eene
 provincie, veel min aan eenige steden in de-
 zelve kon of behoorde te worden toegekend;
 weshalve zij meenden, dat aan de Staten van
 Holland behoorde te worden vertoond de
 singulariteit van dezen handel, met verzoek
 om ernstig tegen te gaan het effect van die
 begunstiging, ten einde alle gevaarlijke ge-
 volgen voor de constitutie van den geheelen
 Staat, zoodra mogelijk, wierd voorgekomen en
 daarin voorzien (1).

De zaak
 onafge-
 daan.

Door het uitblijven der besluiten van de
 provinciën Utrecht, Overijsel en Groningen,
 wel-

(1) Ref. Gen. 1779. 3 Mei.

welke H. H. M. goedvonden af te wachten, bleef eene zoo hoog belangrijke zaak onafgedaan.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Inmiddels had de Koning van Frankrijk een nieuw tarief vastgesteld op de koopwaren der ingezetenen van dit land in de havens van zijn rijk, en zulks van vijftien ten honderd boven en behalve de gewone regten, met uitzondering alleen van eenige, voor dat rijk onmisbare artikelen, vooral voor den scheepsbouw, waartoe dezelve bij een nader besluit alleen werd bepaald, en met vergunning der vorige uitzonderingen en gunsten aan de inwoners der steden Amsterdam en Haarlem (1).

Fransch
tarief op
de koop-
waren van
dit land.

Daar deze verhooging van het tarief met een volflagten verbod van invoer was gelijk te stellen, en de hatelijke uitzondering der beide steden den ganschen handel op Frankrijk aan Amsterdam alleen toestond, konden de dringendste smeekschriften van elders, om zulks te keeren, niet uitblijven: mogten zij slechts gestrekt hebben, om de waardigheid van den Staat met het algemeen welzijn der ingezetenen tevens te doen handhaven door het inroepen van wedervergelding op den invoer van Fransche goederen hier te lande, en niet

Veel-
vuldige
smeek-
schriften
van den
handel.

om

(1) Jaarb. 1779. bl. 529.

- I. om besluiten af te vergen, welke de gezonde
BOEK. staatkunde op zulk eenen eigendunkelijken
IV. dwang niet had behooren te nemen.

HOOFDST.

1779.

Rekwest
der Vrie-
sche koop-
lieden en
van die
van Zie-
rikzee.

De Vriefche kooplieden vervoegden zich terstond bij hunne Staten met een verzoekschrift, strekkende, om toch bij de Algemeene Staten het onbepaald konvooi uit te werken, en om tevens door onzen Gezant bij het Fransche Hof te beproeven, voor Vriesland dezelfde vergunningen als voor Amsterdam en Haarlem te verkrijgen, aan wier inwoners zij anders hunne schepen wel mogten verkopen (1). — Boekhouders, reeders en kooplieden van Zierikzee wendden zich onmiddellijk tot H. H. M. (2).

Maatre-
gelen der
Rotter-
damsche
kooplie-
den.

Ook die van Rotterdam vertoefden niet, zich tot hunne regenten te wenden met den sterksten aandrang, dat de afgevaardigden dier stad ter dagvaart van Holland een voorstel mogten doen, om middelen te beramen tot ophef van het Fransche edict en tarief, beide ter voorkoming van den geheelen ondergang van Rotterdam, of wel tot herstel der gelijkheid onder de Leden van denzelfden Staat. — Zij vonden bij hunne Regering gehoor, en het begeerde voorstel geschiedde bij Holland (3).

Acht

(1) Jaarb. 1779. bl. 564.

(2) Ref. Gen. 1779. 28 April.

(3) Ref. van Holl. 1779. 11

Acht dagen later vervoegden zij zich met een smeekfchrift bij de Algemeene Staten, waarin zij stelden, zich verzekerd te mogen houden, dat het eenigste middel, om de gelijkheid van voorregten tusfchen alle de Leden van denzelfden Staat te herftellen, bestond in de bron te stoppen van het ongenoegen van den Koning van Frankrijk, en eene vaardige, krachtdadige en onbepaalde bescherming aan den algemeenen handel te verleenen, en waartoe zij dan het fpoedigst besluit affmeekten. — Zij gaven van dezen ftap kennis aan de Staten van Holland, met verzoek, om hunne bede bij H. H. M. aan te dringen, en vervoegden zich tevens tot Zijne Hoogheid, bij wien zij in eene zeer hartstogtelijke aanspraak aanhielden: „dat toch, daar Holland de bron van het ongenoegen eenes magtigen nabuurs door het besluit tot een onbepaald konvooi had willen wegnemen, dat besluit ten fpoedigfte bij de Algemeene Staten aangenomen, en door geene langdurende overwegingen vruchteloos mogt gemaakt worden. — Eén woord van Zijne Hoogheid kon daartoe misfchien verfchillende denkbeelden vereenigen, overleggingen in befluiten veranderen, en de Bondgenooten overtuigen, dat Hollands belang hun waar en eigen belang was. Door geld toch kon men zich in ftaat ftellen, om gevreesde gevaren

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. af te wenden; en het geld ontbrak hun niet,
 BOEK. daar een bloeiende koophandel nieuwe schat-
 IV. ten aanbragt (1).”

HOOFDST.

1779.

Beklag
 der Am-
 ster-
 dam-
 sche koop-
 lieden.

Van een anderen kant kwamen de koop-
 lieden, boekhouders en reeders van Amster-
 dam bij H. H. M. met klagten op, dat zij
 te vergeefs hadden gevraagd naar het maan-
 delijksch konvooi, waartoe op den 26sten van
 grasmaand was besloten, als had het Kollegie
 der Admiraliteit daartoe slechts de noodige beve-
 len niet ontvangen. Daar het besluit van den
 19den van slagtmaand des vorigen jaars, tot
 opschorting van eenige konvooijen, door dat
 van den 28sten van louwmaand, in hun oog,
 was vernietigd, mogt men geene nieuwe zwa-
 righeden maken in de uitvoering van dat van
 grasmaand, waarbij geene bepalingen waren
 gesteld, waartegen zij dan ook de voorziening
 van H. H. M. verzochten. — De afgevaar-
 digden van Holland drongen bij deze gelegen-
 heid ten sterkste op het besluit en voorstel
 hunner zenders, den 6den van grasmaand door
 hen ingebracht, en die der provinciën Utrecht,
 Vriesland, Overijsfel en Stad-en Lande wer-
 den verzocht de besluiten der hunne, zoo veel
 mogelijk, daarop te bespoedigen (2).

Naar

(1) Jaarb. 1779. bl. 578—584.

(2) Ref. Gen. 1779. 19 Mei.

Naar de opvatting der Amsterdamsche kooplieden was bij het bevel tot maandelijksche konvooijen geene bepaling hoegenaamd gemaakt, en bij het opschorten der beslissing over het konvooijeren van houtschepen het vroeger besluit daaromtrent geheel vernietigd. Intusschen was dit punt als nog het hoogst gewigtig aanhangig onderwerp, in het verslag van H. H. M. aan de provinciën voorgedragen, en in den rondgaanden brief van Zijne Hoogheid aan dezelve zoo belangrijk toegelicht; terwijl in het besluit van den 26sten van grasmaand (1) niet in het *algemeen* maar van de *bedoelde* konvooijen was gesproken, en Z. H. naderhand verklaarde, niet zoo spoedig daaraan te hebben kunnen beantwoorden, uit hoofde van de op nieuw opkomende zwarigheden over het verleenen van konvooi aan houtschepen en de daaruit voortgekomenen staatsoverleggingen (2); en hoezeer de bewoording diens besluits dubbelzinnig was gesteld, voorzeker hadden H. H. M. toen niet kunnen bedoelen de groote en nog aanhangige zaak daarmede te beslissen.

De oudste Pensionaris van Amsterdam, VAN BERCKEL, had den 2den van bloeimaand eerst den

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Aanmerking op het besluit van H. H. M. van 26 van grasmaand.

Houding van VAN BLEISWIJK daarbij.

(1) Zie boven bl. 329.

(2) Memorie van Z. H. bl. 18.

I. den ganschen omvang van dat besluit opge-
 BOEK. merkt, als behelsde hetzelfde tevens eene
 IV. duidelijke beschikking op de klagten der han-
 HOOFDST. deldrijvende ingezetenen over de verbreking
 1779. van het traktaat van 1674, en de stellige
 verzekering der verzochte bescherming, zon-
 der bijvoeging van eenige bepaling ten op-
 zigte der konvooijen, zoo dat de afgevaardig-
 den dier stad ter dagvaart van Holliand gemeend
 hadden er de kooplieden kennis van te moe-
 ten geven, als waarvoor bij het besluit niet
 was gezorgd. VAN BERCKEL, die hier mede
 tevens een einde gemaakt oordeelde aan alle
 verdere raadplegingen over het werk der kon-
 vooijen, kon niet begrijpen, hoe iemand an-
 ders, dan de Raadpenfionaris, aan de zaak
 dezen zwaai zou hebben kunnen geven; doch
 dezelve had, bij zijn verslag wegens dit besluit
 van H. H. M., aan de Staten van Holland
 dien wijden omvang geenszins doen opmer-
 ken, veel min dat op de onderscheidene re-
 kwesten van de ingezetenen dezer landen een
 besluit zou genomen zijn. Twee dagen later
 gaf VAN BLEISWIJK aan VAN BERCKEL duidelijk
 genoeg te kennen, dat het bedoeld besluit met
 zijne voorkennis alzoo was in de wereld gekomen,
 schoon hij voor den auteur van hetzelfde niet
 wilde te boek staan. — Geen wonder, voor-
 zeker, daar dit werk, zoo ver afwijkende van
 het-

hergeen H. H. M. konden, ja als nog mogten, bedoeld hebben, niet anders was aan te merken, dan als eene kunstgreep, die zeer zwaar te verantwoorden had kunnen vallen. Het bleek dan toch genoeg voor hen, die dezen handel opmerkten, dat de Raadpensionaris tot de zijde van Amsterdam was overgegaan. Hij zelf beproefde in dien tijd tevens, welken financiëelen steun hij bij Amsterdam zou kunnen vinden. Aan den Heer VAN BERCKEL te kennen gegeven hebbende, dat de gewone kas van Holland niet toereikende was voor alle de buitengewone petitiën, en dat alzoo de kas van waarborg (*réserve*) zou moeten worden aangesproken, doch dat, om deze laatste in stand te houden, eene geldleening van drie millioenen zou vereischt worden tegen de gewone rente; wenschte hij verzekerd te zijn, dat Amsterdam zijn voorstel daartoe bij de Staten van Holland, zonder overneming, zou toestaan. — De afgevaardigden van Amsterdam kregen daarop in last, wel eenige zwarigheden bij den Raadpensionaris te opperen op grond vooral, dat Amsterdam sedert eenigen tijd blind was gehouden omtrent den staat en het gebruik van deze kas, herwelk bevorens ten hunnen aanzien geheel anders was behandeld; maar denzelfden toch van alle gemakkelijkheden te verzekeren, mits zulks vooral dienen zou tot het

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Financi-
eel aan-
zoek van
VAN BLEIS-
wijk bij
Amster-
dam.

I. gereedmaken der konvooijen. Dit scheen den
 BOEK. Heer VAN BLEISWIJK voldoende. De afgevaardigden berigten weldra, dat het voorstel bij
 IV. voorraad geen' voortgang zou hebben, en dat
 HOOFDST. aan Burgemeesteren door een' hunner mondelinge ophelderingen wegens den staat der gemelde kas zouden gegeven worden; welke men aan het papier niet wilde betrouwen (1).

1779.

Maatregelen bij
 Holland
 ten aan-
 drang op
 beslissende
 besluiten
 bij H.H.M.

Bij Holland had men op het voorstel van Rotterdam ten behoeve der kooplieden het gevoelen begeerd van de Hollandsche Raden en Ministers der Admiraliteits-Kollegiën in die provincie. Op den 21sten van bloemaand kwam dat gevoelen in, strekkende, om alleen konvooi te verleenen aan hout, hetwelk in het najaar van 1778. was ingeladen; voorts den uitvoer van alle scheepstimmerhout te verbieden; hiervan in Frankrijk en Engeland kennis te geven; en, zoo dit de intrekking van het edict en tarief niet kon uitwerken, alsdan allen handel op de Engelsche en Fransche zeehavens te ver-

(1) Secr. Misf. van en aan Ged. ter dagvaart. — In 1741 had men besloten, deze kas van reserve op te rigten, ten einde eene kas van nood en een *ei in het nest* te hebben; zoo als men sprak; de begrooting daarvan was bepaald op 5 of 6 millioenen; dezelve was door den Raadpensionaris STEIJN aangesproken tot het doen van aflossingen, en daarom zou zij, als men haar niet ondersteunde, in buitengewone gevallen van geen nut kunnen zijn.

verbieden voor zoo langen tijd, tot dat de Republiek in genoegzamen staat van verdediging zou zijn. — Dit gevoelen verwonderde niet weinig; men merkte in hetzelfde tegenstrijdigheden op met de vroegere gevoelens van de Kollegiën der Admiraliteit; evenwel bleven dezelve daarbij, denkende, dat zulks als een middel van bevrediging moest worden aangemerkt, waardoor de nadeelige gevolgen van het edict en tarief zouden worden weggenomen. — Maar ook die gedachten vonden geenen ingang bij de meerderheid der Leden van het besogne, hetgeen daarover gehouden werd, en in de Vergadering van den 4den van zomermaand nam Holland een geheel ander besluit. Aanmerkende, dat het Fransche edict en tarief aan geene andere bron was toe te schrijven, dan aan de bepalingen bij de besluiten van H. E. Gr. M. en van H. H. M. van den 18den en 19den van slagtemaand des vorigen jaars omtrent de konvooijen, en het zoo ook te wachten was, dat op het nader besluit van H. E. Gr. M. van den 30sten van lentemaand dezes jaars tot onbepaalde konvooijen, hetwelk op den 6den van grasmaand ter Generaliteit was ingebracht, deszelfs volkomen gevolg hebbende, het bedoelde edict en tarief zouden worden opgeheven met alle de gevolgen van dien, vond men goed, te volharden bij het laatst genomen be-

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1779.

I. besluit, en te overwegen, hoedanige meest
 ROEK. krachtige, aandrang bij H. H. M. kon worden
 IV. gedaan, ten einde hetzelfde, hoe eer zoo beter,
 HOOFDST. in een Generaliteitsbesluit te verkeerren, en
 1779. tevens, welke voegzame en krachtige middelen
 zouden kunnen worden aangewend, om de
 konvooijen, daarbij vermeld, zoo ras moge-
 lijk en nog gedurende dit jaar, te bewerkstel-
 ligen. — De Heeren van de Ridderschap ble-
 ven bij hunne verklaring tegen het besluit van
 den 30sten van lentemaand; zeven steden
 voegden zich bij hen; de overige elf hielden
 zich hunne tegenaanteekening daarop voor (1).

Den 11den daaraanvolgenden bragt de Raad-
 pensionaris in het besogne een verslag uit
 omtrent den aandrang, wegens Holland ter
 Generaliteit aan te wenden; doch daarmede
 konden zich de Heeren van Dordrecht, Haar-
 lem, Amsterdam, Rotterdam noch Schiedam
 vereenigen. Twaalf dagen later werd het
 op nieuw in overweging genomen. Op den
 aandrang van Dordrecht werd een tijd be-
 paald, binnen welken de zaak ter Genera-
 liteit moest wezen afgedaan, en tevens een
 onderzoek naar de middelen, om het besluit
 van den 30sten van lentemaand te doen wer-
 ken, bij ontstentenis van een Generaliteits-
 be-

(1) Ref. van Holl. 1779. 4 Junij. — Secr. Miss.
 van Gedeep. ter dagvaart.

besluit; ook werd een rondgaande brief aan de Bondgenooten ontworpen: doch vond het de Raadpensionaris beneden de waardigheid van den Souverein, om van dit een en ander mededeeling te doen aan den Franschen Ambassadeur; gelijk zulks dan ook verworpen werd, ondanks de verklaring der genoemde steden van onschuldig te willen zijn aan de nadeelige gevolgen, die het achterwege laten van die mededeeling kon hebben. — Dit alzoo in het besogne voorloopig behandeld zijnde, werd, weder onder dezelfde voorbehouding der Ridderfchap en de zeven steden, en tegen verklaring der elf overigen, op den 24sten in de Vergadering bepaald eene voordragt ter Generaliteit, een brief aan de Bondgenooten, de termijn van eene maand, om daarop het besluit af te wachten en een kommisforiaal om daarna van verderen raad te dienen.

Vier dagen later deden de afgevaardigden van Holland bij de Algemeene Staten de bepaalde voordragt in dezen zin. „De Staten van Holland hadden op hun voorstel van den 6den van grasmaand tot een onbepaald konvooi wegens het belang der zaken mogen verwachten de spoedigste besluiten. Men had zeer verheugd de toestemming der Bondgenooten in de uitrusting ter zee: maar de zaak

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Voo
van
land
H. H

der

I. der algemeene bescherming van den handel,
 BOEK. en zulks na de besluiten van Frankrijk, was
 IV. even aangelegen en even algemeen voor de
 HOOFDST. geheele Republiek, ten gevolge van den in-
 1779. vloed des geheelen handels voor den geza-
 menlijken Staat. Zulke belangen kon Hol-
 land niet dulden, dat besluiteloos dreven en
 werkeloos te gronde gingen; en daarom drong
 het op een besluit aan, en wel zulk een,
 waarvan men de intrekking der Fransche be-
 sluiten zeker mogt verwachten. Op het reeds
 uitgebragt besluit van Gelderland, om eerst
 over den staat van tegenweer en daarna over
 onbepaalde konvoojen te denken, merkte men
 aan, dat dit in het afgetrokkene (1) voor-
 zigtig zijn mogt, maar dat het beschermen
 van het regt der ingezetenen, op de duidelijke
 letter der traktaten gegrond, de goede ver-
 standhouding met Engeland niet behoorde te
 verbreken, terwijl de bepalingen, hierin ge-
 maakt, den Staat als partijdig bij Frankrijk
 hadden doen voorkomen, en bij hetzelfde be-
 sluiten te weeg gebragt, die door het intrek-
 ken dier bepalingen konden weggenomen wor-
 den; en dat men daarom niet te spoedig hier-
 toe kon komen, doch tevens te bepalen had,
 dat

(1) Zonderling verwarring van *in het afgetrokkene*
 en *in geveene omstandigheden* komt niet ligt in eenige
 redenering voor.

dat de onbepaalde konvooijen niet zouden verleend worden bevorens de oorlogſchepen daartoe gereed zouden zijn, al moest de geheele zomer daarmede nog verloopē, mits zulks binnen dit jaar geſchiedde. — Met het gevoelen van Zeeland om het konvooi voor houtſchepen naar Frankrijk of Engeland als oorlogende Mogendheden geheel op te ſchorten, om dat zulks van ſtrengē onzijdigheid zou doen blijken, om dat de laſten door Frankrijk op alle ſcheepvaart uit deze landen aan een verbod van handel gelijk waren, om dat de houthandel ſlechts twee ſteden voornamelijk aanging; om dat men aan de willekeur van Frankrijk geen misverſtand met Engeland moest wagen, en om dat de algemeene handel weinig zou lijden wegens deſelfs belastingen in Frankrijk: — met dit gevoelen van Zeeland verſchilde Holland regtſtreeks, daar Frankrijk de opſchorting van konvooi aan houtſchepen voor eene partijdigheid had verklaard, en Engeland zelf deze inſchiklikheid als eene vriendschap en niet als een blijk van onzijdigheid had gevoerd; daar Frankrijk gereed was bij de intrekking dier opſchorting zijne nieuwe laſten in te trekken, en daarmede alle ongelijkheid en bevoorregting der twee ſteden zou vervallen; daar het ongeraden was, om in misverſtand met

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1779.

I. met Frankrijk te volharden, ten einde zulks met Engeland te voorkomen wegens het blijven bij de letter der traktaten; en daar eindelijk de handel op Frankrijk geenszins onverschillig te achten, en de voortduring der gemelde ongelijkheid allerverderflijkst te houden was; weshalve men de Heeren van Zeeland verzocht dit alles nader te overwegen, gelijk men de overige Bondgenooten verzocht derzelve besluiten ten spoedigste in te zenden, waartoe dan ook de Staten van Holland hadden goedgevonden zich bij rondgaanden brieven aan de Bondgenooten te vervoegen." Deze voordragt werd door de afgevaardigden der zes andere provinciën overgenomen.

Het slot van den rondgaanden brief was: „dat, daar de Staten van Holland, als Souvereinen van een gewest, hetwelk in de algemeene voordeelen van eene vrije vaart en handel de eenige bronnen van deszelfs bestaan en vermogen moest vinden, waardoor zij tot dus verre in staat waren gebleven, om hun overwigtig aandeel in de lasten van het Bondgenootschap te kunnen dragen, allezins verplicht waren, deze zaak op het ernstigste ter harte te nemen, zij alzoo ook vertrouwden, dat de Bondgenooten hen niet langer zouden onthouden van dat geene, hetwelk zij volgens de onwrikbare gronden van het Bondgenootschap

fchap gerechtigd waren te vorderen, en waartoe zij de spoedige en toereikende medewerking van H. E. M. dringende verzochten (1)."

Meer voorzeker om aan Hollands aandrang klem te geven en dit gewest, bij eene zoo gerin-

ge meerderheid, van terugtred te wederhouden, dan om deszelfs ijver te beloonen, vond de Koning van Frankrijk goed, aan alle de inwoners dier provincie dezelfde uitzonderingen, als aan de steden Amsterdam en Haarlem, te vergunnen; doch niet langer dan tot den 1sten van oogstmaand, na welken termijn zijne be-

sluiten omtrent het edict en tarief weder zouden aanvangen algemeen uitgevoerd te worden, zonder dat daartoe eene nadere verklaring van Z. M. zou noodig zijn, ingeval de uitwerksels der onzijdigheid van de Republiek alsdan nog niet verzekerd waren door de krachtdadige bescherming van onbepaalde konvoojen. — Dit besluit was, op het vernemen van het bepaalde in de Vergadering van Holland, den 3den van hooimaand, reeds genomen, in de verwachting, gelijk het luidde, dat dit nieuw bewijs van 's Konings toegenegenheid meer en meer de billijkheid zijner maatregelen zou kenbaar maken, als die niets anders beoog-

den,

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1779.

De uitzonderingen van Amsterdam en Haarlem aan geheel Holland door den Koning van Frankrijk toegestaan.

(1) Ref. van Holl. 1779. 24 Junij. Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 538. Ref. Gen. 1779. 28 Junij.

I. den, dan het handhaven van den voorspoed
 BOEK. der Algemeene Staten, mits zij niet afweken
 IV. van de volstrekte onzijdigheid, bij welker na-
 HOOFDST. koming zij zelve zoo veel belang hadden (1).
 1779.

Het was niet genoeg, elken waardigen staats-
 Onvoeg- man in Holland zoo wel, als in de andere
 zame aan- gewesten, in stilte over te laten aan het grie-
 drang van gewesten, in stilte over te laten aan het grie-
 Dordrecht- vend gevoel der diepe vernedering, welke de
 sche en Koning van Frankrijk, door zulke maatregelen,
 Rotter- eenen onafhankelijken Staat bestond aan te
 damsche koop- doen; den Stadhouder zelve durfde men op
 lie- een onbeschaamde wijze dringen, om zich
 den bij naar deze vreemde willekeur te schikken en
 Zijne zijn invloed bij de Bondgenooten aan de-
 Hoogheid. zelve dienstbaar te maken. Eene bezending
 van Dordrechtsche en Rotterdamsche koop-
 lieden vervoegde zich op den 13den daarna bij
 Z. H., voorgevende: „zich voor het besluit
 van hunnen Souverein, hetwelk het begin
 opleverde van het herstel, dat zij zoo billijk
 verwachteten, verplicht te rekenen aan Hoogst-
 deszelfs gevoelig hart; hetwelk zij dan als
 bestormden, om toch de Bondgenooten tot
 overeenstemming met Holland te willen bewe-
 gen. Het eminent hoofd der Republiek mogt
 dit doen; deszelfs hooge posten maakten Z. H.
 bevoegd, om den Bondgenooten voor te hou-
 den,

(1) Ref. van Holl. 1779. 21 Julij.

den, dat eene te groote en te langdurige toegevendheid aan de willekeurige eischen en bedreigingen van anderen eigen bederf zou na zich slepen, en dat, hetgeen bevorens voorzigtig kon genoemd worden, nu bij veranderde omstandigheden ten hoogste onvoorzigtig zou worden. Zulke drangredenen uit de mond van een' Vorst, die de oogappel der natie door hen werd genoemd, zouden van gewenschte uitwerking zijn, en het verderf afwenden, hetwelk binnen nog maar weinige dagen zou voltooid worden (1). — Maar Z. H. had bevorens zijne ware gevoelens aan alle de Bondgenooten bekend gemaakt (2), en thans gold het de willekeurige eischen en bedreigingen van Frankrijk tegen eenen vrijen Staat, met welken het niet één verbond had; terwijl men met Engeland in meer dan één verbond stond, waaromtrent men het onaangename van het eene door toegevendheid in het andere kon ontgaan, doch door ontijdige steilheid zich onvoorbereid een' verderflijken oorlog op den hals zou halen.

De Staten van Gelderland, daartoe buitengewoon zamengekomen op den 15den van hooimaand, maakten hun besluit op voor de Ver-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Besluit
van Gelderland
tegen onbepaald
konvoel.

(1) Jaarb. 1779. bl. 737.

(2) Zie boven bl. 311.

I. Vergadering van H. H. M., doch deelden hetzelfde aan Holland mede. „Zij meenden zich

BOEK. IV. met geene gerustheid te mogen of te kunnen ui-

HOOFST.

1779.

Aanteekening van
VAN DER
CAPELLEN
TOT DE
MARSCH.

ten over een onbepaald konvooi, alvorens Holland, hetwelk hierin onder de Bondgenooten

singulier was, ten opzigte van het verleenen

eener toereikende bescherming aan de grenzen der landzijde verzekering had gegeven.” —

Hier toe was evenwel in elk kwartier bij meerderheid van stemmen besloten, en de Jonk-

heer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH

had goedgevonden zijn, daarmede strijdig gevoelen, te doen aanteekenen (1). „Volgens

hetzelve bevorderde men, door het afzien van alle de voordeelen van het traktaat van 1674,

de belangen van Engeland ten koste van eigene welvaart, terwijl men als partijdig bij

Frankrijk werd aangemerkt; eene volmaakte onzijdigheid vorderde het waar belang van den

Staat; beide de Mogendheden mogten die van ons vorderen; doch Engeland deed eischen

ten nadeele der andere, tot ons eigen bederf en tegen den zin der traktaten, en dreigde

niet slechts, maar pleegde gewelddadigheden; Frankrijk begeerde volmaakte onzijdigheid,

en toonde, bij onze afwijking, misnoegen, ter-

(1) Hetzelve werd tevens door den druk gemeen gemaakt; maar ook weldra door tegenschrift bestreden.

terwijl de vriendschap dier kroon, vooral in den tegenwoordigen weerloozen staat aan de landzijde, hoog noodig was; men zou alzoo voor den vrede zorgen, en den handel doen bloeijen door onbepaald konvooi, terwijl men zich minder wegens Engeland zou hebben te ontrusten, al hadden ook mischien zeven achtste der gegoede ingezetenen van dezen Staat een groot deel hunner bezittingen aan Engeland toevertrouwd, en al dacht men aan eene vermeerstering der bezittingen in Oost en West; want laste toegevendheid kon zulke schatten niet verzekeren, en de bezittingen in andere werelddeelen kon men voor aanvallen beschermen, of die op eene schitterende en voor Engeland gevoelige wijze wreken; eene volmaakte onzijdigheid, gesterkt door eene geduchte zeemagt, was 's Lands behoud; terwijl Engeland den Staat niet had behandeld, dat men, wat er ook mogt gebeuren, zou gehouden zijn hetzelfde bij te staan; ook had men van zulk een besluit de toegevendheid van Holland omtrent de versterking der landzijde mogen verwachten (1)."

Eerst op den 4den van oogstmaand waren de Staten van Utrecht met hun antwoord aan
Hol.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

(1) Jaarb. 1779. bl. 744—759.

I. Holland gereed, hetwelk zij lieten vergezeld
 BOEK. gaan van hun besluit voor de Vergadering der
 IV. Staten-Generaal, waaruit wel bleek : „derzelver
 HOOFDST. verlangen, om de Republiek gered te zien uit
 1779. de bezwarende en zorglijke omstandigheden,
 Besluit van waarin dezelve, bijzonderlijk met opzigt tot
 Utrecht. haren handel en zeevaart, zich bevond; doch
 tevens derzelver bezef van het hoog noodige
 eener onderlinge eensgezindheid zoo wel, als
 kordaatheid en voorzigtigheid, om tot geene
 eindbesluiten over te gaan, voor en al eer
 men zich in staat bevond, om dezelve, buiten
 vreeze voor grootere onheilen, dadelijk ten
 uitvoer te brengen (1).”

Verdeeld- Tegen den 25sten van hooimaand was een
 bedden der buitengewone landsdag in Vriesland beschre-
 kwartie- ven, om over den brief van Holland te raad-
 ren in plegen en te besluiten.
 Vriesland.

Het kwartier van Zevenwouden verklaarde
 zich voor de onbepaalde konvooijen: zoo ook
 het kwartier van Westergo, doch met eene
 beredeneerde voordragt. „De tijd van ver-
 warring, waarin de omstandigheden en de
 gevolgen der eerste maatregelen het Gemeenebest hadden gedompeld, was nu tot dat
 toppunt gerezen, dat de bron van 's Lands
 welvaren, de koophandel en zeevaart, zoo al
 niet

(1) Jaarb. 1779. bl. 759.

niet met een' algeheelen ondergang, immers met onherstelbare slagen, bedreigd werd. Dit inzicht had de Staten van Holland doen denken, om het gewigtig aandeel dier provincie in 's Lands lasten voornamelijk te besteden aan het herstel der zeemagt tot bescherming van den handel en handhaving der trakaten. Vriesland kwam het naast aan Holland, in het belang bij de zeevaart, zoo wel als in het dragen der algemeene lasten; en deszelfs Staten waren even zeer verschuldigd, de regten der ingezetenen te bewaren en hunne middelen van bestaan te beveiligen. Het Gemeenebest nu had aan de eene zijde Frankrijk en Spanje te duchten, deszelfs handel en bezittingen van verre dreigende, en, door nabijheid, aan de grenzen tevens gevaarlijk; aan den anderen kant tegen de onbillijke vorderingen eener Mogendheid te worstelen, de handen te vol hebbende met vijanden in de oude en nieuwe werelddeelen, om gedacht te kunnen worden, dat zij zich nog meer vijanden zou willen maken; de eerstgenoemden zochten de welvaart, de laatste de schade onzer ingezetenen; uitheemsche Vorsten zouden zich niet ligtvaardig in den strijd moeijen; Rusland had altijd te veel op de Turken te letten, Pruisen thans op den naarijver van het hoofd des Duitschen Rijks; een tijdelijk ongenoegen

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. aan Engeland zou in deze omstandigheden tot
BOEK. geen' oorlog uitbarsten. Men wilde zich op alle
IV. die gronden vereenigen met het besluit van
HOOFDST. Holland en alzoo bij H. H. M. het besluit van
1779. Vriesland geuit hebben, terwijl men de Staten
van Holland bij brieven bedankt wilde hebben
voor de mededeeling van derzelver besluit en
voor de patriotsche gevoelens; daarin vervat."

Het kwartier der Steden, hoe zeer geneigd
om alles toe te brengen ter beveiliging van
vaart en handel, kon niet geraden vinden,
uit vrees voor de gevolgen van een voorbarig
besluit tot onbepaald konvooi, om daarin als
nog te stemmen, maar wel om zulks uit te stel-
len, zoo lange de Republiek zoo te water
als te lande in geen' behoorlijken staat van
verdediging zou zijn.

Het kwartier van Costergo had het tot geen
besluit kunnen brengen, en zweeg ten Lands-
dage. Daar nu bij het reglement van 1748
het regt om te beslissen, ingeval twee kwar-
tieren stonden tegen twee, of twee kwartieren
weigerden of uitselden, aan den Stadhouder
was opgedragen, beweerde dat der Steden de
aanwezigheid des gevals, om de beslissing van
Z. H. te vragen, en bestreed het tevens de
redenen; van Westergo aangevoerd, door de
opmerking, dat de Oostindische bezittingen bloot
lagen voor den aanval der Engelschen, wer-
waarts

waarts onlangs reeds een Engelsch eskader was uitgezeild, en dat men onvoegzaam op de letter van het traktaat van 1674 bleef staan, ingeval men ongezind was om aan die van 1678 en 1716 te voldoen.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Zevenwouden oordeelde, dat het tegenwoordige geval niet begrepen was in het reglement, hetwelk van twee tegen elkander staande kwartieren, of van twee weigerende of uitstellende had gesproken, terwijl hier slechts één tegen twee overstond, en maar één achterlijk was, zonder te weigeren of te willen uitstellen, maar zelf slechts tot geen besluit had kunnen komen bij het staken der stemmen; dat alzoo het regt van beslissing, aan den Erftadhouder in 1748 opgedragen, hier niet te pas kwam en niet kon uitgebreid worden; en dat dus in deze zaak van zoo veel gewigt en een besluit vorderende, hetzelfde bij blijkbare meerderheid moest worden opgemaakt.

Het kwartier der Steden wedsprak dit gevoelen, als zijnde in het reglement het tegenoverstaan met het uitstellen in kracht gelijk gesteld; ook was de blijkbare bedoeling van hetzelfde alle besluiteloosheid der provincie te voorkomen; terwijl twee de meerderheid niet kunnende uitmaken, het altijd aan eene vierde, door slechts te zwijgen staan zou, om dit doel

I. te verijdelen en aan Z. H. het regt van beflis-
sing te benemen.

IV.
HOOFDST.
1779.

Westergo liet dit in het midden, maar beantwoordde de bedenkingen omtrent de Oost-indifche bezittingen, door de Steden geopperd, met te beweren: „dat zulk een aanval eene regtstreeksche en onregtvaardige vredebreuk zou zijn; dat dezelve zoo gemakkelijk nog niet zou wezen op de zeer verstrooide bezittingen van de Kompagnie; dat Engeland alle die posten niet zou kunnen bevolken, zonder zijne vloten van volk te ontblooten; terwijl de overige Mogendheden zulk eene uitbreiding van deszelfs magt niet zouden gedogen. Voorts was men zeer wel bereid, om zich naar de aangehaalde traktaaten te voegen, zoodra blijken zou, dat het geval des verbonds aanwezig was; en men bleef er bij, dat men nimmer kon geacht worden reden tot aanstoot, veel min tot vredebreuk te geven, wanneer men zich eenvoudig hield aan de verbonden.”

Nu stelde het kwartier der Steden voor, wyl men tot geene afdoening kon komen en die van Holland toch binnen het einde van het loopende jaar eerst de werking van het onbepaald konvooi vroegen, de Vergadering voor ééne maand op te schorten. Oostergo nam dit aan, Zevenwouden drong op de afdoening,

ning.

ming, Westergo wilde een uitstel van slechts drie weken, waarin men berustede.

Inmiddels kwamen de kooplieden, boekhouders en reeders in Vriesland bij de Staten op met een derde smeekfschrift, waarvan het slot was: „dat H. E. M. op den tegenwoordigen Landdag, in het raadplegen over het al of niet verleenen van onbepaald konvooi, de zaken daar heen wilden leiden, dat 's Lands zeevaart genoegzaam werd beveiligd, en zij dezelfde voorregten van Frankrijk konden genieten als Holland (1).”

Dan op den 1sten van herfstmaand kwam Vriesland bij meerderheid tot het besluit, om ter Vergadering van H. H. M. te doen verklaren: „dat de Staten, even als die van Holland, de uiterfte noodzaaklijkheid begrepen van de bescherming der zeevaart, en dezelve hielden voor een doorslaand blijk van strenge onzijdigheid; maar tevens de mogelijkheid inzagen, dat een onbepaald konvooi den Staat in vijandelijkheden zou wikkelen, terwijl dezelve nog in geen deele was toegerust om den oorlog te voeren; en dat zij het ook ten uiterfte hard zouden vinden, de landprovinciën aan derzelver weerloosheid over te laten, om den handel van anderen wat meer te doen bloeijen;

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1779.

Besluit van
Vriesland
tegen on-
bepaald
konvooi.

(1) Jaarb. 1779. bl. 767-785.

I. jen; om welke redenen zij, voor als nog, hunne toestemming tot onbepaalde konvooijen niet konden geven, schoon zij bereid waren, om met de overige Bondgenooten alle behoorlijke middelen aan te wenden, om den Staat

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.
Aanteekening tegen dit besluit.

uit dezen kommerlijken en vernederden toestand te trekken." — Eenige Leden van het kwartier van Zevenwouden deden tegen dit besluit aantekening, waarbij zij het ongegronde beweerden, om voor de landprovinciën te vreezen, ingeval men de letter van het traktaat nadrukkelijk handhaafde, daar men zich juist door verdachte inschiklijkheid aan het grootst gevaar van die zijde zou bloot stellen; en op den plicht aandrongen, om de erkende belangen en regten der ingezetenen te handhaven, terwijl men den oorlog met Engeland als eene onwaarschijnlijkheid aanzag, en de zeemagt van den Staat niet meer zoo magteloos wilde voorgesteld hebben (1).

Deze aantekening werd door den Lierzang van een' Leijdschen Leeraar der Doopsgezinden openlijk toegejuicht, wiens wedergalm uit den mond der aldus denkende, door gansch Nederland, werd gehoord (2).

Eerst

(1) Jaarb. 1779. bl. 1104—1113.

(2) Men had den uitgever daarvan beboet, doch F. A. VAN DER KEMP, die zich als den Dichter opgaf, zegespraak

Eerst op den 24sten van herfstmaand namen de Staten van Zeeland een besluit, waarmede zij volhardden bij hun vroeger geuit gevoelen, hun genoegens betuigende over de eenstemmigheid van meerdere Bondgenooten, als willende in den zwakken staat van het Gemeenebest geene hagchelijke maatregelen nemen; en slechts aandringende, dat vóór het aanstaande winterjaargetijde konvooijen gereed waren naar zulke Landen, waar zulks meest dienstig voor den handel zou geoordeeld worden, inzonderheid naar de Westindische koloniën (1).

Had men op den 24sten van zomermaand bij Holland reeds een onderzoek naar de middelen bepaald, om deszelfs besluit van den 30sten van lentemaand te doen werken, bij ontstentenis van een Generaliteitsbesluit voor den 1sten van oogstmaand; op den 24sten van hooimaand hielden zich de gelastigden daartoe reeds bezig met de Admiraliteiten, doch werd door dezen, in eene uitgewerkte memorie, het verschil aangewezen tusschen de tegenwoordige tijdsomstandigheden met die van de jaren 1741 en 1758, en tevens verklaard, buiten staat te zijn, om te voldoen aan den inhoud van bovengemeld besluit der Staten van Holland.

De

praalde over den aanval van den Leijdschen Hoofdofficier. — De pleidooijen kwamen in 1782 in het licht.

(1) Not. van Zeel. 1779, 24 Sept.

I.
BOEK.
IV.
HOOFST.
1779.

Besluit
van Zeeland tegen
het onbepaald konvooi.

Onderzoek naar
middelen
tot aandrang bij
Holland.

I. De afgevaardigden van Amsterdam alzo geene
BOEK. andere voordragt gehoord hebbende, oordeel-
IV. den nu te moeten voorlaan, het in het werk
HOOFDST. stellen van middelen van nadruk ter verkrijging
1779. van het groote oogmerk, zoodat van wegens Hol-
 land ter Generaliteit zou behooren te worden
 aangedrongen: „dat aan de Admiraliteiten aan-
 geschreven werd het besluit van den 26sten van
 grasmaand, en dat dienvolgens de verzochte kon-
 vooijen werden toegestaan, of dat die aanschrij-
 ving door deze provincie aan de Hollandsehe
 Raden alleen werd gedaan, en daarvan opening
 gegeven ter Generaliteit, met aanzegging, dat,
 ingeval men bij de Bondgenooten daartegen
 strijdige bevelen gaf, zulks zou beschouwd
 worden als een vastgesteld voornemen, om
 deze provincie uit derzelver ongelegenheden
 niet te willen redden, en men, in dat on-
 verhoopte geval, zich dan ook genoodzaakt
 zou vinden, de provinciale kas te sluiten (1).”

Voorflag
 van Am-
 sterdam.

Zij meenden grond te hebben, om te den-
 ken, dat hun voorstel steun zou vinden bij de
 voornaamste Leden: maar zij vonden zulks nie-
 zoo gereed, want vijf dagen later werd het-
 zelfde befogne weder even vruchteloos ge-
 houden, en in eene derde bijeenkomst op den
 4den van oogstmaand verklaarden de afgevaar-
 digden van Leijden, voor als nog niet te kun-
 nen

(1) Secr. Missive der afgev. ter dagv.

nen overgaan tot het gebruik maken van de voorgellagene middelen van nadruk, maar liever te omhelzen het voorstel der Ridderfchap, het hervatten, namelijk, der raadpleging op het werk der vermeerdering van landmagt.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Ten zelfden dage bragt dan ook de Raadpensionaris, namens het befogne, als rapport uit: „dat de Hollandfche Raden en Ministers der Admiraliteiten gewigtige zwarigheden hadden ingebragt tegen zulke middelen van nadruk, als ten onderwerp zouden hebben het doen van aanfchrijvingen aan de Hollandfche Leden en Ministers der Kollegiën, en het ftellen van provinciale orders voor de beftemming van 's Lands fchepen en de uitgestrektheid der te verleenē konvooijen; dat zich de meerderheid der Leden daarmede had vereenigd; dat voorts in overweging was genomen het middel van inhouding of korting van het aandeel dezer provincie in de lasten der Unie en het doen van zoodanige aanzegging aan de Bondgenooten, als meest krachtig zou worden geoordeeld; dat op het gebruik van dit middel ten krachtigfte was aangedrongen door de afgevaardigden van Dordrecht, Haarlem, Amsterdam, Rotterdam en Schiedam, doch dat de overige Leden, de meerderheid van het befogne uitmakende, dit middel onrijdig en ongefchikt hadden geacht, nademaal

die

Rapport
van den
Raadpen-
sionaris
bij Hol-
land.

I. die provinciën, die hunne besluiten nu onlangs hadden uitgebragt, geen oogmerk hadden aan den dag gelegd, om aan deze provincie te blijven onthouden, hetgeen dezelve volgens gronden der Unie gerechtigd was van de Bondgenooten te vorderen, maar zich alzoo hadden verklaard, dat men eene gepaste toegevendheid aan deze zijde, bij tegemoetkoming aan het verlangen der Bondgenooten tot eene toereikende versterking van de landmagt, als het middel kon beschouwen om de verschillende gevoelens over de onbepaalde konvooyen te vereenigen; dat die Leden dan ook dit middel in ernstige overweging gaven, zoodat zij voorstelden, om aan het groot befogne het onderzoek aan te bevelen, op welke wijze daarvan ten bedoelden einde het gereedst en best gebruik te maken."

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Dit voorstel door alle de Leden, uitgezonderd Schoonhoven en de Brielle, overgenomen zijnde, kwam op den 19den in overweging en ten besluite, doch onder tegenaanteekening van Dordrecht, Haarlem, Amsterdam, Rotterdam en Schiedam (1).

In het befogne, op den 27sten daarover gehouden, verklaarde de Ridderfchap, het middel der vermeerdering van de landmagt als nog te moeten aanprijzen als het eenige middel, om

ge-

(1) Secr. Resol. van Holl. D. XIII. bl. 539-542.

genoegen te geven aan de Bondgenooten, zonder zelve daarvan te zullen afgaan; waarmede zich Hoorn vereenigde. De overige Leden waren meest alle voor dit middel van toegevendheid, mits dat voorafging een Generaliteitsbesluit, overeenkomstig dat van den 30sten van lentemaand van Holland; ten minste, dat gelijktijdig de vermeerdering en het onbepaald konvooi werd vastgesteld. Dordrecht en Rotterdam wilden niet afzien van het gebruik van middelen van nadruk, zoo deze toegevendheid van geen gevolg was; daarmede vereenigde zich ook Delft. Dit verschil van gevoelens had het uitstel van berigten gevolg.

Bij eene tweede zamenkomst verklaarden Leijden en Gouda zich voor de aanzegging van eene inhouding of inkorting van de provinciale quota, ingeval de provinciën, ondanks de toegevendheid van Holland, uitstelden de onbepaalde konvooijen werksellig te doen maken. — Gouda evenwel niet voor het aandeel in de lasten van het tegenwoordige jaar, maar alleen voor het volgende. En nu nam de Raadpensionaris aan, zijn het berigt tegen den volgenden dag, den 3den van herfstmaand, op te maken. — Hetzelve kwam den afgevaardigden van Amsterdam nog zeer ingewikkeld voor, als of slechts het oogmerk was, om de raadplegingen

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

DEEL III.

A a

te

I. te vermenigvuldigen. Ook de Ridderſchap
BOEK. kon er zich niet mede vereenigen. Evenwel
IV. werd het vaſtgeſteld (1).

HOOFDEST.

1779.

Het ſlot van dit berigt, ter Vergadering ten zelfden dage uitgebragt, was: „dat H. E. Gr. M. zich ter Generaliteit bereid zouden verklaren, om aan het verlangen der Bondge- nooten tot verſterking der landmagt zoo verre te gemoet te komen, als met het belang van derzelver provincie, in de uitgeſtrektheid en zekerheid der opbrengſten voor de zaken van de zee zoo wezenlijk betrokken, eenigzins be- ſtaanbaar kon zijn; onder uitdrukkelijk beding en met deze beſliſſende bepaling nogtans, dat gelijktijdig het verleenen van onbepaalde kon- vooijen zou worden vaſtgeſteld en dezelve nog vóór het uiteinde van het loopende jaar verleend; of dat, bij ontſtentionis van dien, het conſent van deze provincie in eene ver- meerdering der landmagt niet alleen zou wor- den gehouden voor ingetrokken, maar dat ook alle verdere weigering of uitſtel omtrent het verleenen van gemelde konvooijen door H. E. Gr.

(1) Secr. Miſf. van Afgev. ter dagv. — Hiermede is het punt opgehelderd, over welks duiſterheid zich KLUIT beklagd heeft in zijn *Iets over den Eng. Oorl.* bl. 102 en 103. Aant. alsmede het verband aangewezen met het volgende, buiten beſluit gebleven, rapport. — Ver- gelijk Jaarb. 1779. bl. 791 en 1114.

Gr. M. zou worden opgevat, als eene daad aan de zijde der Bondgenooten, waardoor zij van hunnen kant zich gerechtigd zouden oordeelen, om tot zoodanige besluiten over te gaan, welke de inhouding of inkorting van hunne provinciale quota in de lasten der Unie tot derzelver onmiddellijk en onvermijdelijk voorwerp zouden hebben." — De Ridderfchap en Steden namen het berigt over, en het besluit daarop werd tot nadere overweging uitgesteld. Die van Amsterdam deden aanteekeenen, zich niet te hebben ingelaten in raadpleging over versterking der landmagt, maar zich te houden aan de verklaring, wegens hunne zenders op den 21sten van grasmaand 1774 afgelegd (1).

Terwijl dus alles zonder eenigen beslissenden voortgang hing, hadden er twee openbare uitspraken plaats, die meer ten genoegen van Frankrijk dan van Engeland konden strekken, doch wier regtvaardigheid zoo weinig bij iemand kon of mogt verdacht worden, dat zelfs de partijfchap der Fransch- of Engelschgezinden daarop geene acht sloeg.

De Heer J. DE GRAAF, op zware klagt en stouten eisch van den Engelschen Gezant, uit zijn

I.
ROEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

(1) Secr. Resol. van Holl. D. XIII. bl. 542.

I. zijn kommandement van St. Eustatius door
 BOEK. H. H. M. in den jare 1777 ter verantwoor-
 IV. ding van zijn gehouden gedrag opontboden,
 HOOFDST. en in den verleden jare teruggekeerd; en daarna
 1779. door den Schout-bij-nacht VAN BJILANDT al-

Vrijpraak
 en herstel-
 ling van
 den Kom-
 mandeur
 van St. Eu-
 statius den
 Heer J. DE
 GRAAF.

mede bezwaard (1), had binnen zeer korten
 tijd na zijne terugkomst aan den vertegen-
 woordiger van Zijne Hoogheid en Bewind-
 hebbere der Westindische Maatschappij eene
 memorie met bijgevoegde bewijsstukken over-
 handigd, welke was voorgekomen zoo vol-
 doende te zijn, dat daaruit veel eer klagten
 hadden kunnen voortvloeijen tegen het gehou-
 den gedrag der Engelsche opperhoofden om-
 trent H. H. M. bezittingen en onderdanen in
 de Westindiën: weshalve hij, na dat dit berigt
 in zijne zaak op den laatsten van lentemaand
 dezes jaars bij H. H. M. was ingekomen,
 wel durfde verzoeken, om, hangende de raad-
 plegingen over hetzelfde, terug te mogen kee-
 ren ter waarneming van zijnen post. — Het be-
 rigt van Bewindhebbere was, nevens de me-
 morie en stukken, tot nader onderzoek in han-
 den gesteld van de afgevaardigden van H. H. M.
 tot de zaken van de Westindische Kompagnie,
 terwijl Holland en Zeeland ze ter eigene over-
 weginge hadden overgenomen. De afzonder-
 lijke beoordeelingen en besluiten dier beide
 pro-

(1) Zie boven bl. 94—97 en 227.

provinciën waren eenparig met die van de afgevaardigden van H. H. M., en op den 30sten van oogstmaand besloten dezen, zich 's mans verdediging te laten welgeval-
 len, en hem te vergunnen tot zijnen post terug te keeren en het kommandement van St. Eustatius weder op zich te nemen; voorts van dezen afloop kennis te geven aan den Graaf van WELDEREN, ten einde, met overlegging van een affchrift der stukken, aan den Koning van Groot-Brittannie te doen verstaan het vertrouwen van H. H. M., dat Zijne Majesteit niet slechts zou inzien, dat de handelingen van den Kommandeur waren voorgesteld geweest in een valsch licht; maar ook dat Hoogstdeszelfs officieren billijke redenen van klagt aan H. H. M. hadden gegeven; en dat Z. M. wel zou gelieven te geven de bevelen, dat de domeinen en reeën van dezen Staat behoorlijk wierden ontzien, de schepen, op de koloniën varende, niet gemoeid, en hunne officieren door die van Z. M. op eene waardige wijze in hunne brieven en andere adresfen wierden bejegend; — van welk besluit in deszelfs geheel een affchrift tevens aan den Ridder YORKE werd overgegeven (1).

De

(1) Gen. Ref. 1779. 31 Maart, 18 Junij, 30 Aug. —
 Ref. van Holl. 1779. 6 Aug. — Not. van Zeel. 1779.

I. De zaak van den Kapitein DE BRUIN, over
BOEK. wien zich de Koning van Frankrijk in het
IV. verleden jaar had beklaagd, en waarop de
HOOFDST. Graaf DE VERGENNES onlangs vrij hatelijk was
1779. terug gekomen (1), was op den 30sten van

Uitslag
der zaak
van den
Kapitein
DE BRUIN.

zomermaand beflist. De Admiraliteit, dezelve
ten naauwkeurigste onderzocht hebbende, sprak
DE BRUIN wel vrij van een misdadig opzet,
maar verklaarde hem schuldig aan pligtver-
zuim en strafbaar, omdat hij verlof had gege-
ven tot het heimelijk in zee werpen van drie
liken, aan de ziekte, die op zijn schip
heerschte, gestorven; en oordeelde dat hij
hierover door het Kollegie scherpelijk moest
worden berispt, twee jaren in zijnen dienst
geschorst, te rekenen van den tijd af van zijn
opontbod; en verwezen in de kosten der
regespleging. Zijn Luitenant werd vrijgespro-
ken. — H. H. M. gaven van dit vonnis ken-
nis

bl. 268. — Hiermede is dan ook de eer van DE GRAAF luis-
terrijk hersteld, waaromtrent wel de vervolgschrijver op
WAGENAAR (D. I. bl. 114) had gezegd, dat hij *zonder
voldingend bewijs* was beschuldigd, en daarna met een
enkeld woord (D. III. bl. 235), *dat hij zich tot ge-
noegen had verantwoord*; maar VAN DER AA zich de
bitterste verwijten heeft veroorloofd, die alzins van
partijfchap en gebrek aan onderzoek getuigen. (*Gesch.
der Ver. Nederl.* D. IV. bl. 223 en volg. vooral de
aant. op bl. 225.)

(1) Zie boven bl. 225 en 306.

nis aan den Franschen Ambassadeur, het lang verwijl dezer uitspraak met de moeilijkheid van het inwinnen der bescheiden verschoonende. — Het behaagde den Koning door zijnen Gezant te doen verklaren: „de redenen tot verschooning van den Kapitein DE BRUIN wel niet in alle deelen voldoende te hebben bevonden, maar, ten blijke zijner grootmoedigheid en genegenheid, om aan het verlangen van H. H. M. te gemoet te komen, daarin te zullen berusten, en zelf met genoegen te zullen zien, dat de Kapitein van de, hem opgelegde, straf werd ontheven en weder in vorigen dienst hersteld.” H. H. M. vonden goed zulks te verblijven aan Z. H. als Admiraal-Generaal van de Unie, wien het, na ingenomen raad van hetzelfde Kollegie der Admiraliteit, gunstiglijk behaagde, DE BRUIN van die opschorting te ontheffen, en, dienvolgens, te herstellen, om gebruikt te worden, zoo als de dienst van den lande het zou vereischen (1).

In den jare 1772 was wel door de vijf Kollegiën ter Admiraliteit een volledige staat, op last van H. H. M., opgemaakt van het zeewezen der Republiek, die eenen ieder zoo dui-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

(1) Ref. Gen. 1779. 30 Junij, 9 Aug. en 2 Oct.

I. duidelijk de toenmalige wereloosheid derzelve
 BOEK. had doen zien, dat men denzelven der geheim-
 IV. houding had aanbevolen, om toch buiten 's lands
 HOOFDST. niet ten verderve te strekken (1): maar zij
 1779. hadden tevens staten van baten en schaden bij

Rapport
 van de
 Admirali-
 teits-Kol-
 legiën.

H. H. M. ingezonden, waaromtrent nu eerst
 door derzelver afgevaardigden tot de zaken van
 de zee, aan wier onderzoek die stukken wa-
 ren aanbevolen, een verslag werd gedaan,
 hetgeen voor het oog der natie geene min-
 dere geheimhouding noodig had. „Alle de
 Kollegiën waren wel even welwillend, maar
 niet even naauwkeurig in het opmaken hun-
 ner staten geweest; deze en gene schenen het
 oogmerk van H. H. M. daarmede niet wel
 begrepen te hebben; een ander was door toe-
 val van brand tot ophelderingen buiten staat
 geweest; ook de naauwkeurigste, in den eer-
 sten opslag, konden, zonder nader onderzoek,
 nog niet worden aangenomen voor voldoende;
 zoodat men nog in geenen deele zou kunnen
 zien, of de provinciën in het bezorgen van
 de noodige bescherming van den handel zou-
 den kunnen worden verligt. Men kon nu wel
 vragen, of de Kollegiën hiermede aan het
 oogmerk hadden voldaan, en wat daarin ge-
 brekkelig was gebleven, maar men zou betere
 be-

(1) Zie D. II. bl. 500.

bescheiden bij 's Lands rekenkamer moeten zoeken, en van daar ook vele ophelderingen kunnen krijgen. Weshalve men voorfloeg, om affchrift der ingeleverde staten aan de rekenkamer te geven, ten einde dezelve zich mogt bekwamen, om met zoo veel vaardigheid, als de aard der zake toeliet, het onderzoek dier staten met en nevens de afgevaardigden van H. H. M. voort te zetten (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Moesten de provinciën zich de gevolgen van dezen verwarden staat van zaken der financiën bij de Admiraliteits-Kollegiën voor als nog getroosten; de kooplieden, die zich voor dit jaar een dubbeld lastgeld en buitengewoon veilgeld hadden laten welgevalen ter beko-minge van geregelde bescherming voor hunne vaart en handel, en die daarvan in de eerste acht maanden geene vrucht hoegenaamd hadden genoten, kwamen op nieuw met smeek-schriften bij H. H. M. en bij de Staten van Holland tevens, wier aandrang zij inriepen, om toch de Staten-Generaal te doen besluiten tot de krachtdadigste maatregelen ten billijk verwachten einde. Van Dordrecht, Amster-dam en Rotterdam kwamen zij ten zelfden dage, den 9den van herfstmaand, ter tafel van

Aandrang
van koop-
lieden op
bescher-
ming.

(1) Regist. van Secr. Ref. van H. H. M. 1779.
25 Aug.

I. van H. H. M., die ze in handen stelden van
 BOEK. hunne afgevaardigden tot de zaken der zee,
 IV. om er met de Kollegiën der Admiraliteit op
 HOOFDST. te dienen van raad.
 1779.

Verflag
 daarop uit-
 gebragt. Eerst op den 22sten van wijnmaand werd
 het verslag hierover ter Vergadering van H.
 H. M. uitgebragt. Hetzelve hield dezen gang-
 „Het was de vraag niet, of de handel en
 zeevaart moesten beschermd worden, maar waar-
 om dezelve ongeholpen bleven, en hoe zij in
 het vervolg geholpen zouden kunnen worden.
 De kooplieden hadden alle regt zich des te
 beklagen: doch vergeefs zou men voor het
 uitblijven dier bescherming elders eene reden
 zoeken, dan in het ongelukkig geschil der
 Bondgenooten over derzelver mindere of meer-
 dere uitgestrektheid, of liever over derzelver
 algemeenheid of uitsluitende bepaling. — Het
 had geenszins ontbroken aan het maken van
 kosten, ver boven de opbrengst der ver-
 dubbeling van het last- en veilgeld, en uit de
 consenten der provinciën, tot uitrusting van
 oorlogschepen, schoon de manschappen door
 gebrek aan zeevolk (1) op verre na niet vol-
 tal-

(1) H. H. M. hadden getracht verlof te krijgen bij
 den Raad van Hamburg, om eenige manschap, vooraf
 eenige matrozen, te werven, doch dezelve had zich in
 de onmogelijkheid verklaard zulks te vergunnen, bui-
 ten

tallig waren. Na het besluit van den 26sten van grasmaand hadden wel eenige kooplieden gemeend, dat H. H. M. zonder eenige bepaling besloten zouden hebben tot maandelijksche konvooijen, en dienvolgens bij het Kollegie der Admiraliteit te Amsterdam aangedrongen op het bepalen van den zeildag der eerste konvooijen voor alle vrije goederen volgens den inhoud der traktaten: doch dat begrip had niet kunnen worden gevolgd, hangende de overwegingen over het groote punt der bepaalde of onbepaalde konvooijen, welks beslissing als nog moest worden afgewacht, alvorens eenig konvooi kon worden verleend. — Maar de zee-magt van den Staat had ook zoo spoedig niet kunnen gebragt worden in dien staat, die bij voorraad noodig was geoordeeld, alvorens men, naar Hollands eigen begrip, de bescherming werkstellig zou maken. Een goed deel van den zomer was besteed aan het gereed maken der schepen, die, te huis komende, aanmerkelijke herstelling en voorziening vereischt hadden, terwijl men het volk, wegens langdurigheid van dienst, een lang verlof had

moe-

ten den Keizer en de Koningen van Pruissen en Denemarken, als daartoe uitsluitend bevoorregt; Lubek en Bremen waren in hetzelfde geval. — Regist. van Secr. Ref. van H. H. M. 1779. 13 Julij.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. moeten geven (1), en deszelfs aantal door
 BOEK. veel dienstverlating had zien smelten, zonder
 IV. haezelve, bij gemeld gebrek aan zeevolk, geree-
 HOOFDST. delijk te kunnen aanvullen, veel min te bren-
 1779. gen tot die vermeerdering van manschap voor
 de schepen, welke men onlangs had noodig ge-
 oordeeld. Door deze ongereedheid der schepen
 van oorlog, en de onzekerheid van het eind-
 besluit der hangende raadplegingen, was dan
 den ganschen zomer geen konvooi verleend,
 zonder dat eenige vertraging daaraan door
 bijzondere personen of kollegiën was toege-
 bragt. Evenwel kon het alzoo niet blijven,
 en, indien het eindbesluit van H. H. M. niet
 ten spoedigste kon genomen worden, diende
 men middelen te beramen, om de beloofde
 bescherming te verleenen aan dien handel,
 waaromtrent geene bedenking viel, en tevens
 aan de koloniën in de Westindiën en aan de
 vaart op de Middellandsche zee, bestaande de
 gansche zeemagt van den Staat, thans buiten
 gaats zijnde, in een schip van 60 stukken te
 St. Eustatius en een van 20 stukken in de Mid-
 dellandsche zee op deszelfs terugreis. Al kon
 men ook den handel en de koloniën zonder
 be-

(1) De geest van muiterij was daarover zelfs op een
 fregat in Texel tot uitersten gekomen, en niet dan door
 strenge maatregelen en het straffen der belhamels te
 beteugelen geweest. — Jaarb. 1779. bl. 1190—1270.

bescherming laten, men kon de schepen gedurende den winter niet in de zeegaten houden. Er waren, na aftrek van al het onvoltallige en onvoldoende, maar vijf en twintig schepen en fregatten, op wier dienst men in het najaar kon rekenen, doch die voor den winter geboren moesten worden; daarvan zou men kunnen gebruik maken ten dienst van den handel en de koloniën. Wanneer H. H. M. tot een onbepaald konvooi besloten, zouden voor de houtschepen alleen drie schepen en vijf fregatten ter reede van Rammekens of Vlisfingen kunnen opkomen. Acht schepen zouden naar de Westindiën en de kust van Afrika kunnen worden gezonden, de overige negen zouden kunnen dienen tot geleide naar de Middellandsche zee, de Engelsche en Fransche kusten, zoo dikwijls derwaarts konvooi gevraagd werd, zonder zich met het geleide van houtschepen te bezwaren, als min geschikt om de vlag van den Staat, bij eenen aanval daartegen, te verdedigen; tot welk alles dan voorts de noodige beschikkingen werden voorgedragen (1)."

Bij Holland vond deze voordragt de toetsening der Ridderfchap, maar de tegenspraak van Dordrecht, Rotterdam, Schiedam en Alkmaar,

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

(1) Ref. Gen. 1779. 9 Sept. en 22 Oct.

I. BOEK. IV. HOOFDST. 1779. maar; terwijl Haarlem en Amsterdam het hielden voor eene terging van Frankrijk en belie-ving van Engeland, waarvan in aantekeningen en tegenaantekeningén moest blijken. Het besluit was: „ten sterkste bij H. H. M. aan te blijven dringen op het onbepaald konvooi, en zulks nog voor het afloopen van dit jaar.” Dit geschiedde dan ook, doch dien onverminderd, en onder het aanzien van Holland, besloten de zes overige gewesten op den 8sten van slag maand, overeenkomstig het uitgebragt verflag, zonder als nog het punt der onbepaalde konvooijen te beslissen, en werd dienvolgens Zijne Hoogheid verzocht, de noodige bevelen af te vaardigen (1).

Oorlogs-
verklaring
van Frank-
rijk en
Spanje aan
Engeland.

Tot den zomer van dit jaar toe hadden de vijandelijkheden tuschen Engeland en Frankrijk plaats gehad, zonder dat er nog eene openbare oorlogsverklaring was gedaan: maar op den 21sten van hooimaand had de Fransche Gezant kennis aan H. H. M. gegeven van eene verklaring zijnes meesters, strekkende om zijn gehouden gedrag ten opzigte van Engeland, van den tijd zijner troonbeklimming af, te verdedigen en Engeland zelf te vertoonen als den eersten aanvaller in den reeds lang gevoerden wa-

(1) Refol. van Holl. 1779. 21 en 22 Oct. en 3 Nov.
Refol. Gen. 1779. 8 Nov.

waterkrijg, die thans van zijne zijde als een volledig verklaarde oorlog moest worden aangemerkt (1). — Gelijktijdig had de Koning van Spanje, na vruchteloze poging ter bijlegging der oneenigheden, de zijde van Frankrijk gekozen en zijnen Gezant ten Engelschen hove opontboden; waarna eene vereenigde Fransche en Spaansche vloot zich op de hoogte van Plymouth had vertoond.

Des daags na de kennisgeving van den Franschen Gezant leverde de Engelsche eene memorie over, in welke hij op de gematigdheid zijnes meesters roemde, als die zijne naburen en bondgenooten zoo veel mogelijk buiten den oorlog had willen houden, terwijl Frankrijk door zijn familieverbond de wijdst uitgestrekte en verderflijke oogmerken aan Europa had aangekondigd, en eerst de oproerige onderdanen van Groot-Brittannie onder het toezegen van vrijen handel en onafhankelijkheid had aangehitst tot afval, daarna Spanje in zijne inzigten had doen deel nemen, zonder dat hetzelfde eenigen glimp aan die vijandelijkheid had kunnen geven, en nu zelfs eenen ophanden zijnden inval op de Britsche eilanden verkondigde. De dringende en herhaalde aanhoudingen van Engeland betrekkelijk het scheepshout

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Memorie
van den
Engel-
schen Ge-
zant.

(1) Ref. Gen. 1779. 21 Julij.

I. hout uit hoofde van het gevaar, waarin hetzelve
BOEK. zich dien ten gevolge bevond, hadden voorzeker
IV. H. H. M. moeten billijken, gelijk dezelve hen
HOOFDST. wederkeerig moesten regtvaardigen vóór dat ge-
1779. deelte hunner ingezetenen, hetwelk zich tegen
alle bepaling hoegenaamd van hunnen koop-
handel, en tegen de verzoeken van zijn Hof ver-
zette, hoe zeer vriendschap en regtvaardigheid
beide daarvoor pleitelden. Doch die zelfde midde-
len waren nu niet meer genoeg of tijdig; het drin-
gend gevaar eischte een spoediger hulpmiddel.
De bedingen van een verbond, op het belang
van den handel alleen gevestigd, moesten wij-
ken voor die genen, die gegrond waren op de
meest wezenlijke belangen der beide natiën; en het
tijdstip was geboren, hetwelk beflissen zou, of
Groot-Brittannie, hetwelk zoo veel bloed en
schatten had gespild voor anderen, vooral om de
vrijheid van den Godsdienst te handhaven,
geen' anderen bijstand tegen zijne vijanden had
te verwachten, dan van eigen moed en vermo-
gen; en of hetzelve van zijne oudste vrienden en
bondgenooten zou worden overgegeven aan de
heerschzuchtige inzigten van het huis van Bour-
bon, onbestaanbaar met het evenwigt van Eu-
ropa, dien waarborg van derzelver handel, vrij-
heid, ja bestaan. De Koning had een te hoog
denkbeeld van de wijsheid en goede trouw der
Republiek, om aan de denkwijze van H. H. M.

te

te twifelen; en eene natie, wier jaarboeken van de gevaren der heerschezucht van Frankrijk en van het geluk der verbindtenis met Engeland konden geruigen, en die zelve steeds naarijverig drong op de vervulling en nakoming van een hard en bezwarend verbond, zou toch te edelmoedig zijn, om niet zelve gereedelijk de verbonden te vervullen, waardoor de belangen der beide volkeren langer dan eene eeuw waren vereenigd geweest. Zijne Majesteit zich nu in de noodzaaklijkheid bevindende, om de hulpbenden te vorderen, bij het traktaat van 1678 toegezegd, en waarvan het geval (*casus fœderis*) in het afzonderlijk artikel van dat van 1716 op het duideliĳkst was bepaald, verwachtde dien onderftand met volkomen vertrouwen; terwijl deszelfs Gezant bereid was, om over de verder te nemene maatregelen met de Afgevaardigden van H. H. M. in onderhandeling te treden (1).

Schoon alle de provinciën de memorie van

YOR-

(1) Ref. Gen. 1779. 22 Julij. — De *casus fœderis* was in het traktaat van 1678 aldus beschreven: „als een der partijen in zijne bezittingen wordt aangetast.” In dat van 1716 werd zulks bedongen: „niet alleen in cas van werkelijken aanval; maar ook dan, wanneer die aanval gedreigd en de toebereidselen te dien einde gemaakt wierden.” WAGEN. *Vad. Hist.* D, XVIII. bl. 117.

DEEL III.

B b

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. YORKE overnamen, kwamen daarna derzelver
 BOER. besluiten geenszins in (1), en werd die memo-
 IV. rie bij H. H. M. ook niet in nadere overweging
 HOOFDST. gebragt, noch ook spoedig door den Gezant
 1779. aangedrongen; welk laatste doet herdenken aan
 het gesprek, door denzelfden in den verleden
 Dezelve blijft on- beant- woord.
 Dezelve blijft on- beant- woord.
 als ware het ook nu nog den Koning van
 Engeland minder te doen geweest om eenen
 dadelijken onderstand, dan om eene stellige
 uitzondering der houtschepen van het gewa-
 pend geleide. Een stilzwijgen wederzijds,
 hetgeen inmiddels maar al te zeer strekte,
 om de lichtzinnigheid te doen denken, dat
 Engeland, door een' nieuwen vijand in Spanje
 bezwaard, den Staat geenszins zou dwingen
 om eene partij te kiezen, die het reeds gescha-
 pen stond, om tegen hetzelfde uit te vallen,
 zoodra de invloed van Holland bij de Bond-
 genooten overwigtig wierd.

PAUL JO-
 NES met
 een eska-
 der in
 Texel.

Inmiddels had er een voorval plaats, het-
 welk niet weinig toebragt om den staat van
 zaken nog al neteliger te maken. Twee En-
 gelsche oorlogsfregatten waren, onder de En-
 gelsche wal, slaags geraakt met een klein eska-
 der

(1) Wegens Vriesland alleen vernam men: dat het
 kwartier van *Westergo* het *casus foederis* niet erkende;
 dat het kwartier der *Steden* hetzelfde wel erkende, maar
 nitsfel van antwoord wenschte; en dat *Zeyland*
 met *Westergo* instemde. — Jaarb. 1779. bl. 1142—1146.

(2) Zie boven bl. 151.

der van drie fregatten en een brigantijn, onder het opperbevel van PAUL JONES, in dienst van het Amerikaansch kongres (1). Na een hardnekkig gevecht voor de overmagt bezweken, waren zij den 4den en 5den van wijnmaand in Texel opgebragt, als ware men niet in staat geweest eene andere haven te bereiken; waarna PAUL JONES een bezoek van eere ging afleggen op de aldaar liggende oorlogschepen, en niet slechts om al het noodige tot hertfel zijner eigene schepen, maar tevens een huis aan land te huur verzocht, om al de zieken en gekwetsten aldaar over te brengen en te laten genezen; alsmede om de Engelsche Kapiteins aan wal te mogen zetten. De Kapitein RIEMERSMA bij afwezigheid van den Vice-Admiraal REIJNST, het bevel over de reede voerende, verbood terstond het aan land komen des vreemden krijgsvolks, en tevens alle gemeenschap met hetzelfde en de Hollandsche Officieren, terwijl hij voorts de bevelen van de Heeren Raden der Admiraliteit te Amsterdam afwachtte. Dertzelver last was: „het aan land zetten der Engelsche Kapiteins niet toe te laten, noch ook het huren van een huis voor de gekwetsten; zich in het eerbewijzen naar de voorschriften van Zijne Hoogheid te gedragen, en

VOORTS

(1) Het eene fregat werd door PAUL JONES, de twee andere door Fransche Kapiteins L'ANDOUR en COTINEAU DE COSGELIN gevoerd.

I. voorts te zorgen, dat, door losfing of verdere
BOEK. opzeiling, dan wegens onweder of ongeval ver-
IV. eischt wierd, niet werd aangegaan tegen
HOOFDST. het plakkaat van 1756 (1).” Te gelijk werd
1779. van dat alles aan H. H. M. kennis gege-
 ven.

Memorie
 van YORKE
 daarover.

De Engelsche Gezant zond den 8sten reeds eene memorie in bij H. H. M. ter aankondiging, dat PAUL JONES een onderdaan was van zijnen Koning, en dat hij alzoo, volgens traktaaten en krijgswetten, in de termen viel van een rebel en zeeroover; ten gevolge waarvan bij H. H. M. verzocht, onmiddellijk te bevelen, om 's Konings schepen, door hem genomen en ter reede van Texel opgebracht, benevens derzelver officieren en matrozen, aan te houden, en toe te staan, dat derzelver gekwetsten aan land kwamen, om voor rekening van den Koning verzorgd te worden. — De bedenkingen en het gevoelen van de Raden ter Admiraliteit van Amsterdam, door H. H. M. hierop ingenomen, strekten om het verzocht arrest der genomene schepen zoo wel, als van derzelver officieren en matrozen, strijdig te doen voorkomen met het aangehaald plakkaat van 1756, als het eenige rigtsnoer, waarna alle vreemde vaartuigen van oorlog en kommissievaarders, hoc-

(1) Zie boven D. I. bl. 278.

hoedanig en van waar die ook zouden zijn, wanneer zij in de havens of op de reeden van dezen Staat inkwamen, moesten behandeld worden; maar tevens om, uit menschlievendheid, den bevelvoerenden Officier ter reede van Texel te gelasten, het van boord gaan en aan land brengen der zieken en gekwetsten van de beide genomene schepen, tot derzelver spoedige herstelling, te vergunnen; gelijk zij zelve hiertoe verlof van H. H. M. zouden gevraagd hebben. — Dit verlof werd, na nieuwe onderrigting door den Engelschen Gezant wegens den slechten toestand der zieken en gekwetsten op de beide schepen, gaarne verleend; derzelver overbrenging aan land of op de schepen, tot hospitalen dienende, werd tevens vergund, en ook het gebruik der noodige genees- en heelmiddelen uit 's Lands schepen en de dienst van derzelver Heelmeesters toegestaan; terwijl het aan niet meer dan vier of vijf man, met zijdgeweer alleen gewapend zou vergund worden, ter bewaring der gevangenen aan land te komen, voor wier ontkoming H. H. M. niet wilden aansprakelijk zijn. — Wat het aanhouden der opgebragte schepen en van derzelver officieren en matrozen aanging: , dit bleef nog onbepaald (1).

Des

(1) Resol. Gen. 1779. 8, 13 en 15 Oct.

I. Des Gezants memorie verder onderzocht en
 BOEK. daarop het gevoelen der Admiraliteiten inge-
 IV. nomen zijnde, werd op den 25sten door H.
 HOOFDST. H. M. besloten aan denzelven te antwoorden:
 1779. „ dat zij, federt meer dan eene eeuw gestadig

Beant-
 woording
 der memo-
 rie van
 YORKE.

onderhouden en bij achtervolgende plakkaaten
 wereldkundig gemaakt hebbende, van zich in
 het minst noch meest te willen aantrekken
 eenig oordeel over de wettigheid of onwet-
 tigheid van de daden der genen, die vreemde
 schepen namen en in 's Lands zeegaten inbrag-
 ten, openende hunne havens slechts tot berging
 tegen onweder of ander ongeval, en doende hen
 met de prijzen, ongerept, ongelost en onver-
 vreemd weder zee kiezen, zich ook nu niet kon-
 den inlaten, met eenig onderzoek, of deze prijzen
 den Franschen of Amerikanen toebehoorden,
 en wettig of onwettig waren, maar zulks moes-
 ten overlaten aan den daartoe bevoegden Reg-
 ter; en dat zij dezelve gezamenlijk met de vero-
 veraars zouden doen zee kiezen, om, onder-
 worpen aan herneming, als of zij hier te
 lande nooit waren ingevallen, door den be-
 voegden regter beoordeeld te worden; terwijl
 hij, Heer Ambassadeur, toch wel zou willen er-
 kennen, dat hij geen minder regt van opeisching
 zou beweren, zoo deze schepen waren van parti-
 kuliere Engelschen, dan nu zij 's Konings schepen
 waren, hetwelk dan ook H. H. M. niet mag-
 tig-

rigde, om daarover kennis te doen nemen I.
 voor de regtbanken dezer landen, gelijk ook BOEK.
 niet over den perfoon van PAUL JONES. Tot IV.
 hetgeen de menschlievendheid vorderde, had HOOFST.
 de Gezant reeds hunne volvaardigheid gezien." 1779.
 Voorts werd aan het Kollegie der Admirali-
 teit te Amsterdam bevolen, het vertrek der vijf
 fregatten, zoo veel mogelijk, te verhaasten, en te
 zorgen, dat aan dezelve geene kriegsbe-
 hoeften werden toegebracht, en slechts zoo veel
 scheepsbehoefte als noodig was, om de eerste
 buitenlandsche haven te bereiken, op dat alle
 nadenken omtrent derzelver uitrusting hier te
 lande wierd voorgekomen (1).

Dit antwoord voldeed echter niet. Op uit- Nieuwe
 drukkelijken last van den Koning herhaalde aandrang
 de Gezant zijnen aandrang op het beslag van van FORKE.
 de schepen en het ontslag van het scheeps-
 volk, waarvan de zeeroover PAUL JONES van
 Schotland, een oproerling en staatsmisdadige,
 zich had meester gemaakt. Omtrent denzelven
 had toch het verbond van Brede van 1667,
 in dat van 1716 bevestigd en vernieuwd, geene
 uitlegging van nooden. De plakaten zelve van
 H. H. M., aan bevelhebbers van vreemde ge-
 wapende schepen voorschrijvende het vertoo-
 nen hunner vergunbrieven, veroorloofden,
 vol-

(1) Resol. Gen. 1779. 25 Oct.

Bb 4

I. volgens het gemeen gebruik der Admiraliteiten, om die gene als zeeroovers te behandelen, wier papieren niet wettig werden bevonden, als niet afkomstig zijnde van eene souvereine Mogendheid. Geheel Europa hield de oogen op het besluit van H. H. M. bij zulk eenen persoon en zulk eene zaak. De minste verwijdering van dezen heiligen regel had dikwijls de nadeeligste gevolgen. De Engelsche natie meende niet verdiend te hebben, dat hare burgers gevangen werden gehouden in eene haven der Republiek, door eenen man zonder erkenden staat, onderdaan van hetzelfde koninkrijk en in het genot eener vrijheid, aan hen ontfrofd. Op deze gronden verklaarde de Gezant, in eene tweede memorie, een spoedig en gunstig antwoord te moeten vergen, overeenkomstig de regtmatige verwachting van den Koning en de gansche Britsche natie (1)."

Opmer-
kelijkheid
van dit ge-
val.

Wat er van de oplettendheid van geheel Europa op het besluit van H. H. M. in deze zaak ook zijn mogt; voorzeker was dezelve opmerkelijk genoeg en werd zij zulks al meerder, door de houding van PAUL JONES zelven, en door zijne komst te Amsterdam en zelfs te 's Gravenhage. Men schreef het opbrengen zijner prijzen in Texel meer toe aan slinkschen toelag, dan aan eenige noodzaak; schoon een der

(1) Ref. Gen. 1779. 29 Oct.

der Engelsche Kapiteins zelf verklaarde, dat men geene andere haven had kunnen bereiken, en het schip van PAUL JONES twee dagen na den slag was gezonken, waarna hij op een der prijzen was overgegaan. Men zag ten minste in dit geval eene gereede aanleiding, om tot eene beslissing omtrent Amerika zelve te komen, waartoe een vroeger aanzock bij H. H. M. wel onbeantwoord, maar toch bij Amsterdam niet geheel onverhoord, was gebleven (1). Het verwekte tevens niet weinig opziens, dat sommigen zich veel lieten gelegen liggen aan eenen persoon, wiens voorkomen anders weinig onderscheiding verdiende. Dit viel inzonderheid te Amsterdam, in den schouwburg en op de openbare plaatsen, welke hij bezocht, in het oog, en schoon er langs de straten liedjes van hem werden gezongen, die ten schimp van Engeland strekten, waren dezelve nogtans weinig geschikt, om zijnen eigen naam in eenig aanzien te verheffen of in de minste eere te bewaren.

Bij Holland, herwelk, even als de overige provinciën, de tweede memorie van den Engelschen Gezant had overgenomen, werd besloten: „de zaken ter Vergadering van H. H. M. daar

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

(1) Zie boven bl. 125—132.

I. daar heen te sturen, om te blijven bij het
BOEK. reeds geantwoordde; doch met toevoeging,
IV. om aan Zijne Hoogheid te verzoeken, aan den
VOORST bevelvoerenden Officier te Texel bevelen te ge-
1779. ven, ten einde den Kommandeur PAUL JONES
met deszelfs eskader, indien hij aan de aan-
zegging, om hoe eer zoo beter zee te kie-
zen, niet gehoorzaamde en daartoe eene
gunstige gelegenheid liet voorblijgaan, des
noods door alle bekwame middelen, geweld
niet uitgezonderd, te dwingen de reede te ver-
laten en van daar te verzeilen." — Het advies
hiertoe had, wat het bedreigend toevoegfel
betref, terstond tegenspraak gevonden bij de
afgevaardigden van Dordrecht en Amsterdam,
en was daarna met de meerderheid van maar
éene stem ten besluite gebracht, onder tegen-
verklaring der afgevaardigden van Dordrecht,
Haarlem, Amsterdam, Rotterdam, Schiedam,
de Brielle en Hoorn, als ware dat toevoegfel
te voorbarig en strijdig tegen de gewoonten
en grondregelen, van ouds hier te lande ge-
volgd, en onbestaanbaar met het plakkaat van
1756, zijnde het van het allerverste uitzigt,
ten aanzien der moeilijkheden, die uit
eene onderscheiding, waarvan geen voorbeeld
in de registers van H. H. M. zou te vinden
zijn, waren te duchten, en die den Staat aan
het uiterste gevaar in de tegenwoordige om-
stan-

standigheden van tijden en zaken zouden bloot stellen; waartoe het besluit dan ook niet bij zulk eene meerderheid zou hebben mogen genomen worden (1).

H. H. M. namen eenstemmig het voorstel van Holland aan, en besloten aan den Engelschen Gezant te antwoorden: „dat zij, alle omstandigheden nader overwogen hebbende, bij hunnen ouden stelregel bleven, dien zij in de traktaten gegrond oordeelden; dat zij genoegzaam hadden doen blijken, van geene hulp te willen toebrengen aan die van Zijne Majesteits koloniën in Amerika; dat zij zoodra deszelfs schepen konden uitloopen, daartoe, des noods, zouden dwingen, en dat zij al-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Nader
antwoord
van H.
H. M.

ZOO

(1) Ref. van Holl. 1779. 13 en 17 Nov. Dordrecht, Rotterdam en Schiedam vereenigden zich daarna nog in ééne aanteekening ter goedkeuring van de tegenspraak hunner afgevaardigden. — Amsterdam deed dit op zich zelve, met aanzegging: „dat, indien haar geene verzekering werd gegeven, dat in zaken, waarin men beweerde, dat geene overstemming plaats had, geen besluit bij meerderheid zou worden genomen, voor dat staatsgewijze, dat was, na eene voorafgaande overweging in de Vroedschappen van de steden, zou beslist zijn, of de zaak voor overstemming vatbaar was; zij, bij gebreke van dien, zoodanige krachtige maatregelen zou nemen, als zij tot bereiking van dat oogmerk te rade zou worden;” — welke aankondiging algemeen werd overgenomen, om daarop nader te raadplegen. — Ref. van Holl. 1779. 22 Dec.

I. zoo niets begeerden te doen; waaruit de erken-
 nis der onafhankelijkheid dier koloniën wettig
 zou kunnen worden afgeleid; waarmede men
 zich dan vleide, dat Zijne Majesteit en de En-
 gelsche natie, waarvoor men alle achting be-
 tuigde, genoeg zou nemen (1)."

NOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1779.
 Nader
 berigt van
 Z. H.

Eene week na dit besluit gaf Zijne Hoog-
 heid, in eenen brief, kennis aan H. H. M.: „dat
 de Vice-Admiraal REINST, op het ontvangen
 van hoogstdeszelfs bevelen, terstond zijnen
 Kapitein had gezonden aan boord van het
 prijschip, waarop de kommanderende Officier
 van het vreemd eskader was overgegaan, ten
 einde hem aan te zeggen, zich van eenen
 loods te voorzien, om met den eersten gun-
 stigen wind te vertrekken; doch dat dezelve
 niet meer PAUL JONES, maar den Franschen
 Kapitein COTINEAU, in het kommando had
 gevonden, hebbende deze in naam van den
 Koning van Frankrijk bezit van dat schip
 genomen, terwijl PAUL JONES op een ander
 fregat was overgegaan." Zijne Hoogheid had,
 in afwachting der nadere bevelen van H. H. M.,
 den Vice-Admiraal gelast: „geene middelen van
 geweld aan te wenden tegen schepen, wier
 Kommandanten zouden aantoonen voorzien te
 zijn van eene kommissie van den Koning van
 Frank-

(1) Ref. Gen. 1779. 19 Nov.

Frankrijk, blijvende alleen zijn vroeger bevel I.
ten aanzien van PAUL JONES en het schip, BOEK.
thans door hem gevoerd, in deszelfs geheel.”

IV.
WOOFDST.
1779.

Omtrent eene maand later was deze zaak
nog niet ten einde. Bij nader gevraagde op-
heldering beweerde COTINEAU: „dat hij als
een Fransch Officier moest worden aange
merkt, daar hij, een der prijzen veroverende,
de manschap terstond krijgsgevangen van zijnen
Koning had verklaard.” Op de bedenking, hoe
hij dan van tweederlei vlag gebruik kon maken,
zeide hij: „van den Heer FRANKLIN te Pa-
rijs verlof gekregen te hebben, om zich ook
van de Noord-Amerikaansche te bedienen.” Hij
beweerde zelfs, niet te staan onder het bevel
van PAUL JONES, schoon deze het kommando
over het eskader had voorgegeven. Een bevel des
Konings, den 8sten van slagtmáand geteekend,
doch eerst na lange wederstrevíng door hem ver-
toond, hield ook in, dat het kommando aan Fran-
sche Officieren was toevertrouwd. Eindelijk had
hij de Fransche vlag en wimpel alleen laten waai-
jen, en de morgen- en avondschooten gedaan.
Eens had men zelfs, op bevel van den Fran-
schen Ambassadeur, zoo als men zeide, den En-
gelschen wimpel en vlag omgekeerd laten waaijen
van de twee prijschepen, zonder er eene an-
dere bij te voegen. — Alle aandrang tot ver-
trek, vooral van PAUL JONES met het schip;
waar-

Slinkfche
handel in
dit gan-
fche geval.

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.

1779.

waarop hij was overgegaan , werd intusfchen aanhoudend verijdel , zoodat men , eerst na een verblijf van twee maanden , begon te denken aan het herftel van eenige fcheepsbeschadiging. PAUL JONES alleen had een- en andermaal getracht uit te loopen. Men vernam wel , dat ook voor hem een lastbrief van den Koning was aangekomen , maar hij geliefde dien niet te vertoonen , en wendde steeds voor , zonder verlof van den Heer FRANKLIN , geene andere dan de Noord-Amerikaanfche vlag te mogen ophijfchen.

In dezen zoo onvoegzamen als moeilijken ftaat van zaken , die het algemeene gevoelen met diepe verachting jegens dat vreemd eskader , als voor een zeeroovers-komplot , moest vervuld hebben , en die nogtans der partijfchap zoo hoogst gewigtig fcheen , gebruikte Zijne Hoogheid alle omzigtigheid , om midelen van geweld te verbieden tegen oorlogfchepen , wier Kommandanten eenen lastbrief van den Franschen Koning konden vertoonen , maar tevens , om , ingeval er voor het vertrek van het eskader , thans in Franschen dienst , eenige Engelsche oorlogfchepen in Texel mogten inloopen , alle vijandelijkheden op het regtgebied van H. H. M. voort te komen en krachtdadig te beletten , en om wel te zorgen , dat , ingeval zulks in zee mocht plaats grijpen , er geene be-

bescherming verleend wierd aan de schepen van dat eskader, wanneer zij schuilplaats wilden zoeken onder het Nederlandsch konvooi, ten behoeve van den handel bestemd.

Den 27sten van wintermaand stak PAUL JONES eindelijk in zee, zonder dat het tot de uiterste dwangmiddelen tegen hem had behoeven te komen. Op hetgeen aan den Stadhouder zoo van de zijde van den Engelschen, als van den Franschen, Gezant was voorgekomen, had hoogstdezelve geoordeeld, het verlot niet te mogen weigeren, om de krijgsgevangenen der beide prijschepen aan boord van 's Lands schepen te nemen, tot dat dezelve, na een gemaakt verdrag tot uitwisseling dier gevangenen, door Engelsche schepen of door Fransche schepen met Engelsche pasfen, konden worden afgehaald; — alle welke bevelen en schikkingen van Zijne Hoogheid door H. H. M. volkomen werden goedgekeurd (1).

Na vier maanden wachters op eenig antwoord van H. H. M. herhaalde de Engelsche Gezant de aanspraak van zijnen meester op den onderstand der Republiek in den oorlog met Frankrijk en Spanje. Dit geschiedde den 26sten van slagimaand in eene memorie: „die met 's Konings verwondering over dit stilzwijgen

I.
BOEK.

IV.
HOOFST.

1779.

Eindelijk
vertrek
van PAUL
JONES.

Nieuwe
memorie
van YORKE
om onder-
stand.

(1) Ref. Gen. 1779. 26 Nov., 22 en 31 Dec.
Jaarb. 1779. bl. 1207—1224 en 1365—1381.

I. gen aanving, hetwelk Z. M. liefst wilde toefchrijven aan voorzigtigheid, om zich tot den gevraagden bijstand niet gereed te verklaren, bevorens men zich tot denzelven beter zou in staat bevinden; doch met vernieuwden aandrang eindigde, kunnende het geval des verbonds, naar 's Konings oordeel, niet worden in twijfel getrokken, en zijnde het voor Z. M. hoogst aangelegen spoedig een stellig antwoord te bekomen (1).” — Ook nu namen alle de gewesten deze memorie over, en bleef dezelve al weder onbeantwoord; hetwelk voorzeker een onverklaarbaar gedrag aan deze zijde zou geweest zijn, indien de onderhandeling van Englands wege, om deze aanspraak te laten rusten, ingeval men op de vrijheid van den houthandel niet bleef staan, en de verschooning, door den Koning zelven aan het eerste stilzwijgen zoo inschikkelijk toegestaan, niet vergunden te denken, dat men beide deze memoriën eeniglijk aanmerkte als tegenwigten tegen den drang op een onbepaald konvooi, aan Frankrijks zijde zoo geweldig gemaakt, schoon tot nog toe buiten uitwerking gebleven.

Ten gevolge van het besluit omtrent de bepaalde konvooijen in slagtaande genomen, waren reeds de 6de en de 11de van wintermaand

(1) Ref. Gen. 1779. 26 Nov.

maand bepaald tot de dagen, waarha het kon-
 vooi voor de Middellandsche zee, en daarna
 dat voor de Westindiën, met den eersten gun-
 stigen wind zouden uitloopen. Dezelve woei
 niet voor den 27sten, wanneer ze beide uit-
 zeilden; het eerste van drie schepen (1),
 onder bevel van den Schout-bij-nacht LODE-
 WIJK GRAVE VAN BIJLANDT en van de Kapiteins
 J. H. VAN KINSBERGEN en W. SILVESTER; het
 andere van twee (2) onder de Kapiteins J. Z.
 NAUMAN en J. A. MULDER, wordende gevolgd
 door een groot aantal koopvaardij-schepen,
 gedeeltelijk naar de Westindiën, gedeeltelijk
 naar de Middellandsche zee en den bogt van
 Frankrijk bestemd.

I.
 BOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1779.

Het kon-
 vooi onder
 bevel van
 den Schout
 bij Nacht
 VAN BIJ-
 LANDT
 loopt uit.

VAN BIJLANDT had wel gezorgd, geene schepen
 met timmerhout onder zijn geleide te nemen
 of te hebben: doch hij had aan verscheidene
 vaartuigen met hennip en ijzer tot ballast,
 schoon na Frankrijk moетende, geen geleide
 geweigerd. Ondanks deze voorzorg voor on-
 aangenaamheden beducht, had hij den Kapi-
 teins NAUMAN en MULDER bevolen bij hem te
 blijven tot aan het einde van het kanaal. Eene
 voorzorg niet overbodig, maar onvoldoende.

Herzelve
 wordt
 door de
 Engel-
 schen aan-
 gerand, ge-
 nomen en
 opgebragt.

Den

(1) Een van 54 en twee van 44 stukken.

(2) Beide van 24 stukken.

DEEL III.

Cc

I. Den volgende dag reeds zag men twee kotters, die, eene Engelsche vlag vertoond en de Hollandſche van den Schout-bij-nacht gezien hebbende, met kracht van zeilen voor den wind afliepen, om de Engelsche vloot, die op dit konvooi wachtde, te waarschuwen. In den voormiddag van den 30sten vernam men ten westen eenige zware schepen, van welke twee het eskader schenen af te wachten, terwijl een derde reeds jagt scheen te maken op de koopvaardijſchepen. **BIJLANDT** deed ſein aan **SILVESTER**, om met het konvooi te loefwaart te wijken; maar aan de andere Bevelhebbers, om zich achter hem in linie te voegen. De twee zware schepen tegen den middag ziende afhouden, deed de Schout-bij-nacht ſein voor het konvooi om weder af te komen, ten einde niet te worden afgeſneden. Hieraan voldaan zijnde, zeilde het eskader rustig voort tot twee uren nadenmiddag, wanneer de schepen, elkander nader gekomen, de Engelsche en de Hollandſche vlag vertoonden. De Engelsche Bevelhebber deed nu weten, dat hij den Hollandſchen wenschte te spreken; hetwelk toegestaan zijnde, kwam een Luitenant van den Bevelhebber **FIELDING** aan boord van den Schout-bij-nacht, om hem te kennen te geven, dat men de Hollandſche koopvaardijſchepen wilde doen onderzoeken.

VAN

VAN BIJLANDT antwoordde, zulks niet te mogen toelaten, maar op zijn woord van eer te kunnen verzekeren, geene schepen met contrabande waren, zelfs geene schepen met timmerhout, onder zijn konvooi te hebben, met vertooning tevens der beëdigde verklaringen van de schippers. Hij merkte evenwel, dat men hennip en ijzer voor geen ballast zou aanmerken, en dat men wel onderrigt was, dit te zullen vinden. Hij zond dan zijnen neef, den Kapitein F. L. Grave van BIJLANDT, aan boord van FIELDING, om hem voor te houden: „hoe strijdig zulk een onderzoek zou zijn met de vriendschap, de verbonden en gebruiken; hoe zulks nimmer door oorlogschepen van den Staat was geleden; hoe dit, na de gedane verklaringen, niet te pasfe kon komen, en dan ook niet gedoogd zou worden.” FIELDING betuigde: „dat hem zelven het gebruiken van geweld leed zou doen, en dat hij daarom van zijnen last nog wel zou willen afgaan, indien men hem kon verzekeren, dat er geene schepen met goederen bij waren, waarvan scheepstuig, en inzonderheid touwwerk, kon gemaakt worden.” Die verzekering kon niet gegeven worden. Het onderzoek zou dan *als te voren*, naar den letter des lastbriefs geschieden. Dit *te voren* mogt nu gezegd worden nooit te hebben plaats gehad, daar DEDEL

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

I. voor overmagt had moeten zwichten (1): het
 BOEK. woord van FIELDING bleef, dat hij des ande-
 IV. ren daags met zonne-opgang sein zou doen
 HOOFDST. voor zijne schepen, om de sloepen uit te zen-
 1779. den tot het onderzoek; op welke men weder-
 keerig verzekerde, dat de Schout-bij-nacht
 zou doen vuren. Onder dit gesprek had FIEL-
 DING gezegd, alleen last te hebben tot het on-
 derzoeken en opbrengen, indien men scheeps-
 materialen inhad, vertoonende tevens eene lijst
 van wel twee zijden groot van schepen, die
 met scheepsmaterialen voor de Franschen in
 Texel zouden gelegen hebben, en welke hij meen-
 de, dat alle met dit konvooi zouden gezeild zijn.

Op dit bericht hield de Schout-bij-nacht
 het den ganschen nacht drijvendé, slagvaardig
 en met brandende vuren, om van het eskader
 en het konvooi wel gezien te worden.

Ten dage, als hetzelfde uit Texel zeilde,
 hadden verscheidene houtschepen het gewaagd
 uit te loopen, en dezen was het gelukt naar
 de bestemde Fransche havens door te zeilen.
 Zij die, onder het konvooi, met ijzer en
 hennip waren bevracht, maakten in den nacht
 hunne vuren uit en zich te zoek, zoodat
 BIJLANDT met zonne-opgang duidelijk be-
 merkte, zoo vele koffen niet meer onder zijn
 geleide te hebben; maar tevens zag hij de

(1) In 1762. Zie D. II. bl. 174.

Engelsche nevens de Hollandsche oorlogschepen in ééne koers zeilen. — FIELDING zond eene sloep naar een der koffen: BIJLANDT deed er tweemaal met scherp op vuren. Terstond brandde FIELDING, met nog twee andere linieschepen, op BIJLANDT en KINGSBERGEN los. Nu werd het sein des gevechts opgeheschen, en de Engelschen werden beantwoord; doch, gemerkt derzelver groote overmagt (1), vond BIJLANDT, na eenige schoten gewisseld te hebben, het raadzamer te strijken, dan nutteloos bloed te storten, en 's Lands schepen aan vernieling te wagen. Op zijn gegeven sein streek tevens het geheel eskader de vlag; en nu ving het onderzoek aan. Inmiddels kwam een Engelsch kapitein een en andermaal aan boord van den Schout-bij-nacht, om naar zijne gekwetsten en schade te vernemen: doch er was bij hem en op de overige schepen geen bloed gestort, en de geheele schade beduidde niet veel. Men vergunde, de vlaggen weder op te hijschen en weg te zeilen, waar men goed vond; ook regelde men de saluut-schoten, die wederkeerig geschiedden: maar VAN
BIJ-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

(1) Het Engelsch eskader bestond uit elf schepen, waaronder één van 80, vier van 74, één van 60, één van 50 en vier van 20 tot 32 stukken, en nog een aantal andere vaartuigen.

I. BIJLANDT begeerde met KINSBERGEN en SIL-
 BOEK. VESTER bij het konvooi te blijven, hetwelk,
 IV. nu slechts uit negen koopvaardijfchepen be-
 HOOFDST. staande, te Portsmouth werd opgebracht, zijnde
 1779. de er tien of twaalf, met ijzer en hennip be-
 laden, gelukkig ontsnapt en met de hout-
 fchepen, die terstond waren doorgezeld, behou-
 den in Frankrijk binnen gekomen. NAUMAN
 en MULDER vervolgden hunne bestemming naar
 de Westindiën. Zoodat de Engelschen bij de-
 ze verovering niets hadden gewonnen, dan de
 schande van verbondschennig geweld voor
 geheel Europa, den nationalen haat in Ne-
 derland, en het overwigt hunner tegenpartij
 voor de belangen van Frankrijk (1).

Blokke-
 ring van
 Gibraltar
 door de
 Spanjaar-
 den.

Spanje, hetwelk reeds openlijk deel in den
 oorlog van Frankrijk tegen Engeland had ge-
 kozen, en de Engelsche vesting Gibraltar
 geblokkeerd gehouden, vermeerderde, sedert
 zomermaand dezes jaars, de moeilijkheden der
 fcheepvaart, schoon de handel, die geene
 staatkundige partijen onderscheidt, maar steeds
 wakker bij elke goede gelegenheid is, zoo wel
 Engeland bij die blokkade, als Frankrijk, met
 houtfchepen, zocht te dienen (2). — Eene wet
 te-

(1) Jaarb. 1780. bl. 134—157.

(2) „Men hoeft dit nooit kwalijk geduid, wanneer
 maar de winzucht niet tot ongeoorloofde daden zich
 uit-

tegen den invoer van Engelsche goederen in dat rijk en een nieuw kaapreglement, waarbij de verklaring van contrabande waren veel uitgestrekter was, dan in het zee-traktaat van 1650, zijnde daar nu ook timmerhout, masthout, want, teer, lijm, spijkers, lood, talk en al, wat ten scheepsbouw kon dienen, onder begrepen, hadden geene mindere kwellingen, en tevens geene mindere klagten wegens Spanje veroorzaakt, dan omtrent Engeland hadden plaats gehad. Omtrent twintig rijk geladene schepen lagen, vóór de helft van slagtaande reeds, te Kadix opgebragt. Te vergeefs vorderde de Graaf VAN RECHTEREN, als Afgezant van dezen Staat, het ontslag der genomene schepen. 's Konings Geheimschrijver van Staat, de Graaf FLORIDA BLANCA, beantwoordde dien eisch, uit 's Konings naam, met de zwaarste beschuldiging der Hollandsche koopvaarders wegens schennis van verbonden, van het regt der volken, van alle oorlogswetten, en van alle onzijdigheid, door het heimelijk uitenvaren van Gibraltar met allerlei soort van toevoer, er zelfs het koorn achterlatende, voor rekening van Spaansche aannemers van het leger Zijner Majesteit aan boord genomen, hetwelk

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

uitstrekt, en dit den Staat geen oorlog berokkent.”

KLUIT, *Iets over den Eng. oorl.* bl. 113.

- I. ze den Engelschen kapers ontdekten, terwijl
 BOEK. zij door dubbelde scheepspapieren de Spaansche
 IV. kustbewaarders misleidden. — Deze beschuldi-
 HOOFDST. gingen werden daarna door een bijzonder ge-
 1779. val ontegensprekelijk bewezen; en ten laatste
 verklaarde de Koning rondborstig, geene ver-
 andering in zijne maatregelen te zullen ma-
 ken, zoo lang de Engelschen de onzijdige
 schepen met Spaansche goederen niet zouden ont-
 zien. — Op den laatsten dag van dit jaar ver-
 boden de Algemeene Staten, bij een streng
 plakkaat, alle vaart op Gibraltar, als niet al-
 leen door eene Spaansche vloot geblokkeerd,
 maar ook aan de landzijde ingesloten, en met
 de daad belegerd door 's Konings troepen,
 welken maatregel zij verwachteden, dat bij
 den Koning ten doorslaande bewijze zou strek-
 ken van hunne onzijdigheid en zucht, om de
 vriendschap met Zijne Majesteit aan te kwee-
 ken, terwijl zij den Graaf DE LA HER-
 REIRA, 's Konings Gezant alhier, verzochten
 zijne goede diensten aan te wenden, dat de
 noodige bevelen werden gegeven tot het
 spoedig afdoen der rechtsgedingen omtrent de
 opgebragte schepen, en tegen het nemen van
 schepen op bloot vermoeden en zonder dat
 zij Gibraltar te na kwamen, en tot het vrij-
 laten der Straat met het ongestoord genot
 der

Alle vaart
 op Gibralt-
 ar verbo-
 den.

der voordeelen van het zee-traktaat van 1650 (1).

Te midden van deze vernederende omstandigheden voor de Nederlandsche vlag, aan te lang verwaarloosde onmagt van den Staat alleen te wijten, gaf de heldhaftige menschliefvendheid van het Nederlandsche hart eene schoone proef, welke de wijze vorming van den vaderlandschen geest nog geenszins ophoudt der schooljeugd leerzaam voor te houden. — Het Oostindisch, voor de Kamer Zeeland te huis komend, schip Woestduin verzeilde, door pligtverzuim van den loods, voor de zoogenaamde Russen bij Vlisfingen aan den grond, en verbrijzelde zoo kort daarop, dat er niets noemenswaardigs van de lading werd geborgen en een twaalfstal schepelingen omkwam. De broeders JAKOB en FRANS NAEREBOUT, beide Vlisfingsche vischchers, sturen nu, met een tiental even onverschrokken mannen, hunne schuiten stoutmoedig op de vastzittende wrakken aan, en redden, door behendigheid en moed bij eigen uiterst lijfsgevaar, twee en zeventig menschen van den dood. — De roem van deze daad klonk door het gansche land. De Oekonomische Tak der Haarlemsche Maatschappij bood

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1779.

Het edel
gedrag der
NAERE-
BOUTS.

(1) Ref. Gen. 1779. 31 Dec. Jaarb. 1779. bl. 897.
1389-1405.

I. bood den broederen ieder een gouden gedenk-
 BOEK. penning, of een zilveren nevens drie en twin-
 IV. tig dukaten, ter vereeringe aan: zij kozen en
 HOOFDST. ontvingen het laatste, in eene buitengewone
 1779. Vergadering, te Vlisfingen belegd. De Bewind-
 hebbers der Kamer Zeeland schonken tot er-
 kennenis achttien honderd guldens, om ver-
 deeld te worden onder de beide broeders en
 hun tiental, mits zij zelve ieder een dubbeld
 aandeel aannamen. — Min karig te dien tijde in
 straf, dan in belooning, ging den schuldigen
 loods het zwaard over het hoofd en werd hij,
 na eene geesfeling en brandmerk, geban-
 nen (1).

Opmerke-
 lijke jaar-
 getijden.

Het verloopen jaar onderscheidde zich door
 een' zachten winter, vroege lente, droogen en
 hee-

(1) Jaarb. 1779. bl. 720, 884 en 1154. en 1780. bl.
 108 en 368. Het berigt wegens het verongelukte Schip
 Woestduin, te Middelburg in 1780 uitgegeven, is
 geschreven door den Hoogleraar J. W. TE WATER,
 toen Predikant te Vlisfingen. — FRANS, op den 29sten
 van oogstmaand 1818, als buiten-havenmeester van
 Goes, in 71 jarigen ouderdom overleden, ging als
 Broeder der Orde van den Nederlandschen Leeuw ten
 grave, en werd met eene plegtige uitvaart op den
 4den van herfstmaand, en ruim één jaar later met ee-
 ne eerezerk op zijn graf, door het Goefche Departement
 der Maatschappij tot Nut van het Algemeen,
 vereerd. — Jaarb. 1818. St. II. bl. 286.

heeten zomer, rijk gezegenden herfst en een najaar, door nieuwe bladeren en bloesems aan vele boomen, naar eene tweede lente gelijkend; maar tevens door kwaadaardige ziekten, die aan eene zeldzame stilte bij aanhoudende hitte en droogte der lucht voornamelijk werden toegeschreven. De Harderwijksche Hoogleeraar VAN GEUNS, in zijne geneeswijze van den persloop, die inzonderheid heerschte, zeer gelukkig geslaagd, verwierf zich algemeenen dank, door dezelve in eene verhandeling bekend te maken. — De geneeskundige staatszorg is de heilrijke vrucht van latere tijden. — Eene Natuur- en Geneeskundige Korrespondentie-Societeit, in 's Gravenhage in dit jaar gevestigd, was hare geboorte verschuldigd aan den Geneesheer J. J. VAN DEN BOSCH, die in eene prijsverhandeling op de vraag der Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem, naar de landeigene ziekten des vaderlands, en derzelver voorbehoeding of genezing, de hoogste aangelegenheid van zulk eene inrigting had betoogd.

Het eerste voorbeeld eener andere, om te zorgen, dat de dooden niet schadelijk wierden voor de levenden, werd in dit jaar gegeven, door den aanleg eener begraafplaats, aan den Scheveningschen weg, dertig graven, elk voor drie lijken bevattende, met eenen muur

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1779.

Begraaf-
plaats aan
den Sche-
vening-
schen weg.

I. muur afgesloten, en op hoop van navolging boven den ingang getiteld. De Heer A. PERRENOT, die in den jare 1748 reeds de eerste pen had opgevat ten betoge van het nadeel der begraaving in de kerken, en waarin hij door de Heeren TE WATER en KLUIT werd gevolgd, had van Gekommitteerde Raden van Holland den grond daartoe in de Graaflijkheids duinen verkregen en, door eenige menschenvrienden ondersteund, deze grafplaats aangelegd (1).

Oudheden
op Texel
opgedol-
ven.

Op het eiland Texel, nabij het dorp de Waal, waren uit eene hoogte, het Wijkerbergje, maar ook wel de Sommeltjesberg geheten, verscheidene Romeinsche oudheden opgedolven, welke aan eene aloude begraafplaats deden denken (2).

Meer dan deze aanstipping vergunt ons de drang der gewigtige gebeurtenissen niet, waar-
me-

(1) Jaarb. 1779. bl. 419. — Het eerste lijk, dat van Jonkvrouwe S. VAN SINGENDONK, werd er den 19den van bloeimaand 1780 begraven.

(2) P. VAN LUIJCK heeft de beschrijving van den heuvel en deze oudheden in de Fransche taal gegeven, met zeer naauwkeurige afbeeldingen. — Amst. 1780. Volgens hem zou *Sommeltje* een spook beteekend en de moeders aldaar toen nog wel aan hare kinders gezegd hebben, de *Sommeltjes* zullen van den berg komen om u te kas-tijden. — De taalminnaar denke hierbij aan *somber*, voormaals *sommer* geschreven. — De opgedolvene oudheden bevinden zich te Amsterdam bij het Rijks Museum aldaar.

mede dit jaar eindigde, en met welker ontzettend nieuws het volgende geopend werd.

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1779.

Men had wel ter koopbeurze van Amsterdam in brieven uit Engeland van den laatsten dag des jaars gelezen, dat eene vloot van vijf of zes linieschepen en eenige fregatten, onder bevel van FIELDING, te Spithead gereed lag, om de Hollandsche koopvaarders, ondanks de bescherming van 's Lands vlag, te onderzoeken en zelfs op te brengen: maar, offchoon nu zulk een voornemen reeds uitdrukkelijk was te kennen gegeven door den Britschen Gezant, in zijne memorie van verleden grasmaand (1), men had zich niet kunnen verbeelden, dat de Engelschen zulks zouden bestaan. Het was echter niet zoo zeer de Hollandsche goede trouw, welke aan zulk eene verbondschennis niet kon gelooven, als wel de ijdele en heilloos geworden inbeelding, dat Engeland, met Spanje en Frankrijk, zoo wel als met Amerika, op den hals zich wel zou wachten, om zich dezen Staat ten vijand te maken, of denzelven den oorlog aan te doen. Na die memorie van YORKE was er van zulk een geweld niet eens meer gewaagd, en hergerucht van FIELDINGS vloot werd voor eene bloote vond van den windhandelaar aangezien.

Ongeloof
te Amster-
dam aan
het voor-
gevallene
ter zee.

Dir

(1) Zie boven bl. 287 en 325

I. Dit vooroordeel was, ondanks de onzeker-
 BOEK. heid, waarin men toen verkeerde, zoo sterk
 IV. en algemeen, dat, als zekere makelaar, op den
 HOOFDST. 8ten van louwmaand, in de gewone Engelsche
 1780. havenlijst het opbrengen van het konvooi ge-
 lezen hebbende, zulks ter beurze het eerst
 mededeelde, men hem op zijn woord niet
 wilde gelooven, maar de vertooning dier
 lijst afvergde, en dat de betuiging, van de-
 zelve ter lezing aan een Lid der Regering te
 hebben verzonden, zijnen persoon aan mis-
 handeling zou hebben blootgesteld, indien hem
 het stuk niet spoedig was te rug gezonden;
 wanneer men het geval met eigene oogen le-
 zen, maar nog niet gelooven kon, houdende
 men dus de geheele havenlijst voor een on-
 echt ding; doch brieven uit Engeland, over
 Ostende ingekomen, beschaamden alle de stou-
 te beweringen der staatkundigen van den
 dag."

Gedach-
 ten in En-
 geland
 over het
 gebeurde.

Dezen vonden nogtans zelfsverschooning in de
 gevoelens van sommige Engelsche staatsmannen
 zelve. De Graaf VAN SHELburne beschouwde
 het voorgevallene als eenen drang voor de
 enzijdige Mogendheden, om zich te verbinden
 ter gewapende verdediging van den vrijen han-
 del en zeevaart, hetwelk niet dan nadeelig
 voor Engeland zijn kon; — Lord CAMDEN

zag

zag in het gebeurde eene vijandelijke daad, die Engeland den besten bondgenoot zou kosten, en wier beleggers geen vier en twintig uren in hunne posten behoorden gelaten te worden; — de Hertog VAN GRAFFTON noemde het eene verbondschennis; — doch de meesten volgden Lord STORMONT, die het als eenen maatregel tegen de Franschgezinde partij in dit land goedkeurde; en het gemeen juichte den dichter W. WHITEHEAD toe, die de koningin der eilanden als de alleenheerscheres ter zee bezong (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

's Lands Staten waren niet onvoorbereid gebleven op eene zoo ontzettende tijding, VAN WELDEREN had hun het uitloopen van FIELDING met zijne vloot op het eerste narigt van het uitkomen des konvoois gemeld.

Ten zelfden dage, als H. H. M. dit vernamen, zijnde den 4den van louwmaand, had de Graaf VAN BIJLANDT aan VAN WELDEREN kennis gegeven van het voorgevallene en gelijktijdig geschreven aan den Raadpensionaris, met overzending van een omstandig verhaal.

Van Lord STORMONT had VAN WELDEREN het berigt ontvangen, hetgeen de Engelsche Kapitein MARSHALL van het gebeurde had opgesteld, en daarna de koele betuiging gehoord;

(1) London Magaz. 1780.

I. hoord: „dat het hem leed deed, dat er zoo
 BOEK. iets voorgevallen was; dat hij er den Heer
 IV. YORKE kennis van gegeven had;” waarop VAN
 HOOFDST. WELDERENS antwoord was geweest: „op eene
 1780.

De verkla-
 ring van
 den Kon-
 ning van
 Engeland
 voor en na
 het voor-
 gevallene.

ontvangen.” — Later kwam de Lord hem op 's Konings last eene mondelinge verklaring doen, die wel in schrift was gesteld, maar hem niet kon gelaten worden, doch kopijelijk nederkwam op eene herhaling der sterkste verzekeringen van de vriendschap Zijner Majesteit en van deszelfs verlangen, om dezelve te onderhouden; maar, gelijk het bestaan van alle verbindtenis af hing van de stipste naarkoming der wederzijdsche verplichtingen, zoo volgde de waarschuwing, dat, ingeval de gevraagde hulpbenden niet werden toegestaan door H. H. M., hetgeen reeds zoo lang was uitgesteld, en men volhardde, in den toevoer van scheepsbouwstoffen naar de vijandelijke havens te begunstigen, Z. M. zich genoodzaakt zou vinden, de vereenigde gewesten niet anders aan te zien, dan op den voet van andere onzijdige Mogendheden, en gevolglijk bij voorraad alle bijzondere bedingen van het traktaat van 1674 op te schorten, en zich eeniglijk te houden aan het regt der volkeren, hetwelk tot rigtsnoer voor onzijdige Staten moest strekken.”

ken." VAN WELDEREN mogt nu zijne verwondering betuigen, dat men dezen Staat beschuldigde van het niet nakomen zijner verbindtenissen, daar men, van den aanvang der oneenigheden af, het handelstraktaat had verbroken, terwijl deszelfs ingezetenen aan de, in oorlog zijnde, Mogendheden niets hadden gebragt, waartoe zij naar de letter van dat traktaat niet gerechtigd waren. STORMONT beriep zich op het vredestraktaat van dat zelfde jaar, waarbij bepaald was, dat men elkanders vijanden niet zou bijstaan. Het antwoord was gereed, dat het handelstraktaat tien maanden later dagteekende dan het vredestraktaat. Doch het slot van STORMONTS woorden was: „dat men, van den beginne af, het regt had gehad, om van den Staat eenen onderstand te vragen; dat de Koning zulks had uitgesteld uit aanmerking voor het Gemeenebest (1); maar dat de Koning nu gemeend had, zijne voornemens duidelijk bekend te moeten maken, en dat deze wijze hem voorgekomen was de vriendelijkste te zijn." — Dat het plakkaat van H. H. M. tegen de vaart op Gibraltar veel meer opletendheid voor Spanje dan hun gedrag voor Engeland aanduidde, was de eerste aanhef van die

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

(1) Men vergelijke boven bl. 150—154.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

De Schout-
bij-nacht
VAN BIJ-
LANDT
voor den
krijgsraad
geroepen
en vrijge-
sproken.

dit gansche gesprek geweest, waarin van het gebeurde, opmerkelijk genoeg, geen woord verder was gesproken (1).

Hun Hoogmogenden vereenigden zich met het gevoelen van den Stadhouder, om den Schout-bij-nacht en de beide Kapiteins met hunne onderhebbende schepen ten dienste des lands terug te roepen, en de verantwoording van des Bevelhebbers gedrag te vorderen. Te dien einde werd een krijgsraad door Zijne Hoogheid benoemd, die op den 7den van grasmaand bij vonnisfe uitspraak deed over het gehouden gedrag van den Grave VAN BIJLANDT: „als zijnde, vooral in aanmerking van de partikuliere omstandigheden, waarin hij zich had bevonden, overeenkomstig geweest met de regels van voorzigtigheid en van goede soldaat- en zeemannschap, en in geen deele anders, dan naar zijne instructie en de orders van den dienst gerigt, zoodat hij volkomen vrijgesproken werd van alle bedenkingen, welke daar en tegen zouden hebben kunnen of mogen worden ingebracht.” Zijne Hoogheid bekrachtigde het vonnis, en H. H. M. ontvingen er de mededeeling van met goedkeuring van het verrigte (2).

De

(1) Jaarb. 1780. bl. 170. — Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780. 2 Febr.

(2) Jaarb. 1780. bl. 490—514. — Resol. Gen. 1780. 18 Jan. en 14 April.

De orde van den dienst had deze verantwoording voor eenen krijgsraad niet meer vereischt, dan de opspraak en verdenking bij het algemeen dezelve hadden gevorderd. Dat er naauwelijks één schot was gewisseld, kwam onbegrijpelijk voor, wanneer men de vijfvoudige overmagt vergat; dat men zich niet liever in den grond had laten boren, werd laf genoemd, wanneer men niet bedacht, dat het meer te doen was geweest, om openlijk van het uiterste geweld der Engelschen te doen blijken, dan om hetzelfde met ongelijke magt te bestrijden; en dat er een vooraf bepaald sein tot eene gelijktijdige overgaaf was geweest, wanneer dit om bijzondere redenen noodig mogt worden gevonden, hetwelk als geen bezwaar hoegenaamd in het vonnis zelf voorkwam, werd eerst later partijdig opgemerkt, toen men volslagen verraad in al het voorgevallene wilde doen vermoeden, en men zich niet onzag, de voornaamste personen van de laagste en snoodste misdaden in verdenking te brengen.

Den 28sten van Iouwmaand reeds hadden de Amsterdamsche kooplieden zich met een rekwest vervoegd bij H. H. M., om bij de kroon van Engeland aan te dringen op een kost- en schadeloos ontslag hunner schepen en ladingen, bij die gelegenheid genomen en

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1786.

Aanmer-
kingen
hierover.Verzoek-
schrift van
Amster-
damsche
kooplie-
den.

D d 2

op-

I. opgebragt; en om tevens een spoedig besluit te nemen tot eene onbepaalde bescherming van den geoorloofden handel, en dadelijke beraming van maatregelen ter handhaving van de vrijen vaart en de eer van den Staat. — Hoewel de verzoekers, die tegelijk ondersteuning zochten bij de Staten van Holland, meenden te weten, dat reeds op uitdrukkelijk bevel van H. H. M. een zeer ernstig; doch onvruchtbaar vertoog door derzelver Gezant gedaan was aan het Engelsche Hof, en zij tevens eenig wantrouwen lieten blijken, als of 's Lands Regering zich het voorgevallene niet verder zou aantrekken, had evenwel het eerste nog niet plaats gehad, en was het laatste door de ergdenkendheid alleen te verwachten.

Last aan
den Graaf
VAN WEL-
DEREN.

Eerst op den 2den van sprokkelmaand bragt de Raadpensionaris bij de Staten van Holland een rapport uit over het voorgevallene, ten einde het bij forme van een Generaliteitsrapport in overweging genomen wierd; Dit geschiedde en hetzelfde, tevens eenstemmig ten besluite gebragt zijnde, kwam op den 17den ter tafel van H. H. M., als zijnde mede opgemaakt na gehouden raad van de gemagtigden uit de Admiraliteits-Kollegiën. Een gedeelte van dit rapport betrof de beoordeeling van het gedrag van den Schout-bij-nacht VAN BIJLANDT, een ander de voor-
stel.

stelling, namens den Staat, door VAN WELDEREN aan het Britsche Hof te doen. Het eerste werd alleen door Holland terstond aangenomen, doch voor de overige gewesten overgenomen: maar het laatste werd dadelijk in een besluit verkeerd. Dien ten gevolge had de Graaf VAN WELDEREN te vertoonen: „de uiterste gevoeligheid van H. H. M. over den aanval door des Konings eskader, daartoe, naar het scheen, opzetlijk uitgezonden; derzelver beklag over den hoon hunner vlag, en aandrang op een vaardig en voldoende herstel van zoo merkelijke griev. Zulk eene bejegening hadden zij zich niet kunnen voorstellen van Z. M., met wiens Rijk zij zoo vele jaren in vrede en vriendschap verbonden geweest waren. Zij wisten ook niet, eenige reden tot zulk eene geweldige behandeling gegeven, maar wel, gedurende de tegenwoordige oneenigheden, de uitstekendste blijken getoond te hebben van zucht, om in vriendschap te blijven, en om, zelfs door middel van onverpligte schikkingen, alle moeilijkheden te ontwijken. Zoo veel te sterker griede het, alle achting aan de vlag van den Staat te zien verwerpen, om met geweld scheppen, met hennip beladen, te doen wegvoeren, aan welke het traktaat van 1674 een vrij vervoer naar de landen van Zr. Ms. vijanden toekende. De Koning mogt zijne begeerte

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Dd 3

heb

I. hebben te kennen gegeven, dat soortgelijke
BOEK. goederen niet mogten worden door konvooi
IV. gedekt, maar H. H. M. hadden Z. M. doen
HOOFDST. voorhouden de onmogelijkheid, om dit aan
1780. hunne onderdanen te weigeren, en de gevolgen
tevens van een dringen op eigene conveniëntie
boven het regt der duidelijkste traktaten, zon-
der ooit daarin te hebben toegestemd of dit
te kunnen doen. — Weshalve H. H. M. ten
sterkste moesten aandringen op het spoedigst
kost- en schadeloos ontslag der schepen, waarin
men vertrouwde, dat geene contrabanden waren
gevonden, ten einde zij hare reis vervolgden;
en voorts op eene voegzame voldoening we-
gens den hoon der vlag en de noodige ver-
zekering tevens voor het vervolg; vermits
H. H. M. niet anders konden doen, dan den
handel van het Gemeenebest behoorlijk en zoo
veel in hun vermogen was te beschermen.” —
Van dit besluit werd aan den Engelschen
Gezant kennis gegeven, met verzoek om zijne
goede diensten bij zijnen meester ten daar-
mede bedoelden einde (1).

In het rapport, door den Raadpensionaris
opgemaakt met voorkennis van de afgevaar-
digden van Amsterdam, was, na voorafgaande
beredenering, ten slotte gesteld: „dat men zich,
in

(1) Ref. van Holl. 1780, 2 Febr. Ref. Gen. 1780.
17 Febr.

in het vervolg houdende aan het traktaat van 1674, alle waren, die daarbij niet voor contrabande waren verklaard, naar vermogen zou trachten te beschermen." Maar ook nu mislukte het, om het, nog hangend en zoo gewigtig geworden, punt van eene bepaalde of onbepaalde bescherming beflist te krijgen, hoe eenstemmig de gevoelens van verontwaardiging, blijkens het onverwijld nemen van dit zelfde besluit, als toen moeten geweest zijn (1).

Voorloopig werden H. H. M. door VAN WELDEREN verwittigd, dat er Leden van het Engelsch kabinet waren, die derzelver genomen besluit aanzagen als een doorslaand bewijs, dat het Gemeenebest vijandlijken toelig had tegen Engeland, en de uitvoering daarvan slechts uitstelde, tot dat men zich daartoe zou hebben in staat gesteld; die voorts beweerden, dat men hetzelfde moest voorkomen; en dat dit het gevoel en dier zelfde Leden was, die den aanval op den Graaf VAN BIJLANDT hadden doorgedrongen; ja dat het besluit

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

(1) Eene opmerking van zoo veel te meer belang, als men hieromtrent tot nog toe verkeerd gedacht heeft. — Vergel. Jaarb. 1780. bl. 301 en 427. — Vaderl. Hist. D. II. bl. 282 en 283. VAN DER AA Gesch. D. V. bl. 74. KLUIT bl. 114. — Secr. Miss. van Gedeep. van Amst. van 2 en 23 Febr. — Zie boven bl. 344.

Dd 4

I. sluit reeds zou genomen zijn, om geen mena-
 BOEK. gement meer met de schepen van den Staat
 IV. te hebben, indien de onderstand niet werd
 HOOFDST. verleend, zijnde de vonnissen der Engelsche
 1780. Admiraliteit reeds daarvan een gevolg, en zul-
 lende alle Hollandsche schepen op dien voet
 worden behandeld (1).

Vonnissen
 over de
 opgebragte
 schepen.

Het was er zoo verre af, dat men aan het
 terug geven der genomene schepen en het
 herstellen der grieven van dezen Staat dacht,
 dat men die schepen in beslag hield, en van
 's Konings wege regterlijke aanspraken tegen
 de eigenaars en belanghebbenden ondernam,
 waarop vonnissen volgden, die de uiterste
 verbaasdheid verwekten over regtsverwringin-
 gen, waartoe partijdigheid alleen in staat was.
 Men beweerde: „ dat de Hollanders het eerst
 hadden geschoten, en dat er verscheidene schō-
 ten daarna waren gedaan, zoodat er een ge-
 vecht had plaats gehad, terwijl het den Hove
 niet aanging, of zulks ernstig dan welstaans-
 halve was geschied, genoeg dat daarop eene
 verovering was gevolgd. Het konvooi had
 de Engelschen bevochten, en, was dit op last
 der Staten geschied, dan hadden dezen door
 den

(1) Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 543. Secr.
 Reg. van Ref. van H. H. M. 1780. 14 Maart.

den mond van het geschut de traktaten opgezegd. Alle zee-traktaten noemde men, indien men zich van zulke heilige woorden mogt bedienen, den Bijbel, het Boek of Testament der overeenkomsten tusschen volk en volk, waarvan geen deel kon worden verbroken, zonder het geheel van een te scheiden. Niet het onder konvooi zijn, maar het gedrag des konvoois was eene inbreuk geweest. Het kon ook nooit de meening der verdragende partijen geweest zijn, dat Hollandsche koopschepen vrachtschepen zouden worden van Frankrijk, of dat oorlogschepen van het Gemeenebest als konvooi zouden dienen voor deszelfs Koning. BIJLANDT moest niet geschoten, maar eene onderhandeling voorgeslagen en de koopvaardijshippers bevolen hebben, aan boord van den Engelschen Kommandeur te gaan, om hunne zeebrieven en loscedels te vertoonen. Het gevolg van dien tegenstand had het traktaat, ten opzigte van elk toen genomen schip, verijld (1). Zij, die de Staten hadden

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

(1) Volgens Art. V. van het traktaat was wederkerig bepaald, dat bij eene ontmoeting in zee, eene boot met twee of drie man aan boord kon komen, om de vertooning van paspoort of zeebrief te vorderen wegens den eigendom, waarna de verdere reize niet mogt verhinderd worden. Maar ingeval die reize zijn mogt naar

D d 5

eene

I. den verzocht, zulk een konvooi te verleen-
 BOEK. nen, waren veeleer partijtrekkende Amerika-
 IV. nen, of listige Fransche staatkundigen, dan
 HOOFDST. echte Hollanders en vrienden van hun vader-
 1780. land, waarin nog te veel brave lieden waren, om
 geheel afhankelijk te worden van den Franschen
 Koning en deszelfs Ambassadeur. Het regle-
 ment, ten voordeele van Amsterdam, was er-
 ger dan een familieverbond; die er zich van
 bedienden waren genaturaliseerde Franschen.
 De vonnisvellingen van het Hof zouden too-
 nen, wat lot weinige misleide menschen van
 de zijde van het natuurlijk regt en van dat
 der volken te wachten hadden, die het groo-
 te ligchaam van den Staat verlieten, om zich
 op eene hatelijke wijze te onderscheiden door
 gunsten van Frankrijk, onzeker in derzelver
 duur, listig in derzelver oogmerk, en strek-
 kende, om de verbindtenis van het Gemeene-
 best te verbreken en deszelfs levensgeesten
 aan te tasten, door de zaden van oneenig-
 heid, oproer en opstand onder de inwoners
 te strooijen." Op dezen toon was het, dat zich
 J. MARIOTT, Rechter in het Admiraliteitshof,
 ver-

eene vijandelijke haven, alsdan moest, volgens Art.
 VI., ook een certificaat of los-cedel wegens de
 aan boord zijnde goederen vertoond worden, of er
 ook goederen mogten ingeladen zijn, bij Art. IV. van
 hetzelfde traktaat van 1674 verboden;

verstout had den eisch van verbeurdverklaring te staven (1).

Geen wonder, dat de kooplieden van Amsterdam onder zulke onregtvaardige, honende en verderfelijke vonnissen lijdende, zich op nieuw vervoegden tot hunne H. H. M., om zich over eene zoo eigendunkelijke handelwijze van het Hof van Engeland te beklagen, als waardoor tevens de wetten der natiën, het regt der volken en de eerbied voor de verbonden openlijk geschonden werden, en aan de vlag van den vrijen Staat voor het oog van geheel Europa eene tergende beleediging was toegebracht; weshalve zij verzochten: „dat het H. H. M. mogt behagen, hun goed regt te handhaven, en door de nadrukkelijkste middelen te bewerken, dat, met de tenietdoening van de uitspraak van het Admiraliteitshof, de verbeurd verklaarde schepen kost- en schadeloos, met vergoeding van schaden en renten, door derzelver ophouding geleden, ontslagen en aan de eigenaars terug gegeven werden; en wijders tot bevestiging van den handel en vrije scheepvaart dezer landen, en bescherming van dien tegen de aanhoudende inbreuken en geweldnarijen der Engelschen zulk besluit te nemen, als tot bereiking van dat doel en de verdediging

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1780.

Tweede
verzoek-
schrift der
Amster-
damsche
kooplie-
den.

(1) Jaarb. 1780. bl. 247 — 278.

I. ging der eer van het Gememeenebest, in dit
BOEK. tijdstip zou bevonden worden te behoo-
IV. ren (1).”
HOOFDST.
1780.

Intusfchen had Lord STORMONT aan VAN
WELDEREN te kennen gegeven: „niets te kun-
nen antwoorden op de memorie, door hem op
last van H. H. M. ingeleverd, bevorens
's Konings bevelen te hebben ontvangen;
doch wel te kunnen zeggen, dat de besluite-
loosheid van den Staat op de herhaalde inroe-
ping van den onderstand Engeland in het
onzekere hield, hoe dezelve moest worden
aangezien óf als vriend en bondgenoot óf als
Antwoord een slechts onzijdig vriend.” — Het duurde
uit 's Ko- tot den 16den van lentemaand, eer het ant-
nings naam. woord uit 's Konings naam gegeven werd bij
eenen brief van dit beloop. „De Koning had
van zijne memorie van den 6den kennis genomen.
Des Konings gevoelens voor de Republiek
onveranderd dezelfde gebleven zijnde, had hij,
dezelfde gevoelens wederkeerig verwachtende,
met verwondering en leedwezen derzelver af-
wijking daarvan gezien in de begunstiging van
het vervoeren van scheepstuig naar de havens
zijner vijanden. Na herhaalde vertogen tegen
het konvooi, daaraan verleend, en over de
noodzakelijkheid van het onderzoek daarna,
was

(1) Ref. Gen. 1780. 17 Maart.

was de last aan FIELDING overeenkomstig geweest aan het traktaat van 1674; maar had zich VAN BIJLANDT als aanvaller gesteld der floep, tot dit onderzoek afgezonden. Het was 's Konings gematigdheid, welke zich, voor als nog, had onthouden, zich over die daad van vijandschap te beklagen. Alle inroeping van zulk een traktaat, ten tijde als men het openlijk en op last van H. H. M. had geschonden, was volstrekt nietig. De ingeleverde memorie had toch des Schout-bij-nachts handelwijze willen regtvaardigen. Voorts had 's Konings Gezant bij dezen Staat bevel ontvangen, om Zijner Majesteits gevoelens en voornemen aan H. H. M. op de vriendelijkste, maar tevens op de klaarste en duidelijkste, wijze te ontvouwen (1)."

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Dit geschiedde dan ook in eene memorie van den Engelschen Gezant, den 28sten ingeleverd, en van het volgend beloop. „De Koning had de verbindtenis der beide natiën steeds beschouwd als noodzakelijk voor dat evenwigt, hetwelk de eerezuchtige staatkunde van het huis van Bourbon zoo menigmaal had verwrikt. Men had alzoo verwacht, dat deze Staat zich zou gehaast hebben, om Groot-Brittannie te hulp te komen bij gelegenheid van het verbond,

Memorie
van den
Engelschen
Gezant.

door

(1) Jaarb. 1780. bl. 431 — 434.

I. door Frankrijk met de wederspannige onderdanen van Zijne Majesteit aangegaan. De Koning had zijnen hagchelijken toestand te kennen gegeven, maar tevens zijn verlangen, om den handel en scheepvaart der Republiek te bevorderen, voor zoo veel het welzijn van zijn volk het kon toelaten, en had zich langen tijd onthouden, om derzelver onderstand in te roepen, vervullende dus zijne verbindtenissen zonder de nakoming van die van H. H. M. te vragen. Deze eisch geschiedde eerst, toen Frankrijk en Spanje eene landing op Engeland dreigden te ondernemen, en werd nu op het dringendst herhaald, daar de vijanden als nog hetzelfde beoogden. H. H. M. hadden hierop stilgezwegen, terwijl zij aanhielden op eene gedwongene uitlegging van het handelverbond van 1674, tegen welks misbruik Groot-Brittannie zich ten allen tijde had verklaard. Intusschen had de Gezant bevel gehad, om in onderhandeling te treden, en alles in het vriendelijke te schikken, ten einde misverstand en onaangenaamheden te voorkomen; doch zulks was, zoo onverwacht als onvriendelijk, geweigerd; en, zonder acht te geven op de herhaalde voorstellingen, zoo openbare als geheime, wegens de konvooijen, hadden H. H. M. dezelve niet alleen toegestaan aan verscheidene soorten van scheepsbehoeften, maar uitdruk-

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

drukkelijk goedgevonden, dat een zeker getal oorlogschepen zich gereed moest houden, om in het vervolg scheepsbehoeften van allerlei soort naar de havens van Frankrijk te geleiden. Dit besluit en de bevelen aan den Schout-bij-Nacht VAN BIJLANDT, om zich met geweld te verzetten tegen het onderzoeken der koopvaardij-schepen, hadden het voorval te weeg gebragt, hetwelk 's Konings vriendschap gewenscht had te voorkomen. BIJLANDT had het eerst op de booten geschoten, die, volgens het traktaat van 1674, ter visitatie waren afgezonden. Z. M. had vooraf de noodzakelijkheid en regtmatigheid van dien maatregel, en deszelfs overeenkomst met dat verbond doen voorstellen. Men was te Londen onderrigt geworden, dat er vele schepen met scheepsbehoeften, en vooral met masten en groot scheepstimmerhout, in Texel zeilvaardig lagen, om na of onder het konvooi naar Fransche havens te vertrekken. De uitkomst had zulks bewaarheid. Terwijl men dus 's Konings vijanden hulp toebragt, had men eene groote boete opgelegd, om het vervoeren van leefmiddelen naar Gibraltar te voorkomen, schoon begrepen in de algemeene garantie aller Britsche bezittingen in Europa, en terwijl Spanje den koophandel van het Gemeenebest beleedigde en belemmerde,

Zoo

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. Zoo was ook niemand onkundig, wat er voor-
BOEK. gevallen was met PAUL JONES, welken zeeroo-
IV. ver men schuilplaats had toegeëtaan, strijdig
HOOFDST. met het verbond van Breda van 1667 en het
1780. plakkaat van H. H. M. van 1756. Zoo ook
was men, bij een volstrekt stilzwijgen op
's Konings eischen, overbodig geweest, om
deszelfs vijanden te verzekeren van de volko-
menste onpartijdigheid, zonder eenige uitzon-
deringen der oude verbindtenissen, op de pleg-
tigste verbonden gevestigd. Evenwel wilde
de Koning dat alles min aan eigen opzet,
dan aan de kunstnarigen zijner vijanden toe-
schrijven, die, tweedragt tusschen de Leden
van den Staat verwekt hebbende, zich van
beloften en bedreigingen tot hun oogmerk
wisten te bedienen. De Koning kon niet ge-
looven, dat men van een stelsel wilde af-
zien, meer dan eene eeuw met zoo veel roems
gevolgd; doch had men dit besloten, de Ko-
ning zou zulks met leedwezen zien: maar zoo
H. H. M. ophielden bondgenooten van Z. M.
te zijn, dan zouden ook de betrekkingen tus-
schen de beide natiën veranderen en wor-
den, hetgeen zij waren tusschen de Mogendhe-
den, alleen in vriendschap en onzijdigheid zijn-
de. Wilden H. H. M. hunne verbindtenissen
niet nakomen, die van den Koning hielden dan
ook op verbindende te zijn. Op deze gronden
werd

werd dan de tijd van drie weken na de overgaaf gesteld, binnen welken een voldoende antwoord wegens de hulp, sedert acht maanden gevorderd, niet gegeven zijnde, Z. M. zulks als eene verlating van het bondgenootschap zou aanmerken en de Vereenigde Provinciën niet anders dan op den voet van andere onzijdige en niet bevoorregte Mogendheden beschouwen, en dienvolgens ook het verbond van 1674 opsehorden, en zich alleen houden aan de algemeene gronden van het recht der volkeren, hetwelk ten rigtſnoer moest dienen tusschen onzijdige en onbevoorregte Mogendheden (1)."

Drie dagen na het ontvangen van deze memorie besloten H. H. M., den Graaf van WELDEREN aan te schrijven, om aan den Koning en deszelfs Ministerie te vertoonen: „dat, hoe zeer H. H. M. ook wenschten aan het verlangen om een stellig antwoord op de vermelde memorie te voldoen, de grondwetige regeringsform der Republiek niet zoude toelaten zulks binnen den gestelden tijd van drie weken te volbrengen; alzoo die memorie een voorwerp van overweging in de provinciën geworden zijnde, de besluiten van derzelver Staatsvergaderingen moesten worden afgewacht,

(1) Ref. Gen. 1780. 21 Maart.

I. BOEK. wacht; om welke redenen H. H. M. ver-
trouwden, dat Z. M. zich zoo slijpt niet zou
IV. gelieven te binden aan den bepaalden tijd,
HOOFDST. zijnde toch H. H. M. niet bevoegd, eenige
1780. verandering in de grondwet der regering van
het Gemeenebest te maken." — Een afschrift
van dit besluit zou den Ridder YORKE door
den Agent van H. H. M. worden ter hand
gesteld, met verzoek van hierin door zijne
goede diensten bevorderlijk te willen zijn.

YORKE
weigert
zuiks aan
te nemen.

YORKE, het afschrift des besluits gelezen
hebbende, gaf het den Agent terug, met
verzoek om aan H. H. M. te zeggen: „dat,
hoe gaarne hij aan derzelver begeerten zou
willen voldoen, hij zich, wegens de bevelen
zijns meesters, niet bevoegd rekende dit af-
schrift aan te nemen; dat hij evenwel niet
twijfelde, of de zaak zou toch wel haar beslag
krijgen door de voorstellingen, waarmede de
Graaf VAN WELDEREN was gelast." — Voorts
had de Gezant zich ten huize van den Voor-
zitter van H. H. M. vervoegd, om zich we-
gens deze weigering te verontschuldigen door
beroep op zijnen bepaalden last, en door de
verwachting tevens, dat het aanschrijven aan den
Graaf VAN WELDEREN dezelfde uitwerking zou
hebben, als of hij zich met deze zaak had
kunnen belasten (1).

(1) Ref. Gen. 1780. 24 en 28 Maart. Wel-

Weldra ontving men van den Gezant in Engeland berigt, dat Lord STORMONT terstond bij het aannemen zijner memorie en kort daarna in 's Konings naam had geantwoord: „dat, daar YORKE niet anders geverg'd had, dan hetgeen in de mondelijke verklaring van verledene louwmaand was gevraagd, in den gestelden tijd geene verandering kon komen (1).”

Men was echter niet zoo geheel werkeloos gebleven bij de gewesten na het overnemen van de gedachte mondelijke verklaring of van de laatste memorie van YORKE, alhoewel men zich ter Generaliteit niet in staat bevond, om voor den bepaalde termijn, dat is voor den 11den van grasmaand, het antwoord der Republiek op te maken; daar het tot den 24sten duurde, eer alle de provinciale besluiten waren ingekomen, welke alle overeenstemden in de weigering van den gevorderden onderstand.

Overijsfel had zich daartoe beroepen op de omstandigheden van den Staat, als zich geenszins kun- nende ontblooten, zonder zelfs de toepassing der verbindtenissen op het tegenwoordige geval zorgvuldig te onderzoeken. — Holland vond het traktaat van 1678 alleen betrekkelijk tot de uitgestrektheid van Europa, terwijl de bron der onlusten moest

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Ook door den Koning afge-
wezen.

Opgaat
der inmid-
dels inge-
komene
geweste-
lijke be-
sluiten.

Van Over-
ijsfel.

Van Hol-
land.

(1) Ref. Gen. 1780. 5 April.

I. moest gezocht worden in Amerika, waarvan
 BOEK. de oorlog in Europa slechts eene uitbreiding
 IV. en gevolg was. — Utrecht meende, dat de on-
 HOOFDST. zijdigheid en het behoud van den Staat genoeg-
 1780. zaam konden gelden, om zich van de gevorderde
 Van hulp te versootten: te meer, daar de Koning
 Utrecht. het belang van zijne rijken en de drangreden, van
 eigen behoud als het rigtsnoer zijner verplig-
 Van Zee-tingen had opgegeven. — Zeeland zag dui-
 land. delijk in, dat het te geven antwoord altijd on-
 genoegen geven zou aan de eene of andere der
 in geschil zijnde Mogendheden, en had wel
 gewenscht, dat men het gedaan verzoek door
 betamelijke en vriendelijke onderhandelingen had
 kunnen voorkomen. Mogt het geval des ver-
 bonds al aanwezig zijn, dan nog liet de inner-
 lijke gesteldheid der Republiek niet toe daar-
 aan te voldoen, naardien de traktaten ver-
 staan moesten worden zoo ingerigt te zijn,
 dat zij tegen de eigene veiligheid der verdra-
 gende Mogendheden niet strijdig waren. Het
 toestaan des verzoeks scheen zelfs niet in het
 ware belang van Engeland, wijl de Staat
 daardoor al ras in eene gesteldheid zou kun-
 nen geraken, om zelf meer bijstand te behoe-
 ven. Om deze redenen achtte Zeeland het
 heuschelijk uitstellen van den onderstand raad-
 zaam; maar ook, ter voorkoming van dadelijk
 misverstand met Engeland en van dergelijke ont-
 moe-

moetingen tevens, als er onlangs eene had plaats gehad, noodig ten spoedigste met die kroon in onderhandeling te treden, op dat geene dwarse begrippen en strijdige uitleggingen van hetzelfde traktaat het land aan onlusten, de vlag aan moeilijkheden, en de handeldrijvende ingezetenen aan onverwachte verbeurdverklaringen en groote schaden wierden blootgesteld, maar het aangenomen stelsel van onzijdigheid met behoorlijken luister gehandhaafd, onverminderd de wederkeerige verplichtingen tusschen Groot-Brittannie en den Staat sedert meer dan eene eeuw bestaande. — Stad-en-Lande beriep zich op bewezene toegeevendheden, die de nadeeligste gevolgen bij andere Mogendheden hadden gehad en door Engeland kwalijk waren erkend, ja met gewelddadigheden beantwoord, waaromtrent men zelfs voldoening had te vorderen; welke redenen, vereenigd met de omstandigheden van het Gemeenebest, den verzochten bijstand moesten doen afwijzen. — Gelderland bejammerde de gevolgen van eene werelooze onzijdigheid, door dat gewest zoo dikwijls voorspeld; achtede eene goede verstandhouding met Engeland hoogst wenschelijk; maar kon niet begripen, dat men van deszelfs zijde drong op het nakomen van één traktaat, terwijl men een ander, ondanks alle vertogen daartegen.

I.

BOEK.

IV.
HOOFDST.
1780.

Van Stad-
en-Lande.

Van Gel-
derland.

E e 3

van

I. van dezen kant gedaan, ter zijde stelde; en
 BOEK. oordeelde, dat men het gedaan verzoek in
 IV. geene overweging kon nemen; maar dat men
 HOOFDST. her onderzoek over het al of niet aanwezig zijn
 1780. van het geval des verbonds moest verschuiven,

Van Vries-
land.

Geen be-
sluit opge-
maakt bij
de Staten-
Generaal.

tot dat de grieven der Republiek waren her-
 steld, zijnde de Staat niet uit eigene ongene-
 genheid, maar door den Koning zelven, buiten
 staat, om zich voor als nog op den gevraag-
 den onderstand te verklaren. — Vriesland, ein-
 delijk, wilde den gedanen eisch op eene gepaste
 en behoorlijke wijze geweigerd hebben (1).

Alle deze gewestelijke besluiten, wel een-
 stemmig in de afwijzing van den eisch om
 bijstand, maar vrij wat verschillende in gron-
 den en drangredenen, en waarbij zich dat van
 Holland door stellige ontkenning van het ge-
 val des verbonds, dat van Zeeland door wijze
 staatkunde (in ons oog) onderscheidde, wer-
 den op den 24sten van grasmaand in handen van
 de Heeren tot de buitenlandsche zaken gesteld,
 om onderzocht en daarop een algemeen verslag
 uitgebragt te worden: doch de maatregelen,
 door den Koning van Engeland alreeds geno-
 men, maakten hun rapport onnoodig (2).

Eer

(1) Deze besluiten waren, zoo als zij hier zijn
 gevolgd, van 10 en 15 Maart, 5, 6, 7, 12 en 21 April.

(2) Wij hebben hetzelfde dan ook te vergeefs ge-
 zocht; en het is zeer verkeerd begrepen, dat de ver-
 kla-

Eer H. H. M. het antwoord van de Republiek konden uitbrengen, en wel op den 17den van grasmaand werd reeds te Londen eene verklaring afgekondigd: „waarbij, op grond, dat H. H. M. geen antwoord op de memorie van den 21sten van lentemaand gegeven noch hun voornemen verklaard hadden, om aan den eisch om bijstand te voldoen, en dat zij door het niet nakomen van de duidelijkste verbonden, de verbindtenis verlieten, welke zoo lang tusschen de kroon van Groot-Brittannie en de Republiek had bestaan, zich in den stand stellende van eene onzijdige Mogendheid, aan het koninkrijk door geen traktaat verbonden, de Koning gezegd werd door alle beginfelen van wijsheid en billijkheid gedrongen te zijn geworden, om van toen af H. H. M. te moeten aanzien in die verafftaande betrekkingen, waarin zij zelve zich geplaatst hadden. En hiermede werden dan, bij voorraad en tot nader bevel, opgeschort alle de bijzondere bedingen, rakende den koophandel en scheepvaart van de Staat

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Opfchorting der
traktaaten
door Engeland.

klaring van Engeland op eene weigering van den Staat zou gevolgd zijn, die niet heeft plaats gehad, en waarvan ook niet, maar wel van deszelfs stilzwijgen, gesproken is. — Het is opmerklijk, hoe hier KLUIT, VAN DER AA en anderen dwalen. *Iets over den Eng. Oorl.* bl. 117. *Gesch. der Ver. Nederl. D. V.* bl. 90.

E e 4

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST

1780.

Staten-Generaal in tijden van oorlog, vervat in de nog stand grijpende traktaten van zee-handel, gesloten den 11den van wintermaand 1674. Uit menschlievend inzicht voor het belang van bijzondere personen, zou het uitwerksel dezer verklaring eerst plaats grijpen twaalf dagen later in het kanaal, over zes weken in volle zee tot aan de Kanarische eilanden, over drie maanden tot aan de linie, en over zes maanden aan geene zijde derzelve (1)."

Lord STORMONT voegde bij zijne schriftelijke mededeeling dezer verklaring aan den Gezant VAN WELDEREN de aanmerking: „dat, vermits H. H. M. een ander plan hadden aangenomen, even strijdig met hunne eigene belangen als met die van Groot-Brittannie, en vermits zij de herhaalde aanspraken om hulp onbeantwoord gelaten en zelfs geen het minste voornemen getoond hadden om te voldoen aan verbindtenissen, zoo klaar en zoo uitdruklijk, de Koning zich in de noodzakelijkheid had bevonden, om zijn duidelijk bekend gemaakt oogmerk te volvoeren; dat Z. M. bij de genoegzame rugtbaarheid der jongste memorie en der vroegere mondelinge verklaring zich voorzeker zou kunnen ontslagen hebben van het doen van eenige nadere waarschuwing, doch

(1) Jaarb. 1780. bl. 335.

doch dat de Koning verlangde, de ingezetenen zoo weinig mogelijk te doen lijden van het aangenomen stelsel van H. H. M., zoo strijdig met de gevoelens der Hollandsche natie, als nadeelig voor de ware belangen der Republiek (1)." — Eene slotaanmerking, voorzeker, zoo strijdig met de toenmalige gevoelens der natie, als hoogst vermetel in de pen van eenen staatsdienaar, die zijns meesters zorg voor de ingezetenen dezes lands zoo belagchelijk als hatelijk verhief, om dezelve miltziek te maken tegen deszelfs Bestuur.

Twee dagen na de verklaring beval de Koning aan zijne oorlogschepen en kapers: „te nemen en aan te houden al zulke schepen en vaartuigen, behoorende aan de onderdanen van de Staten-Generaal, die zij zouden ontmoeten, welke eenige goederen, den vijanden Zijner Majesteit toebehoorende, aan boord hadden, of goederen, die, volgens de algemeene wet der volken, geacht werden contrabande te zijn."

Ten zelfden dage, als 's Konings verklaring ter kennisse kwam van H. H. M., zijnde den 24sten van grasmaand, werd dat gedeelte van het rapport, over het voorgevallene met den Schout-bij-nacht VAN BIJLANDT, hetwelk in het

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Last aan
's Konings
schepen en
kapers.

Besluit
van H. H.
M. tot on-
bepaald
konvooi.

(1) Resol. Gen. 1780. 24 April. — Jaarb. 1780. bl. 337.

I. het besluit van den 17den van sprokkelmaand
BOEK. was onbepaald gelaten (1), weder in over-
IV. weging genomen. Hetzelve had gestrekt:
HOOFDST. „om H. H. M., uit aanmerking dat alle in-
1780. schikkelijkheid omtrent het niet konvooijeren
 van schepen met masten en zwaar scheeps-
 timmerhout, alleen geschikt tot oorlogschepen,
 en andere scheepsmaterialen tot gebruik van
 allerlei schepen, mitsgaders de eerste stoffen,
 waaruit dezelve gemaakt konden worden, ten
 einde daardoor ten minste zulke affronten voor
 te komen, als het konvooi van den Schout-
 bij nacht waren bejegend, na dien aanval en
 het opbrengen dier schepen niet langer kon
 plaats hebben, te doen besluiten tot een on-
 bepaald konvooi voor alle goederen, bij de
 traktaten niet uitdruklijk erkend voor contra-
 bande waren.” — Dit nu weder opgevat zijn-
 de, werd goedgevonden: „Zijne Hoogheid te
 verzoeken, om de kommanderende Officieren
 van 's Lands schepen en eskaders te gelasten,
 voortaan alle dezelve goederen zonder onder-
 scheid op gelijken voet te behandelen en be-
 schermen.” — Zeeland alleen weigerde tot dit
 besluit te komen, en liet de gevolgen daarvan
 voor de andere gewesten over; ook bragt het
 in de volgende maand nog deszelfs groote be-
 vreemding daarover uit, dat men het ontij-
 digst

Tegen-
 verklaring
 van Zee-
 land.

(1) Zie boven bl. 422.

digst tijdstip had gekozen, om een verbond tot grondslag van een besluit te nemen, hetgeen van den kant van Engeland was opgeschort, terwijl het ook toen nog den wensch betuigde, dat toch de weg van vriendelijke tusschenspraak en onderhandeling wierd beproefd voor dat dit besluit ten uitvoer werd gelegd, daar immers het verschil over het onderzoek der schepen nog onafgedaan hing, ten slotte verklarende, zich te zullen houden buiten alle de gevolgen, welke zulke stappen noodzakelijk zouden na zich slepen (1).

Het antwoord van Lord STORMONT van den 16den van lentemaand op de vertogen van den Graaf VAN WELDEREN over het voorgevallene met FIELDING en de vonnissen van het Admiraaliteitshof (2), was nu nog zonder gevolg aan deze zijde gebleven. Desdaags nadat het besluit genomen was tot een onbepaald konvooi, vonden H. H. M. al mede goed, op het voorstel van Holland, aan hunnen Gezant te doen schrijven: „dat H. H. M. zich niet konden voldaan hou-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Nieuwe
last van
H. H. M.
aan VAN
WELDEREN.

(1) Ref. Gen. 1780. 24 April en 30 Mei. — Not. van Zeel. 1780. 11 Mei. Alleen wegens den Eersten Edeelen, Zijne Hoogheid, werd tegen deze verklaring der Staten geprotesteerd. — Middelburg had daar en tegen gewild en was daarbij gebleven, dat er zou toegevoegd zijn een desaveu der resolutie van H. H. M., en dat men dezelve, voor zoo veel Zeeland aanging, als niet genomen zou houden.

(2) Zie boven pag. 428.

I. houden met het antwoord van dien Lord,
 BOEK. als eeniglijk strekkende, om door ver gezochte
 IV. redenen de schuld van het voorgevallene op
 HOOFDST. hen te werpen en hunnen Officier als eersten
 1780. aanvaller te doen voorkomen, terwijl het tegendeel gebeurd was; — dat H. H. M. zoo wel tot hunne ontheffing voor geheel Europa, als om den Koning van Engeland te overtuigen van zijne verongelijking der Staten, zoo wel met dat antwoord als met dien aanval, wilden voorgedragen hebben, hoe H. H. M. altijd hoogen prijs hadden gesteld op 's Konings genegenheid en in deze zelfde oneenigheden blijken daarvan gegeven; hoe het H. H. M. griefde, de middelen van tegenweer, die 's Konings eigene bevelen omtrent alle scheeps-materialen hadden noodzakelijk gemaakt, als eene afwijking daarvan te zien aanmerken; hoe in tegendeel het bevel tot onderzoek met de traktaten streed, al ware er zelfs geen konvooi bij geweest, en alzoo het gedrag van FIELDING eene willekeurige uitbreiding des traktaats was geworden, daar hij, wegens het niet aanwezig zijn van hennip onder het konvooi geene verklaring van den Schout-bij-nacht bekommende, zijne sloep ten onderzoek had afgezonden met blijkbaar oogmerk, om de schepen, waarin die waar mogt worden gevonden, op te brengen, zoodat VAN BIJLANDT hem te regt

regt met een schot op die sloep had gewaar-
 schuwde tegen zulk eene daad van geweld, wier
 dadelijke pleging alzoo voor den eersten aanval
 moest gehouden worden, en die ook dadelijk
 gevolgd was door een schot van FIELDING op
 het schip van den Schout-bij-nacht; — hoe
 er dus van deze zijde aan den Koning geene
 de minste reden van beklag, noch door de
 bevelen van H. H. M., noch door de daad
 van derzelver Officier, was gegeven, maar
 door H. H. M. met alle regt was geklaagd,
 en nog werd gedrongen op het ontslag, bui-
 ten verdere form van proces, van de koop-
 vaardijschepen en ladingen, onder het konvooi
 van den Staat feitelijk en met geweld tegen
 de traktaten aangehouden, en zoo onbillijk
 door den regter van het Admiraliteitshof ge-
 vonnisd, als door den Heer FIELDING genomen
 en in Engeland opgebracht." — De Heeren van
 Zeeland verklaarden, hierop voor als nog on-
 gelast te zijn: doch het besluit werd, zonder
 herneming, bij meerderheid vastgesteld. — Men
 had in Zeeland, natuurlijk, niets tegen de
 herhaling der vertogen over het voorgevallene,
 maar men was er van begrip, dat zulke ver-
 togen behoorden gedaan te worden in afgeme-
 tene en wel overwogene termen; vooral in
 eenen tijd, wanneer er beginsels van onge-
 noegen waren tusschen de wederzijdsche Gou-
 ver-

I.
 NOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1780.

I. vernementen, welke door het nemen van scherpe besluiten, het aanvoeren van nog betwiste gronden, en het doen van driftige verklaringen, ligtelijk konden worden aangestoken (1).

Onverzettelijkheid van het Engelsch Ministerie.

Het vertoog van den Gezant, ingevolge den last van H. H. M., had geen gevolg. Lord STORMONT, hetzelfde gelezen hebbende, zeide terstond: „dat zijns meesters gevoelens hem ten volle bekend waren, als ten eenemaal goedkeurende het gedrag van FIELDING en de wijze, waarop hij zijnen last had uitgevoerd; welk gedrag men overeenkomstig en dat van VAN BIJLANDT strijdig met de traktaten vond; en, wat het ontslag der schepen betrof, werd door STORMONT herhaald, dat de weg van hooger beroep voor de belanghebbenden open stond, maar dat de Koning geene magt had, om, buiten form van geding, eenige verandering in de vonnissen te maken (2).”

Verbeurdverklaring der opgebragte schepen.

De zeven opgebragte schepen werden in Engeland verbeurd verklaard; en, nadat derzelver schippers en scheepsvolk er, met eenen slag van 's Konings staf en met verlies van alles, uitgenomen derzelver kleeding, van waren afgezet, openlijk te Londen verkocht ter som

(1) Ref. Gen. 1780. 25 April. — Not. van Zeel. 1780. 4 Mei.

(2) Ref. Gen. 1780. 8 Mei.

somme van 5280 ponden sterlings, en zulks ondanks het gedaan hooger beroep, waartoe de zaakbehartigers zelfs geen gehoor konden vinden bij de Lords-Kommissarissen. De eigenaars en deelhebbers, zoo uit Vriesland als uit Amsterdam, vervoegden zich met klagten en smeekschriften tot H. H. M. ten einde schadevergoeding te bekomen voor hetgeen zij leden, door zich aan hoogstderzelver konvooi te hebben toevertrouwd, hetgeen zij als een algemeen ramp meenden te mogen aanmerken: doch zonder gevolg (1).

Het mocht intusschen eene opbeuring voor den handel schijnen, het genomen besluit van H. H. M. tot een onbepaald konvooi terstond opgevolgd te zien door eene memorie van den Franschen Gezant, waarin op den tweeden dag reeds na het nemen van dat besluit gezegd werd: „dat de Koning, onderrigt en verzekerd van de verklaring, welke H. H. M. besloten hadden te geven omtrent hunne onzijdigheid, en tevens tot het verleenen van eene voldoende en onbepaalde bescherming aan den koophandel en scheepvaart hunner onderdanen, met genoeg gehoord had de vertogen, door verscheidene Leden van de Unie en voornaamlijk door den Prins, die aan het hoofd der Republiek was,

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Memorie van den Franschen Gezant ter opheffing der edikten en teruggave van gelden.

(1) Jaarb. 1780. bl. 730—743. Ref. Gen. 1780. 13 Sept. en 19 Oct.

I. was, aan hem gedaan, betrekkelijk de belem-
 meringen, welke de koophandel der onderschei-
 dene gewesten in de havens van zijn koning-
 BOEK. IV. HOOFDST. 1780. rijk onderging, hem had gelast aan H. H. M.
 te verklaren, dat Z. M. had besloten, alle bepa-
 lingen van 1779 op den koophandel in zijne
 Staten te doen ophouden." Deze hetroeping
 was alreeds geschied bij een arrest van 's Ko-
 nings Raad van den 22sten van grasmaand,
 dat is twee dagen bevorens het besluit tot
 het onbepaald konvooi genomen werd; waarbij
 Z. M. zelfs nog voegde, ten doorslaanden
 blijke van zijne goedwilligheid, een bevel tot
 de teruggaaf van alle de gelden, door de be-
 dienden zijner tollén ontvangen uit kracht der
 nu ingetrokkene bepalingen, zich vleijende,
 dat zulke gewigtige blijken van zijne toege-
 negenheid H. H. M. zouden overtuigen niet
 alleen, dat hij het opregtst belang stelde in
 de welvaart der vereenigde gewesten, maar
 ook, dat de regtvaardigheid, gematigdheid en
 goedwilligheid de wezenlijke en onverander-
 lijke grondslagen waren van zijne staatkunde
 en handelwijzen (1).

Niets kon, voorzeker, klaarder voor éenen
 ieder uit deze memorie blijken, dan de ver-
 standhouding, welke de Fransche Ambassa-
 deur

(1) Ref. Gen. 1780. 26 April.

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1780.

deur hield met wel onderrigte Staatsleden, als die zich zelve niet schaamde met koninklijke arresten op te komen ter vergelding van besluiten, die nog niet waren genomen; maar in het oog loopend was tevens het gewag van vertogen, die de Prins bij den Koning zou hebben gedaan wegens de belemmeringen, welke de koophandel in zijne havens ondervond, waarvan evenwel geen spoor hoegenaamd wordt gevonden, en hetwelk met 's Vorsten openlijk geuite gevoelens over de eigendunkelijke bepalingen van Frankrijk geenszins strookt. Gelijk men zeker genoeg was, dat 's Konings besluiten zouden strekken, om het overwigt van deszelfs partij in de Republiek te beslissen, zoo scheen men door deze kunstgreep, waartoe welligt eene of andere aanmerking van den Stadhouder aan den Franschen Gezant aanleiding kan hebben gegeven, den Prins zelven de gelegenheid te hebben willen openstellen, om zich nu aan dezelfde zijde te voegen. Maar de algemeene vreugde en toejuiching over zulk eene Fransche edelmoedigheid was in tegenoverstelling der Engelsche onregtvaardigheid, zoo groot en zoo bedwelmend, dat men voor dergelijke opmerkingen onvatbaar scheen.

Het hof van Spanje werd door dat van Frankrijk te volkomen bestuurd, om niet blijkbaar den stroom van deszelfs staatkunde

Frankrijk
door Span-
je gevolgd.

DEEL III.

F f

tc

- . I. te volgen. Het streng plakkaat van H. H. M. tegen allen aanvoer naar het geblokkeerd Gibraltar, hoezeer reeds een verwijt tegen dezen Staat van den kant van Engeland geworden, was nog geenszins voldoende geweest, om de verbeurdverklaringen der genomene Hollandfche schepen te Kadix te doen matigen. Men verkocht er de ladingen der opgebragte schepen bij voorraad, en stelde het geld daarvan in bewaring, tot zoo lang er het vonnis over was uitgesproken. Ook hierover ontbrak het niet aan klagten en smeekfchriften bij H. H. M. noch aan vertogen van den Gezant, den Grave VAN RECHTEREN, tegen zulk eene handelwijze. De Graaf VAN FLORIDA BLANCA had op het eerste gerucht, hetwelk men in Spanje vernam van het voorgevallene met den Grave VAN BIJLANDT, wel durven zeggen: „dat, indien de Hollanders het onderzoeken der gekonvooijeerde schepen door de Engelschen gedoogden, men ook in Spanje geene de minste achting voor hunne konvooijen zou toonen, maar de Hollandfche schepen, schoon gekonvooijeerd, ten strengste zou onderzoeken. De openbare blijken daar en tegen van den indruk dier behandeling op den geest der natie niet slechts, maar ook op de besluiten van H. H. M., hadden zulk eene uitwerking in Spanje, dat VAN RECHTEREN den 20sten van lentemaand reeds

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

reeds kon vermelden: „eene betuiging in vriendelijker en meer voldoende termen, dan ooit, ontvangen te hebben van 's Konings wensch. om aan H. H. M. genoeg te geven; terwijl tevens last was gegeven, om de Hollandsche schepen met alle toegevendheid te behandelen, met toezegging zelfs, dat eerlang eene nieuwe verklaring stond uitgegeven te worden ten blijke, met hoe veel gematigdheid de Koning zich omtrent onzijdige Mogendheden wilde gedragen;” gelijk die dan ook in die zelfde maand nog uitkwam, waarna in grasmaand van acht en dertig genomene schepen vier en dertig werden vrijgesteld, schoon de ladingen van zeventien derzelve reeds waren verkocht; doch waarvan men den prijs tot den laatsten penning toe stond uit te keeren (1).

Het hof van Lisfabon was op de zijde van Engeland, welks kapers hunne prooi er vrijelijk opbragten. H. H. M. vonden het noodig, aan den Heer SMISSAART, dien zij er als Minister zonden, in bijzonderen last te geven: „wel toe te zien, dat geene inbreuk hoegenaamd geschiedde op het traktaat van 1661; maar te bevorderen, dat hetzelfde werd gehouden voor even belangrijk aan de beide natiën (2).”

Bij

(1) Ref. Gen. 1780. 14 Febr., 10 April en 22 Mei.

(2) Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 552 12 April.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Gedrag
van het
Hof van
Lisfabon.

I. Bij zijn eerste bezoek aan den Staatssecretaris
 BOEK. verzocht SMISSAART voorziening tegen het
 IV. opbrengen van Hollandfche schepen en een re-
 HOOFDST. glement, daartegen door de Koningin uitge-
 1780. geven. Slechts weinige dagen vroeger scheen
 men zijnen wensch reeds te hebben voorgeko-
 men. Evenwel hield daarom hetzelfde gedrag
 der Engelschen niet op, en eerlang sloeg de
 denkwijze aan het Portugesche hof weder op
 eene zoo in het oog loopende wijze ten voor-
 deele der Engelschen over, dat men niet kon
 nalaten, bij hetzelfde aan meer, dan enkel staat-
 kundigen, invloed van Engeland te denken (1).

De Otto-
 mannische
 Porte stelt
 belang in
 de bescher-
 ming van
 den ge-
 oorloofden
 handel.

Het gedrag der Ottomannische Porte was
 hierin beschamende voor dat van Lisfabon,
 daar de Groote Heer aan de Gezanten van
 Frankrijk en Engeland het onbetaamlijk gedrag
 van hunne kapers in zijne zeeën schriftelijk
 had voor oogen doen stellen, en aan den
 Gezant der Republiek, den Heer VAN HAEF-
 TEN, verzekeren, het zijne toe te zullen bren-
 gen tot al, wat de Nederlandfche natie aan-
 genaam zou kunnen zijn; gelijk dit met der
 daad geschiedde, en dezelfde voorftelling aan
 Frankrijk en Engeland onder stellige bedrei-
 ging herhaald werd (2).

Ter

(1) Ref. Gen. 1780. 16 Oct., 8 en 13 Nov. —
 Jaarb. 1780. bl. 847—858.

(2) Secr. Reg. van Ref. van H. H. M. 1780. 6 en
 20 April.

Ter bescherming van den handel en scheepvaart had het intusschen aan geene krachtige besluiten, maar nog steeds aan genoegzame middelen ontbroken, en, waar dezelve al konden geacht worden voorhanden te wezen, bleef derzelve werking, als noodlottig, gestremd.

Op het einde des vorigen jaars had men bij Holland de verlenging van het verhoogde last- en veilgeld in overweging genomen, doch hetzelfde slechts voor ééne maand bepaald, om dat vele Leden der Vergadering daarop niet waren gelast; évenwel kon men reeds op den 26sten van louwmaand dezes jaars het besluit tot de verlenging over dit geheele jaar opmaken. Te Amsterdam had men daarover de kooplieden zelve eerst willen hooren, die zich wel vrijmoedig geuit hadden over het gemis van alle vrucht van dien last voor den handel in het verloopenen jaar, daar zelfs de kaperijen niet eens waren beteugeld, en het eindelijk verleend konvooi te zwak was geweest, om de eer der vlag van den Staat te bewaren; doch die zich dienzelfden last nogmaal gaarne wilden getroosten, in hoop op vruchtbaarder gevolg.

In sprokkelmaand had de Raad van Staten eene vordering gedaan van f 2,623,590, tot vinding van de helft der kosten voor eene buitengewone uitrusting van twee en vijftig

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Verlenging van het verhoogd last- en veilgeld.

Aanbouw van twee en vijftig schepen besloten.

Ff 3

oor-

I. oorlogschepen en fregatten, zullende de andere helft worden gevonden uit het fonds van het verhoogde last- en veilgeld. — Reeds op den 2den van bloemaand werd deze vordering met algemeene toestemming bij H. H. M. ten besluite gebragt (1).

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

**Gebrek
aan zee-
volk.**

Hoe algemeen en vaardig dit besluit ter vermeerdering van 's Lands zeemagt mogt genomen zijn, hetzelfde was uit eigen aard niet zoo spoedig uitgevoerd, en door omstandigheden, in het voornaamste opzigt, schier onuitvoerlijk, zijnde door veelvuldige wer-vingen der Zeemogendheden het zeevolk zeer schaarsch, terwijl daar en boven nog veel ziekte onder het scheepsvolk en groot gebrek aan bevaren matrozen op de, reeds in dienst gestelde, oorlogschepen plaats had. — De kooplieden van Amsterdam, zulks erkennende,
maar

(1) Ref. Gen. 1780. 17 en 25 Febr. 13, 17 en 29 Maart, 11 en 21 April en 2 Mei. — Alzoo ook door Zeeland, ten onregte daarvan uitgezonderd in de Jaarb. 1780. bl. 421. — Notul. van Zeeland 1780. 20 en 24 April. — Alleen bepaalde Zeeland, dat van de toen reeds gedane en nog verder te doene uitrusting, immers zonder toestemming dier provincie, geen gebruik zou worden gemaakt, dan overeenkomstig Hunner H. M. resolutie van 8 Nov. 1779, overeenstemmende met de gevoelens dezer provincie, vermeld in derzelver besluiten van 29 Apr. en 24 Sept. deszelven jaars. — Het is zonderling, hoe zeer VAN DER AA en anderen hierin dwalen.

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.
1780.

maar tevens gedrukt door den hoogen prijs van scheeps- en ladingsverzekeringen van 20 tot 30 ten honderd, vervoegden zich den 24sten van bloeimaand tot H. H. M. (1), met eene dringende bede om spoedige bescherming, onder verklaring hunner bereidwilligheid, om, zoo veel hun mogelijk was, tot aanvulling der benoodigde manschappen mede te werken, en zich te onderwerpen aan zoodanige gepaste en spoedige middelen, als H. H. M. naar den aard der zaak en der dringende omstandigheden tot behoud van den handel en scheepvaart hunner onderdanen zouden oordeelen te behooren. — Ten zelfden tijd riepen zij de ondersteuning van de Staten van Holland in, en vonden dezelve alzins gereed, zoodat reeds op den 29sten het voorstel van Holland bij H. H. M. ingebracht werd, ten

Aanbod
van Am-
sterdam-
sche koop-
lieden.

(1) Kooplieden in granen rekwesteerden ten zelfden dage afzonderlijk. De kooplieden van Dordrecht deden het den 2den Junij. — Ref. Gen. 1780. 29 Mei en 26 Junij. — De Regering van Woerden had een voorbeeld willen geven, door gene premie van tien guldens toe te zeggen boven de bedongene handgelden aan elken der ingezetenen binnen die stad en haar regtsgebied, die zich als matroos of soldaat in 's Lands zeedienst zou begeven: maar hetzelfde vond geene navolging; en kon op zich zelf, wegens de kleinheid dier stad, weinig aanbrengen. Jaarb. 1780. bl. 367.

I. ten gevolge waarvan op den 26sten van zo-
 mermaand een plakkaat werd vastgesteld: „ter
 BOEK. ligting van den derden man van alle koop-
 IV. vaardijfchepen, meer dan twee man en een
 ROOFDST. jongen voerende; mits de fchipper, ftuurman
 1780. of kok niet voor denzelven werd gekozen,

Ligting
 van den
 derden
 man van
 fcheeps-
 volk.

en ingeval van andere moeilijkheden, bij
 loting alleen; en dat ook de derde man niet
 meer als tweemaal in twaalf maanden, en dat
 wel de twee reizen, die het fchip deed, zou
 genomen worden; welk alles ook zou ophou-
 den, zoodra de Admiraliteiten de benoodigde
 manfchap voor de vastgestelde uitrustingen
 alzo of op eenige andere wijze zouden beko-
 men hebben; op de overtreding ftond eene
 boete van zes honderd guldens voor ieder kop,
 waarmede het fchip bemand was.”

Voorbe-
 houdingen
 van Zee-
 land en
 Vriesland.

Zeeland behield aan zich, om ter uitvoe-
 ring van dit befluit de noodige orders en bepa-
 lingen zelf te ftellen. — Vriesland had uitzon-
 deringen gemaakt tegen het kiezen van den der-
 den man door de Admiraliteiten, hetwelk men
 aldaar aan de fchippers wilde verbleven heb-
 ben, om de zeelieden niet van de koopvaar-
 dijvaart af te fchrikken, en voorts begeerd, dat
 van de uitgezonderde fchepen, die namelijk
 ter visfcherijen en voor de Oost- en Westindi-
 fche Kompagniën varende, de vijfde of zesde man

zou

zou genomen worden. Ook hierop bleef I.
Vriesland staan (1).

BOEK.

IV.
HOOFST.

1780.

Van de negen en zestig, zoo kleine als groote, oude en nieuwe oorlogschepen, bij de Admiraliteiten voorhanden, waren in herfstmaand dadelijk negen en dertig in dienst gesteld. In die zelfde maand had de levering van den derden man te Amsterdam opgebracht tusschen de dertien en veertien honderd koppen.

In die zelfde maand werd tevens voorzien voor eene veilige legplaats der oorlogschepen gedurende den aanstaanden winter, zijnde het in het gat van Texel alsdan vol gevaars wegens het ijs. Dezelve werd gevonden tusschen het Amsteldiep en den vasten wal omtrent de Zijp tegen over het weste van het eiland Wieringen, in het zoogenaamde Veer, waar men van zes tot zeven vadem diepte peilde, en waar alzoo een gedeelte der oorlogschepen kon overwinteren, mits het geschut lossende, om minder diep te gaan (2).

Nieuwe
legplaats
ter over-
wintering
van oor-
logsche-
pen.

Bij alle eenstemmigheid der Staten tot versterking der zeemagt en bescherming der zeevaart was echter het gansche voorjaar en de geheele zomer verlopen, zonder dat de handel daar-

De handel
onbe-
schermd.

van

(1) Ref. Gen. 1780. 26 Junij.

(2) Jaarb. 1780. bl. 755 en 756.

I. van eenig genot had mogen hebben, terwijl
BOEK. inmiddels de onveiligheid ter zee van alle kan-
.V. ten was toegenomen, de handel ten gronde
WOORDST. ging, en de beleedigingen der Engelsche ka-
1780. pers nog ondragelijker werden, dan hunne
 rooverijen zelve.

Ver-
 voer van
 scheeps-
 timmer-
 hout te
 land.

Aan de vaart met scheepstimmerhout, hennip
 en dergelijke waren was niet meer gedacht,
 zelfs waren eenige kooplieden te rade gewor-
 den, om dit alles met vaartuigen naar Gent
 te zenden, en van daar met wagens naar
 Frankrijk te voeren; ten blijke voorzeker,
 hoe dringend de behoefte aldaar was, die
 zich zulke overgroote kosten getroostede (1).

Vaart van
 Ostende op
 de West.

Met de vaart op de Westindiën, inzonder-
 heid op St. Eustatius, begon men zich thans
 te Ostende af te geven, waarbij het Land tevens
 de last- en recognitiegelden voor de Westin-
 dische Maatschappij verloor, aan eigene inge-
 zetenen opgelegd: doch hierin werd voorzien
 door een besluit van H. H. M., hetwelk
 dezelfde regten vaststelde, om in de koloniën
 te worden betaald door allen, die hier te
 lande dezelve niet hadden voldaan (2).

Stoutheld
 der Engel-
 sche ka-
 pers.

De Engelsche kapers kruisten, wel twintig
 in getal, om St. Eustatius. Zij hadden, reeds
 in

(1) Jaarb. 1780. bl. 669.

(2) Ref. Gen. 1780. 19 April.

in slagtaande van verleden jaar, een vaartuig uit de baai weggehaald en een ander, onder het geschut des eilands ten anker liggend, schip in het gezigt van een Hollandsch oorlogschip en ondanks het schieten van hetzelfde en van het fort, weggenomen. Ook hadden zij eene Amerikaansche brik, die met een touw aan de wal vast lag, niet slechts uit de baai van Saba weggehaald, maar zelfs op de inwoners, die er zich tegen verzetteden, losgebrand. In dit jaar was hunne stoutheid al verder en verder gegaan. Zij joegen een Amerikaan op het strand, plunderden hunne prooi, en schoten met kogels en schroot op de inwoners, waardoor een jongeling gedood en verscheidene Negers gekwetst werden.

In oogstmaand lieten zeven Engelsche oorlogschepen het anker vallen voor St. Martin, en maakten zich van eenige Amerikaansche schepen meester, die wegens het lage water niet binnen hadden kunnen komen. J. ROBINSON, de Kommandant, zettede twee honderd zeefoldaten aan wal, en eischte van den Hollandschen Bevelhebber HEIJLIGER niet alleen alle de schepen en goederen van 's Konings wederspannige onderdanen, maar ook hunne personen op. HEIJLIGER mogt betuigen, zich daartegen te zullen verzetten: ROBINSON verklaarde, dat de bevelen van zijnen Admiraal ROD-

NEY

L.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Landing
van En-
gelsche
oorlog-
schepen te
St. Martin.

I. NEY dezelfde waren, welk hij van het Hof van Londen had, om de stad in brand te schieten en de sterkte te vernielen bij den minsten wederstand of bij het eerste schot op zijne schepen, en gaf die verklaring eigenhandig onderteekend over, waarna hij alle de Amerikaansche schepen, met tabak geladen, vermeersterde, doch de tabak, die aan den wal lag, verschoonde, op bewijs, dat dezelve op de waag der Kompagnie gewogen was.

Beftuit
daarop van
van H.
H. M.

Zeelands
gevoelen.

De Bevelhebber van St. Eustatius, DE GRAAF, berigtete dit alles aan de Bewindhebbers der Westindische Maatschappij, die er in wijnmaand hunne klagten over inbragten bij H. H. M., waarop dezelve den 10den van slagtmaand befloten, door den Graaf VAN WELDEREN te klagen over eene zoo openlijke schennis van 's Lands grondgebied en hoon van hunne onafhankelijke souvereiniteit, en daarvan eene voldoening van den Koning te vorderen, waarbij duidelijk kon blijken van deszelfs oogmerk omtrent de behandeling van Mogendheden, die in den tegenwoordigen oorlog en oneenigheden niet waren begrepen. — Zeeland was van gevoelen geweest, dat men het voorgevallene nog niet moest aanmerken als op 's Konings last geschied, maar om deszelfs voorziening daartegen aanhouden, terwijl men tevens behoorde te zorgen, om zelve door een genoegzaam getal oorlogschepen

pen de volkplantingen voor zulke aanvallen te dekken (1).

Bij Curacao hadden de Engelschen de baraken weggenomen, die geoorloofden handel dreven op de Fransche bezittingen. Hierdoor kon men geene ladingen bekomen voor de terugkeerende Westindische schepen. Ook deswege was de klagt tot H. H. M. gekomen met het verzoek, om den Graaf VAN WELDEREN tot voegzame vertogen te gelasten: doch deszelfs beroep op het traktaat van 1674 werd regtstreeks door Lord STORMONT beantwoord met de aanmerking: „ dat het traktaat voor het tegenwoordige immers niet bestond (2).

Zelfs onder het oog van den Souverein durfden drie Engelsche koopschepen eenen Franschen kaper te vervolgen, denzelven bij Goeree op het strand te jagen, hem aldaar te beschieten, en met den vloed er van weg te halen; over welk bestaan de Staten van Holland zich ten sterkste deden hooren bij H. H. M., die er den Graaf VAN WELDEREN al even sterk op gelasteden, kunnende wel de gewelddadigheden van bijzondere personen niet op rekening van derzelve Mogendheid worden gesteld,

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1780.

Geweld
der Engelschen
bij
Curacao.

Schennis
van den
grond van
Holland
door En-
gelsche
koopsche-
pen.

(1) Ref. Gen. 1780. 20 Nov. — Jaarb. 1780. bl. 910—923.

(2) Jaarb. 1780. bl. 721—727.

I. steld, maar zijnde, die Mogendheid dan toch
BOEK. gehouden zulke daden af te keuren en te
IV. straffen (1).

HOOFDST.

1780.

Perfone-
lijke mis-
handeling
en hoon
door En-
gelschen.

De personeelijke beleedigingen eindelijk door
Engelsche Kaper - Kapiteins den Hollandschen
schippers en bootsvolk aangedaan, ook dan
wanneer zij geene aanspraak op derzelver la-
ding konden maken, waren te honend, om her-
dacht of vermeld te worden, en echter te wel
bekend geworden, zoo wel buiten als binnen
's lands, om het nationaal gevoel op te win-
den tot de uiterste hoogte, waarvoor het eer-
lijk Neêrlandsch hart verbaard was (2).

Aanmer-
king over
dit alles.

Vroeger mogt het wel eens eene mede-
vrijing der beide Hoven van Engeland en
Frankrijk heeten om de meerdere begunsti-
ging van derzelver tegensrijdige belangen bij
het onzijdig Nederland; later een meer onbe-
scheiden aandrang van weerskanten op blijkbare
deelneming in die belangen, door bezwarende
edicten en hatelijke onderscheidingen aan deze,
door stoute onderwerping van heilige verbod-
den aan voeg van omstandigheden aan gene
zijde; thans moest het gedrag van Engeland
in het oog vallen als eene openlijke terging
en

(1) Ref. Gen. 1780. 20 Mei.

(2) Jaarb. 1780. bl. 763 en 578. *Faustlin oder das
philosophische Jahrhundert*, 1785. f. 228.

en uitdaging van dezen Staat tot eene regtvaardige oorlogsverklaring wegens geweldadige verbondschennis, eigendunkelijke verbondsofschorting en vijandelijken aanval op het grondgebied der Republiek te St. Martin, en het strafloos dulden der schreeuwendste geweldnarijen en schandelijkste mishandelingen door 's Konings kommisfievvaarders, aan de bezittingen en personen van 's Lands ingezetenen gepleegd; zoodat de volftandige raadflagen der Staten van Zeeland, om steeds den weg van onderhandelingen open te houden en dien zorgvuldig te beproeven, zoo lang men zich niet in ftaat bevond, om zich tegen alle geweld en beleediging te dekken en te verzekeren, al waren zij zoo eenparig gevolgd als nu algemeen verworpen geworden, ontoereikend bevonden zouden geweest zijn, om de uiterften te voorkomen, waarop het thans blijkbaar bij Engeland werd toegelegd. En evenwel kon zich de ftaatkunde van den dag niet voorftellen, dat Engeland den oorlog met dezen Staat zou zoeken of denzelven verklaren; en ftelde zich de algemeene geest der veldwinnende vooringenomenheid met Frankrijk des zoo volkomen gerust, dat het belagchelijk fcheen, op eenige vermijding of believing jegens de Engelschen langer te denken. Zoo wel deze toenemende, en zoo verderflik ge-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. geworden, gerustheid; als dat, in oorlogver-
 BOEK. klaring geëindigd, mishandelen en tergen, had-
 IV. den een en denzelfden grond in de onderhandeling
 HOOFDST. te dezen jare over eene gewapende onzijdig-
 1780. heid met de Noordsche Mogendheden, welke
 in het begin des vorigen jaars door Zweden
 en Denemarken aan Rusland was voorgesla-
 gen, doch toen gebleven zonder gevolg (1).
 Het beloop van deze onderhandeling, uit de
 brieven van den Resident DE SWART te Peters-
 burg volkomen na te gaan, zal dit, boven reeds
 aangeduid, gevoelen volkomen bevestigen.

Onderhan-
 deling
 over eene
 gewapende
 onzijdig-
 heid met
 de Noord-
 sche Mo-
 gendhe-
 den.

Na reeds onderrigt te zijn geworden door den
 Heer DE SWART wegens het algemeen gevoelen
 te Petersburg over het voorgevallene met den
 Schout-bij-nacht VAN BIJLANDT, wordende al-
 daar niet slechts aangezien als zeer beleedigend-
 voor de eer van dezen Staat en verbrekende des-
 zelfs verbonden, maar ook als eene schennis van
 het regt der volkeren en van de achting, die
 tuschen fouvereine en onafhankelijke Mogend-
 heden behoorde plaats te hebben; alsmede van
 den geringen ingang, dien het aanzoek van En-
 geland om ondersteuning bij Rusland tot nog
 toe vond; — na voorts verwittigd te zijn ge-
 worden, dat de Graaf PANIN werkzaam was
 aan eene verklaring voor de Hoven van En-
 ge-

(1) Zie boven bl. 326.

geland; Frankrijk en Spanje, betreffende de maatregelen ter bescherming van handel en scheepvaart in den tegenwoordigen oorlog; waartoe reeds eene uitrusting van vijftien schepen van linie en zes fregatten bevolen waren; en kort daarna, dat een renbode met uitdrukkelijke bevelen en voorschriften deswegens aan den Prins GALLITZIN voor dezen Staat was gezonden (1), ontvingen H. H. M. ten zelfden dage met dit jongst berigt, zijnde den 3den van grasmaand, van dien Prins, gevolmagtigd Minister van CATHARINA II, Keizerin aller Rusfen, eene mededeeling van bovengemelde verklaring aan de Hoven van Engeland, Frankrijk en Spanje gedaan, en eene betuiging van Hoogstderzelver genegenheid, om met gemeen overleg tusschen de onzijdige Mogendheden den handel en zeevaart hunner wederzijdsehe onderdanen te beschermen.

De verklaring aan de drie Hoven stelde het gematigd gedrag der Vorstinne omtrent de regten van onzijdigheid en vrijen koophandel, gedurende den loop van den oorlog, door haar tegen de Ottomannische Porte gevoerd, op den voorgrond, en daartegen over de hinderpalen aan de vrijheid van koophandel in

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Verkla-
ring van de
Keizerin
van Rus-
land aan
Engeland,
Frankrijk
en Spanje.

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780. 10 en 24 Maart en 3 April.

DEEL III.

G g

I. het algemeen, en van Rusland in het bijzonder, thans in den weg gelegd; waarop haar besluit volgde, om hare onderdanen daarvan vrij te maken, doch niet, zonder voorafgaande blootlegging der grondbeginsels, op het regt der volkeren gevestigd, ten einde alle misverstand te voorkomen, daar toch de oorlogende Mogendheden dezelve niet zouden kunnen ontzenuwen, zonder de wetten der onzijdigheid te schenden, en de grondstellingen, welke zij in verscheidene traktaten en verbindtenissen uitdrukkelijk hadden aangenomen, af te keuren. Die grondbeginselen waren de volgende: 1. dat de onzijdige schepen vrijelijk van de eene haven naar de andere en op de kusten der volken, die in oorlog waren, zouden mogen varen; 2. dat de goederen, aan de onderdanen der oorlogende Mogendheden toebehoorende, vrij zouden zijn, uitgezonderd de contrabande waren; 3. dat de Keizerin, ten aanzien dier waren, zich hield aan het XI en XII artikel van haar handelverdrag met Engeland (1),
en

(1) Dit traktaat was van 1734. Art. XI. zonderde de geblokkeerde of belegerde plaatsen uit. Art. XII. noemde onder de contrabande niets dan krijgsmunitie, boven hetgeen tot scheepsvoorraad noodig was, en aan ieder man van het scheepsvolk toebehoorde of voor hun noodig was, zullende evenwel de schepen
noch

En de bepalingen, daarin vervat, uitbreidde tot alle oorlogvoerende Mogendheden; 4. dat zij de benaming van geblokkeerde haven alleen toestond aan zulk eene, daar men niet dan met blijkbaar gevaar zou kunnen inloopen, wegens de schikking der Mogendheid, die ze met schepen, derzelve stand blijvende houden en in genoegzame nabijheid zijnde, aantastte; 5. dat deze grondbeginselen in de regtsgedingen en vonnissen over de wettigheid der prijzen tot een regel zouden moeten dienen. Het slot der verklaring van de Keizerin was: „een aanmerkelijk gedeelte harer zeemagt tot handhaving der eer van hare vlag en ter bescherming van den handel en scheepvaart harer onderdanen te hebben doen uitrusten, zonder dat evenwel deze maatregel eenigen invloed zou hebben op hare stipte onzijdigheid, welke zij, niet getergd, noch genoodzaakt zijnde daarvan af te gaan, zou in acht nemen. Deze plechtige verzekering met die rondborstigheid doende, aan haar karakter eigen, kon zij niet anders, dan zich de medewerking beloven der Mogendheden tot hare oogmerken, ten nutte

van

noch reizigers, na het wegnemen en verbeurdverklaren der contrabande, noch het overige der goederen, aangehouden of verhinderd worden om hunne reizen voort te zetten.

G g 2

II
BOEKEN
IV.
HOOFDSTUK
1780.

I. van alle de volken, en zelfs ten voordeele
 BOEK. strekkende van die, welke in oorlog waren,
 IV. en dat dezelve dienvolgens hunne Admirali-
 HOOFDST. teiten en bevelvoerende Officieren met de
 1780. noodige en daarmede overeenstemmende berigt-
 brieven zouden voorzien."

Memorie van den Rusfischen Gezant aan H. H. M. Bij zijne memorie wilde de Gezant deze mededeeling bij H. H. M. aangemerkt hebben als een bijzonder blijk van de oplettendheid der Keizerin voor de Republiek, en van hare verwachting, dat de handeldrijvende Mogendheden zich zouden benaarfstigen, om zich met betrekking tot de onzijdigheid bij hare wijze van denken te voegen. Met dit oogmerk was hij gelast, om H. H. M. uit te noodigen, om eene gemeene zaak met Haar te maken, voor zoo ver als die vereeniging zou kunnen dienen, om den koophandel en de scheepvaart te beschermen, mits ten zelfden tijde de allernaauwkeurigste onzijdigheid onderhoudende; en om tevens aan H. H. M. kennis te geven van deze maatregelen, welke zij ten gevolge daarvan had genomen. Eene dergelijke uitnodiging was aan de Hoven van Koppenhagen, Stokholm en Lisfabon gedaan, op dat door de vereenigde zorgen van alle de onzijdige Zeemogendheden een stelsel kon worden tot stand gebracht, hetwelk, door wezenlijk nut, ten rigtsnoer van volgende eeuwen zou kunnen

nen

nen strekken. Men twijfelde dan niet, of H. H. M. zouden zonder uitstel cene dergelijke verklaring aan de oorlogende Mogendheden doen, op dezelfde grondbeginselen gevestigd; en men voegde er bij, dat Hare Majesteit gereed was zich te voegen bij de onderhandeling, welke H. H. M. met de vermelde onzijdige Mogendheden te dezer zake zouden willen aanvangen, waartoe voorzeker H. H. M. derzelver besluiten wel zouden willen verhaasten, en den Gezant een spoedig antwoord mededeelen (1).

Alhoewel deze stukken overgenomen werden door de afgevaardigden van alle de provinciën, verliepen er slechts drie weken, eer derzelver besluiten waren ingebracht, en het antwoord van de Staten-Generaal was opge maakt. Holland vereenigde zich met de vijf punten, was bereid tot voortgelijke verklaring aan de oorlogende Mogendheden, en wilde gaarne met de Keizerin en de andere onzijdige Zeemogendheden in onderhandeling komen. — Utrecht vereenigde zich met dit, den 14den reeds bij H. H. M. uitgebracht, besluit van Holland; — zoo ook Overijsfel. — Gelderland magtigde zijne afgevaardigden, om het antwoord

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Besluiten
der onder-
scheidene
gewesten.

(1) Ref. Gen. 1780. 3 April.

I. woord met overleg van Zijne Hoogheid en medewerking der Bondgenooten niet alleen te helpen beramen, maar ook zoodanige verklaring, als welke het belang van den Staat zou vorderen, dat van wege de Republiek aan de oorlogende Mogendheden zou worden gegeven te helpen bepalen, voorts om de onderhandelingen met den Gezant bij te wonen, en den uitslag ter kennis hunner zenders te brengen, om daarop naar vereisch te besluiten. — Zeeland magtigde zijne afgevaardigden slechts om in onderhandelingen over den inhoud der memorie te treden, mits die onderhandelingen geene de minste verandering brachten in het stelsel van strijke onzijdigheid, door dezen Staat aangenomen, noch in de bestaande traktaten, doch niet om iets ten finalen besluite te helpen brengen, zonder voorkennis en naderen last. — Vriesland nam het besluit van Holland aan, doch wilde de nadere onderhandelingen tot geen besluit gebragt hebben, dan onder nadere goedkeuring. — Staden-Lande stemde gaaf met Holland.

Antwoord
op de Rus-
sische me-
morie.

Het antwoord op de memorie van den Russischen Gezant werd door H. H. M. in dezen zin bepaald: „dat de mededeeling met veel genoegen was ontvangen, en als een uitmuntend teeken aangemerkt van de welmeen-

nendheid der Keizerin voor dezen Staat; dat men dit vernieuwd blijk van grootmoedigheid en regtvaardigheid vond in het oogmerk, zoo wel als in de maatregelen van Hare Keizerlijke Majesteit; dat men zelf maar al te veel ondervinding had van de schaden voor den handel en scheepvaart uit de onbepaalde denkbeelden der oorlogende Mogendheden omtrent het regt der onzijdigen, naar mate die door eigen belang of krijgsverrigtingen gedreven werden, om met H. K. M. het niet hoog noodig te vinden, dat dit regt bepaald en gemeenzamerhand gehandhaafd wierd; dat men zich volkomen vereenigde met de vijf punten, en, op het voetspoor van H. K. M., bereid was, om soortgelijke verklaring aan de oorlogende Mogendheden te doen; tevens genegen zijnde, om met Hare Keizerlijke Majesteit en verdere onzijdige Zeemogendheden in onderhandeling te treden over de maatregelen, waardoor, onder eene nauwkeurige onzijdigheid, de vrijheid van handel en scheepvaart op de krachtigste wijze gemeenzamerhand gehandhaafd zou kunnen worden." — De afgevaardigden van Zeeland vereenigden zich niet met dit besluit, uit hoofde van hunnen beperkten last. Hetzelve gaf ook nog bij hunne zenders stof tot veel

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. overlegs, hetwelk evenwel zonder gevolg bleef (1).

IV.
HOOFDST.
1780.

De spoed van den aanvang dezes werks werd geenszins door eene snelle voltrekking beantwoord, noch de algemeene blijde verwachting voor den handel en scheepvaart daarvan door eenig heilrijk gevolg bekroond: maar teleurstelling dier hope, en beschaming der staatkunde van den dag door eene oorlogsverklaring van Engeland was het einde van alles.

Antwoord
van Engeland
aan
Rusland.

Het antwoord van dat Hof aan de Keizerin kwam neder op eene verzekering van steeds regtvaardig, billijk en gematigd in dezen oorlog

(1) Ref. Gen. 1780. 14, 20, 21 en 24 April. Dit besluit, onmiddellijk genomen na dat tot het verleenen van onbepaald konvooi, en, den dag daarna, gevolgd door den steilen last aan VAN WELDEREN over het geval met VAN BIJLANDT (zie boven bl. 441 en 443) was mede opgenomen geworden in eene tegenaanteekening van de Staten van Zeeland, waarvan zij evenwel slechts over een kwamen, om dat gedeelte, welke het onbepaald konvooi aanging, ter tafel van H. H. M. te brengen; zij zouden anders verklaard hebben, ook dit besluit te houden als niet genomen, en zich te zullen houden buiten de gevolgen, die zulke stappen noodzaaklijk moesten na zich slepen; zijnde het namelijk gansch niet buiten bedenkelijkheid, zich te vereenigen met de vijf gestelde punten, en, dien overeenkomstig, eene verklaring aan het Hof van Londen te doen onverminderd de nog bestaande trakten. — Not. van Zeel. 1780. 4 en 11 Mei.

log gehandeld; deszelfs gedrag tegen de Mogendheden, zoo vrienden als onzijdigen, naar het hare geregeld en alzins gerigt te hebben naar het regt der volkeren voor dezen, naar de verbindtenissen en traktaten voor genen. Vooral had de Koning steeds bevelen gegeven tot het zorgvuldigst ontzag voor de vlag en den handel der onderdanen van H. K. M. en deze bevelen thans vernieuwd, op wier vervulling een wakend oog zou worden gehouden; mogt echter daaraan eenige schennis toekomen, de Admiraliteitshoven zouden daarin uitspraak doen, en de beleedigingen op eene zoo billijke wijze verhelpen, dat H. K. M. daarin voldoening zou vinden, en er den geest van hare eigene regtvaardigheid in erkennen.

De Koning van Frankrijk beruigde, in de gedane verklaring der Keizerin met genoegen de herhaling te vinden van zijne gevoelens over de regten der onzijdigen, in zijne reglementen uitgedrukt, gelukkig genoeg zijnde, om voor de belangen van zijn rijk geene afwijking te behoeven van het algemeen welzijn. Hij wenschte slechts eene juiste regeling omtrent de zeepapieren der Rusfische schepen, en spelde dan het geluk harer onderdanen en dat van alle natiën uit hare genomen maatregelen.

De Koning van Spanje erkende dezelfde

Gg 5

ge-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Antwoord
van Frank-
rijk.

I. gevoelens gekoesterd, maar vruchteloos ge-
BOEK. tracht te hebben ze door Engeland te doen
IV. opvolgen, zoo lang hij nog onzijdig was ge-
HOOFDST. weest, en eeniglijk door de handelwijze der
1780. Engelsche zeeroovers, zoo in den jongsten

Antwoord als in den tegenwoordigen oorlog, gedwongen
van Spanje. te zijn geworden, om daarvan zelf af te wij-
ken en de Engelschen na te volgen, geene
onzijdige vlag ontsiende, die vijandelijke goe-
deren dekte, schoon al geene contrabande zijnde.
Ook de onzijdige zelve hadden tot vele aanhou-
dingen en ongelegenheden aanleiding gegeven
door de dubbelde papieren hunner schepen;
schoon de hooge prijs der aangehoudene en
verkochte goederen den eigenaars voordee-
lig was geworden. Nogtrans wilde de Ko-
ning een voorbeeld geven van eerbied voor de
onzijdige vlag van alle Hoven, die toe zouden
stemmen in derzelver bescherming, tot dat hij
zou ontwaar worden, welke partij het Engelsch
zeewezen zou kiezen, verklarende de Koning
zich voorts overeenkomstig de verdere pun-
ten, in het vertoog van Rusland vervat (1).

Hapering
bij Zweden
en Dene-
marken.

De beslissende antwoorden van Zweden en
Denemarken, schoon van daar de eerste voor-
stellen tot de gewapende onzijdigheid aan Rus-
land waren gedaan, kwamen zoo spoedig nog
niet

(1) Jaarb. 1780. bl. 567—572.

niet in. Zweden had bevorens ophelderingen gevraagd omtrent vijf punten betrekkelijk de wijze der samenwerking en de uitgestrektheid der onderlinge verdediging. — De SWART deelde deze punten en derzelver beantwoording mede, en wenschte zeer de gedachten te vernemen, die daarover alhier zouden vallen, vreezende: „dat de samenwerking zich niet zou uitstrekken tot de bescherming en zekerheid van de bezittingen en den handel buiten Europa.” — Ook had de Engelsche Gezant te Petersburg de onvoldaanheid over het antwoord van zijn Hof met eene genoegzame aanduiding bejegend, als of de vijf punten der verklaring en het ontwerp ten gevolge daarvan geene plaats konden hebben ten aanzien van de Republiek, als thans in geen traktaat van handel met zijn Koning staande. — Den 14den van bloei- maand kwam eerst de toetreding van Zweden en het antwoord van Denemarken te Petersburg in, over welk laatste men niet zeer voldaan was, zoodat de Graaf PANIN sterk aandrong, dat toch van hier de bevelen met het berigtschrift en de volmagt tot het afhandelen van het werk, hoe eer zoo beter, aan DE SWART mogt worden toegezonden; en dat door dezen Staat de ongegrondheid van den eisch van Engeland wegens den bewusten bijstand en deszelfs handelingen tegen deszelfs koophandel in een be-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Antwoord
van die
Hoven.

I. beredeneerd verflag voor de wereld wierder opengelegd. — Tien dagen later kon DE SWART het eerste berigt overzenden van de wijze, waarop de Keizerin het antwoord van H. H. M. had aangenomen. Hij had des geene geringe

Kunstena-
rijen der
Engelichen
te Peters-
burg.

De Keize-
rin neemt
genoegen
in het ant-
woord van
dezen
Staat.

zorg gehad wegens de kunstena-rijen van den Engelschen Gezant, om het ontwerp der Keizerin te wederstreven, en, zoo niet geheel te doen affpringen, ten minste dezen Staat er geheel buiten te houden. Hij vreesde tevens voor de naauwe betrekkingen van denzelven Gezant met dien van Oostenrijk en van beide met PONTEMKIN, den gunsteling der Keizerin. De Graaf PANIN had hem nu gerustgesteld met de verzekering, dat de Keizerin dat antwoord met welgevallen had aangenomen, schoon zij het nog niet gelezen had; dat zij onveranderlijk bleef bij haar aangenomen stelsel en ontwerp, en dat reeds bevelen gegeven waren tot het uitloopen der schepen ter bescherming van de onderdanen hares rijks bestemd, in drie eskaders ieder van vijf linieschepen en twee fregatten bestaande, om te kruisen het eene tusschen de zond en het kanaal, het tweede tusschen het kanaal en de hoogte van Lisabon of Gibraltar, het derde in de Middellandsche zee; dat men ook alhier op de bepaalde uitrusting moest aandringen, en hoe eer zoo liever een aanzienlijk deel ter bescherming van den

den handel van dezen Staat in zee brengen, maar dat vooral noodzaaklijk was, om van deze zijde een gelijksoortige verklaring aan de oorlogende Mogendheden te doen, waarop dan ook door PANIN aangedrongen was, als op den eersten stap, die tot den grondslag van het gansche verdrag gevorderd werd, en daarom ook uitdrukkelijk van Zweden en Denemarken door hem werd gevergd; waarbij DE SWART zelf wel durfde opmerken in zijnen brief, dat zonder dien stap de zaak nog gevaar liep van af te springen wegens de wispelturigheid en zwakheid der Keizerin, die zeer ligt door haren gunsteling POTEMKIN en de kunstenaarijen van den Engelschen Gezant op andere gedachten zou kunnen gebragt worden, indien zij niet van den kant van hare eigene eer en roem aan de uitvoering van haar ontwerp verbonden werd. Men wist ook te Petersburg, dat men te St. James een' grooten raad had gehouden, zoo over de geschillen met dezen Staat, als over het voorstel der Keizerin, aan denzelven gedaan, waarin de meeste gevoelens gestrekt hadden: „om de Republiek den oorlog aan te doen, ingeval zij dat voorstel aannam.” Liever had men in Engeland gezien, dat Rusland zich geheel voor Frankrijk had verklaard, dan de hand te leenen aan zulk een ontwerp, en hoe zeer men ook gezind was,

om

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Aandring
op afdoe-
ning der
onderhan-
deling.

Misnoe-
gen in En-
geland
over de
aanneming
der Repu-
bliek in de
gewapende
onzijdig-
heid.

I. om aan Rusland alles toe te geven overeen-
 BOEK. komstig de vijf punten, zou men evenwel niet
 IV. gedoogen, dat andere, en inzonderheid niet,
 HOOFDST. dat onze Staat, zich het daarbij gestelde zou aan-
 1780. matigen, en zich alzoo van den handel tuschen
 Frankrijk, Amerika en andere landen meester
 maken. — Alzoo liet men zich bij alle gelegen-
 heden te Petersburg uit; en dien zelfden toor-
 voerde men ook te Stokholm en te Kopenhagen.
 Hoogstopmerklijk hield men het voorts,
 dat de Russische vloot, in de haven gerceed
 liggende, schier vernield werd door brand, op
 één der schepen, hetwelk boven den wind van
 alle lag, uitgebarsten, welke brand blijkbaar
 gesticht was, maar gelukkig in tijds bemerkt
 en gestuit werd (1).

Herhaalde
 aandrang
 op afdoe-
 ning.

DE SWART hield niet op aan te dringen,
 dat de verklaring aan de oorlogende Mogend-
 heden alle verdere onderhandeling moest voor-
 afgaan, zijnde de Keizerin daarop zoo zeer ge-
 steld, dat zij het den Heer PANIN weet, als
 had hij bij zijne uitnoodiging aan dezen Staat,
 zoo wel als aan Zweden en Denemarken, zulks
 niet sterk genoeg te kennen gegeven. Zulk
 eene, terstond gedane, verklaring zou dan ook,
 volgens hem, alle kunstenaarij der Engelsche
 staatkunde affnijden, welke nu zelfs de Keizerin
 ont-

(1) Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 562—589.

ontrustede met het gevaar van, tegen haren zin, door ons in openbaren oorlog betrokken te worden. — De Engelsche Minister HARRIS ontzag zich ook niet, den ongunstigsten indruk wegens dezen Staat te geven, zonder zelfs daarin den Prins Erffstadhouder te sparen, noemende in zijne gemeenzame gesprekken deze natie een tabakskoopersvolk, zoo verraderlijk als ondankbaar tegen Engeland, waaraan hetzelve alles, zelfs het geheele volksbestaan, zou verschuldigd zijn, en waaruit Rusland mogt berekenen, wat voor hetzelve van dezen Staat zou te wachten wezen. — Te Kopenhagen had de Engelsche aanhang invloeds genoeg gekregen, om den Graaf VAN BERNSDORF tot pogingen bij den Graaf PANIN te brengen, ten einde Zweden en dezen Staat buiten de gewapende onzijdigheid te doen blijven (1).

Alle de brieven van den Resident DE SWART waren gesteld in handen van de afgevaardigden uit H. H. M. tot de buitenlandsche zaken. De Raadpensionaris deed deswege verslag in de Vergadering van Holland van den 1sten van hooimaand, strekkende, om het ter Generaliteit daar henen te sturen: „dat het, aange-merkt het genoeg, door de Keizerin genomen in het antwoord aan haren Gezant, de wis-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Verslag
van den
Raadpen-
sionaris,
bij Holland
ingebragt.

(1) Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 590—599.

- I. wisfeling van het traktaat tusfchen Rusland en
BOEK. Zweden ontworpen, en de reeds gegevene
IV. bevelen tot het uitloopen eener Russifche
HOOFDST. vloot, noodig was de onderhandeling over
1780. de gezamenlijke werking der onzijdigen vol-
gens het ontwerp der Keizerin te bespoedigen;
dat men, hoe zeer de Haag om verscheidene
gewigtige redenen alhier de geschiktste plaats
voor deze onderhandelingen mogt fchijnen,
de keus derzelve gaarne aan H. K. M. zou ver-
blijven; dat ook, ten blijke van achting voor
de Keizerin en van belangftelling in deze zaak,
nevens den Heer DE SWART, één of meer
Heeren uit H. H. M. als gevolmagtigde Mi-
nisters zouden gezonden worden, ten einde
het bedoelde traktaat tot handhaving der reg-
ten der onzijdigheid en de verzekering van
derzelve handel en zeevaart, behoudens de
fijpste onzijdigheid tusfchen de oorlogende Mo-
gendheden, te helpen vastftellen en fluiten;
dat daarvan de vijf punten, aan de oorlo-
gende Mogendheden verklaard, den grondslag
zouden uitmaken; dat H. H. M., bereid om
die zelfde verklaring te doen, daarmede had-
den vertoefd, tot dat het zou kunnen blijken,
dat deze Staat van dien van Rusland en de
andere Hoven niet zou wezen af te fcheiden,
op dat dezelve verklaring meer kracht mogt
hebben; dat den gevolmagtigden Ministers de
trak-

traktaten met Engeland bij afschrift zouden gegeven worden, ten einde ze, des gevergð, open te leggen; dat H. H. M. de ophelderingen aan Zweden, door Rusland gegeven, ook alzins voor dezen Staat zouden aandringen en vasthouden; maar dat inzonderheid mogt worden bepaald, dat de verbondenen, wanneer één van hen ter zake des verbonds in deszelfs scheepvaart of bezittingen in of buiten Europa zou mogen worden aangetast, elkander zouden te hulpe komen, en dat de bijstand wierd bepaald, waarmede zulks aanstonds en op de eerste aanvraag zou worden gedaan; dat ook H. H. M. voor dit verbond het ontzag der oorlogende Mogendheden wel durfden verwachten, maar zich door een verdedigend verbond hiervan nog meer zouden verzekeren, waarop zij alzoo zouden aandringen, als de voltooiing tevens van den luister der regering van Hare Keizerlijke Majesteit."

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

De afgevaardigden van Amsterdam hadden dezen gang der zaken, bij de gehoudene overleggingen, beschouwd als uitsel en vertraging van het hoogst wenschelijk genot voor den handel en zeevaart, en de voorzigtigheid, welke denzelfen had voorgeschreven, als ontijdige en ongegronde schroomvalligheid. Te dien einde hadden zij gerracht, Zijne Hoogheid te overreden van de onnoodigheid, om gevolmagtigden

Verkla.
ring van
Amsterdam
tegen alle
bedenking
en voorbe-
houding in
deze zaak.

DEEL III.

H h

naar

I. naar Rusland te zenden, indien aan den Res-
 dent DE SWART slechts de noodige volmagt
 werd verleend; en van de onwaarschijnlijkheid,
 dat de buitenlandsche bezittingen van den Staat
 of aangevallen of onbeschermd zouden gelaten
 worden: doch alle hunne redenen van dien aard
 hadden geenen ingang op het tegengesteld in-
 zigt van Z. H. gevonden; en nu verklaarden
 zij zich uitdrukkelijk tegen het gevoelen van
 Holland, aan de nakomelingschap het oordeel
 overlatende over het gewigt der redenen dier
 Leden van H. Ed. Gr. M., die in eene gave
 en eenvoudige omhelzing des voorgestelden ver-
 bonds de aanleiding zagen, om zich den oor-
 log op den hals te halen van wegen die genen,
 tegen wien men genoodzaakt werd, zich door
 het omhelzen der voorgestelde middelen te ver-
 dedigen, en die daarom dezelve van de hand
 zouden willen wijzen, ten ware de Keizerin zich
 wilde verbinden, om met de verdere onzij-
 dige Mogendheden alle vaste bezittingen van
 den Staat, zoo buiten als binnen Europa, te
 waarborgen; zij ten minste vonden zulke rede-
 nen ongegrond, omdat Engeland zulk eenen
 aanval nooit zou kunnen regtvaardigen, en niet
 dwaas genoeg geacht kon worden, om het aan-
 tal zijner vijanden te willen vergrooten.

De Ridderfchap en alle de overige steden
 behielden zich hunne tegenaanteekening hierop
 voor,

voor; en de uitkomst zelve heeft de nakomelingſchap de moeite geſpaard, om redeneringen te beoordeelen, die door de verblindiſch der tegenwoordige belangen alleen wel gegrond konden gehouden worden (1).

Op den 5den van hooimaand werd hetzelfde verſlag in het groot beſogne van H. H. M. hetwelk Zijne Hoogheid bijwoonde, ten beſluite gebragt, doch onder tegenzeggen der afgevaardigden van Zeeland; waarna Z. H. ten zelfden dage in de Vergadering van H. H. M. het voorſtel deed: „om, daar Hare Ruſch-Keizerlijke Majesteit het verlangen had te kennen gegeven, dat de onderhandelingen over de beſcherming van den handel der onzijdige Mogendheden, niet alhier, maar te Petersburg zouden worden gehouden, derwaarts te zenden twee Leden der Vergadering als gevolmagtigde Miniſters, met voordragt tevens van de Heeren VAN WASSENAAR VAN STARRENBURG uit de Ridderſchap van Holland, en VAN HEEREN TOT BRANTSENBURG uit die van Utrecht.” Voorſtel en benoeming beide werden terſtond aangenomen en beſloten: doch de afgevaardigden van Zeeland meenden hunne verwondering niet te mogen verbergen, hoe het had kun-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Benoeming van twee gevolmagtigden naar Petersburg.

(1) Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 589—605. Miſſ. van Gedeput. ter dagv.

I. kunnen gebeuren, dat, dewijl H. H. M. goe-
 BOEK. vonden gevolmagtigden naar Rusland te zen-
 IV. den, hoogstdezelve nooit eenige acht hadden
 HOOFDST. geslagen op de herhaalde voorstellen van Zee-
 1780. land, om de geschillen met Engeland bij on-
 derhandeling af te doen; doch, daar de andere
 gewesten al wederom met dit besluit voortgin-
 gen, verklaarden zij zich daartegen op het sterk-
 ste, de natuurlijke gevolgen daarvan overlatende
 ter verantwoording der zes andere gewesten (1).

Berigt-
 schrift
 voor de
 gevolmag-
 tigten.

Zes dagen later werd het berigtschrift voor
 de gevolmagtigden opgemaakt, waarin even-
 wel geen gewag voorkwam van de vordering
 eener verzekering omtrent de buitenlandsche
 bezittingen van den Staat: doch des daags
 daaraan, nadat de Raadpensionaris, uit een paar
 brieven van den Resident DE SWART, had me-
 dedegeeld, dat men geweigerd had met Zwe-
 den te sluiten, zoo lang hetzelfde de bewuste
 verklaring nog niet had gedaan aan de oorlog-
 voerende Mogendheden, en dat men hem,
 DE SWART, niet slechts hetzelfde bij herhaling
 ten aanzien van dezen Staat had verzekerd,
 maar hem zelfs de mededeeling van het be-
 paald ontwerp met Zweden had geweigerd, on-
 der betuiging, dat men dezen Staat met opene
 ar-

(1) Ref. Gen. 1780. 5 Julij. Secr. Reg. van Ref.
 van H. H. M. 1780. 5 Julij.

armen in het verdrag zou opnemen, zoodra dezelve de bedoelde verklaring aan de oorlogende Mogendheden zou hebben gedaan, waaromtrent echter DE SWART vreesde, dat eene slang in het gras zou liggen, gemerkt al hetgeen de Engelsche Minister van zich afgaf; vond men goed een nader en geheim berigtschrift voor de gevolmagtigden op te maken, waarin, onder andere, aan hen stellig gelast werd, geen traktaat zonder voorkennis van H. H. M. te sluiten, waarin niet uitdrukkelijk was gesteld: „dat de Gealliëerden, wanneer één van hen ter zake voorf. in deszelfs scheepvaart of bezittingen, in of buiten Europa, zoude mogen worden aangetast, elkander zouden te hulpe komen, en dat bepaald wierden de onderstanden, waarmede zulks aanstonds en op de eerste aanvraag zou worden gedaan, bij voorbeeld met alle de schepen, tot de vereenigde vloot te bestemmen, of met het evengelijke van dien in landtroepen, alsmede den tijd, wanneer men elkander in zulk een geval *totis viribus* (met alle magt) zou bijstaan, wanneer, bij voorbeeld, door middel van onderhandeling, als anderszins, daarin op geene andere wijze, binnen drie of zes maanden, herstel te bezorgen zou wezen, onder eene wederkeerige waarborging van elkanders regten, volkplantingen en bezittingen, zoo binnen als buiten

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. Europa." Tevens werd aan de gevolmagtigde Ministers toegestaan het karakter van Ambassadeurs en Gevolmagtigden, om daarvan gebruik te maken, ingeval zij het genoeg hadden, in hunnen last wel slagende, dadelijk een traktaat te sluiten (1).

IV. Door Denemarken en Zweden geschieden de verklaringen aan de oorlogende Mogendheden in deze zelfde maand, waarvan afschriften aan dezen Staat werden medegedeeld (2).

HOOFDST.
1780.

Verkla-
ringen van
Denemar-
ken en
Zweden.

Onder-
hande in-
gen te
Petersburg.

De Gezanten van hier kwamen in het laatst van oogstmaand te Petersburg, en vervoegden zich terstond tot den Graaf VAN PANIN; die zich echter van alle onderhandeling onthield, tot dat zij hunne geloofsbrieven aan de Keizerin hadden aangeboden, hetwelk op den 5den van herfstmaand, bij monde van den Heer VAN WASSENAAR, geschiedde. De Keizerin verzekerde, van hare zijde te werk te zullen gaan met die openhartigheid, welke zij in al hare daden toonde. Kort daarna hadden zij eene zamenkomst met den Graaf VAN PANIN en den Graaf VAN OSTERMAN, waarin zij het hoofdpunt van hunnen naderen last voordroegen. — Men be-
weerde daartegen, dat hetzelfde was opge-
flo-

(1) Regist. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780. 12. en 14. Julij. Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 605—629.

(2) Jaarb. 1780. bl. 237—245.

sloten in de gemaakte overeenkomst met Denemarken, welke voorgelezen werd, en men weigerde volstrekt; daaraan eenig geheim artikel voor dezen Staat toe te voegen; alleen beloofde men een afschrift van die overeenkomst voor dezen Staat, doch onder streng beding van geheimhouding; wilden nu H. H. M. daarin treden, dan was daarmee geen tijd te verliezen, maar de bewuste verklaring moest vooraf aan de Mogendheden gedaan worden, zullende de Staat gehouden worden op het oogenblik dier verklaring toegetreden te zijn tot de overeenkomst, en van dien dag af daarvan genot hebben, indien er tusschen de verklaring en het sluiten der overeenkomst iets mogt voorvallen; het woord van eer der Gezanten, dat die verklaring gedaan was, zou genoeg zijn bij hunne onderteekening der overeenkomst. Men beschouwde eene nadere uitlegging wegens bezittingen als te veel opening voor de oorlogende Mogendheden, en men wilde daarom ook niet komen tot eenige bepalingen omtrent het in zee houden eener vereenigde vloot, als ware het liefst aan elk der zich verbindende partijen overgelaten, om zoo veel schepen in zee te brengen, als zij noodig zoude vinden, tot dat het geval gebeurde, hetwelk de vereeniging der Mogendheden zou vereischen. — Nog geen drie dagen geleden had de Engelsche

L
BOEK,
IV,
HOOFDST.
1780.

I. Minister uit naam van zijn Hof aan het Russisch Ministerie verklaard. „dat men de Russische schepen zou ontzien, indien de Republiek niet werd toegelaten.” Dezelve had ook zeer wel bekend geschenen met der Gezanten last. Zeker was het, dat een lang beraad van H. H. M. oorzaak zou kunnen zijn, dat men naderhand geweigerd wierd, op welk een voet men dan ook zou willen komen (1).

Beſluit
van Hol-
land.

Bij de Staten van Holland werd hierop besloten: „genoegen te nemen met het onbepaald laten der vereenigde vloot; te berusten in het artikel, welk stelde, dat zoo eene der verdragende Mogendheden, uit haat van deze overeenkomst, of om eenige oorzaak daartoe betrekkelijk, ontrust, moeilijk gevallen of aangegrepen mogt worden, alle de verdragende Mogendheden daarvan eene gemeene zaak zouden moeten maken, om elkander onderling te verdedigen, en zulks vooral na de verzekering door den Graaf van PANIN ten aanzien van Denemarken gegeven; en alzoo dadelijk toe te treden, met verklaring daarvan aan de oorlogende Mogendheden.”

De Ridderſchap teekende daar tegen aan, dat dezelve geene genoegzame gerustſtelling
voor

(1) Secr. Ref. van Holl. D. XIII. bl. 644—657. —
Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780. 2 Oct.

voor den Staat vond in de overeenkomst, zoo als zij tusſchen de Noordſche Mogendheden was geſloten; dat ook de voorloopige verklaring aan de oorlogende Mogendheden gevaarlijk was voor den Staat, als hetwelk onmiddellijk den oorlog met Engeland kon veroorzaken, waartoe, hoezeer men ook geraakt mógt zijn over deſzelfs gedrag en handelwijze, geene aanleiding behoorde gegeven te worden: bevorens men volkomen gedekt en tot tegenſtand gereed was; weshalve de Ridderſchap wenschte, dat men zich tot de toetreding en verklaring bereid verklaarde, indien de Keizerin de goedheid wilde hebben te verzekeren, dat eene aanranding der bezittingen binnen of buiten Europa zou begrepen worden een geval te zijn, waarin Hoogſtdezelve zich niet zou onttrekken, om den geleden hoon te herſtellen en het weggenomene te hernemen."

Behalve Schoonhoven, Brielle, Edam, Monnikendam, Medemblik en Purmerende, hielden de afgevaardigden der overige ſteden zich tegenaanteekeningen hierop voor (1).

Vriesland verklaarde zich eenvoudig voor de ſpoedige toetreding en de daarmede verbondene verklaring.

Beſluit
van Vries-
land.

Over.

(1) Secr. Not. van Holl. D. XIII. bl. 666—672.

H h 5

I. Overijsfel vereenigde zich met het besluit van
 BOEK. Holland, doch zag gaarne, bij gelegenheid
 IV. der onderteekening der overeenkomst, door de
 HOOFDST. Gezanten het vertrouwen van H. H. M. vermeld,
 1780. dat men een stellig voornemen van bescherming

Bestuit van Overijsfel had bij de onzijdige Mogendheden, en dat
 eenige nadere verzekering van de Keizerin daaron-
 trent met de hoogste erkenenis zou wor-
 den ontvangen.

Bestuit van Gelderland. Gelderland drong op eene schriftelijke ver-
 klaring en verzekering aan de zijde van Rus-
 land ten waarborg der bezittingen van den
 Staat, zonder welke het afkeerig was van de
 verbindtenis, wenschende tevens bij de oude
 traktaten met de oorlogende Mogendheden te
 volharden.

Aanteekening van CAPPELEN TOT DE MARSCH. Jonkheer R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE
 MARSCH verkreeg aanteekening van zijn gevoe-
 len tegen dit besluit der provincie. „Hetzelvé
 was, in zijn oog, onbestaanbaar met de vaar-
 digheid, waarmede men in grasmaand het
 eerste voorstel eener gewapende onzijdigheid
 had aangenomen; het was onverantwoordelijk
 voor het volk, htwelk hij bevoegd rekende,
 om daarvan rekenschap te vragen; zulk een
 besluit van eene landprovincie zou elk verba-
 zen; geene vrees voor een verderflijken oor-
 log te lande kon toch hier wederhouden, en
 die voor een' oorlog met Engeland was onge-
 grond;

grond; evenwel was men, zoo het maar ernst was, genoegzaam in staat, om zich te redden, ja zelfs om den moed te koelen, bijaldien Engeland zou kunnen goedvinden de bezittingen van den Staat aan te randen; doch dat zou niet kunnen geschieden (1)."

Zeeland drong nog al op minnelijk bijleggen der verschillen met Engeland aan; vreesde den oorlog zonder in staat van verdediging te zijn; was bekommerd voor oost en west; verwachtte geen nut van de verbindtenis, omdat dezelve aan den Staat den regel niet zou verzekeren *vrij schip, vrij goed*, noch ook tegen het doorzoeken der schepen, hetwelk zich Engeland had aangematigd, zou behoeven. Men behoorde alzoo om zulk eene verklaring aan de oorlogende Mogendheden nog niet te denken.

Stad-en-Lande maakte geene de minste zwaarigheid in de toetreding en verklaring; maar wel de zeer gegronde bedenking, dat, hoezeer deze Staat aan niemand der oorlogende Mogendheden eenigen grond van ongenoegen had gegeven en in de stiptste onzijdigheid dacht te volharden, zoodat niemand eenige reden kon hebben, denzelven aan te vallen, zulks, indien dit evenwel kwam te gebeuren, ner-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Besluit
van Zee-
land.

Besluit
van Stad-
en-Lande.

(1) Jaarb. 1780. bl. 1025—1037.

J. nergens in zou kunnen worden gevonden dat
BOEK. in den haat wegens de toetreding tot de ge-
IV. wapende onzijdigheid, offchoon andere, ja wel
WOOFDST. geheel vreemde redenen daartoe mogten worden
1780. gebruikt; in welk laatste geval het regt van
 beroep op de bescherming bij de Bondge-
 nooten twijfelachtig zou kunnen gemaakt wor-
 den; — weshalve die provincie wenschte, dat
 men de Ministers zou magtigen, om, na de
 toetreding, alle mogelijke en gepaste middelen
 aan te wenden, ten einde van Hare Rusch-Kei-
 zerlijke Majesteit en de verdere Bondgenooten,
 zoo veel mogelijk, de noodige verzekering
 deswegens te erlangen, indien zij zelve van
 oordeel waren, dat zulks met eenige hoop,
 en zonder de Keizerinne te mishagen, zou
 kunnen geschieden.

Besluit van
 Utrecht.

Utrecht, eindelijk, oordeelde, dat de belan-
 gen van den Staat niet gedoogden toe te tre-
 den zonder betere verzekering en waarborg,
 waarop de Ministers nog alzins, schoon met
 de meeste bescheidenheid en omzigtigheid,
 behoorden aan te dringen (1).

Besluit van
 H. H. M.

Holland, Vriesland, Overijsfel en Stad-en-
 Lande alzoo voor de gave toetreding zijnde,
 werd door H. H. M. op den 20sten van slag-
 maand

(1) Jaarb. 1780. bl. 1038—1050. Deze respective
 besluiten waren van 19, 18, 26 en 27 Oct., 1, 3 en
 8 Nov.

maand bij de meerderheid van vier tegen drie gewesten dit besluit opgemaakt: „dat de gevolmagtigde Ministers zouden worden gemagtigd, om in naam van H. H. M. toe te treden tot de dubbelde overeenkomst van denzelfden inhoud tusſchen Hare Rusch-Keizerlijke Majesteit en Hunne Majesteiten de Koningen van Denemarken en Zweden, den 9den en 21ſten van hooimaand te Koppenhagen en te St. Petersburg geſloten en de afzonderlijke artikelen van dien; om de verplichtingen, daarbij vermeld, van wegens H. H. M. aan te nemen, tegen het genot van de voordeelen, daarbij bedongen; met uitdrukking, dat H. H. M., volgens de gronden, gelegd bij de verklaringen, van harentwege aan de oorlogende Mogendheden binnen den tijd van zes weken na den dag van dit besluit te doen, zich met opzigt tot de contrabande goederen zouden houden, aan hetgeen bedongen was bij de trakaten met de oorlogende Mogendheden, van 1650 met Spanje, dat van marine met Engeland van 1674 en dat van 1739 met Frankrijk, waarvan H. H. M. de ſchikking en bepaling der contrabande waren, als volkomen op het regt der natuur gegrond, onbepaald uitſtrekten.”

Bij het opmaken van dit besluit hadden de afgevaardigden der onderscheidene provinciën af-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. afzonderlijk gedrongen op de besluiten hunner zenders; die van Holland inzonderheid tegen de bepaling van zes weken tot het doen der verklaring aan de oorlogende Mogendheden; maar de afgevaardigde van Zeeland had be-

Tegen-
verklaring
van Zee-
land.

Verkla-
ring, zes
weken la-
ter, aan
de oorlo-
gende Mo-
gendheden
te doen.

weerd, dat volgens de Unie geene besluiten bij meerderheid mogten genomen worden tot het aangaan van conventiën, alliantiën of trak- taten, en, dien onverminderd het besluit ziende nemen, had hij zich daartegen verklaard, de gevolgen, die daaruit konden ontstaan, ter ver- antwoording der andere provinciën overlatende.

Onmiddellijk daarop werd in hetzelfde be- fogne, (want het was daarin en niet in de volle Vergadering van H. H. M., dat dit laatste besluit op het voorstel van Rusland werd genomen) de volgende verklaring, om binnen den tijd van zes weken aan de oorlogende Mo- gendheden gedaan te worden, vastgesteld.

„H. H. M. de Staten-Generaal der Veree- nigde Nederlanden, sedert het begin van den tegenwoordigen oorlog, niets zoo zeer ter harte nemende en met meer ernst verlangende, dan de volmaaktste en nauwkeurigste onzijdigheid tegen over de oorlogvoerende Mogendheden standvastig te onderhouden en te gelijk aan hunne wezenlijke en onvermijdelijke pligten te voldoen, door het verleenen van behoorlijke bescherming aan de wettige vaart en handel

hun-

hunner onderdanen, en door het beschermen der regten en vrijheden van hunne onzijdige vlag, hebben met het hoogste genoegen vernomen, dat het Hare Majesteit de Keizerin van geheel Rusland, steeds bezielde met de grootmoedigste gevoelens, welke den onsterflijken roem van hare glorieuse regering tot aan het laatste nageslacht zullen overbrengen, behaagd heeft, aan de Hoven der thans in oorlog zijnde Mogendheden te verklaren, dat, zoo zeer als Hoogstdezelve voornemens is, de striktste onzijdigheid in den tegenwoordigen oorlog in acht te nemen; zij even zeer besloten is, door de meest krachtige middelen de eer van de Russische vlag en de zekerheid van den handel en scheepvaart van hare onderdanen te handhaven, en niet toe te laten, dat daaraan door eene der oorlogende Mogendheden eenige krenking worde toegebracht. De gevoelens en oogmerken van H. H. M. korresponderen geheel en zijn ten eenemaal overeenkomende met de grondbeginsels, waarop de verklaring van H. K. M. is gebouwd, en H. H. M. aarfelen vervolgens niet, om, op het voetspoor van Hoogstgedachte Hare Majesteit, aan de oorlogende Mogendheden open te leggen de grondbeginselen, welke zij de concert met H. K. M. besloten zijn, altoos te volgen en vast te houden. Namelijk:

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1780.

„ 1°.

I. „1°. dat de schepen van onzijdige Mogendheden vrij zullen mogen varen van de eens haven na de andere, en op de kusten van de oorlogende Mogendheden;

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

„2°. dat de goederen van de onderdanen der oorlogende Mogendheden vrij zullen wezen in de schepen van de onzijdigen, met uitzondering alleen van de contrabande;

„3°. dat, met opzigt tot de contrabande, H. H. M. zich naauwkeurig zullen houden aan hetgeen bedongen is bij de traktaaten tusschen hen en de oorlogvoerende Mogendheden gesloten, en meer uitdruklijk met art. VI van het traktaat van marine met de kroon van Spanje van den 17den van wintermaand 1650, met art. III van hun traktaat van marine met de kroon van Groot-Brittannie van den 1sten van wintermaand 1674, en art. XVI van hun traktaat van commercie, navigatie en marine met de kroon van Frankrijk, den 21sten van wintermaand 1739 voor vijf en twintig jaren aangegaan, waarvan H. H. M. de schikkingen en bepalingen omtrent de contrabande waren, als gegrond op het regt van de natuur en der volken onbepaald uitstrekken;

„4°. dat geene andere plaats voor geblokkeerd zal worden gehouden, als die door gestationeerde schepen, van zoo nabij bezet is, dat men er zonder kennelijk gevaar niet kan inkomen;

„5°.

„5°. dat na de voorgeschrevene gronden regt gedaan zal worden over de wettigheid en onwettigheid der prijzen.

„H. H. M. vleijen zich, dat, gelijk de voorgemelde gronden het algemeen regt der onzijdige Mogendheden uitmaken, en bovendien gevestigd zijn op traktaten, welke, zonder de gemeene daad of het onderling toestemmen der verbindende partijen, nimmer wetiglijk vernietigd, veranderd of geschorst kunnen worden, de thans oorlogende Mogendheden aan de billijkheid van die gronden wel zullen gelieven toe te geven, en aan het Gemeenebest het regt doen, van deszelfs handeldrijvende onderdanen niet te verhinderen noch te storen in de vrije oefening van de regten, welke aan de vlag van eene onafhankelijke en onzijdige Mogendheid niet geweigerd kunnen worden.”

De afgevaardigde van Zeeland nam deze verklaring over en verzette zich vruchteloos tegen het, daartoe genomen, besluit.

Ten zelfden tijde achtte de Raadpen-
sionaris voegzaam, mededeeling te doen van
eenen brief der gevolmagtigde Ministers van
den 14den van herfstmaand, strekkende ter
voortelling van geschenken, die bij de uit-
wisseling van de ratificatiën zouden behooren
gedaan te worden aan den Graaf VAN PANIN,
den Graaf OSTERMAN en den Staatsraad BAKU-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Raadple-
ning over
geschen-
ken bij de
ratificatie.

DEEL III.

I i

NIN,

I. NIN, die onomkoopbaar voor de Engelschen
 BOEK. was geweest, voorts voor nog een' Staats-
 IV. raad, twee Hofraden en mindere Officianten,
 HOOFDST. in het bepalen van welke geschenken men niet
 1780. zuinig zou moeten bevonden worden. — Ook
 hierop viel een besluit, welks uitvoering op
 ruim zestig duizend guldens zou hebben
 beloopen, doch waaromtrent nog een nader
 besluit genomen werd op den 4den van winter-
 maand, onder tegenverklaring van Zeeland (1).

Uit de brieven van den Resident DE SWART was
 duidelijk genoeg gebleken, hoe zeer de Engel-
 schen gewerkt hadden, om dezen Staat buiten de
 gewapende onzijdigheid te doen houden, ja zelfs
 dat men in een grooten Raad van het Engelsch
 Ministerie reeds in overweging had genomen,
 om denzelven den oorlog aan te doen, ingeval
 het voorstel der Keizerin alhier gaaf werd aan-
 genomen. De Staten van Zeeland hadden dit
 even zeer vooruit gezien, blijkens hunne raad-
 slagen en tegenverklaringen. Ook hetzelfde
 was door den Gezant VAN WELDEREN bij aan-
 houdendheid aan den Raadpensionaris mede-
 gedeeld in geheime berigten, ten einde daar-
 van met alle behoedzaamheid gebruik te ma-
 ken: doch hiervan wordt geen gewag in het
 re-

(1) Regist. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780.
 20 Nov. en 4 Dec.

register der geheime besluiten van H. H. M. I.
gevonden, zoo als de Raadpensionaris meer- BOEK.
malen zijne geheime berigten achter hield, IV.
wanneer hij derzelver mededeeling niet raad- HOOFDST.
zaam vond (1). 1780.

Op den 21sten van grasmaand had VAN WEL- Waarschuwingen van VAN WELDEREN reeds stellig verzekerd: „dat sommige Leden van den Kabinetsraad, die bij Lord STORMONT was gehouden (2), geoordeeld hadden, dat, ingeval de Republiek eene verbindtenis met Rusland wilde maken op de gronden in de verklaring van dat Hof vervat, Engeland den oorlog moest verklaren, eer die verbindtenis tot stand kwam; voor reden van hun oordeel gevende, dat deze Staat geene genoegzame vloot in zee kon brengen, en voor de Oost- of Westindiën in geen' voldoende staat van tegenweer was.” Hij wist evenwel niet, — zoo als hij den 2den van bloeimaand schreef, — hoe ver het geheele Kabinet en de Koning reeds gekomen was, maar in één punt was het Kabinet eenparig geweest, om de voorgeslagene verbindtenis met Rusland niet tot stand te laten komen; en ook om het eerste konvooi, dat uit de Republiek zou zellen, zeer ernstig aan te vallen. — Lord STORMONT, —
ZOO

(1) Zie, bij voorbeeld, het geval met de Amerikaansche gemagtigden boven bl. 125.

(2) Zie boven bl. 477.

I. zoo berigtete hij al verder, — had den Heer
 BOEK. YORKE aangefchreven: „om aan de Leden der
 IV. Regering alhier op de meest vriendelijke wijze
 HOOFDST. voor te houden, dat, indien de Republiek de-
 1780. zelfde verklaring als Rusland wilde doen, zulks
 in Engeland aangezien zou moeten worden, als
 of de Republiek onvriendelijk geneigd was,
 schoon zij verbindtenissen had, uit hoofde van
 welke zij genoodzaakt was Engeland bij te
 staan, en terwijl men van den kant van Engeland
 wenschte de oude commercie en vriendschap
 op te houden.” — Men verlangde in de daad
 middelen te vinden, om eene breuk tuschen
 zulke oude Bondgenooten te voorkomen, — dus
 schreef hij den 1sten van herfstmaand; — ook
 was de Koning met alle de Leden van zijn Minis-
 terie van hetzelfde gevoelen, om zulks zoo lang
 mogelijk te vermijden; maar niet te min stond
 het besluit vast, om niet stil te zitten, ingeval
 de Staat eene vloot gebruikte, om den vijand
 van Engeland in staat te stellen, den oorlog voort
 te zetten, of wel eene verklaring deed op den voet
 van Rusland. Men dacht in Engeland niet, dat
 Rusland den waarborg, welken de Staat voorloo-
 pig vroeg, zou toestaan, maar ook dat dit den-
 zelve niet zou wederhouden het verbond aan te
 gaan. Ook had men er berigten, dat de Holland-
 sche specerijeilanden in drie maanden veroverd
 konden worden; terwijl men zich van de vrien-
 de-

delijke neigingen der Keizerin van Rusland wel verzekerd hield. — Vruchteloos waren, — schreef hij den 22sten, — alle zijne aanzoeken geweest om eenige gunst voor dezen Staat; doch men had hem van verre te verstaan gegeven, dat, zoo de Staat eenige openingen deed, men wel halfweg te gemoet zou komen, waaromtrent YORKE reeds volkomen was gelast. — De Gezant HARRIS had zijn Hof stellig verzekerd van de vriendschapsbetuigingen der Keizerin omtrent Engeland. Ook had men in Engeland berigt ontvangen, dat de Hertog DE LA VAUGUION alhier zich sterk maakte, van de breuk met Engeland te zullen bewerken, maar dat men in het Kabinet van Versailles niet eenparig was geweest, of zulk eene breuk, op zich zelve, al of niet voordeelig voor Frankrijk zijn zou, doch wel daarin, dat zulks strekken zou, om den invloed van Zijne Doorluchtige Hoogheid te krenken. — Eindelijk had men, — dit was het berigt van den 20sten van wijnmaand, — eene besliste partij genomen, dat, namelijk, het konvooijeren naar de havens van de Mogendheden in oorlog met Engeland, of het overstappen van den gevraagden waarborg aan Rusland, van eene vredebreuk zou gevolgd worden, terwijl men zich nog altijd met de persoonlijke

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

ge-

I. genegenheid van de Keizerin van Rusland bleef vleijen (1).

BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Bij zulke stellige voornemens was het Englands blijkbaar belang tot eene openbare breuk met dezen Staat te komen, bevorens dezelve eene verklaring, als die van Rusland, zou hebben gedaan, ten einde denzelfen alle genot van de gewapende onzijdigheid te doen verliezen; en tevens eenige vertoonbare reden voor eene oorlogsverklaring te vinden, zonder dat daarin van die verbindtenis behoefde gewaagd te worden. De tijdsbepaling van zes weken tot het doen der verklaring, na dezelve alreeds bepaald en het besluit tot het gaaf toetreden alhier genomen te hebben, verleende daartoe, hoogst onbedacht aan deze zijde, eene genoegzame ruimte, en het geval tevens, welk ons thans te vermelden staat, de schoonste gelegenheid.

Kennisgeving door Z. H. aan H. H. M. wegens de aanhouding van den Heer LAURENS met zijne papieren.

Op den 20sten van wijnmaand gaf Zijne Hoogheid aan de afgevaardigden van H. H. M. tot de buitenlandsche zaken kennis, dat de Ambassadeur van Engeland voor eenige dagen hem, uit naam des Konings, had ter hand gesteld eenige stukken, gevonden onder de papieren van den gewezen Voorzitter van het Amerikaansch kongres H. LAURENS, thans staats.

(1) Bijlagen tot de *Memoriën van RENDORP* achter D. I. Bijlage c.

staatsgevangen te Londen, welker inhoud Z. H. I. het van zijnen pligt had geacht aan H. E. M. BOEK. mede te deelen, met verzoek, om daarvan IV. op de secreteste wijze aan de Heeren Staten, HOOFDST. 1780. hunne zenders, kennis te geven; zelve daarbij betuigende, nimmer iets gehoord te hebben van eenige gehoudene raadplegingen, veel min gegevene magt, om een traktaat met de Noord-Amerikanen aan te gaan.

Het voornaamste dier stukken was, namelijk, dat ontwerp eens verbonds van handel, Inhoud dier papieren. hetwelk in naam van Burgemeesteren van Amsterdam, voor twee jaren reeds, was voorbereid; met eenen naderen brief daarover van J. DE NEUFVILLE van den 28sten van hooimaand des vorigen jaars, waarvan wij reeds gewag maakten (1), en waarbij nog kwamen twee naschriften, het eene nopens zeker ontwerp, door den Kolonel DIRCKS aangeboden, het andere ter verzekering, dat de aandrang van den Engelschen Gezant om bijstand van dezen Staat geen gevolg zou hebben. — Voorts bestonden zij in vijf brieven van staatkundigen inhoud. Een brief van S. W. STOKTON, gewezen Secretaris eener Amerikaansche kommissie, te Amsterdam aan den Eerw.

J.

(1) Zie boven bl. 122—132.

- I. J. WHITERSPOON D. D., Lid van het kongres, geschreven den 14den van grasmaand 1779, BOEK.
- IV. strekte eeniglijk, om den staatkundigen staat HOOFDST.
1780. der zaken alhier te vermelden. „Het karakter en de denkwijze van DE NEUFVILLE werden daarin zeer geprezen; de invloed van Amsterdam op de Staten der vereenigde provinciën hoog opgegeven; de moeite der Patriotsche partij in Holland tegen de oogmerken van den Prins vermeld; de invloed van Engeland op 's Lands besluiten door begunstiging van den Stadhouder verzekerd; de afhankelijkheid van de min voorname provinciën van denzelven beklaagd; en het gevolg van het nadruklijk gedrag van Frankrijk omtrent de Hollandsche schepen hoog geroemd.” — Een tweede brief was van den Kolonel J. G. DIRCKS uit Philadelphia van den 13den van wintermaand aan den Heer LAURENS, strekkende: „om hem te verwijzen aan de Heeren H. HOOFT DSZ., Oud-Burgemeester, D. HOOFT DSZ., Secretaris, en VAN BERCKEL, Pensionaris van Amsterdam, benevens de Baronnen VAN DER CAPELLEN, ten einde wel onderrigt te worden, wie de vrienden der Amerikanen alhier waren.” — De derde brief was van zekeren A. GILLON, den 1sten van lentemaand dezes jaars geschreven, aan J. RUTLEDGE, Bevelhebber in den Staat van Zuid-Carolina, over de mislukking zijner poging, om

om twee of meer oorlogschepen alhier of in Frankrijk te laten bouwen of te koopen, en zijn voornemen om nu het geld te besteden aan genoegzaam scheepstuig voor drie fregatten, uitgezonderd oorlogstuig, welk hij nog niet wist, of wel zou gelukken. Het overige geld zou hij gebruiken, om linnen, schoenen en kousen voor soldaten te koopen, welk alles hij zoo spoedig mogelijk naar St. Eustatius op verscheidene bodems zou afzenden, van waar RUTLEDGE het naar welgevallen zou kunnen ontbieden. Voorts liep deze brief over de Amerikaansche geldmiddelen, die alhier door ruime leeningen zouden ondersteund worden, indien men daartoe regtstreeks eenen gemagtigden van het kongres wilde zenden, en wel den Heer LAURENS zelven. — De twee laatste waren brieven van den Baron VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL (1). In den eenen van den 28sten van grasmaand 1778, zonder opschrift, betuigde de schrijver zijne vroege en vurige deelneming aan de zaak der Noord-Amerikanen, zijne vreugde over den voorspoed hunner wapenen en over hun verbond met Frankrijk; daarna gewaagde hij van zijn advies omtrent de Schotsche brigade (2) en van

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

(1) Beide hielden zij aan B. FRANKLIN. — Misf. van gedep. ter dagv.

(2) Zie boven bl. 67.

I. zijne vertaling van het werk van PRICE, met
 BOEK. bijvoeging eener voorrede, waarin alles was
 IV. bijeengebragt, wat LOCKE, HUTCHESON, BURGH
 HOOFDST. en hij zelf, aan wien hij schreef, in zijne
 1780. brieven aan den Gouverneur SHERLEY het meest
 aangelegen over de regten van het volk,
 de volkplantingen, de toenmalige zamenstel-
 ling van het Britsch Parlement, en den staat
 van het Huis der Gemeente, gezegd hadden;
 hij kwam voorts op zijne ongelegenheden ter
 zake der Drostendiensten, noemde zijne leefwijze
 ondragelijk, als, zonder den minsten bijstand,
 eene oppositie sedert zes jaren staande houdende,
 welke bevorens in dit land onbekend was; en
 verklaarde, dat hij hetzelfde gaarne zou verlaten
 om der Amerikaansche vrijheid, als de zaak der
 menschheid zelve, te komen dienen, ingeval
 hij niet door vrouw en kind werd weder-
 houden; dit nu niet vermogende, diende hij
 van zijnen raad, om alhier geldleeningen te
 openen, welke de renteniers konden bewegen
 om hunne fondsen in Engeland te verkoopen,
 waartoe hij zijne vrienden alzins zou aanraden.—
 In den anderen brief, van den 6den van herfst-
 maand daaraanvolgende, beklagt de schrijver
 zich, nog zeer weinig vertrouwen te vinden
 voor de Amerikaansche fondsen, en zelfs wan-
 trouwen aan te treffen op den moed en het
 vermogen van het kongres, weshalve hij wel
 wensch-

wenschte, dat men in Amerika tafereelen ophing van de heldendaden der Nederlanders in den afval van Spanje (1).

De Heer H. LAURENS herwaarts, met alle deze stukken bij zich te scheep gegaan, was op de hoogte van New-Foundland door een Engelsch fregat ontmoet, en had wel, op het zien afkomen eener gewapende boot, de doos, waarin zij waren, in zee geworpen, maar het lood, daaraan gehecht, niet zwaar genoeg zijnde om de doos te doen zinken, was dezelfde opgevischt. Hij zelf werd, als van hoog verraad verdacht te houden, in den Tower geplaatst, doch scheen zich min over zijnen persoon, dan over deze papieren, te ontrusten.

De afgevaardigden der gewesten bedankten Zijne Hoogheid voor derzelver mededeeling en verklaarden alle, van de voorschrevene onderhandelingen, even min als Z. H., eenige de minste kennis te hebben; voorts namen zij afschriften daarvan over voor hunne zenders, waaroimtrent hun nogmaal de bekwaamste en secreetste wijze werd aanbevolen (2).

Ten zelfden dage deed de Stadhouder gelijke mededeeling, doch met uitzondering der brie-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

(1) Jaarb. 1780. bl. 160—206.

(2) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780. 20 Oct.

I. brieven van VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, en zonder op eenige geheimhouding te dringen, in de Vergadering van Holland, ten einde daarop mogt worden besloten, zoo als derzelver hooge wijsheid zou oordeelen te behooren. — Na dankbetuiging voor de aanhoudende blijken van Zijner Hoogheids huisvaderlijke zorg en waakzaamheid voor de belangen van den Staat, werd terstond besloten, een afschrift der overgelegde papieren te zenden aan Burgemeesteren en Regeerders van Amsterdam, om H. E. Gr. M. daarop ten spoedigste te dienen van berigt (1).

Dezelfde kennisgeving en het besluit bij Holland.

De afgevaardigden van Amsterdam verwittigden hunne zenders onverwijld van dit voorval, waarbij Burgemeester TEMMINCK aan den voorzittenden Burgemeester voorsloeg, of het niet noodig zou zijn, den Heer VAN BERCKEL terug te roepen, ten einde den Raad in het opstellen van het gevorderd berigt behulpzaam te zijn; en, daarop geen antwoord ontvangende, oordeelden de afgevaardigden zelve het al even noodig, dien Heer naar Amsterdam te zenden, als denzelven geenen dag uit de Vergadering van Holland te misfen, als hetwelk waarschijnlijk stof tot ongunstige opvatting zou geven.

Vijf

(1) Ref. van Holl. 1780. 20 Oct.

M. E. F. VAN BERCKEL
Pensionaris der Stad
Amsterdam.

te Amsterdam, by E. Maaskamp.

Vijf dagen later kwam reeds het gevraagd bericht van Burgemeesteren en Raden ter Vergadering. Hetzelve was door VAN BERCKEL opgesteld (1) en hoofdzakelijk van dezen inhoud. „Het was bekend, dat in 1778 van wegens Engeland met Noord-Amerika was gehandeld over een vergelijk; alsmede dat Amerika met Frankrijk een verdedigingsverbond en een traktaat van handel had gesloten, terwijl de naarijver van andere volkeren in den handel steeds in het oog liep, en dien van dezen Staat aan afbreuk bloot stelde. Zoo lang Noord-Amerika niet algemeen en ook door dezen Staat niet was erkend voor onafhankelijk, had geen voorstel wegens eenig handelstraktaat door Amsterdam of eenig ander Lid der hooge Regering kunnen gedaan worden, en had alzoo, ter voorkoming van uitsluitende traktaaten met andere Mogendheden, niets dan voorbereidend en onder de hand kunnen geschieden, ten einde daarvan dan eerst gebruik te maken, wanneer de zaak tot die rijpheid zou gekomen zijn, dat men daarvan eene staatsoverweging, door middel van een stedelijk voorstel of anderzins, zou hebben kunnen maken. Regenten van voorname koopsteden, tevens integrerende Leden van de Sou-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Het be-
rigt van
Amster-
dam daar-
op.

ver-

(1) RENDORF Mem. D. I. bl. 94.

I. vereiniteit zijnde, zouden hunnen pligt, zoo
 BOEK. ten aanzien hunner ingezetenen als der gemeene
 IV. zaak, zeer kwalijk betrachten, indien zij geen
 HOOFDST. gebruik maakten van alle de, zich aanbiedende,
 1780. gelegenheden, om beider wezenlijke belangen
 te bevorderen. Ter kennisfe nu van Burge-
 meesteren gekomen zijnde, dat door een
 Kommissaris van het kongres eenige opening
 was gedaan aan een Nederlandsch koopman te
 Amsterdam, wegens de genegenheid om over
 eenige handelbetrekkingen met de Republiek
 overeen te komen, hadden dezelve wel be-
 grepen, dat daarvan nog geen voorstel bij de
 Staten zou kunnen geschieden, maar dat het
 van hunnen onvermijdelijken pligt was, van
 die opening zulk een gebruik te maken, als de
 staat der zaken veroorloofde en in hun ver-
 mogen was; hetwelk geweest was, zoo veel
 hoop te geven, als Burgemeesteren ten zijnen
 tijde zouden kunnen vervullen, en zoo veel te
 vorderen, als door of van wegens het kongres
 kon worden toegezegd, welk laatste de be-
 lofte was geweest, om bij de toenmalige on-
 derhandelingen met Engeland geene uitluitin-
 gen ten nadeele der Republiek te maken,
 waartegen van deze zijde beloofd was, in de
 staatsoverleggingen, die over een handeltrak-
 taat tusfchen H. H. M. en de Vereenigde
 Staten van Noord-Amerika zouden mogen onder-

dernomen worden, alle hunne vermogens in het werk te stellen, om, nadat de onafhankelijkheid van Noord-Amerika door Engeland zou erkend zijn, alsdan de vaart en handel tusschen de wederzijdsche Staten op den voordeeligsten voet te doen stellen; waarvan dan het natuurlijk gevolg een ontwerp van zoodanig een traktaat was geweest, waarin men waarschijnlijk kon denken, dat de wederzijdsche Souvereinen alsdan zouden kunnen treden. — Deze begrippen, die den handel van de geheele Republiek hadden bedoeld; die ook niemand konden krenken, daar het eeniglijk een ontwerp betrof, tot welks voordragt geen Lid der hooge Regering eenige magtiging van nooden had, hadden Burgemeesteren bewogen, om hunnen oudsten Pensionaris te gelasten, uit hunnen naam aan den Amerikaanschen gelastigden de bewuste verklaring te doen, zijnde dan ook door den Pensionaris, met hunne voorkennis, de bovengemelde Amsterdamsche koopman gebruikt, om de gedachte onderhandelingen aan te houden en een ontwerp van een handelverdrag met den gelastigden te maken, hetwelk, zoodra de erkenenis der onafhankelijkheid daar zou mogen zijn, tot een voorwerp van overweging aan H. E. Gr. M. door de Regering van Amsterdam zou kunnen worden voorgesteld. — Dit nu, alles zijnde, wat
door

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. door Burgemeesteren en derzelver Minister hierin was verrigt en bepaald, zou waarschijnlijk wel moeten vervelen [dit was het eigen woord] aan die Mogendheden, die op den handel dezer landen geen goed oog hadden, maar men kon zich met geen grond voorstellen, dat dit gedrag aan de Leden van H. E. Gr. M. Vergadering zou kunnen voorkomen als eene partikuliere korrespondentie en geheime negotiatie, die met de belangen van den Staat niet bestaanbaar zou zijn. — Wegens de verdere bijlagen en briefwisselingen, waarin men, blijkens de onderteeeningen, geen het minste deel had, en waartoe de gedane verklaring van den Pensionaris geene de allerminste betrekking had, kon door Burgemeesteren geen berigt gegeven worden. Men meende alzoo te mogen verwachten, dat H. E. Gr. M. geene zwaarigheid zouden maken, ten spoedigste te verklaren, van met dit berigt volkomen genoeg te nemen; waarop men des te meer moest aanhouden, om dat reeds ter kennisfe waren gekomen verscheidene geruchten wegens dit geval, waaraan een Lid van Staat niet behoorde te worden blootgesteld, en waarvan men den nadeeligen invloed niet zou kunnen nalaten, door alle gepaste wegen en middelen, krachtdadiglijk tegen te gaan (1)."

Ter-

(1) Ref. van Holl. 1780. 25 Oct. — Jaarb. 1781. bl. 206.

Terwijl dit berigt tot nader onderzoek bij Holland was gesteld, werd hetzelfde, benevens het besluit, waarbij men zulks had gevraagd, ter kennisse gebragt van het secreet besogne van H. H. M., alwaar het, onder verzoek van geheime behandeling, aan de afgevaardigden der andere provinciën bij afschrift werd overgegeven, om ter kennisse hunner zenders te worden gebragt (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Dit berigt
ter kennis
van H.
H. M. ge-
bragt.

Het verslag op hetzelfde ter Vergadering van Holland, op den 3den van slagtmaand gedaan, strekte ter verklaringe: „dat H. E. Gr. M. ten eenemaal afkeurden al hetgeen door Burgemeesteren en Regeerders van Amsterdam in deze zaak was verrigt, al hetzelfde voor rekening dier Heeren overlatende;” en om voorts een kommisforiaal besogne te bepalen: „ten einde te overwegen, wat verder zou behooren beraamd en vastgesteld te worden, om dergelijke ondernemingen van één Lid der hooge Regering voor het vervolg te voorkomen en tegen te gaan (2).”

Raadple-
ging over
hetzelfde
bij Hol-
land.

De Ridderfchap, Delft, Leijden en Gouda hadden voornamelijk tot deze voordragt aanleiding gegeven door er vooruit te komen: dat

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780. 27 Oct.

(2) Ref. van Holl. 1780. 3 Nov.

I. „dat het gedrag van Amsterdam niet zou zijn geweest overeen te brengen met de orde der

BOEK. IV. Regering, en niets minder dan strookende
HOOFDST. met de onverdeelde souvereiniteit, door dien
1780. geen Lid derzelve zich mogt aanmatigen de

bevoegdheid, om met Ministers van vreemde Mogendheden te handelen of in eenige onderhandeling te treden over zaken, de geheele Republiek in het algemeen betreffende; dat de registers der vorige eeuw, en wel van den 2den van oogstmaand 1653 en den 28sten van slagstmaand 1662, blijk droegen van den ernst, waarmede de voorouders omtrent dusdanige ondernemingen waren werkzaam geweest; dat men wel aan de Leden niet wilde betwisten de magt, om voorstellen tot het aangaan van verbindtenissen te doen, maar dat dit hemelsbreed verschildte van de bevoegdheid, om voorloopige en voorbereidende overleggingen met vreemde Ministers te houden, ontwerpen van verbindtenissen te maken, en allen invloed toe te zeggen, om ze in de Staatsvergaderingen, wanneer het er toe kwam, te doen aannemen."

Rotterdam wenschte: „dat de zaak voor afgedaan kon worden gehouden, dewijl Engeland, na het besluit van den 20sten van wijnstmaand, waarvan reeds opening was gegeven aan H. H. M., er geen misnoegen over zou kunnen opvatten; en men voor oneensgezindheid

heid en verregaande verwijdering onder de Leden vreesde, hetwelk men thans vooral moest vermijden.”

Dordrecht en Haarlem alleen lieten zich in den zin van Amsterdam hooren, met welks berigten, naar derzelver oordeel, volkomen genoeg zou kunnen nemen, omdat toch zoo wel de onzijdigheid als het voordeel van den handel der Republiek in alles was in het oog gehouden (1).

Terwijl het ingebragt verslag bij Holland nog in beraad hing, tot dat alle de Leden der Vergadering van H. E. Gr. M. daarop zouden gelast zijn, stelde de Engelsche Gezant aan den Voorzitter van H. H. M. eene memorie ter hand, waarin hij, hoofdzakelijk, deze taal voerde: „de Koning, mijn meester, heeft, gedurende zijne gansche regering, het verlangen getoond, om de verbindtenis van meer dan eene eeuw tusfchen zijne kroon en het Gemeenebest te onderhouden. De natuurlijke vijand van beide beproeft alles om dezelve te verbreken, en slaagt daarin sedert eenigen tijd maar al te zeer, wordende door eene factie ondersteund, die het Gemeenebest tracht te overheerschen, en het algemeen belang altijd aan bijzondere inzigten wil opofferen. De Koning heeft

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Memorie
van den
Engel-
schen Ge-
zant.

(1) Misf. van Gedep. ter dagv.

I. heeft zich verwonderd over de geringe uitwerking zijner herhaalde inroeping van onderstand, door de traktaten bepaald, en van de klagten zijns Gezants over de dagelijksche inbreuken op de plegtigste verbindtenissen. 's Konings gematigdheid heeft dit toegegeschreven aan de kunstenaarijen eener overheerschende kabaal, en wil zich nog overreden, dat de regtvaardigheid en wijsheid H. H. M. zullen doen vervullen de bestaande verbindtenissen en Hen het stelsel hunner vaderen doen onderhouden, waarvan het antwoord op deze verklaring de proef zal zijn. Sedert lang heeft de Koning tallooze blijken gehad van de gevaarlijke oogmerken van eene toomelooze partij; maar de papieren van den Heer LAURENS, zoogenaamd Voorzitter van het voorgewend kongres, hebben een komplot ontdekt, zonder voorbeeld in de jaarboeken van het Gemeenebest. Het blijkt uit die papieren, dat de Heeren van Amsterdam reeds van oogstmaand 1778 eene heimelijke verstandhouding hebben aangevangen met de Amerikaansche wederspannelingen, en dat door hen berigtschriften en volmagten zijn afgegeven omtrent het sluiten van een onverbrekelijk verbond van vriendschap met die rebellen, de onderdanen van een' Souverein, met wien de Republiek verbonden is door de naauwtebanden. De aanleggers van dat komplot denken

DOEK.

IV.

HOOFDST.

1780.

ken niet eens om dit te ontkennen, maar erkennen het en trachten het, vruchteloos, te regtvaardigen. In deze omstandigheden vordert de Koning van H. H. M. eene uitdrukkelijke afkeuring van een gedrag zoo onregelmatig als strijdig met de heiligste verbindtenissen en met de grondwetten van den Bataafschen Staat. De Koning vordert tevens eene vaardige voldoening, evenredig aan de belediging en eene voorbeeldige straf van den Pensionaris VAN BERCKEL en zijne medepligtigen, als verstoorders der algemeene rust en schenners van de wet der volken. Z. M. verzekert zich, dat het antwoord van H. H. M. hierop zal zijn spoedig en alzins voldoende: doch bijaldien H. H. M. eenen zoo regtvaardigen eisch mogen weigeren of te leur stellen door een stilzwijgen, hetgeen voor weigering zal worden gehouden, zal de Koning het Gemeenebest zelf beschouwen, als aanslagen goedkeurende, welke hetzelfde weigert af te keuren en te straffen; en zich daarna genoodzaakt zien de maatregelen te nemen, welke zijne waardigheid en de wezenlijke belangen zijner volkeren vorderen (1)."

De ruwe toon, de onbescheidene woorden en onbevoegde eischen van deze memorie, die men

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Aanmerkingen
daarop.

(1) Ref. Gen. 1780. 10 Nov.

I. men nog wel wilde weten, dat de Ridder
 BOEK. YORKE alzoo woordelijk van zijn Hof had ont-
 IV. vangen (1), en welke het beneden de waardig-
 HOOFDST. heid van den Souverein had mogen geacht wor-
 1780. den, om ze alzoo van eenen Ambassadeur aan te
 nemen, konden maar al te duidelijk doen blij-
 ken, dat het den Engelschen thans minder
 om voldoening, dan om een openbaar voor-
 wendsel tot eene oorlogsverklaring te doen
 was; hetwelk evenwel de oogen der genen
 nog niet opende, die zich zulks van Enge-
 lands zijde niet konden verbeelden, noch ook den
 mond stopte der zulken, die de staatkundige
 onmogelijkheid daarvan stoutelijk beweerden, on-
 danks de Graaf VAN WELDEREN berigtete: „dat
 hij meende wel onderrigt te zijn, dat, zoo er
 geen voldoende besluit genomen werd te dezer
 zake, de oorlog bepaald was, en geloofde, dat
 men hierop wel staat kon maken (2).” — De me-
 morie werd overgenomen voor de provinciën.

Besluit
 van Hol-
 land op
 de zaak
 van Am-
 sterdam.

De Staten van Holland bragten op den 23sten
 van slagtmaand het uitgebragt verslag op de
 mededeeling van Z. H. ten besluite, met uit-
 lating der woorden *al hetzelfde voor rekening*
der daarbij gemelde Heeren overlatende: doch
 met bijvoeging van den last aan den Raad-
 pensionaris, om van dit besluit aan den En-
 gel-

(1) RENDORP's Memoriën D. I. bl. 106.

(2) RENDORP's Mem. D. I. Bijlage C. 10 Nov.

gelschen Gezant mededeeling te doen; terwijl tevens hiervan in het geheim besogne van H. H. M. zou worden kennis gegeven.

Wegens Amsterdam werd daartegen het afschrift eens besluits der Vroedschap van den 21sten aangeteekend, strekkende ten betooge: „dat het berigt van Burgemeesteren verkeerd was beschouwd, zijnde in de daad alle for mele negotiatie verwezen aan H. H. M. zelve, en slechts van een bloot ontwerp van handelverbond gesproken, en noch in den naam van H. H. M., noch in dien van H. E. Gr. M., noch van iemand anders gehandeld; weshalve er geene stof tot goedkeuring of afkeuring werd gevonden, gelijk het geheel ontwerp in den tijd alleen een voorwerp van overweginge had kunnen zijn; terwijl zulk eene afkeuring te meer ten nadeele der Regering zou strekken, door de toevoeging van de overlating van het verrigte voor rekening van Burgemeesteren, als ware zulks eene ontzegging van bescherming tegen de mogelijke feitelijkheden van het Engelsche Hof; dat hetzelfde verkeerde licht, waarin men het berigt van Burgemeesteren had gesteld, al mede bleek uit het aanbevolen onderzoek naar middelen, om dergelijke ondernemingen voor het toekomstende te voorkomen en tegen te gaan, zijnde het maken van een ontwerp geene on-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Aanteekening van de Vroedschap van Amster-
dam.

I. derneming, en uit eigen aard voor de mede-
 BOEK. werking van alle Leden ongeschikt, die alleen
 IV. bij de overweging daarvan zouden te pas ko-
 HOOFDST. men, wanneer het om de daartelling zelve te doen
 1780. was; weshalve de achtbare Raad bij zulk een be-
 sluit aan zich behield, zoodanige krachtige mid-
 delen in het werk te stellen, waardoor derge-
 lijke maatregelen konden worden tegengegaan,
 en de eer en het wettig gezag der regenten,
 mitsgaders de regten en belangen van de inge-
 zeten en dezer stad, na behooren zouden kun-
 nen worden gehandhaafd."

Haarlem verklaarde: „in het genomen besluit
 niet verder te hebben toegestemd, dan om
 door afkeuring een bewijs te geven, dat de
 onderhandelingen buiten kennis en medewer-
 king van H. H. M. waren gehouden en nu
 ook niet waren aangenomen; maar van alle
 verdere behandeling dezer zaak te hebben wil-
 len afzien ter voorkoming van oneensgezind-
 heid tusschen de Leden en als niet gepast,
 vooral voor den toenmaligen tijd."

De afgevaardigden van Amsterdam verzet-
 teden zich tegen het nemen van het besluit
 bij meerderheid. — De Heeren van de Ridder-
 schap en alle de overige steden behielden zich
 tegenaanteekeningen voor.

Medede-
 ling van
 het besluit
 van Hol-
 land aan
 YORKE.

De Raadpensionaris zond den volgende
 dag een afschrift van het besluit aan den Rid-
 der

der YORKE, zich over deze toezending ver- I.
 schoonnende wegens den postdag, op welken BOEK.
 hij den Gezant niet had durven ophouden of IV.
 bij zich verzoeken. Daags daaraan ontving NOEDST.
 hij antwoord: „dat niets den Gezant zou ver- 1780.
 hinderd hebben tot hem te komen, indien dit
 den Raadpensionaris of gelegen of aangenaam
 was geweest; dat hij het besluit reeds had
 weggezonden en zich verzekerd hield, dat de
 Koning met genoegen de afkeuring des Sou-
 vereins zou vernemen van eene zoo hatelijke
 als gevaarlijke kunstgreep, en wel zoo veel te
 meer, als Z. M. daaruit het gevolg zou trek-
 ken, dat de Staten de schuldigen zouden doen
 vervolgen en de voldoening geven, welke
 Z. M. van H. H. M. had gevorderd (1).”

Het besluit van Holland, op den 27sten van Verkla-
 slagtmaand in het gewoon besogne van H. H. ringen de
 M. medegedeeld, werd gevolgd door de ver- andere
 klaring der afgevaardigden van Gelderland, Provinc.
 Utrecht en Overijsfel: „dat zij gemagtigd wa-
 ren, om, met overleg van Zijne Hoogheid en
 van de verdere Bondgenooten, zoodanige schik-
 kingen te maken, als waardoor aan het Hof
 van Engeland alle verzekering zou worden aan-
 geboden, dat de stukken, door Zijne Hoogheid
 op

(1) Ref. van Holl. 1780. 29 Nov.

I. op den 20sten van wijnmaand overgeleverd,
 BOEK. buiten kennis van H. H. M. waren ingerigt;
 IV. en dat dus al hetgeen in dezen was voorge-
 NOODST. vallen, als onwettig en van geene waarde werd
 1780. aangezien en beschouwd, mitsgaders hetzelfde
 alzins af te keuren." — De Heeren van Vries-
 land, en Stad-en-Lande betuigd hebbende zich
 hiermede volkomen te vereenigen, werd goed-
 gevonden te verklaren: „dat H. H. M. niets
 meer verlangende en steeds gezind zijnde, om
 de goede verstandhouding met Zijne Groot-
 Brittannische Majesteit door alle voegzame mid-
 delen meer en meer aan te kweeken, nooit
 eenige aanleiding gegeven hadden, waaruit wet-
 tig getrokken zou kunnen worden eenige de
 minste erkenenis van de onafhankelijkheid der
 Noord-Amerikaansche koloniën; dat zij ook
 nimmer eenige raadpleging hadden gehouden,
 veel min eenige magt gegeven, om met dezelve
 in onderhandeling te treden over het regelen
 van eenig traktaat, conventie of alliantie hoe
 ook genaamd; en dat H. H. M. voorts niet
 aarfelden te verklaren, dat zij ten eenemaal
 afkeurden hetgeen door Heeren Burgemeesters
 en Regeerders der stad Amsterdam, of door
 wie het ook zou mogen wezen, kon gedaan
 zijn, hetgeen strijden zou tegen bovenge-
 melde verklaring; wordende de Griffier FAGEL
 ver-

verzocht van dit besluit aan den Ridder YORKE kennis te geven." — De afgevaardigde van Zeeland had gewenscht, dat dit besluit nog eenige dagen wierd uitgesteld, wachtende eerstdaags den last zijner zenders, en verzerende zich daarom tegen hetzelfde, hetwelk hij echter voor de zijnen overnam (1).

Op den 7den van wintermaand bragt de afgevaardigde van Zeeland het gevoelen zijner zenders ter tafel, strekkende, om zich volkomen te vereenigen met dat van H. H. M., en het daartegen aangeteekende weg te nemen; maar tevens om aan te dringen, dat ten spoedigste ter Generaliteit mogt worden geraadpleegd over het aanwenden der meest krachtige middelen ter voorkoming van dergelijke ondernemingen van één Lid der Hooge Regering buiten kennisfe en medewerking van zijne Medeleden, en dat in het antwoord op de memorie van den Ridder YORKE ter Generaliteit als nog mogt worden verklaard, dat H. H. M. geen regtsgebied hebbende in de respective provinciën, voor het overige niets anders konden, dan het onderzoek en de voorziening ten opzichte van personen, in die briefwisseling en onderhandelingen betrokken, aan de Heeren Staten der provinciën, onder wel-

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1720. 27 Nov.

I. welker souvereiniteit zij behoorden, over te laten (1).

IV. Terwijl dit toevoegfel, waarop Zeeland
 hoofdst. drong, nog in handen was van de afgevaardigden tot de buitenlandsche zaken, om, na

1780. gedaan onderzoek, daarop te dienen van bedenking en raad, stelde de Engelsche Gezant op den 12den van wintermaand eene tweede memorie aan den Voorzitter van H. H. M. ter hand van dezen inhoud: „Het gelijkvormig gedrag van den Koning ten opzichte van de Republiek, de vriendschap, die zoo lang stand heeft gegrepen tuschen de twee natiën, en de trouw der plegtigste verbindtenissen, zullen buiten twijfel tot rigtsnoer dienen aan het antwoord van Uw H. M. op de memorie, door den ondergeteekenden, op uitdrukkelijken last van zijn Hof, eenigen tijd geleden, overgegeven. — Het zou te kort gedaan zijn aan de wijsheid en regtvaardigheid van Uw H. M., indien men veronderstelde, dat Hoogstdezelve een oogenblik konden twijfelen, om aan Z. M. de gevraagde voldoening te geven. Uwer H. M. besluiten van den 27sten van slagtmaand zijn het gevolg geweest van eene be- raadslaging, welke het inwendige van derzelve regering en niet het beantwoorden van
 voorz.

(1) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780. 7 Dec

voorz. memorie tot voorwerp had; de eenigste aanmerking, die men derhalve op die besluiten maken zal, is deze: dat de grondbeginselen, die dezelve hebben opgegeven, de billijkheid van de vraag; door den Koning gedaan, op het klaarste bewijzen. Bij het raadplegen over die memorie, op welke, uit naam des Konings, een onmiddellijk en in alle opzigten voldoende antwoord wordt gevorderd, zullen Uw H. M. buiten twijfel zich te binnen brengen, dat het eene zaak is van het uiterste gewigt; dat het betreft eene klacht; door een beleedigd Souverein voorgedragen; dat de beleediging, waarvan dezelve eene voorbeeldige straf en eene volkomene voldoening vraagt, is eene overtreding tegen de Bataafsche staatsgesteldheid, van welke de Koning borg is; eene inbreuk op de openbare trouw, een aanslag tegen de waardigheid van zijne kroon. — De Koning heeft zich nooit verbeeld, dat Uw H. M. een verbond, met zijne wederspannige onderdanen gemaakt, zouden goedkeuren; dit zoude een aanval, eene volstrekte oorlogsverklaring van wegen Uw H. M. zijn: maar de beleediging is geschied door de regeerders van eene stad, welke een aanzienlijk gedeelte van den Staat uitmaakt; en het is de zaak van den Souverein, om die beleediging te straffen en te herstellen. — Zijne

Ma

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. Majesteit heeft door de klagten, daarover door
 BOEK. zijnen Gezant gedaan, die straf en dat herstel
 IV. in handen van Uw H. M. gesteld: en het zal
 HOOFDST. niet als in den uitersten nood zijn, dat is,
 1780. ingeval van eene weigering van régt van we-
 gen Uw H. M. of van een stilzwijgen, dat
 als eene weigering moet aangemerkt worden,
 dat de Koning zelf dit zal op zich nemen (1)."

Dit stuk, niet min heftig, maar nog veel onbe-
 scheidener, dan dat van den toden van slag-
 maand, had de Ambassadeur zelf betuigd van
 zijn Hof even te voren ontvangen te hebben,
 met last, om hetzelfde terstond over te geven. —
 Engeland, waarborg van den regeringsvorm
 der Republiek, was daarin eene aanmatiging
 zoo volslagen valsch, als onbeschaamd verme-
 tel, en opzettelijk tergend en honend. — Zijne
 Hoogheid was over den inhoud dier memorie
 zeer verontwaardigd; en de Raadpensionaris
 wenschte niets vuriger, dan thans eene harte-
 lijke eensgezindheid onder de Staatsleden van
 Holland hersteld te zien (2).

Drang op
 antwoord. Drie dagen later gaf de Voorzitter van
 H. H. M. te kennen, dat de Ridder YORKE
 hem was komen dringen op eene beantwoor-
 ding zijner beide memoriën; en daarop werd
 goed-

(1) Ref. Gen. 1780. 12 Dec.

(2) RENDORP's Mem. D. I. bl. 106. Misf. van
 Godep. ter dagv.

goedgevonden den Griffier te gelasten, aan denzelven kennis te geven: „dat zijne memoriën bij de provinciën waren overgenomen, met verzekering, dat H. H. M. niet zouden nalaten alles aan te wenden, ten einde zoo ras doenlijk was en de vorm der Regering eenigzins toeliet, een antwoord op dezelve aan hem gegeven wierd.” — De Heeren van Zeeland drongen nogmaal op het toevoegsel, hetgeen zij te vergeefs op den 7den hadden voorgesteld (1).

Bij Holland werd daarna besloten: „dat de beide memoriën van den Engelschen Gezant, benevens het project-traktaat, met het bericht van Burgemeesteren en Regeerders van Amsterdam, en *het oorspronkelijke stuk*, door de afgevaardigden van Amsterdam in het besogne overgelegd, als de eenige ingeleverde stukken, die hierbij in aanmerking moesten komen, zouden worden gezonden aan den Voorzitter en Raden van den Hove Provinciaal, om H. E. Gr. M. te dienen van derzelver bedenkingen en raad, eeniglijk en bepaaldelijk op de vraag, of in de voorz. stukken iets werd gevonden, hetwelk, na regten en volgens de constitutionele wetten en plakkaten van dezen lande, stof zou kunnen opleveren tot

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Nader be-
sluit van
Holland.

(1) Ref. Gen. 1780. 18 Dec.

I. tot het wettiglijk aanvangen van lijfstraflijke
 BOEK. regtsvordering tegen de Burgemeesters en Re-
 IV. geerders van Amsterdam, die in den jare 1778
 REGTST. geregeerd hadden, mitsgaders tegen den oud-
 1780. sten Pensionaris dier stad; welke regtsvorde-
 ring H. E. Gr. M. in allen gevalle verstonden
 en verklaarden, dat, achtervolgens 's Lands
 privilegiën, nergens elders, dan voor de regt-
 bank der gemelde stad, en zulks door den
 Hoofd-Officier en Schepenen aldaar, als den
 gewonen, dagelijkschen en bevoegden Reg-
 ter, aangelegd en volvoerd konde worden,
 met verzoek aan den Voorzitter en Raden
 van den Hove, om hunnen raad op de voorge-
 stelde vraag, met achterstelling van alle andere
 zaken en zonder oponthoud om een inval-
 lend verlof, in te dienen (1)."

De

(1) Ref. van Holl. 1780. 21 Dec. Het oorspronk-
 lijk stuk, hierbij vermeld en daar nevens in afschrift
 gevoegd, was dat, hetwelk wij boven (bl. 128—130)
 hebben medegedeeld. Daar in het berigtschrift van
 Burgemeesteren de gansche handeling was voorge-
 komen, als door dezelve erkend; hetgeen eeniglijk
 ten gevalle en als tot redding van den Pensionaris kon
 geschied zijn, vermits Burgemeester TEMMINCK betui-
 gen kon, het ontworpen traktaat nimmer te hebben
 gezien; en daar de Staten van Holland in dat berigt
 geen genoegen genomen hadden, maar tot dit naderé
 besluit gereed zaten, vonden Burgemeesteren goed,
 dit oorspronkelijk stuk aan den Raadpensionaris te doen
 ver-

De afgevaardigden van Holland gaven op den 22sten aan H. H. M. kennis: „dat hunne zenders, eene zeer ernstige raadpleging aangelegd hebbende over het voornaam onderwerp van de beide memoriën van den Engelschen Gezant, geoordeeld hadden, in deze zaak met geene meerdere bedaardheid, koelheid en regtvaardigheid te kunnen voortgaan, dan door het nemen van dat besluit, hetwelk zij nu tevens mededeelden.” — H. H. M. gelasteden daarop hunnen Griffier, den Engelschen Ambasfadeur van deze mededeeling wegens de provincie Holland kennis te geven. — Zeeland alleen bleef nog al dringen op het bewust toevoegfel, houdende deze zaak nog voor zui-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Bij H. H. M. aangenomen en aan den Engelschen Gezant gezonden.

vertoonen. Deszelfs gevoelen daarover was: „dat het gebeurde nu eerst in een helder daglicht werd gesteld; en hij raadde hetzelfde in het besogne over te leggen, willende hij daaryan ook wel een afschrift vertoonen aan Zijne Hoogheid. — De afgevaardigden van Amsterdam, onder welke zich de Heer VAN BERCKEL sedert den 3den van slagtmáand niet meer liet vinden, meenden nu alle reden te hebben om te verwachten, dat het advies van den Hove alzoo zou uitvallen, dat de handelwijze van Burgemeesteren voor de oogen van gansch Europa zou worden geregtvaardigd, en de Republiek geheel onschuldig erkend van zich te hebben op den hals gehaald den haat van Engeland. — *Misfive van Gedeput. ter dagv.* — RENDORP Memo-riën D. I. bl. 98.

DEEL III.

L I

I. zuiver staatkundig, en vermeenende, dat H.
 BOEK. H. M., geen regtsgebied hebbende in de pro-
 IV. vinciën, daarover niet konden oordeelen; en
 HOOFDST. dit het besluit H. H. M. op de kennisgeving
 1780. van dat van Holland eene zaak van het
 grootste gewigt zijnde, meenden zij tevens, dat
 hetzelfde in alle geval niet dan met eenparig-
 heid kon worden genomen: hetwelk dan ook
 niet door den tegenwoordigen Voorzitter, den
 Heer VAN CITTERS, wegens die provincie,
 maar door den laatst vorigen, den Heer QUAR-
 LES, wegens Holland en onder tegenverkla-
 ring van Zeeland, geschiedde (1).

Door VOR-
 KE terug
 gezonden.

De Engelsche Gezant nam de mededeeling van
 den Griffier beleefdlijk aan, maar zeide „haar
 niet te kunnen beantwoorden, zonder daarover
 nader gedacht en er zijnen last op nagezien te
 hebben.” Kort daarna antwoordde hij schrif-
 telijk: „de aanslag van Amsterdam tegen de
 Koning en zijnen kroon, tegen de verbindtenis-
 sen der Republiek met Groot-Brittannie en
 den regeringsvorm van het Gemeenebest, door
 de schuldigen openlijk erkend, en door de
 Regering dier Stad op eene ongehoorde wijze
 verdedigd, ondanks de afkeuring der Staten
 Generaal en de onverantwoordelijkheid van
 het gehouden gedrag, was eene zaak van zoo
 tee-

(1) Ref. Gen. 1789. 22 Dec.

teederen aard, om, wel verre van te léurstel-
 lende regtsvorderingen, eene vaardige en aan
 de beleediging geëvenredigde voldoening te
 vorderen. De stipste bevelen hebbende, om
 hierop te dringen, zoo als hij dezelve in zijne
 memorie van den 10den van slagtmaand van
 H. H. M. had gevraagd, zou hij gemeend
 hebben, in zijnen pligt te kort te komen;
 indien hij op zich nam, zulk een uitstellend en
 geenszins voldoende antwoord aan den Koning
 te zenden, daar toch H. H. M. hunnen Ge-
 zant te Londen hadden, die, indien zij dit
 goedgevonden, hunne gezindheden aan zijn Hof
 zou kunnen bekend maken.”

Op dezen brief, ter vergadering van H.
 H. M. ingebracht, besloot men, — al weder
 onder tegenverklaring van Zeeland, en bij
 besluitopmaking door den Heer QUARLES, —
 den Graaf VAN WELDEREN aan te schrijven,
 om dezelfde mededeeling, ten spoedigste
 aan den Koning te doen (1); welke last ten
 zelfden dage door eene vischerspink van Sche-
 veningen naar Engeland werd overgezonden.

Alhoewel men op den 20sten van slag-
 maand, tijdens de gave toetreding tot de ge-
 wapende onzijdigheid, tot wier overbrenging
 naar Rusland de postbode op den 25sten eerst
 was

I.
 BOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1780.

Aan den
 Graaf VAN
 WELDEREN
 toegezon-
 den.

Afzending
 der verkla-
 ring we-
 gens de
 gewapen-
 de onzij-
 digheid.

(1) Ref. Gen. 1780. 23 Dec.

I. was vertrokken (1), een termijn van zes
 BOEK. weken had bepaald, binnen welken de ver-
 IV. klaring daaromtrent aan de oorlogende Mo-
 HOOFDST. gendheden zou geschieden, was men even-
 1780. wel, des daags vóór het inkomen der twee-
 de memorie van YORKE, te rade geworden,
 om die verklaring, hoe eer zoo beter, te
 zenden aan de Gezanten in Frankrijk, Eng-
 land en Spanje, en daarvan tevens afschriften
 ter mededeeling aan de Hoven van Denemar-
 ken, Zweden, Portugal en Pruisen; gelijk
 van het besluit hiertoe almede kennis werd
 gegeven aan de gevolmagtigde Ministers te
 Petersburg, om te strekken tot derzelver
 narigt (2).

De afvaardiging dezer stukken geschiedde op
 den 12den van wintermaand naar Frankrijk en En-
 geland, op den 15den naar Spanje en Portugal,
 op den 16den naar de Noordsche Mogendheden.

Het En-
 gelsch Mi-
 nisterie
 besluit tot
 den oor-
 log.

Op den laatstgemelden dag kreeg men te
 Londen tijding van de toetreding der Repu-
 bliek tot het Noordsch verbond, en van de
 verklaring, welke de Graaf VAN WELDEREN

ZOU

(1) De Raadpensionaris had hem het besluit van
 Holland omtrent Amsterdam nagezonden, om hetzelfde
 tevens aan de gevolmagtigden mede te deelen. — jaarb.
 1780. bl. 1057.

(2) Reg. van Secr. Ref. van H. H. M. 1780.
 11 Dec.

zou hebben te doen; en nog dien zelfden avond laat werd er een kabinetsraad gehouden, waarin besloten werd, bevelen te zenden aan den Ridder YORKE, om te vertrekken zonder afscheid te nemen; hetwelk zelfs van wegen Lord STORMONT aan VAN WELDEREN werd bekend gemaakt, zonder te zeggen, wat aanleiding tot die bevelen had gegeven; alleen vernam VAN WELDEREN, dat er een courier van den Heer YORKE was aangekomen. — Op den 19den had VAN WELDEREN, die zelf nog niets van de toetreding tot de gewapende onzijdigheid wist, het besluit van H. H. M. van den 11den nog niet ontvangen, en had hij ook geene gelegenheid kunnen vinden, om met Lord STORMONT te spreken, of iemand der Ministers te ontmoeten, zoo dat hij, als in den blinde, zich slechts gereed moest verklaren, in zijnen brief aan H. H. M. van die dagteekening, om te vertrekken, zoo ras hij daartoe derzelver bevelen zou ontvangen (1).

Gedurende de geheele slagtm aand had intuschen de Raadpensionaris berigten ontvangen van den Graaf, die de tegenwoordige uitkomsten moesten doen verwachten, en die dan ook bij hem niet weinig moeten gestrekt hebben, om de verklaring

I.
BOEK
IV.
HOOFDST.
1780.

Vroegere
waarschu-
wingen
van VAN
WELDEREN.

(1) Ref. Gen. 1780. 25 Dec. — Jaarb. 1780. bl. 1058. en 1781. bl. 31.

I. ring aan de Hoven zoo zeer te doen bespoe-
 digen. — Het grootste gedeelte van het ka-
 binet, was op den 3den dier maand nog wel
 van begrip geweest, dat men zoo lang mo-
 gelijk de oude vriendschap moest aanhouden,
 wijl men al vijanden genoeg had; doch de
 andere Leden hadden geoordeeld, dat de
 Republiek zulke vijandige oogmerken tegen
 Engeland aan den dag legde, zoo wel bin-
 nen als buiten Europa, dat die oude vriend-
 schap aan een einde scheen, en dat daarom
 de oorlog verkieslijker was dan zulk een
 vrede. — Het scheen alzoo van de besluiten,
 welke alhier zouden genomen worden, af te
 hangen, welk gevoelen de overhand zou krij-
 gen. — Weldra kon men, naar VAN WEL-
 DERENS inzien, staat maken op den oorlog,
 indien er geen voldoende besluit op de pa-
 pieren van den Heer LAURENS werd geno-
 men. — Het stond zelfs zoo hagchelijk, dat
 de Graaf op den 21sten, in antwoord, naar het
 schijnt, op eene gedane vraag, schreef: „dat
 er, zoo veel hij wist, nog geen bevel aan
 YORKE om te vertrekken was gezonden.” —
 Hetgeen hij, op den 24sten, met eenige zeker-
 heid had kunnen weten, was dat men naar
 de Hollandsche brieven wachtde, om een
 eindbesluit te nemen. — Na de ontvangst dier
 brieven van den 18den, waren de gedachten
 in

BOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1780.

in de Ciry, dat de zaken tot eenen oorlog zouden komen. — Voorts waren er drie dagen achtereen kabinetsraden gehouden over den stand der zaken tusfchen Engeland en den Staat; doch alle moeite, om daarvan iets te ontdekken, was vergeefsch geweest; dit alleen wist VAN WELDEREN, dat men den 7den van wintermaand nog geen eindbesluit had genomen, maar dat men de Hollandsche posten nog eerst schein te willen afwachten. Op den 15den, wanneer de drie mankerende posten waren aangekomen, hoorde VAN WELDEREN eerst, dat YORKE bevel had gekregen, om eene nadere memorie over te geven, ten einde antwoord te bekomen op die van den 10den van slachmaand (1).

In den avond van den 23sten van wintermaand, zijnde een zaterdag, ontving de Engelsche Gezant den last van zijn Hof, om onmiddellijk dezen Staat te verlaten. Hij hield zich den zondag nog heimelijk op, en vertrok des maandags morgen over Rotterdam naar Antwerpen, alleen vergezeld van een kamerdienaar en twee knechts, latende zijn huis en gezin verder nog op den ouden voet (2).

I.
BOEK
IV.
HOOFD s
1780.

De Ridder
YORKE ver-
laat den
Hag.

Ten

(1) RENDORPS *Mem.* D. I. Bijlage c.

(2) Jaarb. 1781. bl. 26. De Heer RENDORP noemde YORKE eerlijk en opregt, doch hoog van karakter en heel van denkwijze, de natie, onder welke hij bijna

I. Ten zelfden dage ontvingen H. H. M. de
 BOEK. berigten van VAN WELDEREN, waaruit het
 IV. gegeven bevel, tot zulk een vertrek zonder
 HOOFDST. afscheid, bleek. Zij besloten, daarvan kennis
 1780. te doen geven aan alle Consuls buiten.'s Lands,

om er de schippers en kooplieden ter plaatse
 Besluit van H. H. M. daarop. huns verblijfs van te waarschuwen; en tevens
 den Graaf VAN WELDEREN aan te schrijven,
 insgelijks zonder afscheid terug te keeren, na
 alvorens ten uitvoer te hebben gelegd de be-
 velen van den 11den, wegens de verklaring
 der toetreding tot de gewapende onzijdigheid,
 in zoo verre die niet reeds door hem waren
 vertoond, alsmede die van den 23sten, omtrent
 de memoriën van YORKE, waarop dezelve het
 voorloopig antwoord had geweigerd aan te
 nemen. — De afgevaardigden van Zeeland dron-
 gen, ten aanzien der terugroeping van VAN WEL-
 DEREN, nog altijd op hunne herhaalde voorsla-
 gen, om de geschillen met Engeland bij onder-
 handeling te vereffenen, en baden en smeekten
 H. H. M. om toch den Graaf VAN WELDEREN
 daartoe op het spoedigste te magtigen, ten
 ein-

vijf en twintig jaren verblijf had gehad, weinig kennende,
 wrevelig, omdat zijn eerste voorslag ter bemiddel-
 ling (zie boven bl. 150) was mislukt, en vol min-
 achting voor de Republiek, als wier weerlooze toestand
 met hare onhandelbaarheid zeer weinig strookte. —
Mem. D. I. bl. 111 en 112.

einde mischien daardoor eenen verderflijken oorlog voor het Gemeenebest te voorkomen: doch de zes andere provinciën gingen tot het besluit over, onder tegenaanteekening voor Zeeland, en wederaanteekening voor de overigen (1).

I.
BOEK,
IV.
HOOFDST.
1780.

Den volgenden dag bragten de gedeputeerden tot de zaken van de zee, in besogne geweest zijnde met alle de aanwezige Gemagtigden der Admiraliteits kollegien, en na voorgaande mededeeling aan Zijne Hoogheid, met deszelfs toestemming, dezen raadslag uit: „dat, daar de Republiek eenen aanval van Engeland te wachten had, niet alleen in haren koophandel en zeevaart, maar ook in hare bezittingen, al, wat mogelijk was, behoorde in het werk te worden gesteld, ter verdediging van het lieve vaderland, hetwelk door eenen zoo onverwachten als onverdienden en onregtvaardigen aanval in het uiterste gevaar werd gebracht; — dat, het niet mogelijk zijnde, alles te gelijk over hoop te halen, eerst en vooral behoorde gezorgd te worden voor het behoud van het land zelve; — dat men zich vooreerst behoorde te bepalen tot de uitvoering van hetgeen reeds omtrent de mogelijke en meest krachtige middelen ter handhaving

Raadslag
der afge-
vaardigden
van H. H.
M. tot de
zaken der
zee.

(1) Ref. Gen. 1780. 25 Dec.

I. ving van het regt der Republiek, door de kolle-
 BOEK. gien der Admiraliteit bevorens was voorgeslagen
 IV. (1), en alzoo te besluiten tot de bezorging
 HOOFDST. der noodige gelden, met achterstelling van alle
 1780. min wegende financiële en bijzondere belangen; —
 dat de Staten der provinciën verzocht moesten
 worden, om met overleg van Zijne Hoogheid,
 onverwijld werk te maken, van het aanleggen
 van batterijen tot dekking der zeegaten en
 stranden, waarbij het noch aan deskundige of-
 ficieren zoo te land als ter zee zou ontbre-
 ken, noch aan de bezetting derzelve met land-
 magt en voorraad van krijgstuig; — dat daarbij
 wachtschepen in de zeegaten zouden worden
 gevoegd; — dat verder de uitrusting van alle
 voorhanden zijnde schepen van oorlog als nu
 behoorde te geschieden, bedragende met de
 wachtschepen 61 schepen en fregatten; — dat er
 ook op bijzondere werven kon gebouwd worden
 voor den zeedienst; — dat een algemeen verbod
 van vaart den zeeman behoorde te noodzaken,
 om in 's Lands dienst te komen, zijnde de
 ligting van den derden man ontoereikend bevon-
 den; — dat anderhalve millioen guldens moest
 worden gevorderd, voor de vermeerdering van
 allerlei oorlogstuig; — dat de magazijnen even
 noodzakelijk van scheepstuig moesten worden

voor-

(1) Zie boven blz 303.

voorzien; — dat een algemeen embargo op alle schepen moest worden gelegd, uitgezonderd de pakketbooten op Engeland, voor briefwisseling geschikt; — en eene aanschrijving aan alle consuls en agenten in andere landen gedaan, om tegen het vertrek der schepen van daar te zorgen, op verlies van alle regt van verzekering in geval van schade; — dat voorts alle zeeofficieren zouden worden gewaarschuwd van den staat der zaken, ten einde op hunne hoede te zijn en alle geweld met geweld te keeren; en dat, eindelijk, bij nadere bevestiging der tijdingen uit Engeland, alle mogelijke afbreuk van den vijand moest worden bevolen en ook kaapbrieven uitgegeven." Deze voordragt werd door de provinciën overgenomen: doch, dien onverminderd, werd er besloten tot drie petitiën; eene van *f* 5,763,135 voor drie vierden in de kosten eener buitengewone uitrusting, waarvan het overige vierde uit het fonds van het verhoogd last- en veilgeld zou worden gevonden; — eene andere van *f* 7,342,536 tot aanbouw van schepen; — en de derde van de vermelde *f* 1,500,000 voor krijgstuig; alsmede, dat op de eerste nadere tijding, die uit Engeland verwacht werd, het embargo gelegd, de aanschrijving aan de Consuls gedaan en de kaapbrieven uitgegeven zouden worden; in welke laatste punten echter de afgevaardigden van Zeeland zich niet inlieten (1).

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Zij-

(1) Ref. Gen. 1780. 26 Dec.

I. Zijne Hoogheid, ten zelfden dage ter Vergadering van H. H. M. verschenen, droeg aldaar voor: „dat Hij reeds op den 10den van lente-
 maand des verleden jaars (1) gemeend hebbende aan de Staten der provinciën zijne gedachten te moeten mededeelen over den staat, waarin Hij van begrip was, dat de Republiek behoorde gesteld te worden, om met goed gevolg deszelfs wettige regten te kunnen beschermen, met veel genoeg en had gezien, dat in zoo verre daaraan was voldaan, dat, wat de marine aanging, dezelve in eenigzins beteren toestand was gebragt, en dat Hij zich nu vleide, dat de Heeren Staten van alle de provinciën in de gevaarlijke omstandigheden, waarin de Republiek zich thans bevond, en waarin men, na het voorgevallene sedert twee dagen, niet genoeg op zijne hoede kon zijn, geene zwarigheid zouden maken, om in den voorgeslagen aanbouw van schepen van linie en in de uitrustingen voor het aanstaande jaar, die niet konden worden nagelaten zonder de Republiek aan de grootste onheilen bloot te stellen, gave consenten te dragen, en door dadelijke inbrengst van penningen de Admiraliteiten in staat te stellen, haar aandeel in de uitrustingen te leveren; — maar dat Hij nu zou gedacht hebben

na-

BOEK.
 IV.
 HOOFDST.
 1780.

Voordragt
 van Zijne
 Hoogheid
 bij H. H. M.

(1) Zie boven bl. 311.

nalatig te zijn in zijnen pligt, zoo Hij niet te gelijker tijd had verklaard, dat het ook even noodig was, den Staat in een deftig postuur te lande te stellen, doch dat Hij met leedwezen moest zeggen, dat zijne pogingen tot hier toe aangewend, om tevens de landmagt vermeerderd te zien, van geene vrucht waren geweest; en Hij eeniglijk hoopte, dat in de tegenwoordige omstandigheden daarop met ernst zou worden gedacht, alsmede om de frontieren in staat van verdediging te stellen en de magazijnen der Generaliteit te voorzien, en dat de provinciën, die omtrent deze punten of in het geheel niet, of niet ten volle in de gedane petitiën consent hadden gedragen, daartoe hoer, zoo beter, toestemming en bijdrage zouden geven; en dat tevens door alle de provinciën mogt worden toegestemd in eene vermeerdering ten minste zoo groot, als reeds in 1778 was voorgeslagen, waaromtrent alsdan een nader ontwerp kon worden opgemaakt. Geenszins kon Z. H. instaan voor de gevolgen, waaraan het nalaten van het noodige ter verdediging zoo te water als te land, den Staat onvermijdelijk zou blootstellen; en, dit nu H. H. M. naar waarheid onder het oog gebragt hebbende, had Hij zich van zijnen pligt gekweten, vertrouwend, dat het nimmer aan Hem zou kunnen worden geweten, in-

dien

I.

BOEK.

IV.

HOOFDST.

1780.

1. dien de Republiek door zulk een verzuim
 BOEK. eenig nadeel kwam te lijden, als hebbende
 IV. meer dan eens gewaarſchuwde; en moettende Z. H.
 HOOFDST. nu slechts verzoeken, dat H. H. M. zijn voor-
 1780. stel bij de Staten der provinciën wilden onder-
 steunen, in de hope dat zij zelve in deze ge-
 vaarlijke omſtandigheden meer invloed zouden
 hebben. Het kon wel weinig baten te herha-
 len, wat bevorens had moeten geſchieden, en
 er moest slechts gedacht worden op hetgeen
 nu te doen ſtond; maar had de Republiek
 zich gelieven te ſtellen in een gewapenden
 ſtaat bij den aanvang dezer oneenigheden, ten
 einde derzelve aangenomen ſtelfel van onzij-
 digheid met kracht te handhaven, en had zijn
 voorſtel van den 10den van lentemaand 1779
 ingang gevonden, het ware te denken, dat
 de oorlogende Mogendheden de Republiek wel
 zouden hebben ontzien, en dat dezelve zich in den
 tegenwoordigen ſtaat niet zou bevonden hebben."

H. H. M. bedankten Z. H. ten hoogſte
 voor het gedaan voorſtel, hetzelve aanziende
 als een nieuw blijk van zijne vaderlandlievende
 gevoelens, onophoudelijken ijver en voorzorg,
 om den Staat bij deſzelfsvrijheid en onafhanke-
 lijkheid te bewaren. Ook voldeden zij geree-
 delijk aan deſzelfs verzoek door eenen drin-
 genden brief aan de Staten der provinciën.
 „Ten gevolge der berigten uit Engeland en
 het

het spoedig vertrek van deszelfs Gezant zag de Republiek zich eindelijk blootgesteld aan het gevaar van deel te moeten nemen in den oorlog. In de verbetering van het zeewezen was wel iets, maar op verre na nog niet genoeg gedaan, om sterk gewapende vijandelijke Mogendheden gerust onder de oogen te zien, of den handel in alle zijne takken te beschermen en de afgelegene bezittingen te dekken. Met het spoedig beraadslagen, besluiten en volvoeren der maatregelen daartoe strekkende, was echter het vaderland nog niet behouden. Het onweer, uit zee opkomende, kon ligtelijk, door eene onvoorziene keer van zaken, die thans zelfs niet onwaarschijnlijk moest voorkomen, op het vaste land ontstaan. Intusschen hadden, ter beveiliging der zeeplaatsen, de frontieren ontbloot moeten worden. Wilde men volkomen onafhankelijk blijven in onrustige tijden, het was volstrekt noodzaaklijk zich van alle kanten te wapenen. Evenwel konden noch wilden H. H. M. ontveinzen, dat al het voorgestelde de uiterste vermogens der provinciën zoude vereischen, en zonder nieuwe lasten voor de ingezetenen waarschijnlijk niet zou kunnen worden uitgevoerd, omdat het weinig zou baten, door overtuiging van het gevaar in alles te bewilligen, wanneer zulks niet door dadelijke bijdragen der gevraag-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

Brief van
H. H. M.
aan de provinciën.

I. vraagde penningen werd gevolgd, wyl zonder
 BOEK. deze noch Z. H., noch de Raad van State,
 IV. noch de Admiraliteiten, iets tot behoud van
 HOOFDST. het vaderland konden uitrigten, en het tijd-
 1780. slip scheen gekomen te zijn, waarin aan de
 Republiek de keuze van vrede of oorlog niet
 meer open stond (1).”

De oor-
 leg reeds
 in volle
 werking.

Niets was waarachtiger dan het slot van de-
 zen brief, want, alhoewel de gemagtigden uit
 de Admiraliteits Kollegiën op den 29sten nog
 eeniglijk spraken van partikuliere brieven uit
 Engeland met het berigt, dat er kaapbrieven
 tegen de ingezetenen van dezen Staat waren ver-
 leend, en zij ten gevolge daarvan noodige voor-
 zieningen voorstelden ter waarschuwing van
 den handel, wijd en zijd over alle zeeën ver-
 spreid; en H. H. M. zelve op den tweeden
 dag des volgende jaars eerst daarvan kennis kre-
 gen; de oorlogsverklaring van Engeland was
 alreeds in den nacht van den 19den vastgesteld,
 en op den 20sten uitgevaardigd, waarna niet
 slechts Lord STORMONT alle onderhandeling
 met den Graaf VAN WELDEREN weigerde, ten
 zij dezelve voorstellen van voldoening en be-
 vrediging mogt behelzen; maar dien Gezant
 tevens de gelegenheid werd benomen, om
 af-

(1) Ref. Gen. 1780. 26 Dec.

affchriften dier verklaring aan H. H. M. te zenden. Hij had er één willen zenden met de pakketboot van Harwich, en een ander met een' vertrouwden persoon over Margate. Deze was in den nacht tusfchen den 22sten en 23sten aldaar gekomen, maar had er geene pakketboot naar Holland kunnen bekomen, en was even min geslaagd te Ramsgate; te Duins had zich een lootsman aangeboden voor de fom van honderd guinies, welke hij zich had doen toetellen, doch waarna hij de zaak verklikte, zoodat de zendeling aangehouden en deszelfs papieren aan Lord STORMONT opgezonden werden, die ze den 24sten aan VAN WELDEREN liet wedergeven, met berigt, wat er met zijnen zendeling was voorgevallen. — De pakketboot van Harwich was tot voor onze kusten gekomen, maar door tegenwind genoodzaakt, zoo als het heetede, naar Harwich terug te keeren. Van daar kwam het, dat men te Ostende en in Frankrijk vroeger tijding had van de vredebreuk, dan hier te lande.

De visfchers pink, met het antwoord op de memorie van YORKE den 23sten in zee gezonden, was voor de Engelsche kust door een oorlogfchip aangehouden en tot voor een dorp dicht bij Londen gebragt, alwaar men den postbode had vergund aan wal te gaan en

DEEL III.

Mm

zich

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. zich naar Londen te begeven. Met dit berigt kwam het pinkje op den 29sten terug.

IV.
HOOFDST.
1780.

De Afge-
zant van
WELDEREN
tot geene
verklaring
in Eng-
land toe-
gelaten.

Inmiddels was aan den Graaf VAN WELDEREN alle toegang tot Lord STORMONT geweigerd gebleven, zoodat hem ter uitvoering zijner bevelen, de overbrenging der besluiten van H. H. M. geene gelegenheid vergund werd.

In den nacht tusfchen den 27sten en 28sten het bevel ontvangen hebbende, om de verklaring wegens de gewapende onzijdigheid te overhandigen en daarna Londen te verlaten, zond hij die verklaring, nevens het besluit omtrent Amsterdam, met eenen brief aan Lord STORMONT: doch ontving dien ongeopend terug.

VAN WELDEREN fchreef eenen tweeden brief, waarin hij, voor het aanbod van eene pakketboot ter bevordering van zijn vertrek dank betuigd en de noodige pafsen verzocht hebbende, zijne uiterfte verwondering te kennen gaf over het terug ontvangen van zijnen vorigen en de daarbij gevoegde redenen van des Lords Secretaris. Dezelve moeten de Amsterdamfche zaak betroffen hebben, want, — merkte VAN WELDEREN verder op, — het was toch niet mogelijk te weten, of een voorftel aannemelijk was of niet, zoo lang men hetzelfde niet had gezien. Zijnen uitdrukkelijken last niet kunnende vervullen, wanneer hem geen mondgefprek werd vergund en zijne brieven niet

wer-

werden ontvangen, vleidde hij zich, dat om de billijkheid dezer aanmerking zijn Lord schap den terug gezonden brief nog wel zou willen aannemen, en hem een regel antwoords zenden, om hem van zijne oogmerken te dien opzigte te onderrigten.

Het antwoord daarop, na weinige oogenblikken ontvangen, was van dezen inhoud: „zoo lang het gedrag der Republiek de banden van vriendschap, die er tusfchen de beide natiën bestond, en die de Koning bestendig gewenscht heeft te onderhouden, niet had verbroken, ben ik altijd, gelijk Gij weet mijn Heer, volvaardig geweest om ten allen tijde over alles, wat uwen post betrof, met U te spreken, en heb ik alles, wat van U kwam, met de verschuldigde oplettendheid ontvangen: maar sedert dat alle verbindtenis tusfchen de beide natiën door den vijandelijken aanval van de uwe verbroken is; sedert dat ik, in mijne hoedanigheid als Staatsdienaar, U het manifest des Konings, en de, ingevolge daarvan gegevene, bevelen heb medegedeeld, kan ik U niet meer als den Gezant eener bevriende Mogendheid aanmerken. Gij moet derhalve, mijn Heer, het terug ontvangen van het pakket, aan mij geworden doch ongeopend door mij terug gezonden, alleen

M m 2

„toe-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

- I. „toeschrijven aan de uitvoering van een' pligt,
 DOEK. „die in de tegenwoordige omstandigheden on-
 IV. „vermijdelijk is. Na eene vredebreuk, moet
 HOOFDST. „alle onderhandeling van staatswege nood-
 1780. „wendig ophouden: en alle bevelen, vóór
 „die gebeurtenis gegeven, kunnen niet meer
 „op den tegenwoordigen toestand van zaken
 „worden toegepast.”

Het oor-
 logsmani-
 fest van
 Engeland.

De oorlogsverklaring, welke het eerst over Ostende alhier ter kennisse kwam, luidde, uit 's Konings mond, aldus: „gedurende den „ganschen loop van onze Regering, is ons „gedrag jegens de Staten Generaal der Ver- „eenigde Nederlanden geweest dat van een „opregt vriend en bondgenoot. Indien zij „aan de wijze grondbeginselen, door welke de „Republiek plagt bestuurd te worden, getrouw „waren gebleven, dan hadden zij zich even „begeerig moeten betoonen, om de vriendschap „te onderhouden, die zoo lang tusschen de „beide natiën heeft stand-gehouden, en die „zoo wezenlijk is voor de belangen van beide: „maar door den invloed van eene factie, aan „Frankrijk toegedaan, en de voorschriften van „dat Hof volgende, heeft eene tegengestelde „staatkunde de overhand genomen. Dus is „onze vriendschap sedert eenigen tijd alleen „beantwoord geworden door eene openbare „verachting van de plegtigste verbindtenissen „en

„en herhaalde verbreking van de openbare
„trouw.

„Bij den aanvang van den verwerenden oor-
„log, waarin wij ons door den aanval van
„Frankrijk gewikkeld vonden, hebben wij de
„teederste omzigtheid betoond voor de belan-
„gen van de Staten-Generaal, en eene be-
„geerte om hunne onderdanen veilig te doen
„genieten alle de voordeelen van den koop-
„handel, die bestaanbaar waren met het groot
„en billijk grondbeginsel van onze eigene
„verdediging. Onze Gezant werd gelast, om
„eene vriendelijke onderhandeling aan te bie-
„den, ten einde alles uit den weg te ruimen,
„hetwelk eenige aanleiding tot onaangename ge-
„schillen kon geven; en op dit aanbod, den
„2den van slagmaand 1778 plegtig door hem aan
„de Staten gedaan, is geen acht geslagen (1).

„Nadat door den aanval van Spanje, even
„ongetergd als die van Frankrijk, het getal
„onzer vijanden was vermeerderd, vonden
„wij het noodzaaklijk, om de Staten-Generaal
„aan te manen tot het volbrengen van hunne
„verbindtenissen. In het 5de artikel van de
„altoos durende definitive alliantie, den 3den
„van

(1) Zie boven bl. 161—172 en 181—194, alwaar
men de behandeling dezer zaak, geheel strijdig met
deze stelling, vindt.

I. „van lentemaand 1678 tusschen onze kroon
 BOEK. „en de Staten-Generaal te Westmunster ge-
 IV. „sloten, werd, behalve de algemeene ver-
 HOOFDEST. „pligting, om elkander te hulp te komen,
 1780. „duidelijk bepaald, *dat die van de Bondge-
 „nooten, die niet aangevallen is, verplicht zal
 „zijn, met den aanvaller te breken, twee
 „maanden na de aangevallene partij het ge-
 „eischt zal hebben.* Desniettegenstaande zijn
 „twee jaren verlopen, zonder dat ons de
 „minste hulp is gegeven, zonder zelfs een
 „letter antwoord op onze gedane verzoe-
 „ken (1).

„Zoo volstrekt achteloos zijn de Staten
 „geweest op hunne verbonden met ons, dat
 „zij aan onze vijanden gereedelijk beloofd
 „hebben eene onzijdigheid te houden, regt
 „strijdig met deze verbindtenissen (2); en
 „terwijl zij ons onthielden de hulp, die zij
 „verbonden waren te geven, werd onder de
 „hand aan den vijand alle hulp verleend; en bin-
 „nenlandsche regten werden opgeheven met het
 „co-

(1) Zie boven bl. 438 hoe de voorbarige besluiten van Engeland het finaal besluit van H. H. M. onnoodig maakten.

(2) Zie boven bl. 265—302, ten blijke van het tegenovergestelde van zulk eene gereedheid; — en op bl. 200, de aanleiding tot een besluit overeenkomstig die verbindtenissen.

„eenig oogmerk, om den aanvoer van scheeps-
„toerusting aan Frankrijk te bevorderen.

„Tot regstreeksche en openbare verbre-
„king van het traktaat gedoogden zij, dat
„een Amerikaansche zeeroover verscheidene
„weken in eene van hunne havens vertoefde,
„en lieten zij zelfs toe, dat een gedeelte van
„zijn krijgsvolk de wacht hield in een fort
„op Texel (1).

„In de Oostindiën hebben de onderdanen van
„de Staten-Generaal, eenstemmig met Frank-
„rijk, getracht vijanden tegen ons op te rok-
„kenen.

„In de Westindiën, en in het bijzonder op
„St. Eustatius, is alle bescherming en hulp
„gegeven aan onze oproerige onderdanen.
„Derzelver kapers worden openlijk ontvangen
„in Hollandsche havens; hun wordt vergund, om
„er te kalefateren, zich van wapenen en oorlogs-
„behoeften te voorzien, scheepsvolk aan te ne-
„men, hunne prijzen in te brengen en te verkoo-
„pen; en dit alles in regstreeksche verbreking
„van zoo klare en plegtige bedingen, als met
„mogelijkheid gemaakt kunnen worden (2).

„Dit

(1) Zie boven bl. 386—399.

(2) Zie boven bl. 94—97 vergel. met bl. 371—373,
de beschuldiging en vrijpraak van den Kommandant
van St. Eustatius betreffende.

- I. „Dit gedrag, zoo onbestaanbaar met alle
BOEK. „goede trouw, zoo strijdig met het gevoelen
IV. „van het wijsste gedeelte der Hollandsche na-
HOOFDST. „tie, moet alleen worden toegeschreven aan
1780. „den invloed van de besturende Leden der
„Regering van Amsterdam, wier geheime
„verstandhouding met onze wederspannige on-
„derdanen lang verdacht is geweest, voor dat
„het aan den dag is gekomen, door de ge-
„lukkige ontdekking van een verbond, waar-
„van het eerste artikel aldus luidt: *daar zal*
„*eene vaste, onverbrekelijke en algemeene*
„*vrede en opregte vriendschap plaats hebben*
„*tuschen H. H. M. de Staten van de zeven*
„*Vereenigde Provinciën van Holland en de*
„*Vereenigde Staten van Noord-Amerika, en*
„*de onderdanen en het volk van de voorz.*
„*partijen, en tuschen de eilanden, steden en*
„*vlekken, gelegen onder het regtsgebied van*
„*de voorz. Vereenigde Staten van Amerika*
„*en het volk en de inwoners zonder onder-*
„*scheid van personen of plaatsen.*
„Dit traktaat is in herfstmaand 1778 getee-
„kend op uitdrukkelijk bevel van den Pen-
„sionaris van Amsterdam en andere voornamen
„Regeringsleden van die stad. Zij erkennen
„nu niet alleen die geheele onderhandeling,
„maar beroemen er zich op, en zeggen dui-
„delijk zelfs aan de Staten-Generaal, dat,
„wat

wat zij gedaan hadden, was *hetgeen hun onvermijdelijke pligt van hen vorderde* (1).

„Ondertuschen weigerden de Staten eenig
„antwoord te geven op de memorie door on-
„zen Gezant ingeleverd, en deze weigering
„werd verzwaaard door hun overgaan tot an-
„dere zaken, ja zelfs tot de overweging van
„deze zaak, voor zoo ver het binnenlandsche
„betrof; en schoon zij het onmogelijk von-
„den, om het gedrag van hunne onderdanen
„goed te keuren, ontweken zij echter voor-
„bedachtelijk, aan ons de voldoening te ge-
„ven, die ons zoo onwidersprekelijk ver-
„schuldigd is (2).

„Wij hadden alle regt om te verwachten,
„dat eene zoodanige ontdekking hen zou op-
„gewekt hebben tot eene welgepaste veront-
„waardiging over het ongelijk, ons en hun
„zelven aangedaan; en dat zij bereidwillig
„geweest zouden zijn, om ons volkomene en
„volledige voldoening voor de belediging te
„geven, en de strengste straf over de belee-
„digers te oefenen. Het gewigt der zaak ver-
„eischte een oogenbliklijk antwoord voor de
„eer en veiligheid van dit land. De vorder-
„ring

(1) Zie boven bl. 128—132. vergel. met bl. 509.

(2) Zie, boven bl. 521, het antwoord waartoe den
27 Nov. besloten is.

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.

1780.

„ring werd derhalve door onzen Gezant, in
 „herhaalde gesprekken met de Staatsdienaars
 „en in eene tweede memorie aangedrongen.
 „Dit werd gevorderd met al den ernst, die
 „de oude vriendschap en de gevoeligheid over
 „versche beleedigingen daaraan geven konden;
 „en het antwoord nu gegeven op eene memo-
 „rie, over zulk eene zaak voor meer dan vijf we-
 „ken ingeleverd, is: *dat de Staten het hebben*
 „*overgenomen* (1). — Een zoodanig ant-
 „woord, bij zulk eene gelegenheid, kon
 „alleen gegeven worden bij het vast ont-
 „werp van voorbedachte en reeds beslotene
 „vijandschap door de Staten, daartoe overge-
 „haald door de beleedigende raadgevingen van
 „Amsterdam, om dus den vijandelijken aanval
 „te begunstigen, welken de Regering van die
 „stad, in naam van de Republiek, gedaan had.
 „Daar is een einde aan de trouw van alle
 „de traktaten met Hen, indien Amsterdam zich
 „de souvereine magt kan aanmatigen, om deze
 „traktaten ongestraft te verbreken, door den
 „Staat in verbindtenissen te brengen, volstrekt
 „strijdig met dezelve, en door de Republiek
 „te doen zamenspannen met de wederspannige
 „onderdanen van een' Souverein, aan wien zij
 „zel-

(1) Zie boven bl. 530 de weigering van het voor-
 loopige antwoord door den Engelsen Gezant.

„zelve door de naauwste banden verbonden is.
„Eene inbreuk op de wet der volken door een
„der geringste leden van eenig land begaan,
„geeft den beleedigden Staat het regt, om
„voldoening en straf te eischen: hoe veel meer
„derhalve, wanneer de beleediging, waarover
„geklaagd wordt, eene openbare inbreuk op
„de openbare trouw is, begaan door voor-
„zittende en grooten invloed hebbende Leden
„in den Staat? Nademaal dan de voldoening,
„die wij gevraagd hebben, niet gegeven is,
„moeten wij, schoon met grooten tegenzin,
„aan ons zelve dat regt bezorgen, hetwelk
„wij niet anders kunnen bekomen. Wij moeten
„de Staten-Generaal aanzien als partijen in de
„beleediging, welke zij niet willen vergoe-
„den, als deelnemers in den aanval, dien zij
„weigeren te straffen, en onze maatregelen
„daarna inrigten. Wij hebben derhalve onzen
„gezant bevolen, den Haag te verlaten, en
„zullen zonder tijdverzuim zoodanige strenge
„middelen bij de hand nemen, als de gele-
„genheid ten volle regtvaardigt, en onze waar-
„digheid en de wezenlijke belangen van ons
„volk eischen.

„Zoo lang aan Amsterdam toegestaan wordt de
„overhand te hebben in de algemeene raadslagen
„en hetzelfde ondersteund wordt door de magt
„van den Staat, is het onmogelijk den aanval te-
„gen

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I. „gen te gaan van zoo een aanzienlijk gedeelte
 BOEK. „van het geheel, zonder dat geheel zelf in
 IV. „den strijd te trekken. Doch wij zijn te wel
 HOOFDST. „overtuigd van de gemeene belangen der beide
 1780. „Landen, om ons in het midden van dezen
 „twist niet te herinneren, dat het eenigste
 „punt, dat wij beoogen, is; in de Raads-
 „vergaderingen van de Republiek eene ge-
 „neigdheid op te wekken, om tot de oude
 „vriendschap terug te keeren, door aan ons die
 „voldoening voor het verledene, en die ver-
 „zekerdheid voor het toekomende te geven,
 „welke wij niet minder bereid zullen zijn te
 „ontvangen, als zijlieden kunnen zijn, om ons
 „dezelve aan te bieden, en tot welker beko-
 „ming wij alle onze verrigtingen zullen aan-
 „leggen. Ons voornemen is alleen, om voor
 „onze veiligheid te zorgen, door het verijde-
 „len van de gevaarlijke aanslagen, die tegen
 „ons gesmeed zijn. Wij zullen altoos gene-
 „gen bevonden worden, om de vriendschap
 „met de Staten-Generaal te vernieuwen, wan-
 „neer zij opregtelijk zullen wederkeeren tot
 „dat systema, dat door de wijsheid van hunne
 „voorvaderen gesticht is, en dat nu is om
 „verre gestooten door eene veel vermogende
 „factie, die met Frankrijk zamengespannen is
 „tegen de ware belangen van de Republiek
 „niet

„niet minder, dan tegen die van Groot-Brit-
„tannie (1).”

Ten zelfden dage werd in 's Konings naam
eene algemeene schaverhaling tegen de schepen,
goederen en onderdanen van de Staten Gene-
raal der Vereenigde Nederlanden, en eene al-
gemeene uitgift van kaapbrieven afgekondigd.

— Eene tweede afkondiging sloot evenwel
van deze schaverhaling uit de schepen en goede-
ren derzelve, thans liggende in de havens van
Groot-Brittannie en Ierland, en in andere ha-
vens van 's Konings gebied, aldaar aangeland
bevorens deze bevelen waren uitgevaardigd;
alle welke schepen met derzelver ladingen,
uitgezonderd gezoute levensmiddelen en scheeps-
of krijgsbehoefsten, met vrijpassen tegen het
nemen voorzien, zouden kunnen terug keeren
naar de havens der Vereenigde Provinciën;
doch niet voor dat het blijken zou, dat op
dezelfde wijze alhier ten aanzien der Engel-
schen zou worden gehandeld (1).

Zoo was dan de oorlog niet slechts ver-
klaard tegen dezen Staat, maar tevens deszelfs
roofzuchtig geweld tegen den handel en sloop-
vaart, met derzelver onberekenbare schatten,
van

I.
BOEK.

IV.
HOOFDST.
1780.

Uitgift
van kaap-
brieven in
Engeland.

Harlijk-
heid des
aanvals.

(1) Jaarb. 1781. bl. 39.

(1) Jaarb. 1781. bl. 44. — *Zaken van Staat en
oorlog*, D. I. bl. 108 en 109.

I. van deszelfs ingezetenen losgelaten, eer dat de
 BOEK. Souverein zelf daarvan officieele kennis had
 IV. bekomen. Het behoort tot de beschrijving
 HOOFDST. van dien oorlog, de schaden te vermelden,
 1780. door eene zoo onedele, bij de Barbarijsche
 Staten zelfs verworpene, handelwijze (1) van een
 ouden vriend en bondgenoot, nog altijd van
 genegenheid en trouw gewagende, den koop-
 handel in het algemeen, en inzonderheid der
 koopmansbeurze van Amsterdams toegebragt.
 Het is van H. H. M. zelve, dat de beantwoor-
 ding der verklaring van dien oorlog voor zal
 komen, en dat hare onregtvaardigheid zal worden
 ten toon gesteld. Het opschrift van dit hoofd-
 stuk heeft ons bij de vermelding der aanlei-
 ding tot dezen oorlog bepaald; en vordert
 slechts, dat wij die aanleiding, na een al-
 gemeen overzigt van den ganschen inhoud des
 hoofdstuks, naauwkeurig onderscheiden.

Berede-
 nerend slot
 van dit
 Hoofdstuk.

De rijke voordeelen van handel en scheep-
 vaart dezer natie, bij hare onzijdigheid tus-
 schen Engeland en Frankrijk, gedurende den
 worstelstrijd der Noord-Amerikaansche vrij-
 heid, schenen zoo vele verliezen aan de En-
 gelsche natie toegebragt, aan wie de zucht tot
 alleenhandel al evenzeer, als die tot alleen-
 heersching aan de Franschen in Europa, werd

100.

(1) Zie D. I. bl. 175.

toegekend. De traktaten dwongen de Engelsche wangunst, om dit met leede oogen aan te zien: maar ook nu, gelijk bevorens, vond men aldaar goed, die traktaten te onderschikken aan den eisch der omstandigheden, terwijl het alhier aan vermogen en nog meer aan den vereenigten wil ontbrak, om ze daartegen krachtdadig te handhaven. Eindelijk dreigde het verbond der gewapende onzijdigheid, de Engelsche willekeur ter zee te bedwingen. Eene opschorting der traktaten bedoelde hetzelfde eerst onaannemelijk, openbare oorlogsverklaring daarna geheel nutteloos voor dezen Staat te maken.

Hiervan werd voorzeker niet gesproken in de gedane oorlogsverklaring; het kwam daarin op den toevoer van kriegs- en scheepsbehoefte aan rebellen en vijanden, op de bescherming aan eenen zeeroover, op den teruggehouden onderstand, en bovenal op de geweigerde voldoening wegens heimelijken handel met het Amerikaansch kongres aan: maar de bloote overwijzingen, waarmede die verklaring hier boven door ons begeleid is, zijn genoegzaam, om dit alles als louter opgezocht en voorgewend te doen in het oog vallen.

Het was de partijfchap in den Staat zelve, bij moeilijken drang tuschen Engeland en Frankrijk zoo natuurlijk, en bij onderscheidene staatkundige inzigten en bedoe-

lin-

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

I.
BOEK.
IV.
HOOFDST.
1780.

lingen zoo hoogstverderfelijk, die aan Engeland's voorgewen óf volstrekt geen, óf wezenlijk alle gewigt deed hechten. Het is de Geschiedenis, die, op echte oorkonden onpartijdig lettende (1), zelve hierin uitspraak heeft gedaan en het oordeel der genen volkomen bekrachtigd, die de toetreding van de Republiek tot de gewapende onzijdigheid voor de ware reden van den Engelschen oorlog hebben gehouden, en de Amsterdamsche onderhandeling voor een louter voorwendfel, ten einde evenzeer de kennisgeving dier toetreding te voorkomen, als het gevolg daarvan volkomen te verijdelen (2).

(1) Zie boven bl. 478 en 499.

(2) *RENDORP Mem. D. I. bl. 92 en 93. KLUIT Iets over den Eng. oorl. bl. 128.*

EINDE VAN HET DERDE DEEL.

